

KATEDRA HISTORIE

**Geneze, historie a skladba farní knihovny
v Dolním Újezd**

Bakalářská práce

Jarmila Stíteská

Historie a česká filologie

Vedoucí práce: Mgr. Jana Opletová Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s pomocí níže uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 26. dubna 2010

í í í í í í í í í í í í í í ..

Podkování

Především bych chtěla podkovat vedoucí mé práce Mgr. Janu Opletovou, Ph.D. za veškerý čas, který mi vnovala, a trpělivost, kterou musela místy vynakládat. Také jí děkuji za příjemné chvíle prožití na dolnoújezdské faře.

Další podkování tímto směřuji na nynějšího předchozího duchovního správce, díky němuž jsem mohla vytvořit katalog na místní faře.

V neposlední řadě bych ráda podkovovala všem mým blízkým, kteří mi s tvorbou práce pomohli a nepomáhali. Ať se jedná o technickou stránku nakládání s programem, v němž je ukryt katalog, nebo s poskytováním psychické opory.

Obsah

1 Úvod a struktura bakalářské práce	1
1.1 Nástin metodiky tvorby katalogu	2
2 Pramenná základna a literatura	4
2.1 Prameny získané v NA Praha	4
2.2 Prameny získané v SOA v Zámrsku.....	5
2.3 Prameny získané v SOKA Hradec Králové.....	5
2.4 Prameny získané v SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli	6
2.5 Rukopisy fondu farní knihovny v Dolním Újezd	7
2.6 Literatura k d jinám Dolního Újezda a Litomyšli	10
2.7 Literatura zabývající se knihami a knihovnictvím	11
3 D jiny dolnoújezdské farnosti v obrysech historického vývoje obce	13
3.1 P edstavení Dolního Újezda jako obce a jako farnosti v rámci diecéze.....	13
3.2 Pov sti o po átích Dolního Újezda v Cyrilometod jské ústní tradici.....	13
3.3 První písemná zmínka o Dolním Újezd	14
3.4 D jiny dolnoújezdské farnosti v kontextu historického vývoje litomyšského dominia.....	15
3.4.1 Újezd na Lubném v majetku premonstrátského klátera	15
3.4.2 Újezd pod správou litomyšského biskupství	16
3.4.3 Kostkové z Postupic prvními p edstaviteli sv tské vrchnosti Litomyška	18
3.4.4 Dolní Újezd pern-tejnským panstvím	19
3.4.5 Dolní Újezd jako jedna z rebelujících sou ástí trautmansdorfského panství	21
3.4.5 Okle-t ná dolnoújezdská farnost za Vald-tejn -Vartenberk	28
3.4.5 Poslední p edstavitelé vrchnosti Litomyška: Thurn-Taxisové	35
3.4.6 Farnost Dolní Újezd bez patronátního vlivu.....	42
3.5 Seznam duchovních správc v Dolním Újezd	47
4 Knihovny dolnoújezdských duchovních správc	49
4.1 Obraz soukromých kn fských knihoven v kontextu jejich záv tí a projednávání poz stalostí	49
4.1.1 Nejstar-í zmínka o knize v souvislosti s Újezdem	49
4.1.2 Ji í Bed ich Brauner (1664 ó 1684).....	49
4.1.3 Ji í eho Procházka (1684 ó 1701).....	50
4.1.4 Vilém Jaroslav Haugvic z Biskupic (1702 ó 1708).....	51
4.1.5 Jan Antonín Kremling (1709 ó 1710)	52
4.1.6 Jan Frik (1710 ó 1718).....	53
4.1.7 Daniel Wolfgang Pelikán (1718 ó 1735).....	54
4.1.8 Jakub Viktorin Kodym (1735 ó 1757).....	55
4.1.9 Tomá-Arazim (1757 ó 1783).....	59
4.2 Obrysy procesu utvá ení farní knihovny afl do dne-ní podoby	60
4.2.1 Záhadný šIndex librorumõ p i knutý farnímu ú adu v Dolním Újezd	60
4.2.2 Tv rce farní knihovny Josef Vorel (1784 ó 1805).....	61
4.2.3 P ispivatel do d kanské knihovny Josef Ignác Va-í ek (1806 ó 1823).....	64
4.2.4 Podporovatel vikariátní knihovny Antonín ermák (1823 ó 1826).....	65
4.2.5 Autor posledního kompletního soupisu farního fondu Antonín Lodgmann (1826 ó 1831).....	67
4.2.6 Zm ny ve stavu liturgických knih a knih farního archivu	68
4.2.7 Znovuobjevení dolnoújezdské farní knihovny	70
5 Sou asný stav farní knihovny	71
5.1 Roz len ní knihovního fondu	71
5.1.1 Formální, asové a jazykové hledisko.....	71
5.1.2 Obsahové hledisko	72
5.2 Vn j-í úprava knih - vazba a její pokryv	75
5.3 Ilustrace ó m dirytiny a d evo ezy.....	76

5.4 Nakladatelé a tiska i a jejich grafické zpodobení.....	78
5.5 Vlastníci a další uřivatelé a jejich grafická výpov o osudu knihy	81
5.5.1 šEx libris Joannis Georgij Menschikö.....	81
5.5.2 öEx libris Antonii Josephi Mrkosö	82
5.5.3 šEx Libris Josephi Worell Sacerd[oti] Ecclest[ici]ö.....	83
5.5.4 Neznámí a ne etn podepsaní vlastníci.....	84
5.5.5 Poznámky tená	85
5.5.6 Sekundární vyuffitý starých knih.....	85
6 Záv r	86
7 Summary	88
8 Anotace.....	89
9 Seznam pramen	90
9.1 Národní archiv Praha	91
9.2 Státní oblastní archiv v Zámrsku.....	91
9.3 Státní oblastní archiv v Zámrsku - Státní okresní archiv Hradec Králové	92
9.4 Státní oblastní archiv v Zámrsku ó Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomy-íi	92
9.5 Depozitá Biskupství královéhradeckého	93
9.6 Archiv Klubu offivení historie obce Dolní Újezd	93
9.7 Regionální muzeum v Litomy-íi.....	93
10 Seznam literatury a dal-ích zdroj informací	94
10.1 Seznam literatury	94
10.2 Seznam lánk	95
10.3 Seznam internetových zdroj	96
11 P íloha	98
11.1 Vybrané knifní inventá e z poz stalostí duchovních	98
11.1.1 Knifní inventá z poz stalosti P. Arazima.....	98
11.1.2 Knifní inventá z poz stalosti P. Men-íka.....	101
11.1.3 Knifní inventá z poz stalosti P. Mrkose	103
11.1.4 Koncept soupisu poz stalosti.....	106
11.2 Seznamy knih.....	107
11.2.1 Cathalogus librorum ad capellanium Decanatus Litomissliensis proprie pertinentium	107
11.2.2 Index librorum	108
11.2.3 Seznamy knih z inventá z let 1823 a 1831.....	117
11.2.4 Seznamy knih z inventá z let 1847, 1858, 1973, 1888, 1907.....	125
11.2.5 Knihy sou asného knifního fondu v soupisu z roku 1831.....	126
12 Katalog sou asné farní knihovny v Dolním Újezd	

1 Úvod a struktura bakalářské práce

Práce o dolnoújezdské farní knihovně upozorní na v-obecně zajímavou problematiku farních a děkanských knihoven, které ve svých prostorách místy ukrývají pravé špoklady. Skryvané knihy jsou dnes již jen málokdy dostupné a mnohdy fyzicky ohrožené.

Interese ovlivnění badatelského zájmu na poli církevních dějin, za posledních patnáct let zůstává toto téma reflektované spíše okrajově. Farní knihovny přitom tvoří patrně nejstarší typ dodnes dochovaných historických knižních fondů na našem území. Systematický výzkum těchto knižních souborů dnes ještě není možný, protože znalosti o velikosti, skladbě a dějích jejich vzniku jsou zatím velmi kusé.¹

Hlavním úkolem vzniku této práce je právě vytvoření katalogu knihovního fondu fary v Dolním Újezdě u Litomyšle. Pro pochopení souvislostí a okolností vzniku knihovny je vhodné nejprve seznámit se dějinami farnosti jako takové. Jelikož obec Dolní Újezd patřila až do doby první republiky pod správu litomyšlského dominia, jehož vrchnost uplatňovala na farní kostel sv. Martina patronátní právo, je pro snadnou orientaci v něm nejefektivnější rozdělit dějiny obce podle vlastník Litomyšlska, kteří se zde několikrát vyměnili.

Uvedený pomyslný celek přechází jádru práce, které tvoří historie dolnoújezdského farního knižního fondu s děrazem na přínos jednotlivých duchovních správců, na přesuny knih, jejich ztráty a v neposlední řadě také vazby na jiné knihovny v regionu.

Od diachronního popisu knihovny v charakterizované kapitole přejdeme k její synchronní podobě, kde bude předložen pokus o vyhodnocení formálního a obsahového hlediska knih a individuálních znaků bibliotéky. Toto vyhodnocení je možné poskytnout díky katalogu, který je vytvořen v databázovém programu Microsoft Access, jenž vychází z ISBD(A) Mezinárodního standardního bibliografického popisu pro staré tisky a prvotisky. Program je primárně nastaven na inventarizaci tisků starších než rok 1860 a právě po tuto hranici je knihovna z katalogizována. Služeb programu je však možné využít i pro postřžení znaků mladších tisků. V dolnoújezdské farní knihovně jsou po roce 1860, stejně jako v předchozím období, zastoupeny tři jazyky: latina, němčina a čeština. Tisky v českém jazyce budou z katalogizovány do roku 1900, protože mladší díla mohou případně sloužit řídící knihovně, která se na dolnoújezdské farnosti připravuje. Katalogizace latinských a německých tisků bude dovedena až do roku 1950 kvůli předsedání, protože díla v těchto jazycích z první poloviny 20. století nezbudila žádný ohlas.

¹ Opletová, Jana a Slavíková, Věra: Možnosti záchrany a výzkumu farních knihoven královéhradecké diecéze, in: v tisku.

V p ílohách se nacházejí vybrané knižní inventá e dolnoújezdských duchovních a dal-í seznamy knih. P í p episu úryvk ze soupis poz stalosti soupisu byla pouflita transliterace, v t-ínou ponechána forma tabulky v etn sloupc zachycujících po et díl , respektive svazk ó špartesõ a ocen ní v zlatých šfl.õ nebo šzl.õ, v jejich dílech krejcarech šcr.õ nebo škr.õ. Pro neú elnost byly vynechány pr b fné sou ty a jejich p enosy na každé stránce.

1.1 Nástin metodiky tvorby katalogu

Pro snaff-í orientaci v katalogu, který tvo í neobsafln j-í ást práce, následn ve stru nosti uve me n kolik bod .

První údaj v katalogu podává informaci o signatu e,² která byla knize p í ena p í shromáfln ní a usystematizování ve-kerých knih v majetku farnosti Dolní Újezd star-ích nefl rok 1860. Úvodní písmeno signatury v na-em p ípad znamená formát knihy, z ehofl plyne její fyzická orientace vzhledem k celku bibliotéky. Následná ímská íslice ozna uje, o jakou kategorii tisk jde,³ arabská íslice udává po adové íslo knihy v rámci police, majuskulní písmeno vyjad uje po et knih zahrnutých v jednom svazku.

Jméno autora díla v autoritní podob je uvedeno hned následn . V p ípad , fle je autor více, jejich jména obsazují nífle poloflená polí ka. Pokud se p ed autorovým p íjmením nachází p edloflka, je kv li snaz-í orientaci v katalogu uvedena afl na konci, za p íjmením. Dále se vypl uje kolonka pro název knihy, pro údaj o dílu nebo svazku, o míst vydání, pro jméno vydavatele, pop ípad vydavatelství a datum vydání. Stejn jako s údaji o vydání se nakládá s údaji o tisku, které následují. Uvedené údaje se uvád jí vfldy v transkribované form . Prostor pro obdobné transliterované informace je poskytnut následn , jen se zde je-t zohled uje p ípadný soub fný název díla, jeho p editul, údaje o odpov dnosti a signet.⁴

Katalogizovaná kniha je um leckým dílem nejen po obsahové stránce, ale i po té formální, proto následují kritéria pro její fyzický popis. Po vymezení stá í tisku p ícházejí údaje o ilustracích, kde se uvád jí v-echna významn j-í zobrazení ó v na-em p ípad se z hlediska techniky jedná o d evo ezy a m dirytiny. Následuje vymezení stránkového rozsahu tisku, kdy hranaté závorky znamenají dopln ní nep ítomného znaku a ímské íslice, v nich asto obsaflené, postihují v-echny strany p edcházející stránkování mimo p edsádky. Dal-ím problematickým místem m fle být vybavení tisku, kde pro vysv tlení uve me, fle pokud není e eno jinak, jsou vlisy vfldy d evo ezové.

² Po átky knižních a knihovních signatur souvisí se vznikem st edov kých soupis knih a knihoven. Knihám byly s ohledem na velikost fondu p íd leny p íslu-né zna ky. Zdroj: Cejpek, Ji í a kol.: D jiny knihoven a knihovnictví v eských zemích a vybrané kapitoly z obecných d jin, Praha, 1996, s. 59.

³ I ó staré tisky (tzn. léta 1500 ó 1800), II ó historický fond (tzn. léta 1801 ó 1860), III ó mlad-í tisky.

⁴ Grafická zna ka symbolizující nakladatele í tiska e. Zdroj: Oppeltová, Jana: Historie, po ádání a katalogizace farních knihoven, in: Martínek, R. a kol.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fond . Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie, Olomouc, 2008, s. 176.

K méně vyplávaným polofkám patří supralibros⁵ a exlibris.⁶ Neopominutelnou součástí knihy jsou také vlastnické poznámky, které jsou velice cenné zejména při hledání majitelů příslušných exemplářů. Značkové poznámky mohou napovídat zdaleka a nakolik byla kniha používána. Farní knihovna totiž zahrnuje nejen kolik neproezraných svazků, což v podstatě znamená, že tyto knihy nebyly vyřazeny. Značkovými poznámkami následují údaje o starších signaturách, které mohou napovídat o uspořádání knihovny v minulosti. Na závěr se vyplácejí informace o případných vložených dokumentech a stupni zachování knihy.

⁵ Označení vlastníka knihy vyraženou značkou na vazbě knihy. Zdroj: Kašpar, Oldřich: Kdyby staré knihy vyprávěly. Kulturně-historické obrázky nejen z piaristické knihovny v Litomyšli, Litomyšl, 2005, s. 13.

⁶ Včetně ruční zápis, razítka či drobná grafika kdekoli v knize sloužící jako vyjádření jejího vlastnictví. Zdroj: Opletová, Jana: Historie, pořádání a katalogizace farních knihoven, in: Martínek, R. a kol.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů. Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie, Olomouc, 2008, s. 132.

2 Pramenná základna a literatura

2.1 Prameny získané v NA Praha

V pražském národním archivu se podařilo nalézt pozstalosti, na kterých dolnoújezdských farářů. V tomto archivu je možné hledat pouze materiály starší roku 1784. Chrudimský kraj, který původně zahrnoval i dolnoújezdskou farnost, byl totiž toho roku oddělen od správy pražského arcibiskupství a přičleněn ke královéhradecké konsistoři. Všechny dokumenty dolnoújezdských kněží od té doby zadržely shromážděné biskupství v Hradci Králové. Dnes jsou příslušné archiválie uloženy ve Státním okresním archivu v tomto významném městě.

Součástí pozstalostí kněží deponovaných v Národním archivu ve fondu pražského arcibiskupství jsou většinou originály závětí, zprávy o úmrtí a inventáře pozstalého majetku, který bývá oceněn, pokud je nutné jej vydražít. V případě, že neobstojí ve své závěti, dle označení a ten mezitím nezemřel, nebylo nutné pozstalý majetek prodávat v aukci, tedy ho konkrétně popisovat a oceňovat. Tento druhý případ byl častější a pro tehdejší souasníky jistě pohodlnější, pro zmapovatelnost historické skutečnosti je však obtížnější. Pozstalostní soupisy byly vytvářeny na úkaz pražské konsistoře a postupně se vyvinuly v detailně zpracované dokumenty. V inventářích majetku zabírají první polovky aktiva, které obsazují nejhodnotnější materiály, jako zlato, je-li představen v hotovosti, a stříbro a stříbrné poměcky, nádobí atp. Těžiště polovky bývá v nově vyrobených z následujících kovů: cín, měď, železo. Dále bývá jmenováno za úkaz fary, jako nábytek, prostý radla, peřiny a hodiny, aby bylo následně například jmenováno oblečení, hospodářské nářadí, zbraně, dobytek a úroda. V druhé části jmenovaných aktiv bývají buď ve vlastní kategorii, nebo i dohromady s oblečením zmíněny také knihy, u nichž však, pokud nastaly komplikace, bývá konstatován jen formát a počet. Soupis aktivních příjmů je obvykle zakončen údajem o celkové hodnotě pozstalosti. V druhé polovině inventáře majetku figuruje také kategorie pasiv, kde se objevují dluhy, výdaje na pohřb atd. Pozstalosti kněží, národním archivem evidované jako testamenta, mohou zahrnovat i dopisy a koncepty odpovědí, kde je projednávána neobstojící pozstalost s konsistoří nebo s dleci. Testamenta jsou uložena v kartonech inventarizovaných podle roku úmrtí kněze. Ne vždy obsahují originál závěti duchovního správce, proto je třeba tento úřední dokument sepsán. Pokud se originál z nějakého důvodu nedochoval, je možné jeho opis vyhledat v knihách závětí kněží, kam byly opisovány konsistorními úředníky. V těchto knihách se orientujeme analogicky s testamenty, tedy podle roku úmrtí duchovního správce, musíme však mít na paměti, že závěť mohla být publikována až následující rok po smrti, proto je nutné striktně se neomezovat na datum úmrtí. Alespoň v jednom z těchto dvou typů pramenů se podařilo najít dolnoújezdské kněze od druhé poloviny 17. století po hraniční rok 1784.

2.2 Prameny získané v SOA v Zámrsku

V dnešním Státním oblastním archivu v Zámrsku jsou z fondu Velkostatek Litomyšl v této práci využití inventáře fary a kostela pocházející z let 1831, 1847, 1858, 1873, 1888 a 1907. Seznamy vybavení kostela jsou rozdělené podle materiálu a tedy i hodnoty především například: zlato, stříbro, cín, dřevo, měrní roucha, hudební nástroje, knihy, atd. Tedy obdobně jako pozůstalostní soupisy. V inventářích kostela v Dolním Újezdě a v jejich konceptech je možné se zde dohlédnout například na výdajích farnosti a vybavení farní budovy.

Primárním úkolem však bylo nalézt zde informace o knihách. Uvedený fond obsahuje mnohem více inventářů, ale pouze seznamy z uvedených let knihy evidují. Kompozice seznamů knih v inventářích kostela i v samostatných seznamech nalezených v NA Praha a v SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli je více méně podrobná, knihy jsou řazené podle formátu a názvu, například názvy knih jsou v titulu zkrácené a přesnost citace je různá, proto je obtížné se v nich zorientovat. Někdy bývá uvedeno i jméno autora, počet svazků, místo vydání a cena. V některých případech je cena knih nebo jejich počet uveden jen sumárně. Pouze v jednom případě jsou knihy rozřazeny do tematických skupin, tím je soupis z roku 1907 pořízený dolnoújezdským farářem Josefem Vlčkem, který knihy neopatřoval pouze jednotlivými čísly, ale řadil je i do jejich tematických bloků.

Až na výjimku, kterou představuje seznam knih v inventáři z roku 1831, nejsou knihy z farní bibliotéky v soupisech vůbec zmíněny. Do inventářů uchovávaných v Zámrsku byly až na výslovné výjimky zapisovány pouze liturgické knihy a knihy určené pro farní archiv.

2.3 Prameny získané v SOkA Hradec Králové

Ve fondu zvaném Biskupská konsisto Hradec Králové o Záležitosti duchovních správců II je možné hledat a případně nacházet zmínky o kněžích dolnoújezdské farnosti až po roce 1784, kdy se chrudimský kraj dostal pod správu Královéhradecké biskupské konsistoře. Řádný badatel si nemůže nevšimnout citelného rozdílu mezi uspořádáním Archivu pražského arcibiskupství a uložení v Biskupské konsistoři. S jistou dávkou soustředění se z tohoto fondu podařilo získat prameny různé povahy. Dolního Újezda se týkala hlášení příslušného vikáře konsistoři o změnu obsazení fary, smrt duchovního správce, atp. Tyto informace bylo možno si ověřit z dochovaného hlášení obdobné informace zaslané královéhradeckou konsistoří zemskému guberniu nebo úřadu zemského práva. Dále se podařilo nalézt koncepty i originály projednávání pozůstalosti farářů a děkanů, kterými byl nucen se zabývat nejen litomyšlský vikariátní a patronátní úřad, ale i úřad zemského práva a gubernia, a dokonce i biskupská konsistoř v Litomyšlích. To vše se dalo kvůli nejasnostem v příslušném páterově testamentu, jehož originál máme také k dispozici.

Z písemností, které se zabývaly projednáváním pozůstalosti pátera Vorla, máme k dispozici pouze tu část, která se tímto problémem zabývala 39 let po farářově smrti, navíc v souvislosti s jistými

nejasnostmi v provedení majetku jeho bratra, který byl také kněz. S touto kauzou souvisí nalezený koncept odpovědi královéhradecké biskupské konsistoře sestřím Hrubcovým, Vorlovým a Píbužným.

Poslední soubor pramenů o dolnoújezdských kněžích představuje oznámení litomyšlského vikariátního úřadu o úmrtí dědičného pána Jestřábky královéhradecké biskupské konsistoře a s tím spojené projednávání nástupce v dolnoújezdské farnosti roku 1839 královéhradeckou biskupskou konsistoří. Zpočátku jmenovaných zdrojů je zejména v Hradeckém archivu poměrně mnoho informací o dění v dolnoújezdské farnosti po roce 1784, poskytnout nemohu.

2.4 Prameny získané v SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli

V okresním archivu je možné hledat prameny k dění jiným farnostem ve fondu Farního úřadu Dolní Újezd a Vikariátního úřadu Litomyšl. Oba fondy jsou zpracovány a inventarizovány pouze částečně. Ve fondu Farního úřadu Dolní Újezd se i přes úzké zaměření tématu práce na knihovnu a přes nepříhodnost materiálu podařilo získat obsáhlý seznam knih zvaný *Index librorum*, bohužel nedatovaný, s největší pravděpodobností pocházející z 2. poloviny 18. století. Dále se zde nacházejí 2 inventáře kostela sv. Martina z let 1831 a 1823, kde se objevují i polofky knih z farní bibliotéky. V řádných jiných inventářích, které máme k dispozici, ufl knihy zaneseny nejsou. Ve dvou dalších inventářích z roku 1755 a 1790 jsou evidovány pouze liturgické knihy a knihy farního archivu. Dále se dochovala zpráva o stavu farnosti z roku 1816, kde je také zmínka o založení farní knihovny, odpověď dolnoújezského fará Josefa Ignáce Vařky na dotazník z vikariátu ohledně plánované vikariátní knihovny. Z mnoha nedatovaných písemností byl vyufit koncept soupisu pozostalosti, vytvořený pro neznámo kterého kněze, a popis stavu farnosti.

Ve fondu Vikariátního úřadu Litomyšl je deponován pozostalostní soupis fará Tomáše Arazima, dvě formy jeho závěti v latinském a německém jazyce a je to testament fará Josefa Ignáce Vařky. Posledním využitelným pramenem z tohoto fondu se stal inventář litomyšlského děkanství z roku 1847 a vyhodnocení dotazníku, týkajícího se jednotlivých duchovních správců vikariátu na názor ohledně zřízení vikariátní knihovny z 20. let 19. století.

O dění jiným farnostem pojednávají její pamětnice ulofené v rámci Mezifondového souboru kronik, jehož neodiskutovatelnou výhodou je, že kroniky jsou k mání okamžitě. První známou pamětní knihou v souvislosti s dolnoújezdskou farností je *Liber memoriabilium parochiae Augesdensis*, kterou začal psát farář Tomáš Arazim, jenž v Dolním Újezdu působil od roku 1757 až do své smrti v roce 1783. Tomáš Arazim o svých předcích pojednává jen velice stručně. Afl na výjimky se omezuje jen na data nástupu do dolnoújezdského duchovního úřadu, poté se zaměřuje na zevrubnější líčení své souosnosti.

Dalším farářem, který se chopil pera, aby psal do kroniky, byl Josef Ignác Vařka, který hned na začátku poznamenává, že v kronice nalézá jen nepatrné záznamy o proměnách dolnoújezdského benefícia, o jeho kostelech a farních o jeho pánech. Proto páter předepisuje, že hodlá z pramenů, které má

k dispozici, vytřídit maximum informací, které se bude snažit předložit v uspořádané formě. Nutno podotknout, že se mu to celkem zdašlo. Váček dokládá, že dolnoújezdská farnost existovala minimálně od husitství, když interpretuje nápis na zvonu. Kontinuitu duchovního vedení potom opírá o nápisy na stavbě kostela, znovu na zvonech a na interpretaci kostelních útvarů z let 1599 až 1610, ze kterých vyvozuje závěry o kostelním vlastnictví a proměnách formy stavby kostela. Od poloviny 17. století jeho obrazy duchovních správců nabývají na plasticitu, protože má k dispozici další prameny, přičemž se nevyhýbá ani orální historii. V podrobném popisu dějin farnosti Váčekovi zabránila až vlastní smrt v roce 1823. Farář Josef Ignác Váček ze všech předchůdců kněží farní kronice zcela evidentně věnoval nejvíce pozornosti. Zároveň byl posledním kronikářem píšícím latinsky. Německojazyčné poznámky jeho nástupců místy nabývají spíše povahy letopisu, neuvádí tak široce do situačního kontextu, a pisatelé líčí svou přítomnost nebo nedávnou minulost.

Dalším předchůdcem do Liber memoriabilium byl František Jestábek, který stručně pojednal o předcházejícím faráři Hermákovi, ale úplně vynechal zmínku o svém bezprostředním předchůdci Antonínu Logdmannovi. Poté se pera chopil Eustach Slavík, který svého předchůdce faráře Pešku, alespoň zmínil. Farář Zelinka o sobě také předepsal pár řádků, aby starost o zachycování historie svého benefícia předal zřejmě již roku 1879 kaplanovi Václavu Bekovi. Duchovní se poté na čas odmlouli. Vzniklý informační deficit bohatě splatil farář Josef Vlček, který do duchovního úřadu v Dolním Újezdě nastoupil v roce 1903. Tento první český píšící dolnoújezdský farář začal psát svá velkorysá sdělení na poslední strany Liber memoriabilium, aby započal novou kroniku zvanou již česky: Kniha pamětní, do které se dodnes předepisuje. Následující farář i vždy stručně informovali o dění ve své současnosti. Kniha pamětní je rozdělena na tematické oddíly jako jsou například: šudálosti v duchovní správě, škostel a hbitovů, šbudova farní, školy atd. V oddíle o duchovních správcích farář Josef Hák roku 1974 předepsal seznam stručně charakterizovaných duchovních správců dolnoújezdského benefícia od roku 1393. Autorem seznamu je farář Josef Malý, který v té době působil v Moračicích.

2.5 Rukopisy fondu farní knihovny v Dolním Újezdě

V rámci dolnoújezdského farního knižního fondu jsou uchovávány celkem 3 rukopisy, jejichž obsah spolu úzce souvisí. Jedná se zejména o rukopisné novověké knihy o kancionály, tedy sborníky písní opisované nejčastěji rukama.

Název rukopisu č. 1 zabírající celou titulní stranu zní: *šKanczionál Obsahugiiczy w sobie Pisne a letanye na Czely Tegden: Totifl w Pondiely k Panu Jeffíssy : w Autery k S[va]tý An[n]ie : We strfledu k S[va]týmu Janu Nepomucz kému : We Sstwrtek k Negs[v t j-í] S[vátos]tj Oltárfnj w Patek o Umucfjenj P[ána] J[effí-e] Kry[sta], w Sobotu k Blah[osla]vené Pan[n]ie Mari[i] I tem za Mrtwe a gine Rozliczne wssechno ke czti a Chwale Bozj P[anny] Marye a Wssech [svatých] Ode mne*

Jana Rambaуска Cantora Aucezdskýho Anno Domini 1750 5. Máge.õ⁷ P eváfnou v t-inu obsahu rukopisu skute n tvo í systém písní na kařdý den, kdy je ur ítý den v týdnu v novaný jednomu sv tci nebo tématu. Zp váci m li vřlly na výb r z n kolika písní. Pro se v Dolním Újezd zpívala taková neobvyklá skladba písní uvedená na titulním list , není známo. tvrte ní, páte ní a sobotní téma je obvyklé, ale písn v nované znovu Pánu Jeffí-i, potom k sv. Ann a k sv. Janu Nepomuckému na za átku týdne nejsou obvyklé. Za písn mi na kařdý den následují písn za mrtvé, které se na rozdíl od p edchozích zpívaly p i m-i svaté. Zde mají vlastní kategorii písn za – astné skonání, písn p i poh bu malých d tí, písn p i mrtvých t lech starých lidí atp. ást v novanou tomuto neveselému tématu ob as p eru-ují strany s responsorii, řalmy a litaniami. P i emfl latinská litanie s názvem řo Pannie Marygi o Pautie a neb Conventie S[vaté]ho R flencze w Aucezdie od Léta P[án] 1733õ⁸ je poslední píse psaná autorem z titulního listu Janem Rambousekem.

Následují Rambousekvy osobní poznámky, kde letopisecky zaznamenává události, které se týkaly jeho rodiny, p i emfl zvlá-tní t ístrannou pozornost v nuje svým 8 d tem, z nichřl 3 zem ely v raném v ku. Dále Rambousek zaznamenává pam tihodnosti, tedy události spjaté s regionálním i celostátním m ítkem. Poté jsou vypsána r zná řPoznamenanjõ ze Třajerovy Postyly, která se dnes nachází ve farním kniřním fondu. Tyto zápisky tvo í jakousi Rambousekovu osobní encyklopedii, kde se nap íklad do teme, kdy která zem víru p ijala, o 12 nemocech t la lidského tohoto sv ta, o 12 odm n ních tohoto sv ta a mimo jiné také 12 prorocství o v cech, které se budou dít p ed p íchodem Antikrista, a to: řDuchownj Staw a Wrchnost Bude Bez Wafnostj, Saudové Bez Spravedlnostj, Staw Manřelsky Bez Wiernostj, Bohatj Bez Lytostj nad Chudimj, Chudj Bez Pokory a Ponizenostj, fiensky Bez Studu, Dietj Bez Báznie, Starzy Lyde Bez Rozumu, Mladj Lyde Bez Poczestnosti, Poddanj Lyde Bez Poslussnostj, Knížata a Panj Bez Moczy, Lyd Obecznej Bez Pobofnostjõ⁹

Kantor Rambousek m l z ejm pocit, řle se lidstvo k charakterizovanému stavu skute n blířfí, protořle si na následující 3 strany vypsál spasitelné prost edky ádnému lov ku o du-i svou se starajícím, p ekářfky, které brání lov ku v cest ke spasení a spasitelná nau ní medetekoucího kn ze sv. Bernarda.

Jan Rambousek se prost ednictvím svých zápisk řeví jako schopný písmák, kantor, organizátor, který byl také z ejm í lenem R flencového bratrřtva. Tato confraternita byla v Dolním Újezd zalofena ve stejném roce, kdy Rambousek do zp vníku zapsál zmín nou litanii k Pann Ā Marii aneb konventu sv. R flence v Dolním Újezd , tedy v roce 1733. Jan Rambousek i jeho budoucí řlena pocházeli z klanu u ítel . Rambousekovi v dob Janova d tství a mládí řili v Cerekvici, kde otec u il. Mladý Rambousek se necht l stát kantorem. Nejřve se v roce 1716 vyu il krej ím a poté v Hradci varhaná em, jak sám pí-e. Hraním na tento nástroj se snářil řlivit, ale z ejm řej neovládal dostate n , protořle roku 1722 pro n j poslal dolnoújezdský řará Daniel Wolfgang Pelikán, aby řej nechal ře na

⁷ Depozitá Biskupství králověhradeckého, fond: Farní knihovna Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 7 r.

⁸ Depozitá Biskupství králověhradeckého, fond: Farní knihovna Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 175 v.

⁹ Depozitá Biskupství králověhradeckého, fond: Farní knihovna Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 181 r.

varhany v Litomyšlích využit. Posléze byl varhanář neboli varhaník Jan Rambousek jmenován kantorem v Dolním Újezdě.¹⁰

Kantor Rambousek nebyl sám, kdo psal do rukopisu . 1. Na posledních stranách kancionálu se objevuje rukopis hornoujezdského učitele Josefa Píchy. Tento kantor psal několik nábožnými písněmi o sv. Janu Nepomuckém. P edposlední list vlepil a popsal kostelník Jan Jiskra. Ten také na dolním příděle zpívání poznamenal: ŠTento Kancionál Patří Ke Korru Literacskému Do chrámu Paně Dolnoaujeskému Psáno Dne 15ho Mage 1836. Pod poznámku se podepsal Josef Vomočil a Jan Jiskra m.p.

K rukopisu byly připsány v roce 1844 doplněny další stránky a písně, za což vděčíme kantorovi Píchovi. Ale bohužel přišlo i se zrušením písní, které cenné poznámky k písním. Stav rukopisu je zachovalý, některé listy v Rambouskově části jsou nepopsané, protože zřejmě hodlal připsat další písně.

A rukopisu . 2 schází titulní list, jeho autorem byl opět Rambousek, jelikož je připsán jeho rukou. Stejně jako rukopis . 1 byl i tento připsán a opatřen novou vazbou, a to znovu kantorem Píchou, který na konec tohoto kancionálu znovu přidal vlastní písně. V přídělu je více rukopisů než jen Píchovy, ale nejsou podepsané. Obsah toho kancionálu je více liturgicky laděný, obsahuje totiž písně jako adventní, písně určené pro čas obecný, tzn. mezidobí, a také písně na celý týden, což je zjevně výběr z Rambouskova 1. rukopisu. Z dalších témat, ke kterým jsou skomponovány písně, jmenujme písně na křesťanské dny a písně o svatých. Věnované písně, které rukopis neobsahuje, písně za mrtvé, kterým se 1. kancionál tolik věnuje. Na konci kancionálu je připsán rejstřík dle incipitu písní.

Poslední rukopis nebyl napsán Rambouskovou rukou, protože tento neznámý rukopis není zdaleka tak krasopisný. Kancionál opět obsahuje písně na celý týden a písně na pohřby určené pro lidové obřady, stejně tak Kyrie, nápěvy, ceremonie na hromnice v různých latinských variantách. Tento zpívání byl zjevně opsán z Rambouskovy předlohy. Zřejmě byl dlouho užíván jen v listovém vydání a sešitý přidatek, protože některé opsané písně jsou poztraceny nebo přeházeny.

K Rambouskovým rukopisům nakonec připojíme, že existuje ještě jeden exponát, který se ovšem nenachází v rámci dolnoujezdského farního knihovního fondu. Roku 1957 se v antikvariátu v Praze v Kostelní ulici pracovníkům litomyšlského regionálního muzea podařilo nalézt rukopis, na jehož titulním listu Jan Rambousek informuje o svém autorství a dodává, že kancionál sepsal roku 1722, tedy o 28 let dříve než rukopis . 1.¹¹

¹⁰ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní knihovna Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 175 r.

¹¹ Regionální muzeum v Litomyšlích, fond: Knihovna, inv. . 1586, R 6 195.

2.6 Literatura k d jinám Dolního Újezda a Litomy-le

Pro za len ní d jin farnosti do kontextu Litomy-lska bylo t eba nastudovat literaturu zabývající se d jinami obce i Litomy-le. V sou asnosti neexistuje fládná ucelená práce o d jinách Dolního Újezda. Místní periodikum zvané Obecní noviny je v-ak hlavn díky lánk m Zde ka Holuba dobrým zdrojem informací o historii obce. O kostele v Dolním Újezd se zmínil i Petr Charvát v periodiku Archeologica historica, aby na jeho p íkladu demonstroval svou teorii o emporových kostelech.¹² Dolnoújezdský kostel sv. Martina se navíc dostal díky svým románským stavebním prv k m i do práce Aneflky Merhautové, která mapuje eskou ran st edov kou architekturu.¹³ Z ejm nejklav j-í událostí nadregionálního významu je selské povstání v roce 1680, které ve své monografii detailně rozebírají jak regionální historici Jind ich R flí ka s Jaroslavem Glosarem v práci zvané šP ísaha na chléb¹⁴, tak Jaroslav echura v rámci své souhrnné práce v nujícím se fenoménu selských rebelií v roce 1680 po celých echách.¹⁵

Jistý zdroj informací skýtají také beletristická díla. Alois Dostál, katolický autor historických krat-ích próz druhé poloviny 19. a hlavn první t etiny 20. století, v rámci své trilogie povídek s názvem: šPern-tejn v pano-ě uvedl prózu šU Stodanovy lípy¹⁶, kde p evypravuje jednu z variant tradovaných pov stí na litomy-lsku o domn lé christalizaci kraje procházejícím Konstantinem a Metod jem z Velehradu do Prahy. Páter Václav Oliva, který v Dolním Újezd sloužil v letech 1911 aíl 1915, zachytil v jedné ze svých díl historii místního R flencového bratrstva.¹⁷

Informace o d jinách m sta Litomy-le a jeho dominia je mofné erpat z monografií Milana Sk ivánka, a to p edev-ím z knihy s titulem šLitomy-l. Starobylé m sto, kterou Sk ivánek vytvo il spolu s Pavlem Vopálkou,¹⁸ a z draze vybaveného svazku vydaného k 750 letému výro í pový-ení Litomy-le na m sto s názvem šLitomy-l 1259 ó 2009 m sto kultury a vzd lávání.š Dal-ími star-ími souhrnnými pracemi jsou šHistorie m sta Litomy-leš z pera Franti-ka Jelínka,¹⁹ šLitomy-l: tisíc let eského m staš od Zde ka Nejedlého²⁰ a šLitomy-lš Kv ty Reichertové.²¹

¹² Charvát, Petr: Dolní Újezd u Litomy-le a otázka vesnických refugií v echách, in: Archeologica historica, 7, 1982, s. 429 ó 432.

¹³ Merhautová, Aneflka: Ran st edov ká architektura v echách, Praha, 1971.

¹⁴ R flí ka, Jind ich - Glosar, Jaroslav: P ísaha na chléb. K 300. výro í povstání poddaného lidu na Litomy-lsku, Dolní Újezd, 1980.

¹⁵ echura, Jaroslav: Selské rebelie roku 1680, Praha, 2001.

¹⁶ Dostál, Alois: U Stodanovy lípy, in: Pern-tejn v pano-, Praha, 1934, s. 149 ó 243.

¹⁷ Oliva, Václav: Z minulosti r flencového bratrstva v Dolním Újezd u Litomy-le, Brno, 1912.

¹⁸ Sk ivánek, Milan ó Vopálka, Pavel: Litomy-l. Starobylé m sto, Litomy-l, 1994.

¹⁹ Jelínek, Franti-ek: Historie m sta Litomy-le I óIII, Litomy-l, 1838-1845.

²⁰ Nejedlý, Zden k: Litomy-l: tisíc let eského m sta. Kniha 1., 2., Litomy-l, 1954.

²¹ Reichertová, Kv ta: Litomy-l, Praha, 1977.

2.6 Literatura zabývající se knihami a knihovnictvím

Vynález knihtisku představuje zřejmě nejvýznamnější bod v dějinách knihy. Historii tohoto přelomového vynálezu v našem prostředí mapoval zejména Zíbrt²² a potom také Josef Volf a Marie Černá.²³

Jedním z nejvýznamnějších badatelů v oblasti knih a knihovnictví je Zdeněk Václav Tobolka, který své práce psal v první polovině 20. století, kdy se vyjadřoval i ke vzpomínaným dějinám knihtisku.²⁴ Ve své práci *Knihy. Jejich vznik, vývoj a rozbor*²⁵, knihu pojímá z nejrozličnějších hledisek, kdy se zohledňuje její vývoj, tvar, výzdobu, rozbor rozmanitých druhů písem, psacích látek a materiálů, podává informace o dějinách knihtisku, patří sem i informace konzervace knihy. Je možné přejít si také monografii věnující se dějinám knihy se zvláštním důrazem na její výzdobu od Františka Horáka.²⁶ Monografii zabývající se přímo knižní vazbou, ne knihou jako celkem, napsala historička umění Pavlína Hamanová.²⁷ Miriam Bohatcová naopak pojala knihu v obecnější rovině, kdy se ve své rozsáhlé práci s pomocí odborných popisuje fenomén knihy od jeho vzniku přes neopominutelný mezník, kterým je vynález knihtisku, až po moderní knižní produkci.²⁸ Dosud nejrozsáhlejší dílo o dějinách knihy v českém prostředí představuje *Encyklopedie knihy*,²⁹ jejímž autorem je Petr Voit. Encyklopedie obsahuje 2420 hesel, která se azda v abecedním pořádku, postihují knihu a její dějiny z nejrozličnějších úhlů.

Abychom se více přiblížili tématu této práce je nutné si připomenout knihy postihující duchovní správu. Jmenujme například knihu profesora církevního práva Klementa Borového,³⁰ kde autor popisuje pravidla chování kněze ve společnosti, o jeho postoji k manželce, o způsobu korespondence se soukromými i úředními adresáty. Nechybí ani informace o svetském a duchovním kléru, o správních, právních i majetkových záležitostech církve. Autorem knihy v nově jen jedné z uvedených záležitostí církve, tedy duchovní správy, je Josef Foltýnovský.³¹ Tento archivář a spisovatel ve své práci pojednává o podstatě duchovní správy farnosti, o postupu duchovního z nejrozličnějších hledisek. Své podněty předkládá i z oblasti správného nakládání se svátostmi a farními písemnostmi.

²² Zíbrt, Zdeněk: *Dějiny českého knihtiska ství*, Praha, 1913.

²³ Volf, Josef.: *Dějiny českého knihtisku do roku 1848*, Praha, 1926, Černá, Marie: *Stručné dějiny knihtisku*, Praha, 1948.

²⁴ Tobolka, Zdeněk Václav: *Dějiny československého knihtisku v době nejstarší*, Praha, 1930.

²⁵ Tobolka, Zdeněk: *Knihy. Jejich vznik, vývoj a rozbor*, Praha, 1949.

²⁶ Horák, František: *Česká kniha v minulosti a její výzdoba*, Praha, 1949.

²⁷ Hamanová, Pavlína: *Dějiny knižní vazby od nejstarších dob do konce XIX. století*, Praha, 1959.

²⁸ Bohatcová, Mirjam a kol.: *Česká kniha v proměnách staletí*, Praha, 1990.

²⁹ Voit, Petr: *Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a přebuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*, Praha, 2006.

³⁰ Borový, Klement: *Úřední sloh církevní. Příruční kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo.*, Praha, 1887.

³¹ Foltýnovský, Josef: *Duchovní správa*, Olomouc, 1936.

Dostáváme se k církevním dějinám, které z nejrůznějších hledisek zpracovalo jifi mnoho historiků, vzpomejme alespoň jednoho z prvních, kteří se tímto tématem zabývali, kterým je český spisovatel, učenec a historik Zikmund Winter.³²

Přejďme nyní k problematice knihoven a knihovnictví, kterými se v obecné rovině ve své publikaci zabýval Jiří Cejpek s kolektivem autorů.³³ Jako učební text pro studenty filosofické fakulty UK vydal ještě Cejpek se svými kolegy k tomuto tématu publikaci s názvem *Dejiny knihoven a knihovnictví*,³⁴ kde pojednává spíše o vývoji interiérů a budov knihoven v rámci slohového vývoje. Konkrétní návrh způsobu zachrany a usystematizování předkládá interní pomůcka: *ŠZáchrana a inventarizace drobných církevních fondů*.³⁵ Jedná se o nejnovější souhrnnou práci poskytující metodiku pro katalogizaci archiválií, rukopisů a starých tisků, notového materiálu a liturgických textilií. Velice cennou pomůckou při genezi katalogu také představuje *Mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky*³⁶, díky které je nám umožněno vytvořit mezinárodně srozumitelné bibliografické záznamy. Historický pohled na knihovny nám předkládá Vlastimil Květenský, který ve svém díle *Knihovny a knihovnictví 1818 - 1848*³⁷ nashromáždil články z periodik týkajících se knihoven. Kniha se tím stala výbornou pomůckou pro badatele zabývající se charakteristikou konkrétní knihovny. Ve své další práci³⁸ se Květenský zabýval speciálně knihovnami východních děch ve stejném období.

Také církev se vyjádřila k tomuto tématu farních a děkanských knihoven, o česká biskupská konference vydala obětník nazvaný *Církevní knihovny v poslání církve*,³⁹ kde zdůrazňuje význam církevních knihoven a nutnost jejich ochrany a rozvoje.

³² Winter, Zikmund: *Život církevní v děchách. Kulturně-historický obraz z 15. a 16. století - Svazek 1*, Praha, 1895, Winter, Zikmund: *Život církevní v děchách. Kulturně-historický obraz z 15. a 16. století - Svazek 2*, Praha, 1896.

³³ Cejpek, Jiří a kol.: *Dejiny knihoven a knihovnictví v českých zemích a vybrané kapitoly z obecných dějin*, Praha, 1996, Cejpek, Jiří: *Stručný pohled dějin českého knihovnictví*, Praha, 1965.

³⁴ Cejpek, Jiří, Hlaváček, I., - Kneidl, P.: *Dejiny knihoven a knihovnictví*, Praha, 2002.

³⁵ Martinek, Radek a kol.: *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů. Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie*, Olomouc, 2008.

³⁶ *Mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky ISBD(A)*, Praha, 1997.

³⁷ Květenský, Vlastimil: *Knihovny a knihovnictví 1818-1848*, Hradec Králové, 1966.

³⁸ Květenský, Vlastimil: *Knihovny východních děch 1818-1848*, Hradec Králové, 1969.

³⁹ *Církevní dějiny v poslání církve*, Praha, 2002.

3 D jiný dolnoújezdské farnosti v obrysech historického vývoje obce

3.1 P edstavení Dolního Újezda jako obce a jako farnosti v rámci diecéze

Obec Dolní Újezd se nachází na pomezí ech a Moravy p iblífn 6 km jihozápadn od m sta Litomy-le, od m sta, které ji v historii ídilo, a to jak skrze správu duchovní, tak sv tskou. Obec Dolní Újezd se rozkládá v lenitém terénu po obou stranách údolí íky Desné. Sou ástí obce je osada Ji íkov, založena v roce 1785 Ji ím z Vald-tejna, nese proto na památku jméno svého zakladatele.⁴⁰ Osada Václavky vznikla d íve, roku 1730 byla založena Václavem z Trautmansdorfu.⁴¹ Spolu s t mito obcemi má Dolní Újezd v sou asné dob tém 1942 obyvatel.⁴²

Farnost Dolní Újezd je sou ástí královéhradecké diecéze,⁴³ která obsahuje t ínát vikariát .⁴⁴ Do vikariátu Litomy-l, který spravuje viká a zárove místní administrátor P. Franti-ek Bene-, SDB, pat í celkem 17 farností.⁴⁵ Dolnoújezdská farnost v sob zahrnuje 7 obcí, p í emfl první dv jmenované sem spadají jen z jedné poloviny: Desná, Osík, Dolní Újezd, Horní Újezd, Ji íkov, Pohodlí, Václavky, Vidlatá Se .⁴⁶ Hranice dolnoújezdské farnosti se v minulosti prom ovaly pom rn významn , cofl bude uvedeno v následujících kapitolách.

3.2 Pov sti o po átcích Dolního Újezda v Cyrilometod jské ústní tradici

Na Litomy-lsku byl ústní lidovou slovesností p edáván mimo jiných i p íb h o založení kostela sv. Klimenta, který stál poblífl litomy-lského hradi-t . Jedna z mnoha verzí pov sti vypráví, fle tento kostel založil Konstantin a nadal ho ástí ostatku sv. Klimenta, který, jak známo, nesl jako dar papefli. Jiná verze ozna uje jako zakladatele kostela Metod je nebo jeho spolupracovníka, kn ze Pavla Kaicha.⁴⁷

⁴⁰ SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 15.

⁴¹ SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 131.

⁴² <http://dolnujezd.cz/index.php?page=dolnujezd>, 9.4. 2010.

⁴³ Královéhradecká diecéze vznikla založením biskupství v roce 1664. Zdroj: <http://www.diecezch.cz/dieceze/>, 4. 3. 2010.

⁴⁴ Jsou to: vikariát Havlí k v Brod, Hradec Králové, Humpolec, Chrudim, Ji ín, Jilemnice, Kutnohorsko ó pod bradský, Litomy-l, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kn ífnou, Trutnov a Ústí nad Orlicí. Zdroj: <http://www.diecezch.cz/dieceze/vikariat/>, 4. 3. 2010.

⁴⁵ Do vikariátu pat í tyto farnosti: B lá nad Svitavou, Borová, Bystré u Polí ky, Cerekvice nad Lou nou, Dolní Újezd, Koclí ov u Svitav, Korouhev, Litomy-l, Mlado ov, Mora-ice u Litomy-le, Opatov v echách, Polí ka, Pustá Kamenice, Sádek, Sebranice u Litomy-le, Svojanov, Trst nice. Zdroj: <http://www.diecezch.cz/dieceze/vikariat/litomy-l/>, 4. 3. 2010.

⁴⁶ <http://www.diecezch.cz/dieceze/dolni-ujezd/>, 4.3. 2010.

⁴⁷ Holub, Zden k: Pov sti o po átcích osídlení Újezda v Cyrilometod jské tradici, in: Obecní noviny, 5, 1995, s. 4 ó 5.

V povídce Aloise Dostála zvané šU Stodanovy lípy je lí en pr chod svatebního pr vodu p íbuzné dívky knížete Bo ivoje z ech na moravský Velehrad. Cesta vede p es Litomy-í a Újezd, aby se tam ona dívka stala nev stou knížete Svatopluka. Újezdský rodový sta e-ina Stodan dostává od litomy-íského flupana za úkol p evést drufinu na Moravu. P ed p íjezdem pr vodu je odhalena skupina N mc , kte í zamý-leli drufinu p epadnout. Svatební pr vod je v po ádku doveden na Velehrad. Slávek, len újezdského doprovodu, na Velehrad z stává ve slufbách knížete Svatopluka a p íjímá jako v bec první z Újezda k est. Slávek po ase nese poselství knížeti Bo ivojovi a po cest se zastaví v Újezd , kde je pohanem Stodanem proklet, kdyfl se sv í, fle p íjal k est. Po jisté dob Slávek provází do ech biskupa Metod je, který sv tí v Litomy-íi kostel sv. Klimenta a p i cest p es Újezd k tí V ru-ku, Slávkovu milou. Povídka vyznívá jako triumf k es anství nad pohanstvím, kdyfl Metod j flehná umírajícímu Stodanovi.⁴⁸

3.3 První písemná zmínka o Dolním Újezd

Nejstar-í písemný doklad o existenci obce p íná-í listina krále Vladislava z roku 1167, kde je Dolní Újezd zmi ován v souvislosti s obdarováním premonstrátského klá-tera v Litomy-íi. Mezi v ý tem dobytka, poddaných, statk , pozemk , vsí atd. figuruje i zmínka: šJá Vladislav jsem tomu kostelu ud lil Újezd e ený na Lubném...⁴⁹ Podle mín ní Zde ka Nejedlého toto ozna ení šÚjezd na Lubném v sob zahrnovalo mnohem rozsáhlej-í území, nefl zabírá dne-ní rozloha obce. Újezd na Lubném tehdy p edstavoval celý jihozápadní kout bývalého litomy-íského okresu. P ídomek šna Lubném z ejm ozna oval rozsah území od údolí kolem eky Desné, která dnes protéká Dolním Újezdem, afl po údolí kolem lubenského potoka. Darovaný Újezd na Lubném pravd podobn p edstavoval jen skupinu usedlostí v markovém lese, který slouffil jako hrani ní zábrana mezi echami a Moravou. Ekvivalentním ozna ením pro tuto lokalitu, se kterým je mofné se setkat v pramenech, je pojem šVelký Újezd, který p edstavoval spí-e souhrnné ozna ení malých obcí a usedlostí, které dodne-ka p etrvaly v podob pomístních názv v rámci obce Dolní Újezd. Termín šDolní Újezd je mnohem mlad-í, za al se uffvat afl od 16. století.⁵⁰

⁴⁸ Dostál, Alois: U Stodanovy lípy, in: Pern-tejn v pano-, Praha, 1934, s. 149 ó 243.

⁴⁹ V latinském zn ní: šCircuitum etiam ego rex Wladislaus eidem ecclesie contuli, qui dicitur Nalubnem...š. Ozna ení šCircuitō bývá p ekládáno nejen jako šÚjezd, ale i šOkrsekō nebo šPopluffō. Zdroj: Sk íváneek, Milan: Litomy-í 1259 ó 2009 m sto kultury a vzd lávání, Litomy-í, 2009, s. 26, Holub, Zden k: Újezd na Lubném v majetku premonstrátského klá-tera, in: Obecní noviny, 6, 1995, s. 7.

⁵⁰ Holub, Zden k: Újezd na Lubném v majetku premonstrátského klá-tera, in: Obecní noviny, 6, 1995, s. 7.

3.4 D jiny dolnoújezdské farnosti v kontextu historického vývoje litomyšského dominia

3.4.1 Újezd na Lubném v majetku premonstrátského kláštera

Podle tzv. kapitulního rukopisu Kosmovy kroniky české na nynějším litomyšském zámeckém návrší stál hrad. Kosmas, který své dílo psal ve dvacátých letech 12. století, o hradu mluví zpětně, vrací se k datu 981. Litomyš byla původně ochranným hradištěm slavníkovského knížectví na domnělé zemské Trstnické stezce⁵¹, které stálo v pohraniční zalesněné území proti útokům z Moravy.

Až do založení benediktinského kláštera vedl duchovní správu na Litomyši kněz pán z pánů kostele sv. Klimenta, sídlící na litomyšském hradě. Na konci 11. století kníže Boleslav II. v Litomyši klášter založil. Není však jisté, zda se nejednalo pouze o kostel. Zdá se nejpravděpodobněji, že po založení benediktinského kláštera duchovní správu oblasti vedli benediktini.

V druhé polovině 40. let 12. století přicházeli do Litomyše se souhlasem knížete Vladislava II. premonstráti, v jejichž regulích bylo zdůrazněno, že mají za úkol poskytnout ozdravní církevní život. Velkým propagátorem premonstrátské kolonizace v českých zemích byl domnělý syn kronikáře Kosmy Jindřicha Zdík. Tento velmi vzdělaný olomoucký biskup a diplomat na císařském a papežském dvoře se rozhodl založit klášter také v Litomyši. Po neúspěšném vypovězení ze strany Zdíkových mocenských odporců se o něj totiž Litomyšané postarali. Litomyšský klášter byl pojmenován biblickým jménem: Hora olivetská, jak se hradní návrší nazývá dodnes. Nový klášter dostal během 2. poloviny 12. století mnoho statků a lokalit, mezi nimiž nechyběly ani Újezd na Lubném, který prostřednictvím zmíněné Listiny krále Vladislava přecházel z rukou pánů emyslovských knížat do držení litomyšské vrchnosti, kterou v dané době představoval premonstrátský klášter. Jedním z nejvýznamnějších prvků premonstrátského rozvoje venkova, který měl v držení, byla podpora kolonizační činnosti, která byla neaktivní již v 2. polovině 13. století a na níž se významně podíleli němečtí kolonisté.⁵² Díky tomuto procesu byl osídlen pohraniční les, kde ležela i osada Újezd na Lubném.

⁵¹ Trstnická stezka mohla mít význam i pro Újezd na Lubném, jelikož v jeho blízkosti podle některých názorů procházela. Odbočovalo od ní několik vedlejších stezek, zvané šerné stezky. Šerná stezka údajně vedla i přes Újezd na Lubném. Právě po této stezce podle pověstí i Slávek, když provázel Metodje z Moravy do Čech, jak již bylo řečeno. Pokud tato obchodní spojnice existovala, byla ve své době nazývána jinak. Původcem názvu šTrstnická stezka je historik Hermenegild Jireček z Vysokého Mýta, který jej zveřejnil v roce 1856. Problém je, že se v historických pramenech o Trstnické stezce přímo nemluví na rozdíl od jiných zemských stezek. Historici zkoumající tuto otázku se nejsou schopni sjednotit na trase, kterou mohla vést a tím je její existence podřívána. Pro její věrohodnost na druhou stranu hraje fakt, že z písemných zmínek o Litomyši je patrné, že v blízkosti litomyšského hradu stála zemská brána. Často se vybíralo v určitých místech na území Trstnic, dnes nazývané Loučné. K zemské bráně musela vést stezka, ale kudy vedla a jak se využívala se zatím nepodařilo přesvědčivě doložit. Za nejpravděpodobnější trasu je považována odbočka od známého Haberské stezky u Čáslavi, dále vedoucí přes Chrudim, staré hradiště Vrčovice u Vysokého Mýta, aby se přiblížila k Loučné Trstnici. Přes zmíněnou zemskou bránu by dále Trstnická stezka mohla v minulosti směřovat na Moravu a do Horních Rakous. Zdroj: Skřivánek, Milan: Litomyš 1259–2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyš, 2009, s. 21–22, Skřivánek, Miroslav Vopálka, P.: Litomyš. Starobylé město, Praha, 1994, s. 7.

⁵² Skřivánek, Milan: Litomyš 1259–2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyš, 2009, s. 23–33.

Významný doklad premonstrátského období v Dolním Újezdě představuje p vodní románský kostel sv. Martina, datovaný do první nebo druhé čtvrtiny 13. století.⁵³ Zpočátku byla tato stavba opevněná na hlinitém vále a pískopem. Podle věhlasloužil místním osadníkům, kteří se zde snažili les zkulturnovat na ornou půdu.⁵⁴ Podle Petra Charváta tento kostelík spadá do kategorie emporových kostelů.⁵⁵ Až byla geneze kostela jakákoli, byl schopen obyvatel osady v případě nebezpečí poskytnout útočiště a samozřejmě i duchovní služby.⁵⁶

3.4.2 Dolní Újezd pod správou litomyšlského biskupství

Postupně vznikající litomyšlská osada mezi klášteřem a měkou Loučnou se roku 1259 dočkala od českého krále Přemysla Otakara II. povýšení na město.⁵⁷ Významný milník v dějinách novopostaveného města Litomyše v etnicky různorodém okolí bezesporu představuje rok 1344, kdy se Litomyšl stala sídlem biskupa. Karel VI. totiž dosáhl v říjnu zřízení pražského arcibiskupství. Do této arcidiecéze musela patřit minimálně dvě biskupství. V českých zemích do té doby existovalo mimo pražského jen olomoucké biskupství, a to od roku 1063. Druhé biskupství bylo úředně zřízeno v Litomyšli v den vzniku arcibiskupství. Litomyšl byla zvolena především pro svou výhodnou geografickou polohu: na cestě mezi Prahou a Olomoucí. Hranice nové litomyšlské diecéze zahrnovaly okolí Chrudimi, Vysokého Mýta, Litomyše, Lanškrouna, Poličky a Třebíče.⁵⁸

Nejvýznamnějším představitelem vrchnosti města se na místo opata premonstrátského kláštera stal biskup Jan I. Premonstrátské statky připadly biskupství, klášter přestal existovat, ehoľníci se povětšinou stali kapitulními kanovníky. Premonstrátské statky byly rozděleny mezi biskupa a jeho kapitolu. Formulace v písemných listinách nebyly vždy jednoznačné, proto se o majetek mezi biskupem a jeho kapitolou vedl dlouhotrvající spor. V souvislosti s tahanicemi o vesnice, statky, lesy atp. byl několikrát zmíněn i Újezd na Lubném.

Po Janu I. se roku 1353 stal litomyšlským biskupem Jan II. ze Stedý, který mimo jiné významně zvětšil rozsah a tedy i bohatství biskupství. Jan II. ze Stedý byl významná osobnost

⁵³ Merhautová, Aneřka: Raně středověká architektura v Čechách, Praha, 1971, s. 119.

⁵⁴ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifundový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 99.

⁵⁵ Tedy kostel opatřených [emporou](#) neboli panskou tribunou, z níž majitel - feudál přihlířel bohoslužbám. Při posuzování tohoto tvrzení však sám Charvát vznáší několik námitek. Újezd na Lubném patřil premonstrátskému dominiu a drobní feudálové jeho hranice respektovali. To mimo jiné dokládá i znak obce Dolní Újezd: v červeném štítě dvě zlaté biskupské berle a ve čtvrtém poli stříbrná lilie, jeř odkazuje na podřízení premonstrátskému a později litomyšlskému biskupovi. Navíc neexistují doklady o tom, že by v Dolním Újezdě v minulosti řídil lehtëc. Nelze se tedy domnívat, že by opevněný kostel byl pozstatkem feudálního sídla. Zdroj: Charvát, Petr: Dolní Újezd u Litomyše a otázka vesnických refugií v Čechách, in: Archeologica historica, 7, 1982, s. 429-432.

⁵⁶ Pro doplnění: podle místní legendy je újezdský románský kostel nejstarší v Čechách. Vyvinul se z p vodní románské kaple, několikrát vyhořel a byl přestavěn. Zdroj: Tomířek, Antonín: Pověsti z Dolního Újezda, in: Jitřenka, ročník 6, číslo 21, Polička, 1902.

⁵⁷ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259-2009 město kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 23-33.

⁵⁸ Skřivánek, M. a Vopálka, P.: Litomyšl. Starobylé město, Praha 1994, s. 12.

evropského rozhledu, proto v Litomyšli mnoho času netrval a již roku 1364 se stal biskupem olomouckým a později vratislavským. Ani Jan ze Stedý se nevyhlásil spor s svou kapitulou. Koncem 50. let 14. století nakonec došlo k dohodě, kdy byla upravena na soudní pravomoc nad poddanými, rozdělena území a sféry vlivu, stejně jako byla upravena celá sada dalších podrobností. Pro náležitou farnost má význam fakt, že nad farami, které přešly z úřadování biskupství náležely premonstrátskému klášteru, biskup získal patronátní právo.⁵⁹ Toto právo se uvádí, jako staré právo opata a konventu premonstrátského kláštera.⁶⁰ Nutno podotknout, že fara i farnost v Dolním Újezdě existovala již před rokem 1350 a náležela k polní škole d'kanátu.⁶¹ Kapitula si vymohla ústupek, že na místa farářů budou i nadále obsazováni členové kapituly. Jan II. ze Stedý a jeho nástupci tedy do Újezda od druhé poloviny 14. století posílali členy konventu bývalého premonstrátského kláštera. Jejich jména se nám však nedochovala.

Po odchodu Jana II. ze Stedý na lukrativnější olomoucký biskupský stolec roku 1364 se vystřídají biskupové Albert ze Těrnberka a Petr Jelito. Albert ze Těrnberka se stal roku 1372 litomyšským biskupem podruhé a mimo jiné roku 1376 založil kartuziánský klášter v Trfku, který byl nazván Ke Panny Marie. Těrnberkovou zásluhou se v dolnoújezdském kostele sv. Martina uskutečnila rozsáhlá gotická přístavba presbyteria navazujícího na románskou ložnici. Toto tvrzení je možná opřeno o fakt, že ještě dnes jsou v presbyteriu dobře viditelné heraldické znaky litomyšského biskupství a rodu Těrnberků.⁶² Přístavba se uskutečnila po roce 1376, protože na jednom ze svorníků presbyteria je ztvárněna symbolika plané ruce, která náležela klášteru Ke Panny Marie z Trfku.

Během biskopátu Jana IV. zvaného Fielesný vyvstal spor mezi správcem kostela v Dolním Újezdě **eho em**, dříve jejím kustodem litomyšské kapituly, a samotnou kapitulou. Tělo o neprávem používanou část pole a o misál, který **eho** údajně přenesl z kapitulního chrámu do kostela sv. Martina neprávem. Soud rozhodl, že pole bude ponecháno kapitule a misál Újezdu. Tento spor je pro Újezd nejdůležitější ve skutečnosti, že se díky němu dovídáme o prvním újezdském faráři.

Ani litomyšský biskup s Fielesnou náturou Jan IV. se stejně jako Jan II. ze Stedý nevyhlásil spor s svou kapitulou.⁶³ Významné pro osvětlení obsazení far v Dolním Újezdě je v tomto směru fakt, že mezi svědky řešení tohoto sporu je uveden správce kostela v Újezdě: **Václav**.⁶⁴

⁵⁹ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259–2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 34–52.

⁶⁰ Charvát, Petr: Dolní Újezd u Litomyšle a otázka vesnických refugií v dějinách, in: Archeologica historica, 7, 1982, s. 429–432.

⁶¹ Fara byla v Újezdě postavena již před rokem 1344, a to pravděpodobně litomyšskými opaty. S existencí fary lze v tomto případě spojovat i existenci újezdské farnosti. V souvislosti s vymežováním hranic litomyšského biskupství roku 1350 byl totiž zmíněn újezdský farní kostel. Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 207 - Pro notitia vicariatus superiorate, SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 99.

⁶² Věrném poli zlatý heraldický kříž a osmicípá těrnberská hvězda na konsolách pod fleby klenby presbyteria zakončených pískovcovými baldachýny.

⁶³ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259–2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 34–52.

⁶⁴ Holub, Zdeněk: Újezd v době litomyšského biskupství (I. část), in: Obecní noviny, 7, 1995, s. 5, Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 231.

Ránu hospodářskému vzestupu Litomyše, ale i uvolující se morálce představitelů církve zasadilo husitské hnutí. Litomyš byla obsazena husity 2. května roku 1421. Litomyšský biskup Aleš z Bělé uprchl z města, členové kapituly se přestěhovali do Svitav, které patřily olomouckému biskupovi, kde byli předkacískými hnutím lépe chráněni. Litomyš musela přijmout ty i pražské artikuly a stát se členem pražského městského svazu. Na všech farních, které pod její patronát náležely, tedy v i Újezdě, docházelo k výměnám ve farních úřadech ve prospěch husitů. Litomyšský biskupský stolec byl však formálně obsazován dál. Roku 1474 byl v úřadě vysvěcen na zdejšího biskupa Jan Bavor,⁶⁵ jehož volby se zúčastnil také újezdský farář kanovník Jan.⁶⁶

3.4.3 Kostkové z Postupic prvními představiteli svetské vrchnosti Litomyška

V průběhu husitských válek Litomyš zamilovala duchovní vrchnost za svetskou. Roku 1432 se stal pánem Litomyše Vilém I. Kostka z Postupic, zeman, který se pod říšským vedením účastnil bojů v Polsku, ve své vlasti. Jeho prozíravost, se kterou stoupal na společenském poli, se ukázala také v osudném okamžiku v bitvě u Lipan, kde stál na vítězné straně. Kostka proto roku 1436 dočasně obdržel od navrátilého se krále Zikmunda Lucemburského statky litomyšského biskupství v příslušném rozsahu majetků premonstrátského kláštera. Vilém I. Kostka z Postupic byl však ještě téhož roku zavražděn při tažení proti Hradci Králové, který ovládal Jan Roháč z Dubé.⁶⁷ Ani kostelu sv. Martina se nevyhlo husitské plení, ale brzy byl zase opravován.⁶⁸ Fara Mladov⁶⁹ zanikla, proto se duchovní správy farnosti ujali dolnoújezdští faráři.⁷⁰

Během vlády Kostky se na úkor katolictví v kraji silně prosazovalo esko-bratrství. V Litomyši se roku 1475 utvořil jeden z nejstarších bratrských sborů a sídlil zde biskup Jednoty. Nejznámějším esko-bratrským biskupem byl Jan Augusta, který do svého úřadu nastoupil roku 1532. K nejvýznamnějším bratrským podnikům v Litomyši patřila tiskárna, která zde fungovala od roku 1503, vydávala spisy bratrských vzdělanců⁷¹, ale Husova i Lutherova díla.⁷² Do této doby náleží také kusá informace o dění v újezdské farnosti. Podle knize Josefa Malého přebýval v dolnoújezdské farnosti před rokem 1545 kalvínský kněz **Jakub Cendelka**, který na rozdíl od jiných duchovních správce

⁶⁵ Právní nárok litomyšského biskupství úplně zanikl roku 1628, kdy Ferdinand II. daroval Litomyš v dočasném držení Pernštejnům. V roce 1973 bylo litomyšské biskupství obnoveno bulou papeže Pavla VI. jako titulární biskupství, jehož biskupem byl jmenován Mons. Jaroslav Třarvada. Zdroj: Reichertová, Květa: Litomyš, Praha, 1977, s. 34, Hrubý, V.: Královéhradecká diecéze, Brno, 1994, s. 16.

⁶⁶ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 231.

⁶⁷ Skřivánek, Milan: Litomyš 1259–2009 město kultury a vzdělávání, Litomyš, 2009, s. 77–94.

⁶⁸ Holub, Zdeněk: Újezd v době husitských válek, in: Obecní noviny, 11, 1995, s. 7.

⁶⁹ Obec Mladov leží asi 12 km jižně od Litomyše.

⁷⁰ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 231.

⁷¹ Roku 1539 tiskárna vydala spis Cesta zech do Jeruzaléma a Egypta litomyšského města – ana Martina Kabátníka.

⁷² Skřivánek, Milan: Litomyš 1259–2009 město kultury a vzdělávání, Litomyš, 2009, s. 94–100.

v té době nebyl fienatý.⁷³ Další doklad existence duchovního vedení bhem husitství m fle p iná-et informace, jejímfl garantem v rohodnosti je dolnoújezdský farář Josef Ignác Va-í ek, který v Liber memoriabilium uvádí, fle prost ední zvon na zvonici pochází z roku 1467.⁷⁴

Mezi p íslu-níky eské stavovské obce, kte í v letech 1546 -1547 odmítli podpo it krále Ferdinanda I. a jeho bratra Karla V. v boji proti protestantským stav m v í-i, byl i Bohu-III. Kostka z Postupic. V d sledku toho mu byla Litomy-l zkonfiskována. Proti Jednot bratrské byl obnoven svatojakubský mandát z roku 1508 a v roce 1548 bylo p ikázáno, aby brat i sídlící na komorních statcích nebo v královských m stech opustili, pokud se nez eknou víry, echy. Litomy-l proto v t chto letech postihlo hromadné bratrské vyst hovalectví. Správy litomy-lského panství se ujala královská komora, pozd ji zde byl ustanoven hejtman.

3.4.4 Dolní Újezd pern-tejnským panstvím

Roku 1552 Ferdinand I. panství Litomy-l zastavil Jaroslavovi z Pern-tejna, cofl p edstavoval áste nou splátku jeho dluhu. Sám Jaroslav z Pern-tejna byl zadlužen, proto ten samý rok zastavil litomy-lské panství Václavu Haugvicovi z Biskupic, p íslu-níkovi starého moravského rodu.⁷⁵ V dolnoújezdském farním kostele bylo v t chto letech z ejm ru-no i mimo bohosluffby. Roku 1553 byl kostel roz-í en o sakristii a p edsí , v p vodní románské lodi byly z ízeny nové dve e, nad kterými tento zákrok dotvrzuje nápis: šLetha Pán 1553 zpusobeny gsau dwerfle za knieze **Jana z Vedanic** za rychtářfle Jana Kuczery a za star-řho Wáclava Cwocha.⁷⁶ Podle pisatele Liber memoriabilium farář e Josefa Ignáce Va-í ka byl d vodem p estavby kostela pofár, který kostel zni il a po n mfl byly patrné stopy i v první tvrtin 19. století, kdy v kolatu e Va-í ek p sobil.⁷⁷

V roce 1567 se Litomy-le ujal Vratislav z Pern-tejna, politik a státník evropského rozhledu. Pern-tejnovi bylo p i knuto p ízvisko Nádherný z ejm proto, fle byl typickým renesan ním -lehticem milujícím p íjemné stránky flivota. Prakticky ihned za al se stavbou zámku v renesan ním slohu, Litomy-l si totifl zvolil za své sídlo. Po jeho smrti roku 1582 Litomy-l a okolí p ípadla Pern-tejnov vdov Marii Manrique de Lara, kde tato rodem Třpan lka prosazovala pom rn tvrdý reforma ní kurz. Pern-tejnové tradi n pat ili ke katolické -lecht , proto se jifl Vratislav z Pern-tejna snaflil v rámci svého patronátního práva na fary na Litomy-lsku dosazovat p esv d ené katolíky. Mezi

⁷³ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef íhák, in: Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, bez . - Kniha pam tní. Od roku 1913 do sou asnosti, s. 231.

⁷⁴ Pro za azení do kontextu: Josef Ignác Va-í ek v Dolním Újezd p sobil v letech 1806 ó 1823. Celý nápis na zvonu zn l: šanno domini MCCCCLXVII Panu Bohu ke cztiy Matce Boflej Petr z Mýta swati.š Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 101.

⁷⁵ Sk ívánek, Milan: Litomy-l 1259 ó 2009 m sto kultury a vzd lávání, Litomy-l, 2009, s. 100 ó 115.

⁷⁶ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 101, Holub, Zden k: Období od r. 1548-1620 (2. ást). Hospodá ské a nábofenské pom ry v Újezd , in: Obecní noviny, 6, 1996, s. 7.

⁷⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 101.

protřovanými duchovními a kněžími jiných vyznání samozřejmě docházelo ke střetům. Například když katolíci duchovní bránili nekatořím pohřbívát své zesnulé v posvěcené půdě. K uklidnění poměrů nepomáhaly ani repreze v podobě pokut za neplnění nábořfenských povinností, ani p edvolání, při kterých se mla vyznávát víra.⁷⁸ Dále katolíci manifestě podporovali jezuity, kteří p sobili v Litomyřli i v okolních vsích.⁷⁹ Je známo, ře roku 1580 na újezdskou faru na 3 roky nastoupil **Jáchym Petronel**, p ezdřvaný Petřík, po něm ř následoval **Tobiáš–Stefecius**, který v Dolním Újezdě p sobil od roku 1604.⁸⁰ Z řejm z doby úřadu tohoto faráře byl ulit zvon, o kterém se zmiňuje Josef Ignác Vařík, když ho opatřuje datem 1587.⁸¹

Jáchym Petronel byl roku 1604 nahrazen kněžími, u nichř jsou známa jen křestní jměna: **Václav** a **Jakub**, a ře v Dolním Újezdě nepobývali po roce 1613, kdy na újezdskou faru nastoupil **Jiř He man fi řský**. K období, kdy tito faráři spravovali dolnoújezdskou farnost, je možně jeř doplnit informaci, kterou po studiu knihy úř z let 1599 až 1610 p ináři Josef Ignác Vařík, a tedy, ře kostelní vlastnictví vřech dále uvedených nemovitostí je starši než rok 1599. Kostel vlastnil 3 louky, také pole, která pronajímal místním za každř tětí snop slámy. K jeho pozemkovému vlastnictví patřily i lesy, jejichř dřvo bylo obřas prodáváno. Vřechny tyto nemovitosti byly souřástí farního jmění i v době faráře Vaříka.⁸²

Jiř He man fi řský, nastoupil do duchovního úřadu v Dolním Újezdě, jak jří známo, roku 1613. Tento bývalý zámecký kaplan byl na rozděl od svých p edchů jřst katolík, proto ře zámeck patřil Pernřtejně. Podle polofek v úřtech, které opřt interpretuje Josef Ignác Vařík, se zdá, ře se b hem úřadu Jiřho He mana fi řského p estavovala kostelní vřel, proto ře se platilo tesařm za zřtovení vazby pro zvony, které byly v tu dobu upevněny na vřeli. Plat byl vyhrazen i pro zedníky za omítání v řel. Dalřím patřným p řnosem pro kostel, a to jeřř v době Vaříkově, bylo p řizení kazatelny roku 1630, která stála 29 měřských kop a jeřř byla nahrazena až roku 1809.⁸³ V řtři úpravy v řeflii faráře fi řského se netýkaly jen kostela, ale i farní budovy, na kterou bylo vyřleno 83 kop měřských zlatých a 42 grořř.

⁷⁸ Skřívánek, Milan: Litomyřl 1259 ř 2009 mřsto kultury a vzdělávání, Litomyřl, 2009, s. 115 ř 125.

⁷⁹ Holub, Zdeněk: Období od r. 1547-1620 (1. řást). Drřitelé Litomyřle ř poměry na panství, in: Obecní noviny, 5, 1996, s. 7.

⁸⁰ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef řihák, in: Depozitář Biskupství králověhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez ř. - Kniha pamětní. Od roku 1913 do souřasnosti, s. 231.

⁸¹ Nápis na zvonu zněl: řLetha Pán ř MDLXXXVII tento zvon slit ř gest k řcti a chwale Pánu Bohu a svatému Martinu.ř Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomyřli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 102.

⁸² SOKA Svitavy se sídlem v Litomyřli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 102 - 103.

⁸³ Do této řerně natěně kazatelny se vcházelo ze sakristie. Byla vyrobena z řrken řestříuhelníkověho tvaru, na jejím obvodu bylo p řipevněno p řtdřevěných deskových obrazřř. Uprostřed byl umístěn obraz Panny Marie a po stranách po dvou evangelistech. Nad řtřmi obrazy se nacházely jeřř vyobrazení řty cherubínřř. Dole pod obrazem Panny Marie byl jeřř v době Vaříkově patřný nápis: řZa knieze Giřřliho Hřřlmanna fararřle Augesdřského A. D. 1630.ř Zdroj: SOKA se sídlem v Litomyřli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 104.

V době Jiřího Heřmana říšského se dolnoújezdská farnost značně rozrostla, protože k ní roku 1629 byla přiloupena sebranická farnost, a to až do roku 1664. Důvodem k tomuto opatření byl nedostatek katolických kněží.⁸⁴ Tehdejší dolnoújezdské beneficium tvořily 3 celky, které jsou dnes samostatné: dolnoújezdská, sebranická a mladošovská farnost.

Marie Manrique de Lara zemřela v roce 1608. Správy panství se ujala Polyxena z Lopkovic, rozená z Pernštejna. Polyxena zůstala v ranní tradici, ze které pocházela, když i přes Rudolfa v Majestátu prosazovala rekatolizaci. Mezi operativními body pro tyto tendence můžeme jmenovat i faru v Dolním Újezdě⁸⁵, kterou v letech 1613 až 1633 spravoval již zmíněný Jiří Heřman říšský.⁸⁶

Po defenestraci pražských místodržících roku 1618 vybuchly protikatolické nálady i v Litomyšli a jejím okolí. O poměrech v Újezdě však nemáme žádné zprávy. Můžeme se snad domnívat, že Jiří Heřman říšský ve svém úřadu vytrval nebo se do něho zkrátko vrátil. Litomyšlský děkan Hájek byl zbit, děkanský kostel vypleněn, katolické symboly znesvěceny, děkanství vydrancované a dělal se i další represe. Roku 1627 Ferdinandovo Obnovené zřízení zemské prohlásilo katolické vyznání za jediné povolené náboženství. Avšak odpadlictví se ani na Litomyšlsku nedálo úplně zvládat. Během třicetileté války byla Litomyšl i její okolí několikrát vyloupena a drancována německými vojsky.

Vláda rodu Pernštejnů v Litomyšli skončila roku 1646 smrtí Frebonie z Pernštejna, která se o rozvoj vzdělanosti v Litomyšli zasloužila tím, že do města pozvala piaristy. Litomyšl a její zadlužené panství koupili roku 1649 Trautmannsdorfové, převodní tyřtiletci.

3.4.5 Dolní Újezd jako jedna z rebelujících součástí trautmannsdorfského panství

Prvním představitelům nové litomyšlské vrchnosti se stal Maxmilián hrabě z Trautmannsdorfu.⁸⁷

Podle kněze Josefa Malého přisobil v dolnoújezdské farnosti v letech 1635 až 1645 farář jménem **Daniel Bedřich Jarek**,⁸⁸ aby jej nahradil **Augustin Hájek**, jehož příjmení bylo občas komoleno na šHaagalmo. Hájek byl bratrem litomyšlského děkana Daniela Hájka. V Litomyšli se také oba bratři narodili. Augustin Hájek se zasloužil o přestavbu fary a o postavení nové zvonice, pro níž nechal přelit nový zvon, který byl vysvěcen roku 1672. Zvony byly přesunuty z věže kostela do zbudované zvonice, protože hrozilo, že porušená konstrukce věže zvony neudrží. Farář Augustin Haagalmo spravoval újezdskou faru až do roku 1650, kdy zřejmě odešel na jiné beneficium.

⁸⁴ Obec Sebranice se nachází 17 km jižně od Litomyšle, přibližně 6 km od Dolního Újezda.

SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 207 - Pro notitia vicariatus superiorate, SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 106.

⁸⁵ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259 - 2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 127.

⁸⁶ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 231, SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 106.

⁸⁷ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259 - 2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 130 - 144.

⁸⁸ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 231.

Dalším farářem p i kostele sv. Martina byl **Jan Ale–Kamenický**, o něm se dochovala zmínka, že pobíral desátek: 30 stych p–enice, 95 stych flita, 21 stych ovsu a 18 slepic. K farnímu majetku v tu dobu náležel les Polom, 2 háje, 1 lán a 9 prut polí, čtvrtina z nich byla však v tu dobu neobdáváná. Luk měla fara méně než 4 korce, protože obvyklý výtěk z nich činil méně než 4 vozy sena. Tento farář podle Josefa Ignáce Vašíčka zřejmě založil jako první kněz v Dolním Újezdě matriku pokřtěných, seždaných a zemřelých, protože dřívejší matriky Vašíček nenašel. Jan Alexius Kamenický zřejmě odešel na jinou faru, nežeměl v Dolním Újezdě, protože v matrice zemřelých o něm není zmínka. Po odchodu faráře Kamenického z Dolního Újezda, byl na naléhání sebranických kolaturníků jejich farní kostel odloučen od dolnoújezdské farnosti, a to zřejmě v březnu roku 1664.⁸⁹

Od dubna do října roku 1664 vedl administraci na osídlené faře v Dolním Újezdě litomyšlský děkan a významný představitel českého barokního vlastenectví **Tomáš Peřina z echorodu**, který byl k tomuto kroku nucen nepříznivými vnějšími okolnostmi. Jedním z důsledků třicetileté války totiž byl velký demografický pokles populace, tedy i kněží. Tomáš Peřina se takto musel o duchovní správu starat především v Cerekvici a v Moračicích. Podle Josefa Ignáce Vašíčka v Dolním Újezdě Peřina z echorodu nesídlil, pouze přijímal sloužit bohoslužby. Vašíček tak soudil podle toho, že soudobá kostelní kniha úřad vyprávěla obědy pro Peřinu pouze tehdy, když sloužil bohoslužby.

V pořadí 14. známý duchovní v Dolním Újezdě, který se jmenoval **Jiří Bedřich Brauner**, nastoupil po Tomáši Peřinovi ještě v říjnu roku 1664. Během působení tohoto litomyšlského rodáka byla dolnoújezdská děvnická fara přestavěna a provedeny úpravy v kostele. Zde byl zvýšen strop lodí, který byl následně ozdoben děvnickou konstrukcí z laťových tverců, které a v chatrném stavu, zůstaly na stropě do Vašíčkovy sousoší. V kostele byl dále postaven nový kříž s přístupem po schodech pod věž. Stavba kostela dostala i novou červenou stěchu. Ducha stavby jistě více ovlivnilo instalování nového hlavního oltáře sv. Martina roku 1673 a později dvou postranních oltářů oltáře Ježíše Krista ukřižovaného na pilíři vedle kazatelny, a druhém pilíři potom oltáře Panny Marie.⁹⁰ Sám farář Brauner v novém kostele sv. Martina pozlacený kalich. Ten byl v kostele uchováván až do roku 1810, kdy císař František I. po neúspěšných válkách s Francouzi stahoval všechno zlato a stříbro z kostelů, aby je využil ve svých mincovnách.

Připomeňme, že újezdský farář stále ještě spravoval i bývalou mladoovskou farnost tájící tehdy 6 vsí. Roku 1668 mu do jeho benefícia přibyla další osada, protože Jan Fridrich Trautmannsdorf nechal asi 2 km od Dolního Újezda vystavět panský dvůr, který se začal hned nazývat fridrichovský. Osada kolem nahořáhy vzniknuvší se nazývala buď Fridrichov, později také český Pohodlí. český název je poprvé doložen roku 1714. Pohodlí dodnes spadá pod dolnoújezdskou kolaturu.

⁸⁹ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 107 - 109.

⁹⁰ První postranní oltář byl zrušen roku 1809, kdy musel ustoupit nové kazatelně, a druhý byl roku 1810 nahrazen novým oltářem Panny Marie.

Dolnoújezdský farář Jiří Bedřich Brauner, kterého Vašek tolik chválil za pešlivost a svdomitost, zemřel 24. července roku 1684. Pohřben byl v děkanském kostele v Litomyšli, ve svém rodišti.⁹¹

Nutno podotknout, že Jiří Bedřich Brauner se stal souasníkem velké selské bouře, která na Litomyšsku propukla v dubnu roku 1680. Po smrti Hraběte Maxmiliána Trautmannsdorfa získal roku 1652 panství jeho syn Jan Bedřich. Ten pro zvýšení příjmu získal na panství, které tvořilo 54 vsí a mnoho Litomyšl,⁹² zříci starou nových panských dvorů, a to hlavně na místech opuštěných nebo zadlužených selských gruntů. Dvory byly stavěny prostědnicetvím selské roboty, jejichž pole museli obdělávat sami sedláci vlastním potahem a nářadím. Robotní povinnosti na Litomyšsku v 70. letech 17. století prudce vzrostly, kontribuce se zdvojnásobila a přibyly i další povinnosti. Navíc v tomto období obyvatelstvo napadal mor.⁹³ Situace byla nejvážnější právě na vesnicích s panskými dvory, kde bylo proto více roboty. V takovém místě bylo tedy na jednu stranu málo pracovní síly a na druhou více robotních povinností. Nejtíživější poměry na Litomyšsku přitom panovaly právě v okolí Desné od Poříčí až po Dolní Újezd.⁹⁴

Mezi selským stavem se šířila nespokojenost, kterou se rychtáři na zámku snažili zneškodnit se správcem panství. Postupně se zformovalo křídlo sedláků, které sjednocoval odpor proti nárůstce robotních povinností. Koncem března roku 1680 došlo k sepsání memoriálu pro hraběte Jana Bedřicha, který žádal ulehčení roboty. V závěru žádosti je hrabě upozorněn, pokud nedojde ulehčení od povinností, obrátí se sedláci na císaře. Hrabě ve své odpovědi slíbil ústupky, kdy byla mimo jiné stanovena robotna na 3 dny v týdnu, kromě výjimečných období, jako je sklizeň atp. Rychtáři však byli s tak nepatrnými výsledky jednání nespokojeni.⁹⁵

Na úterý velikonoční 23. dubna roku 1680 v Litrbachách⁹⁶ vyhořel panský dvůr, kde poddaní odmítali řádu a pomoci přeházení pofáru. V Litomyšli bylo ten den zadrženo několik rychtářů, včetně rychtáře z Horního Újezda. Druhý den se začaly formovat skupiny nespokojených sedláků na Horním a Dolním Újezdu a postupně se k nim přidávali další,⁹⁷ ze kterých se následující den vytvořil před Litomyšlí dav o stovkách hlav nespokojených poddaných. Protože však robotní povinnosti nebyly v panství rovnoměrně rozděleny a některé sedláci byli před Litomyšl dohnáni násilím, nebyla v pořadavcích mezi povstalcí úplná jednota.⁹⁸

⁹¹ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 108 - 113.

⁹² Čechura, Jaroslav: Selské rebelie roku 1680, Praha, 2001, s. 232.

⁹³ Růžička, Jindřich: Glosar, Jaroslav: Písařka na chléb, Dolní Újezd, 1980, s. 15, Holub, Zdeněk: Příiny selského povstání na Litomyšsku v r. 1680, in: Obecní noviny, 4, 2000, s. 5.

⁹⁴ Lněnička, Jindřich: Selské povstání 1680, in: Obecní noviny, 8, 1996, s. 7, Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšsku v r. 1680 (část 1.), in: Obecní noviny, 5, 2000, s. 7.

⁹⁵ Holub, Zdeněk: Příiny selského povstání na Litomyšsku v r. 1680, in: Obecní noviny, 4, 2000, s. 5.

⁹⁶ Obec je dnes nazývána Řistá, nachází se přibližně 3 km jihozápadním směrem od Litomyše.

⁹⁷ Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšsku v r. 1680 (část 1.), in: Obecní noviny, 5, 2000, s. 7.

⁹⁸ Čechura, Jaroslav: Selské rebelie roku 1680, Praha, 2001, s. 233.

Zámecký hejtman na hrozbu reagoval tak, že povolal na pomoc vojsko z Chrudimi a z Vysokého Mýta a propustil všechny rychtáře z ozbrojeného dohledu a v zeni. Následně se hejtman s velitelem vojska snáhl přivést je k pokojnému odchodu domů. Spolu s vyjednavy byl přivezen v z plný sud piva. To bylo během jednání vypito a sedláci se rozešli pokojně k domovům. Hrabě z Trautmannsdorfu byl předán další memoriál, protože roboty a jiné povinnosti pokračovaly jako dříve. Hrabě však fládná konkrétní opatření nepodnikl. Během května zaaly reprezentace povstání byla vsazena do v zeni v Litomyšli nebo v Chrudimi, proto bylo k hraběti vysláno nové poselstvo, které se opět vrátilo s nepořízenou. Sedláci se potom obrátili přímo na císaře, když mu osobně doručili memoriál. Toho dne, 28. června roku 1680, Leopold I. podepsal dlouho očekávaný a dlouho připravovaný robotní patent, který ovšem kýžené ulehčení nepřinesl. V červenci císař nařídil ustanovení třílené, tzv. Ternberkovy, komise k vyšetření litomyšlského povstání. Výsledky ústní povstání, přičemž bylo pouhíváno i právo útrpné, zaaly 30. července a trvaly až do 12. srpna.⁹⁹ Nejvíce zločinů proti vrchnosti komise přisoudila mlynář z Horního Újezda Lukáš Pakostovi, Matěji Abrahamovi z Poříčí a Janu Šternému Uhrovi z Buhoviny, kteří byli odsouzeni k setnutí hlavy mečem a jejich těla měla být vpletena a lámána v kole, přičemž Lukáš–Pakosta byl lámán ještě před setnutím hlavy, zbývající dva v dci až po smrti. Jiří Lorenc z Horního Újezda byl odsouzen k smrti oběšením. Dalších pět lidí bylo potrestáno v zením a nucenými pracemi v okovech. Odsouzení sedláci přišli o život 13. srpna toho roku na úbočí vrchu u Litomyše. Komise odsoudila v dce povstání zvláště krutým způsobem, který byl v letech pouhíván jen výjimečně.¹⁰⁰

Den na to hrabě Trautmannsdorf vyjádřil smílivé gesto, když přikázal za popravené sloufít 600 měř a vyhlásil nový poddanský řád, kterým byla zmírněna roboty a ostatní povinnosti poddaných.¹⁰¹

Po roce 1680, po poraženém selském povstání, pokračovala katolizace obyvatelstva. Také na Litomyšku byly snahy o ovlivnění luteránství tvrdě potlačovány. V Dolním Újezdě bylo v první polovině 18. století několik lidí potrestáno za ústast a šíření luteránského náboženství, a to zabavením majetku nebo vejnými pracemi.¹⁰² Připomínání odpadlíků od víry zřejmě spolupracoval i katolický farář **Jiříeho Procházka**, který v Dolním Újezdě působil od 12. srpna roku 1684. Tento kněz nechal újezdský kostel pokrýt novou stěchou. Do interiéru kostela pořídil stěbnou trojdílnou schránku pro uchovávání sv. oleje¹⁰³ a skříň na posvátná roucha. Také farní budova se do kála změny,

⁹⁹ Šechura, Jaroslav: Selské rebelie roku 1680, Praha, 2001, s. 230, Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšku v r. 1680 (část 2.), in: Obecní noviny, 6, 2000, s. 5.

¹⁰⁰ Šechura, Jaroslav: Selské rebelie roku 1680, Praha, 2001, s. 233.

¹⁰¹ Tvrdý rozsudek císařské komise, byl dlouhou dobu výstrahou poddaným na Litomyšku. V Dolním Újezdě byl roku 1907 založen spolek šLukáš–Pakosta, jehož cílem bylo postavení pomníku, který by události roku 1680 připomínal. Zdroj: Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšku v r. 1680 (závěr), in: Obecní noviny, 7, 2000, s. 7, Škivánek, Milan: Litomyšl 1259–2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 156–159.

¹⁰² Holub, Zdeněk: Od selského povstání v roce 1680 do tolerančního patentu, in: Obecní noviny, 11, 1996, s. 5.

¹⁰³ Tato schránka byla přívěboecněm odváděním v-eho zlatého a stěbného z kostelů roku 1810 uchráněna.

přibyla druhá místnost pro faráře. K dolnoújezdské farnosti byla navíc připojena další osada - roku 1688 bylo založeno Kamenné Sedliště.¹⁰⁴

Vykonávání úřadu faráře Jiřímu Procházkovi předcházela smrt 30. září v roce 1701. Byl pohřben v kostele sv. Martina zřejmě v lodi před oltářem Panny Marie, přičemž pohřben sloužil litomyšlský děkan Jiří Vilém Jedlička.

Procházkovi od 1. ledna roku 1702 v Dolním Újezdě zastával duchovní úřad **Vilém Jaroslav Haugvic z Biskupic**. Důvod pro tento potomek významného urozeného rodu dostal do správy jen vesnickou farnost, nám není znám. Stejně jako se nám nepodařilo zjistit, zdali tento představitel duchovní správy má co dočinění s Václavem Haugvicem z Biskupic, kterému bylo roku 1552 zastaveno pernštejnské panství. Jisté je, že péčí tohoto dolnoújezdského faráře byla vystavěna nová farní budova z kamene, kde se nacházely 3 pokoje pro faráře, dále komora, předsíň, kuchyň a oledník. Toto stavení tvořilo zadní část farní budovy v době faráře Vařky. Fara byla umístěna neprozíravě blízko sousedního statku, proto se někdy obávali vyhoření. Vilém Jaroslav Haugvic rytíř z Biskupic v Dolním Újezdě dosloužil a zemřel ve věku 54 let 8. listopadu roku 1708. Byl taktéž pohřben v újezdském farním kostele, v lodi před oltářem Ukřižování Páně.

Farář Viléma Haugvice v Újezdě nahradil **Jan Antonín Kremling**, a to pouze na jeden rok a jeden měsíc - nastoupil 25. ledna roku 1709 a poátkem března 1710 odešel do Cerekvice, kde za tři léta zemřel ve věku pouhých 43 let.¹⁰⁵

Nejvýznamnějším duchovním v Dolním Újezdě z hlediska zastávaných funkcí v církvi byl pater **Jan Frick**. Tento doktor teologie a obojího práva přišel v Dolním Újezdě od 16. března roku 1710 do druhé poloviny listopadu roku 1718. Při funkci dolnoújezdského faráře byl navíc v letech 1714 až 1716 administrátorem litomyšlského vikariátu. Tento obvod byl kvůli změně místa, ze kterého byl řízen, nazýván po tyto dva roky Újezdský vikariát.¹⁰⁶ Jan Frick dbal na to, aby se duševní správa mezi jeho ovečkami prováděla co nejdělejší. Protože po et farník vzrůstal, povolal si na pomoc postupně další kněze z pobožných kol litomyšlské koleje, kteří se jmenovali Athanasius a Valerianus. Kolaturníci byli s takovým stavem spokojeni, proto se roku 1712 zavázali, že budou na výřivou budoucího kaplana přispívat, a to podle poměrného rozdělení farníků v jednotlivých vsích patřících do farnosti. Prvním kaplanem se ještě roku 1712 stal Josef Mořic Criesmüller. Od této doby dolnoújezdská farnost vyřivovala slufeb kaplanů stále. Kaplan Josef Mořic Criesmüller byl roku 1717 nahrazen Františkem Turekem, který sloužil v Dolním Újezdě až do října roku 1720.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Kamenné Sedliště se nachází mezi Budislaví a Poříčím, přibližně 9 km jihozápadně od Dolního Újezda. Nyní spadá pod farnost Mladobov.

¹⁰⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 1, 118 - 120.

¹⁰⁶ Týmák, J. V.: Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671 až 1725. Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Mělnicko, Praha, 1918, s. 411.

¹⁰⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 122 až 123.

Jan Frick se staral i o zlepšení poměrů ve kterých 8 let žil, když nechal od základů postavit přední část farního domu. Fara byla tímto již celá z kamene. Po odvolání z újezdské fary se stal kancléřem arcibiskupské konsistoře v Praze a následně infulovaným děkanem kapituly u sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi.

Frick v hlavní význam pro duchovní atmosféru dolnoújezdské farnosti se projevil ať by hem údajně dal-farář **Daniela Volkfanga Pelikána**. Z šrambouskova rukopisu patřícího do fondu místní farní knihovny se od kantora Jana Rambouska dovídáme: š1718. Okolo S. Katerzyny dostal se z Czerekvicze P. Daniel Pelykan za Fararze do Augezda¹⁰⁸

Tento doktor práv a licenciát teologie byl údajně velmi horlivým kazatelem, přičemž zvláště pozornost v novém kultu Panny Marie. Také byl díky němu kostel vybaven mnoha stříbrnými bohosluflebnými nádobami, které ovšem padly z nářezí roku 1810 za obě královské pokladny. V kostele byl za jeho působení postaven nový kůr, který byl prostornější. Nejen flekóru unesl více lidí, byly na něj vbec poprvé v Dolním Újezdě instalovány varhany, a to roku 1723.¹⁰⁹ Prvním varhaníkem se stal kantor Rambousek, který si do svého kancionálu tuto událost poznamenal slovy: š1723: Na Tegden prřed S. Bartolomegem Przywezly Warhany z Prahy w tom Tegdnj se Stawieły a Na S: Bartolomiege O Nessporezch Sem Zaczal na nie hratj. Mutazce Princzypal. Quinta Z Coply a Pedal gen sub Bas. 120./ k tomu dzsstrety:š¹¹⁰

Farář Pelikán prostřednictvím svého předchůdce Fricka, se kterým udržoval písemnou korespondenci, podal žádost do říma o zřízení modlitebního bratrstva v Dolním Újezdě. Jan Frick, který tehdy jako kancléř arcibiskupské konsistoře pobýval v římském kvartálu podpojení svatořečení Jana Nepomuckého, vyjednal podmínky vzniku confraternity a uložil do arcibiskupské fundace pokladny 300 zlatých, jako prostředek ke zřízení Rfencového bratrstva v Dolním Újezdě, a tím se stal fakticky jeho zakladatelem. Nyní už jen stačilo obdržet papeřovo písemné povolení s konkrétními pravidly fungování bratrstva.¹¹¹

Do dnešního obce zasáhla v tuto dobu významná událost, když litomyšský pán František Václav Trautmansdorf založil novou osadu Václavky, která se správně stala součástí obce Dolní Újezd.¹¹²

Vraťme se ke Rfencovému bratrstvu, kdy 19. ervna roku 1733 došlo farář i Pelikánovi breve od papeře Klementa XII. ke zřízení bratrstva Nejsvětějšího řfence Panny Marie. V tomto povolení jsou stanovena základní pravidla pro řleny bratrstva, kteří získali od Svatého stolce výsadu, díky níž mohli vyprosit plnomocné odpustky pro sebe i své spolubratry a spolusestry. Dále mohli za úkol

¹⁰⁸ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 178 r.

¹⁰⁹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2, 122 - 124, Oliva, Václav: Z minulosti řfencového bratrstva v Dolním Újezdě u Litomyše, Brno, 1912.

¹¹⁰ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, rukopis . 1, 176 r.

¹¹¹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2, 122 - 124, Oliva, Václav: Z minulosti řfencového bratrstva v Dolním Újezdě u Litomyše, Brno, 1912.

¹¹² SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2, 124 a 125.

navracet odpadlíky k pravé víře, což bylo, jak již bylo zmíněno, v této době velmi aktuální. Arcibiskupská konzistoř vyzvala členy bratrstva, aby si pro své účely zvolili pět dní, které chtějí slavit. Jako termín hlavní slavnosti Posvátného rčení byla ustanovena druhá neděle po svátku sv. Václava. Zbývající slavnosti připadly na svátek očištění Panny Marie a na dny sv. Vojtěcha, sv. Máří Magdalény a sv. Matouše. Pražské arcibiskupství bratrstvu nakonec pofehovalo a uložilo v dech confraternity Danielu Volkangu Pelikánovi povinnost odsloužit každým měsícem jednu mši za duši nyní již staroboleslavského děkana Fricka. Členové Rčencového bratrstva si za vlastní zvolili oltář Panny Marie v lodi kostela. Hned po tomto úkonu Jan Frick vymohl pro oltář vím privilegium, které se opět týkalo plnomocných odpustků, ale trvalo pouze sedm let.¹¹³

Ve stejné ustanovení Rčencového bratrstva v Dolním Újezdě proběhlo 11. října roku 1733.¹¹⁴ Na velké slavnosti, které se účastnily velké zástupy věřících, nechyběl ani zakladatel bratrstva Jan Frick a mnoho dalších kněží. Slavnosti dodal lesku František Václav z Trautmansdorfu, který se stal signatářem nově zřízeného bratrského alba jako jeho patron. Jeho jméno zde figuruje hned na prvním místě.¹¹⁵ Bratrstvo mělo již v prvním roce více než 1000 členů. Pěděním z darů těchto movitých získávalo značný majetek.¹¹⁶ Farář Pelikán díky tomu mohl bratrstvo vybavit rouchy, pořídil korouhve k procesím, podiá, insignie a jiné předměty.¹¹⁷ Duchovní správce zřejmě také zamýšlel pořídit Sochu Panny Marie Rčencové.¹¹⁸ Při cestě z kostela k tomuto dřevěnému památníku Matky Boží plánoval zbudovat několik kaplí, které měly sloužit jako zastávky při motlitbách v procesích. Stihl však zrealizovat pouze stavbu kaple sv. Daniela¹¹⁹, která stála vedle zvonice. V místech, kde měla kaple stát, se rozprostíraly valy a příkopy, které měly v minulosti chránit lidi ukryté v kostele před nebezpečím. Tyto nerovnosti byly proto zřejmě roku 1734 odklizeny.¹²⁰

Daniel Volkang Pelikán zemřel 5.11. roku 1735 ve věku 58 let. Jeho tělo je pohřbeno pod presbytářem farního kostela sv. Martina. V době působení tohoto faráře se v Dolním Újezdě vystídalo

¹¹³ Oliva, Václav: Z minulosti rčencového bratrstva v Dolním Újezdě u Litomyšle, Brno, 1912, s. 36-36, SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2, 124-127.

¹¹⁴ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 127.

¹¹⁵ Do této knihy byli zapisováni všichni členové Rčencového bratrstva. Druhý list patří podpisu Jana Fricka, dále jsou podepsáni církevní představitelé o faráři, kaplani, ehoľníci, klerikové, mezi nimiž nechybí ani piaristé z Litomyšle. Na dalších listech figurují jména významných osobností svetské sféry jako jména doktorů, lechticů, uitelů, atd. Následují abecedně seřazená jména adových členů bratrstva.

Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kniha 166 - Album pobofněného nejvyššího rčence bratrstva oujezdského, nestránkováno.

¹¹⁶ Oliva, Václav: Z minulosti rčencového bratrstva v Dolním Újezdě u Litomyšle, Brno, 1912, s. 36-36.

¹¹⁷ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2.

¹¹⁸ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 169-170.

¹¹⁹ Kaple zvaná Danielka byla velmi prostorná záměrně, protože měla sloužit jako náhradní bohoslužebný prostor. V této době nebývaly velké ústřední kaple na bohoslužbách Pelikán zamýšlel rozšířit farní kostel. Z této první plánované přestavby kostela však sešlo. Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 128-130.

¹²⁰ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 99.

pomrno mnoho kaplanů, jejichž jména zde uvádím: František Turek, Václav Michael Pelikán, Jan Alexius Zima, Tomáš Kraus, Adam Schurtz. Další kaplan Matyáš Prentz dostal na pomoc ještě Josefa Waltera, protože farář Pelikán byl ke konci života vážně nemocen a nemohl žádně zastávat svou úřad. Po smrti pátera Pelikána roku 1735 oba kaplani v dolnoújezdské farnosti zůstali.¹²¹

Páter **Jakub Viktorin Kodym** byl farářem v Dolním Újezdě jmenován 15. listopadu roku 1735. Tento kněz pokračoval v díle svého předchůdce, když uspořádal sbírku na stavbu sochy Panny Marie Růfencové, která byla dokončena a posvěcena roku 1737. Na cestě od kostela k soše nechal zbudovat tři kaple, ke kterým se konaly průvodní v účích a hlavně průřfencového bratřtva. V každé kapli se nalézal obraz představující tajemství radostného, bolestného nebo slavného průřfence. Později byla zbudována ještě jedna kaple, a to sv. Jana Nepomuckého umístěná před farou.¹²²

Během Kodymova úřadu zasáhlo do pomrno v Újezdě saské vojsko, které na Litomyšlsku roku 1742 načas sbíralo síly.¹²³ Souřasně této události kantor Jan Rambousek si k němu poznamenal: §1742. 17. Apryl: Przytahnę Mnoztwę Wogska Saczkyho Od Brna do Augezda a gich miał do trzetiho dne Samy Oficzyry. Nato gak Regtkarzy Odessly Pryssla Piechota ga sem gich Trzy Kupanye S 3. Sstandary v Zahradie 5. Wohnu. General na Farze.¹²⁴

3.4.5 Okleřná dolnoújezdská farnost za Valdtejn -Vartenberk

V třetí a trvalejší změně neřkrátká přítomnost saského vojska pro Dolní Újezd představovala problém na vrchnosti. Roku 1753 zemřel hrabě František Václav z Trautmannsdorfu, po němž panství zdědil jeho dcera Marie Josefa, řena hraběte Františka Josefa Jiřiho z Valdtejna. Marie Josefa brzy zemřela a panství zdědila její dcer, hrabata z Valdtejna-Vartenberka. Litomyšl připadla roku 1759 tehdy ještě nezletilému Jiřimu Kristiánovi z Valdtejna-Vartenberka.¹²⁵

V Dolním Újezdě na řaře i po změně patrona zůstal Jakub Viktorin Kodym, z jehořf zůsluh ještě zbývá připomenout, řeř předal do inventáře kostela významnou polofku řo novou kamennou křtitelnicí.¹²⁶

Farář Kodym zemřel po více neř dvacetileté duchovní službě v Dolním Újezdě 2. března roku 1757.¹²⁷ Jeho tělo bylo pohřbeno v dolnoújezdském farním kostele v lodi, pod oltářem Panny Marie.¹²⁸

¹²¹ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifundový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 131 - 132.

¹²² Oliva, Václav: Z minulosti průřfencového bratřtva v Dolním Újezdě u Litomyše, Brno, 1912, s. 3 řo 36, SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifundový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 132.

¹²³ Holub, Zdeněk: Od selského povstání v roce 1680 do zrušení nevolnictví, in: Obecní noviny, 10, 1996, s. 7.

¹²⁴ Depozitář Biskupství králověhradeckého, fond: Farní knihovna Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 178 r.

¹²⁵ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259 řo 2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 175.

¹²⁶ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifundový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 137.

¹²⁷ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství králověhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez ř. - Kniha pamětní. Od roku 1913 do souřasnosti, s. 232.

V duchovní správě pomáhali Jakubovi Viktorinu Kodymovi následující kaplani: Matyáš–Prentza a Josef Walter. Po odchodu Matyáše Prentze roku 1748 oba se přicházeli do Dolního Újezda na výpomoc v duchovní správě kněží z litomyšlské piaristické koleje. Po ústupu roku 1741 byl za dolnoújezdského kaplana přijat Jan Menčík, který zde setrval do konce června 1748, aby se stal farářem v Sebranicích. V mezidobí před odchodem dalšího kaplana Josefa Ferdinanda Pavlíka, který do Dolního Újezda přicházel téhož roku, opět vypomáhali piaristé. Během Pavlíkovy soběnosti byl kvůli Kodymově nemoci přijat další kaplan Václav Mencil, který se stal Kodymovým osobním kaplanem od roku 1749.¹²⁹

Těmito a posledním editorem Rýněčského bratrstva se stal farář **Tomáš–Arazim**, který nastoupil do dolnoújezdského duchovního úřadu 28. dubna 1757. Tomáš–Arazim ve zdejší farnosti působil již od roku 1751 spolu s Václavem Mencelem jako kaplan do roku 1753. Josef Ignác Vašíček Arazima hodnotí jako velmi vzdělaného muže, který byl odborníkem především v oblasti filosofie a teologie. To byl zejména jeden z důvodů pro to, že litomyšlský vikář a děkan Vojtěch Tichý vybral do svých služeb jako vikariátního sekretáře. Později se navíc Arazim stal vicedirektorem litomyšlského gymnázia. Oba tyto úřady dolnoújezdský farář zastával až do své smrti.¹³⁰ Během působení Tomáše Arazima se v dolnoújezdském obvodu vystřídal mnoho kaplanů. Nejdéle se z nich v Dolním Újezdě spolupodílel na duchovní správě Václav Menzel a to již před odchodem Tomáše Arazima roku 1753 až do roku 1780. Na místě druhého kaplana figurovali kněží: Jan Filippi, Antonín Arazimův bratr farář, Václav Zejglic, Josef Vorel a budoucí Arazimův nástupce – a Tomáš–Vorel, synovec Josefa Vorla. Pro úplnost je třeba dodejme, že na místo Václava Mezela nastoupil roku 1780 Maxmilián Trutnovský, aby jej později vystřídal kapucín z chrudimského kláštera Ferdinand.¹³¹ Farář Arazim se snažil svým svěřencům poskytovat duchovní služby co možná nejpravidelněji, proto se rozhodl obsadit i druhé místo stálého kaplana. Tento kaplan měl pravidelně sloužit mše v mladošovském filiálním kostele, kde se až dosud sloužily mše jen jednou za měsíc.

Arazim dbal také na vlastní pohodlí a pohodlí svých kaplanů, když dal roku 1760 zřídit na zadním nádvoří fary vinný sklep, na prvním nádvoří potom byla instalována cisterna na dešťovou vodu ze stěch, aby se nemuselo pro užitkovou vodu docházet ke studni ve vsi. Farář Kodym před léty dal také nahlásit farní pozemek kamennou zdí, jeho nástupce Arazim toto dílo roku 1766 dokončil. Kostel během Arazimovy soběnosti získal roku 1767 v nové varhany místo předvodního starého pozitivu z doby faráře Pelikána. Litomyšlskému piaristickému kostelu byly totiž pořízeny nové varhany a staré

¹²⁸ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 1.

¹²⁹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 138.

¹³⁰ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 139.

¹³¹ Kaplani v Dolním Újezdě setrvali v následujících letech: Václav Menzel (1749 až 1780), Jan Filippi (1748 až 1757), Antonín Arazim (1757 až 1762), Václav Zejglic (1762 až 1764), Josef Vorel (1764 až 1776), Tomáš–Vorel (1777 až 1786), Maxmilián Trutnovský (1780 až 1782), Ferdinand (1782 až 1784). Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 157 - 158.

prodány za 100 zl. do Dolního Újezda. Starý positiv z kostela sv. Martina byl prodán do Mladova za 70 zl. ó zde fládné varhany p ed tím nem li. Krom v t-ích varhan v dolnoújezdském kostele p ibyla je-t krypta pro fará e. Kv li tomuto zásahu do podlahy byl celý kostel nov vydláfd n.¹³²

Je známo, fle b hem Arazimova p sobení v dolnoújezdské farnosti prob hla generální visitace, kterou provedl biskup a generální viká Jan Ond ej Kayser 16. a 17. ervna roku 1766.¹³³

Sv j význam m l toleran ní patent Josefa II. i pro dlonoújezdský lid, kdyfl povoloval krom katolické víry i luteránskou, helvétskou a pravoslavnou. V mnoha rodinách, kde se uchovaly tradice eskobratrské víry, se projevovaly tendence p ejít na helvétskou neboli beránkovou konfesi. V Dolním újezd se tyto tendence nijak siln neprojevaly. Nevznikla zde fládná helvétská modlitebna, jak tomu bylo jinde v okolí. Místní jinov rci si v-ak vymohli poh ebi-t , které bylo z ízeno za vsí, u lesa Polom. Krom helvétské víry byl v Dolním Újezd okrajov vyznáván i deismus. Vrchnost proti t mto zbloudilc m tvrd vystoupila a na ídila fará i Tomá-i Arazimovi, aby s nimi podnikl -estined lní náboflenské cvi ení. V-ech 12 mufl a flen na ených z deismu v-ak na ízení nerespektovalo a na cvi ení nedocházelo.

V rámci královéhradecké diecéze bylo práv v tomto jejím východním cípu nejvíce odpadlík od víry. Jak jifl bylo e eno, toto bluda ení se primárn netýkalo Dolního Újezda, kde po et katolík siln p evy-oval jiná vyznání. Jednalo se hlavn o okolní obce.¹³⁴ Do Litomy-le z nazna ených konfesijních d vod zavítal roku 1782 královéhradecký biskup Leopold Hay, aby situaci ov il, v-echny p edstavitelé konfesí vybídl k toleranci, provedl na d kanátu visitaci, ud lil svátosti bi mování atd. Dostalo se i na otázku dlouholetého sporu kolaturník v okolí mlado ovského filiálního kostela, kte í pofladovali z ízení vlastní fary. Práv z d vodu neshod Mladovských s fará em Arazimem zde asto docházelo k odpadlictví od katolické konfese.¹³⁵ Arazim ve sporu argumentoval

¹³² SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 153 - 154.

¹³³ Farníci p i-li biskupovi Kayserovi vst íc v procesí s korouhvemi a insigniemi r flencového bratrstva. V pr vodu nechyb la ani kapela s pozouny a bubny. Duchovenstvo biskupa doprovázelo -palí em v ících ke kostelu, p i emfl je provázal hlahol zvon . Biskup nejprve za al prohlídkou sakristie, kde kontroloval zp sob ulofení sv. olej a sv cené vody, v kostele potom oltá e, k titelnice, ornáty, korporály, kalichy, misály, atp. Biskup Jan Ond ej Kayser fará i Arazimovi ohledn stavu bohosluflebného ná iní nic nevytkl, v-e bylo il po ádku. P ed tím nefl biskup za al ud lovat svátost bi mování, cofl byla druhá slofka nápln jeho náv-t vy, nechal fladatele p ezkou-et z katechismu. Nyní se mohlo p ikro it k ud lování svátosti. Bi mování probíhalo z ásti v kostele a z ásti na návsi, kde se táhly dv ády kle ících fladatel od kostela afl k so-e Panny Marie R flencové. Slavnostní atmosféru podtrhoval zp v zboflných písní a zvuk zvon . Po t ech hodinách ud lování svátosti byl jifl ve er a biskup se odebral na faru, aby si zde vyslechl názory star-ích kolaturník z p ífa ených obcí. Farník m kladl otázky o po estnosti flivota místního fará e a kaplan , o po ádku bohoslufleb, atd. Druhý den se biskup zú astnil ranní m-e, aby p i ní znovu ud loval svátost bi mování. Poté si na fa e pohovo il s fará em Arazimem a prohlífl farní knihy. Po krátkém odpo inku se biskup Kayser op t odebral do kostela, aby obi moval je-t dal-í p íchozí. Celkem v tyto dva dny p íjalo svátost bi mování 3114 osob. Po ob d biskup po takto namáhavé zastávce odjel sm rem k Litrbach m, a to op t za hlaholu zvon . Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9, Liber memoriabilium: L.m. parochiae Augesdensis, s. 2 ó 15.

¹³⁴ Jako Budislav, Mladov, Po í í, Jaro-ov ó tedy vsi v budoucnu pat ící do mlado ovské farnosti.

¹³⁵ V roce 1782 bylo v obcích, které budou pat it do mlado ovské farnosti, napo ítáno 629 nekatolík a ke katolické ví e se p íhlásilo 1005 du-í. Kdeflto v budoucí zmen-ené dolnoújezdské kolatu e bylo nekatolík 309 a

tím, že změnování dolnoújezdské farnosti není nutné, protože jsou v Mladově zajištěny pravidelné mše, udělování svátosti i výuka náboženství, které zajišťuje druhý kaplan. Také biskup a generální vikář Kayser při zmíněné visitaci roku 1766 nic proti stávajícímu stavu nemamíтал. Kdyby byla zřízena fara v Mladově, situace místních by se nezmenila, jen on, farář Arazim, by ze svého okleštěného benefícia získával menší příjmy, které do té doby rozděloval mezi sebe, kaplany a farnost. Jednalo se o 150 zlatých. A tedy od 60. let 18. století sílil tlak ze strany státu na rozmnožení podobných far v rámci zkvalitnění duchovních služeb, arcibiskupská konzistoř se nakonec přiklonila na Arazimovu stranu s tím, že dolnoújezdský farář musí zajistit včasné udělování svátostí ve vsích Budislav a Kamenné Sedlitz, které jsou od Dolního Újezda v rámci farnosti nejvzdálenější.¹³⁶ Prosecký farář Josef Schaffker se zavázal, že v případě potřeby udělení svátosti zajistí.¹³⁷ Tím byla celá věc uzavřena.

Patentem Josefa II. z roku 1783 byla věchna bratrstva, bratrstvo Nejsvětějšího r fence v Dolním Újezdě nevyjímaje, zrušena. Farář Arazim rozpuštění confraternity, jejímuž rozvoji v minulosti tolik úsilí, dlouho nepřešel. Zeměl téhož roku, kdy bylo zrušeno,¹³⁸ a to 15. listopadu. Tomáš Arazim přisobil v Dolním Újezdě 26 let a 6 měsíců. Jeho tělo zde bylo pohřbeno v lodi kostela v kryptě, kde byla před ním pohřbená jeho matka.¹³⁹ Část majetku, kterým bratrstvo disponovalo, celkem čítalo 956 zl., musela být odevzdána náboženskému fondu při krajském úřadu v Chrudimi. Druhý díl připadl kolnímu fondu a ten byl určen na zřízení fondu pro chudé na litomyšlém panství. Po Rfencovém bratrstvu v Dolním Újezdě zůstala však tradice přívodu ksoě Panny Marie Rfencové, a byla věchna procesí afl na výjimky zakázána. Tuto výjimku představovaly přívody na sv. Marka a procesí v prosebných dnech o Boží těle.¹⁴⁰ Právě tehdy sloufily 4 kaple postavené nákladem bratrstva jako zastávky občanů přívodu.¹⁴¹

katolík 2881. Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 150.

Pro srovnání, v roce 1816 farář Josef Vaříšek v dolnoújezdské farnosti uvádí 1555 katolíků a 68 nekatolíků. Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 207 - Pro notitia vicariatus superiorate.

¹³⁶ Košary, který páter Arazim vlastnil, sem cesta trvala přibližně hodinu a půl, v případě nepříznivých podmínek dvě hodiny. Od Mladova byly vzdáleny půl hodiny. Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 147.

¹³⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 140 - 145.

¹³⁸ Oliva, Václav: Z minulosti r fencového bratrstva v Dolním Újezdě u Litomyšle, Brno, 1912, 3 - 36, Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísel. Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 232.

¹³⁹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 15.

¹⁴⁰ Oliva, Václav: Z minulosti r fencového bratrstva v Dolním Újezdě u Litomyšle, Brno, 1912, 3 a 36, Holub, Zdeněk: Od selského povstání v roce 1680 do tolerančního patentu, in: Obecní noviny, 11, 1996, s. 5.

¹⁴¹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 132.

Po smrti Tomáše Arazima spravoval dolnoújezdskou faru kaplan Tomáš Vorel, aby ji následujícího roku 1784 předal pokrevnímu bratrovi i bratrovi v duchovním úřadu **Josefu Vorlovi**.¹⁴² Ke cti tohoto kněze sloufí zmínka, že mu během jeho působení na předchozím beneficiu v Karli byla za jeho předkladný přístup ke kolaturníkům udělena zlatá medaile.¹⁴³ V duchovní správě farnosti farář i Josefu Vorlovi pomáhali následující kaplani: kapucín Ferdinand, Tomáš Vorel, Jan Novák, Václav Svoboda, Antonín Vondráček, František Machek, Antonín Vorel o bratr Tomáše Vorla, Jiří Veselý, Karel Hradecký, František Jahoda, Václav Květenský.¹⁴⁴

V roce předchodu Josefa Vorla na dolnoújezdskou faru byla provedena zásadní změna ve vztahu pražského arcibiskupství k chrudimskému a áslavskému kraji. Tyto celky byly kvůli velké vzdálenosti od svého ordináře odtrženy a včleněny do královéhradeckého biskupství. Dolnoújezdská farnost tehdy patřila do chrudimského kraje, proto se o této věci zmíníme.¹⁴⁵

Josef Vorel nebyl pouze farářem v Dolním Újezdě, zastával ještě úřad sekretáře vikariátu,¹⁴⁶ který se v tu dobu nazýval vysokomýtský.¹⁴⁷ Během prvního roku jeho působení, tedy v roce 1785, založil na vrchnostenské půdě Jiří Kristián Valdtejn novou vesnici Georgensdorf, dnešní Jiřkov,¹⁴⁸ která se roku 1848 stala osadou Dolního Újezda.¹⁴⁹ Osadníci této nové vsi oproti Dolnoújezdským nemuseli platit farářské poplatky, jen byli povinováni jednou za rok půl dne pracovat podle pastýřova uvážení na farním.¹⁵⁰

Již byly zmíněny neshody mezi Vorlovým předchůdcem farářem Arazimem a mladošovskými kolaturníky. Roku 1786 tyto spory ukončil královéhradecký biskup, který rozhodl zůstat lokalitě Mladošov, jež postupně získala pod svou duchovní správu obce: Desnou, Budislav, Kamenné Sedliště, Chotnov, Poříčí, Cikov¹⁵¹, Jarošov a Zrnětín.¹⁵² Připomejme, že uvedené vsi od roku 1712 přispívaly

¹⁴² Který se na své dokumenty podepisoval Worell, SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 157.

¹⁴³ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 156.

¹⁴⁴ Kaplani v Dolním Újezdě setrvali v následujících letech: Ferdinand (1782 o 1784), Tomáš Vorel (1777 o 1786), Jan Novák (1785 o 1786), Václav Svoboda (1766 o 1787), Antonín Vondráček (1786 o 1787), František Machek (1787 o 1791), Antonín Vorel (1791 o 1792) o bratr Tomáše Vorla, Jiří Veselý (1793 o 1799), Karel Hradecký (1799 o 1804), František Jahoda (1804 o 1809), Václav Květenský (1809 - ?).

¹⁴⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 157.

¹⁴⁶ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 15.

¹⁴⁷ Týmák, J. V.: Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671 o 1725. Boleslavsko, Kouřimsko, áslavsko, Praha, 1918, s. 411.

¹⁴⁸ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 15.

¹⁴⁹ Holub, Zdeněk: Od zrušení nevolnictví do zrušení roboty. Hospodářské poměry (1. část), in: Obecní noviny, 12, 1996, s. 5.

¹⁵⁰ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 158.

¹⁵¹ Cikov byl k mladošovské farnosti přifařen až roku 1902, tím se od dolnoújezdského benefícia odtrhlo 44 domovních dísel, tedy asi 230 duší. Zdroj: Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez č. - Kniha pamětní, Od roku 1913 do současnosti. s. 21 o 24.

¹⁵² SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 15.

pen flitý p ísp vek na vydrřování kaplana. Tento závazek se vznikem lokalie s vlastním duchovním vedením nezrušil. Újezdský farář měl i nadále právo užívat louku mladošovského kostela, dostával ze zádušního lesa kašdoroň 2 borovice a získával i další poplatky. Dolnoújezdský farář oproti tomu samozřejmě jifi nedostával poplatky za odsloužené bohosluby, protože ty měl v refii mladošovský lokalista, kterým se jako první stal bývalý dolnoújezdský kaplan Maxmilián Trutnovský. Protože se k mladošovské lokalii přidaly obce Zrnětín a Jarošov, se kterými se p vodně nepočítalo, jelikož se odtrhly od kolatury sebranické a mladošovské, zvýšil se počet farníků na téměř 2000. Za takového stavu bylo nutno povolát dalšího kněze, kterým byl nejprve Ignátius Wallach, bývalý paulánský mnich. Mladošovská lokalie pro svou rozlehlost potom začala usilovat o status farnosti.¹⁵³

Protože dolnoújezdská farnost, ostatně jako každá jiná, byla také vlastníkem statků a polností a její vývoj se nijak nevymykali ze soudobé agrární společnosti, i farář i Vorlovi vystávaly roku 1790 vrásky na úrodě kvůli velké neúrodě způsobené suchem. I přes tíživou situaci však toho roku dokázal nashromáždit prostředky a nechal faru pokrýt novou střechou.¹⁵⁴ Uvnitř kostela dal vybudovat nový hlavní oltář na místo starého z roku 1673, z doby faráře Jiřího Bedřicha Braunera. Sochařskou práci na tomto novém oltáři provedl litomyšlský sochař Václav Hendrich. Obraz sv. Martina vytvořil Dominik Dvořák, malíř litomyšlské vrchnosti.¹⁵⁵ Celkově jmění farnosti během působení faráře Vorla velmi vzrostlo, ale bylo to způsobeno také tím, že se dolnoújezdský duchovní správce mimo uvedené případy nesnažil své budovy udržovat. Jeho nástupce, pisatel Liber memoriabilium Josef Ignác Vašíček, tvrdí, že kostel a faru našel v desolátním stavu.¹⁵⁶

Důstojný pán Josef Vorel zemřel 15. března ve čtyři hodiny odpoledne roku 1806 po 22 letech, 5 měsících a 29 dnech působení v Dolním Újezdě ve věku 60 let na plicní katar. Jeho tělo bylo pohřbeno na místním hřbitově za hlavním oltářem. Pohřeb vedl vysokomýtský děkan Karel Kumpošt.¹⁵⁷ Páter Josef Vorel podle všeho patřil do významného litomyšlského rodu, jeho příbuzný Antonín Vorel působil jako litomyšlský vikář a děkan, jeho bratr František, cerekvický farář, zemřel roku 1798 s neobvykle velkým jměním. S rodinou Vorlů byla spřízněná rodina Hrubých – sídlící také v Litomyšli. Roku 1837, tedy 39 let po smrti pátera Františka Vorla, se Josefa a Anna Hrubé-ové obrátily skrze vikariátní úřad na královéhradeckou konsistoř ohledně pozůstatosti faráře Františka Vorla, která měla hodnotu 4 000 zl. a ze které měla mít matka obou sester jistý podíl. Sestry Hrubé-ové v dopise adresovaném konsistoři dále pátera Josefa Vorla nazvaly, že si z matčina podílu vzal určitou část

¹⁵³ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 161.

¹⁵⁴ Holub, Zdeněk: Od zrušení nevolnictví ke zrušení roboty (II. část o náboženské pomoci), in: Obecní noviny, 1, 1997, s. 7.

¹⁵⁵ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 158.

¹⁵⁶ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 179.

¹⁵⁷ Jehořní výechny tituly jsou následující: kanovník u sv. Ducha v Hradci Králové, biskupský vikář a vysokomýtský děkan. Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 16.

neprávem, a fládají zp ístupn ní projednání poz stalosti.¹⁵⁸ Z konceptu odpov dí ze strany konsisto e, kde je ocitováno mnofství norem o projednávání poz stalosti kléru, m fléme usoudit, flé fládost sester Hrube-ových vy-la naprázdno.¹⁵⁹

Po smrti fará e Josefa Vorla vedl prozatímn správu uprázdn ného farního benefícia kaplan Václav Kv teneský, a to do 12. zá í roku 1806. Toho dne nastoupil slufbu na vinici Pán v Dolním Újezd **Josef Ignác Va-í ek**, který byl stejn jako Vorel a Kv teneský rodák z Litomy-le. Vedle ú adu fará e také zastával ú ad vysokomýtského vikariátního sekretá e.

Josef Ignác Va-í ek podle v-eho velmi dbal na výchovu mládefle. Proto se stal hned roku 1807 iniciátorem p estavby Danielské kaple na -kolu. Rok na to byla dal-í ást val a násp kolem kostela sv. Martina vyrovnána, aby tak mohla být roz-í ena farská a u itelova zahrada.¹⁶⁰ První zmínka dokládající existenci -koly v obci pochází z roku 1659, kdy jsou v trautmansdorfském urbá i uvedeny naturálie, které dostává v Dolním Újezd kantor.¹⁶¹

Rok 1834 byl pro dolnoújezdskou kolaturu památný z toho d vodu, flé se slavila stoletá památka zalofení bratrstva Nejsv t j-ího r flence za velké ú asti v ících z -írokého okolí.¹⁶²

V duchovní správ farnosti Josefu Ignáci Va-í kovi vypomáhali následující kaplani: Franti-ek Paul, Josef Vondrá ek, Jan Oroszpetter, Josef Zejda, Josef Ka-par. Poslední kaplan administroval faru po Va-í kov smrti, která p í-la 30. ledna roku 1823. Josef Ignác Va-í ek zesnul ve v ku 65 let po 16 letech správy dolnoújezdské farnosti. Byl poh ben na p ed farním kostelem na h bitov .

Dal-í duchovní správce dolnoújezdského benefícia se jmenoval **Antonín ermák**, který zde p sobil od roku 1823. Roku 1826, 18. února p l hodinu p ed polednem v-ak náhle zem el. Poslední informace, která je o n m z Liber memoriabilium známa, udává, flé jeho kázání byla vydána tiskem, coflsv d í o jeho vzd lanosti a vý e nosti.¹⁶³ Po páteru ermákovi dolnoújezdskou faru administroval místní kaplan Josef Ka-par.¹⁶⁴

Od roku 1826 vedl dolnoújezdskou farnost páter **Antonín Lodgmann** pocházející ze -lehtické rodiny s p ídomkem šz Auerō¹⁶⁵ p vodem ze Saska, která se usadila v Hradci Králové. Z Dolního Újezda ode-el roku 1831, aby se v Hradci králové stal kanovníkem. Zde také roku 1850 zem el.¹⁶⁶

¹⁵⁸ SOkA Hradec Králové, fond: Biskupská konsisto Hradec Králové ó Záleffitosti duchovních správ c II, kart. 312, inv. . 663, . spisu 39 - Projednávání poz stalosti P. Vorla litomy-lským vikariátním ú adem s královéhradeckou biskupskou konsisto í.

¹⁵⁹ SOkA Hradec Králové, fond: Biskupská konsisto Hradec Králové ó Záleffitosti duchovních správ c II, kart. 312, inv. . 663, . spisu 29 ó Koncept odpov dí královéhradecké biskupské konsisto e sestrám Hrube-ovým.

¹⁶⁰ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 99.

¹⁶¹ Holub, Zden k: Po átky -koly v Dolním Újezd , in: Obecní noviny, 9, 1996, s. 7.

¹⁶² Holub, Zden k: Od zru-ení nevolnictví ke zru-ení roboty (II. ást ó nábofenské pom ry), in: Obecní noviny, 1, 1997, s. 7.

¹⁶³ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 182 - 183.

¹⁶⁴ SOkA Hradec Králové, fond: Biskupská konsisto Hradec Králové ó Záleffitosti duchovních správ c II, kart. 308, inv. . 656, . spisu 10 ó Oznamení biskupské konsisto e o úmrtí P. ermáka zemskému guberniu.

¹⁶⁵ SOkA Hradec Králové, fond: Biskupská konsisto Hradec Králové ó Záleffitosti duchovních správ c II, kart. 312, inv. . 662, . spisu 68 - Projednávání poz stalosti P. ermáka s litomy-lským patronátním ú adem.

Páter **František Jestánek** byl v Dolním Újezdě investován 9. července roku 1832. Bohužel máme o tomto faráři jen kusé informace, které získáme z hlášení litomyšského vikáře hradecké konsistoie, který se opírá o zprávy od Jestánkova kaplana Karla Hradeckého. Páter Hradecký jifi v dolnoújezdské farnosti krátce působil u faráře Josefa Vorla. Nyní ke konci života faráře Jestánka kvůli jeho nemoci jifi zastával správu farnosti sám. Duchovní správce František Jestánek zemřel 17. června roku 1839 v 10 hodin večer v Litomyšli, kde je pohřben na hřbitově sv. Anny.¹⁶⁷ Po smrti faráře Jestánka biskupská konsistoie vikářem zvařovali možného nástupce na post dolnoújezdského správce farnosti. V úvahu přicházel dosavadní administrátor Karel Hradecký a blížle nespécifikovaný páter Tobolá.¹⁶⁸

Jak jednání pokračovala není známo, jisté je, že v duchovní správě po administrátorovi Karlovi Hradeckém 8. listopadu roku 1839 nastoupil farář **Jan Peška**. Ten na vinici Páně v Dolním Újezdě setrval 15 let. Není známo, jestli páter Karel Hradecký zůstal v místním kaplanském úřadu. Farář Jan Peška v roce 1855 odešel do Litomyše, kde se léčil a kde 17. listopadu toho roku také zemřel.¹⁶⁹ Je známo, že působil u sobení Jana Pešky zde 13 let kaploval jeho synovec Jan Antes, který roku 1858 odešel do Morače, aby tam vykonával úřad faráře.

3.4.5 Poslední představitelé vrchnosti Litomyška: Thurn-Taxisové

Obraťme se na okamžik k Litomyšli, kde nastala roku 1856 změna v majitelích litomyšského zámeckého velkostatku a tedy i změna patrona dolnoújezdského kostela. Vladějn-Vartenberkové upadli do velkých dluhů a jejich velkostatek koupil v dražbě Maxmilián Karel kníže Thurn-Taxis. Tento rod sídlící v Čechách žil v okolí dalších velkostatků, jako Chroustovice a Kožumberk. Litomyšský velkostatek byl tedy jen jednou z thurn-taxiských domén.¹⁷⁰

Kněz Eustach Slavík došlo dolnoújezdské farnosti nejprve nepřímo zasáhl roku 1824, když se stal kooperátorem v Mladově u faráře Jana Buvaly.¹⁷¹ Avšak a dolnoújezdští kněží jistě hledali na Mladově jako na svou spřízněnou, kdysi vlastní, farnost, jifi na její chod neměli žádný vliv.

Páter **Eustach Slavík** byl na dolnoújezdského faráře vejn instalován 3. srpna roku 1856.¹⁷² kaplanem v té době byl v Dolním Újezdě Jan Antes, po něm Josef Peška, kterého nahradil Václav Bek.¹⁷³

¹⁶⁶ Elaborát Josefa Malého, zapsal roku 1974 Josef Řihák, in: Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez . . . ó kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 232.

¹⁶⁷ SOKA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoie Hradec Králové ó Záležitosti duchovních správce II, kart. 399, inv. . . 669, . . . spisu 91 - Oznamení litomyšského vikariátního úřadu o úmrtí P. Jestánka královéhradecké biskupské konsistoie.

¹⁶⁸ SOKA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoie Hradec Králové ó Záležitosti duchovních správce II, kart. 399, inv. . . 669, . . . spisu 91- Projednávání nástupce v dolnoújezdské farnosti roku 1839 královéhradeckou biskupskou konsistoie.

¹⁶⁹ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 193.

¹⁷⁰ Skřivánek, Milan: Litomyš 1259 ó 2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyš, 2009, s. 229.

¹⁷¹ Zde působil do roku 1826.

Při nástupu do úřadu, jak sám Slavík poznamenává, byla fara i p ílehlá hospodá ská stavení ve velmi špatném stavu, záhy se proto začalo s opravami. Farní budovu bylo třeba zastřešit indelem, vymístit okna atd. Také se začalo znovu jednat o zvěšení chrámu Páně. Farníci na to přispěli roku 1851 4000 zlaty, avšak situace kostela se ještě let neměnila. Proto rozhodnutí kolaturníci fládali vrácení příspěvků, které vybrali pod podmínkou, že ke přestavbě dojde nejpozději do roku 1855. Jednání s biskupskou konsistencí a c. k. místodržitelstvím o přestavbě se stále protahovalo. Farář v přestavbu však nepřestával doufat, proto se nepoučl do větších oprav kostelní budovy. Bohem Slavíkova přisobení byl pouze opraven malý mariánský oltář, kruchta a varhany. Ty dal do příděku bývalý hornoujezdský mlynář, v tu dobu obchodník a válečník obce Dolní Újezd Jan Střítecký.

Farář Eustach Slavík zejména velmi dbal o duchovní rozvoj soběsvěných duší, protožle do Újezda v 60. letech opakovaně povolával redemptoristy, aby uspořádali svatě misie. Na přestě této mimořádné události byl před zvonící postaven, na místě starého dřevěného, litinový kříž na kvádřovém podstavci, který zde stojí dodnes a datum 1861 je na soklu stále patrné. V této době jsou zaznamenány stavby mnoha drobných sakrálních památek, jako kříž, sochy a boží muk. Roku 1868 byl v Dolním Újezdu postaven přesek šDesinkuů na místě dřevěného kamenný most, který se po starém mostě nazýval šPrafský. Dobrodinec Josef Zavoral na něj pořídil 4 sochy: sv. Vojtěcha, sv. Václava, sv. Josefa a sv. Jana Nepomuckého.¹⁷⁴

Roku 1866, po bitvě u Sadové, táhli vítězní Prusové i litomyšským panstvím. Do Dolního Újezda se doslali ufl pátý den po bitvě, tedy 8. ervence,¹⁷⁵ ale přlí tu nepřelili. Litomyšl zkusila mnohem více, zafila doslova období pruské okupace.¹⁷⁶

Lidová zbožnost v Dolním Újezdu v 19. století nabývala různých forem, které jistým způsobem navazovaly na odkaz zaniklého řehněcového bratřtva. Je známo, že roku 1833, tedy 100 let po vzniku Řehněcového bratřtva, v Dolním Újezdu vznikl tzv. křeh literácký, jehož členy se mohli stát pouze mufl. Literáci v kostele sv. Martina zajiřovali sborový zpěv a molitby řehněce přede mří svatou. Od roku 1838 v Dolním Újezdu také existoval řehněkapulí Karmelitský Marie Panny. Zde tvořily většinu řehně, protožle řehněstvo mohlo být smřěné. Dalří smřěnou organizaci představoval řehně řád sv. Františka Serafinského, jehož členky darovaly kostelu v 60. letech několik obrazů. Tradice procesí ke kaplímu po Řehněcovém bratřtvu zůstávala i nadále zachovávána, protožle existuje záznam, že roku 1867 mlynář Josef Zavoral daroval do řehně kaplí 3 obrazy: Poslední veřeře Páně, Jáchyma a Anny a obraz Nejsvětější trojice s korunovací Panny Marie.

¹⁷² SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 193.

¹⁷³ Jan Antes (1845 - 1858), Josef Peřenka (1858 ř 1873), Václav Bek (1872 ř 1900), Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 194 - 199.

¹⁷⁴ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 192 - 198.

¹⁷⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 224 - 229.

¹⁷⁶ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259 ř 2009 mřsto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 229.

Ve školním roce 1869/70 byla podle zákona oddělena škola od církve a tím se stala státní institucí. Náboženský podtext školní výchovy však zůstal zachován, protože zde bylo zavedeno povinné vyučování náboženství. Onoho roku 1870 se začala v Dolním Újezdě bourat stará škola, která kapacitně a hygienicky nevyhovovala. Na jejím místě se začala budovat nová trojitá školní budova.¹⁷⁷ Škola byla slavnostně vysvěcena v následujícím roce litomyšlým děkanem Antonínem Šantou o pouti sv. Martina.¹⁷⁸

Ani dolnoújezdskými stavbami se nevyhýbaly požáry. Roku 1873 se oheň vzala na vlněné studny vodní nádrže na farním dvoře. Vodní nádrž stála blízko farní budovy, oheň byla naštěstí včas uhašena a na faru nepřešla. Oprava nádrže byla provedena účelně, aby se od ní fládné stavení nemohlo vznítit, navíc byla zhotovena pumpa na vodu.

Úřad farář Eustacha Slavíka v Dolním Újezdě ukončila jeho smrt 21. června roku 1872. Byl slavnostně pohřben na místním hřbitově. Po jeho odchodu byl v Dolním Újezdě ustanoven od roku 1873 duchovním správcem páter **Ignác Zelinka**. Hned následující rok po Zelinkově nástupu postihlo kraj velké sucho a nouze o vodu. Mlýny zůstaly stát, obilí na mletí se muselo vozit na vzdálenější místa. Studny se musely prohlubovat. Ze sklizně se urodily jen brambory, i sena bylo málo.¹⁷⁹

Nová škola v Dolním Újezdě byla sice prostornější, ale fungovala v podstatě jen pro výuku domácích dětí.¹⁸⁰ V okolních vesnicích školy buď již existovaly nebo postupně v tomto období vznikaly. Farář Ignác Zelinka roku 1875 posvětil základní kámen školy v Sešticích. Do této osady, do její mariánské kaple, se téhož roku také ubírala procesí v rámci oslav jubilea, které nařídil papež Pius IX.

Dolnoújezdský farní kostel se dočkal vylepšení výzdoby. Jan Kmošek z Dolního Újezda odkázal 200 zlatých na nový obraz hlavního oltáře v kostele sv. Martina. Dílo zhotovil malíř Jan Umlauf z Letohradu za 180 zl. Obraz byl dokončen roku 1875. Zdálo se zřejmě nedostojné umístit nový obraz do stávajícího interiéru kostela. Navíc nad jeňá postavbu kostela znovu pomasly. Také proto byl chrám Páně následujícího roku vymalován a rám obrazu hlavního oltáře pozlacen. Na nový oltář bylo taky umístěno 8 nových svícňů, místo starých dřevěných. Farář Zelinka z vlastních úspor vnoval kostelu nové baldachýny místo starého záhlého kusu, dále byly natěny lavice. A roku 1877 se po řádně začalo se stavebními opravami venkovních partií kostela. Celý chrám byl ředěnatěn a opravila se řindelová stěcha. Okno nad hlavním oltářem bylo zazděno, aby byl nový oltář chráněn před vodou. Přední byla pokryta řindeli, také zde byla prolomena nová okna s výklenkem. Zvonice kostela se dočkala nového bílého nátěru.

¹⁷⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 198.

¹⁷⁸ Holub, Zdeněk: Škola v Dolním Újezdě v letech 1870 - 1908, in: Obecní noviny, 10, 1997, s. 7.

¹⁷⁹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 203 - 205.

¹⁸⁰ Cekem řítala obec Dolní Újezd s obcemi Jiřkov a Václavky v této době 2915 obyvatel. Drtivá vřtina byla katolická, dále zde bylo 40 evangelíků a 13 řídů. Zdroj: Holub, Zdeněk: Škola v Dolním Újezdě v letech 1870 - 1908, in: Obecní noviny, 10, 1997, s. 7.

Poslední zpráva z pera Ignáce Zelinky odkazuje k roku 1879, a tento duchovní správce ukončil svou práci na zdejší vinici Pán afl roku 1884. Jedná se o konstatování, že generální visitace ve vikariátu dopadla výborně. Podle biskupa v tomto okrese panuje silý křesťanský duch. Mnoho kněží bylo za vzorné vykonávání svého povolání pochváleno, mezi nimi i farář Ignác Zelinka.

Autorem následujících sdělení je kaplan Václav Bek, který si detailně všímal dění ve vsi, když zmínil ovládnuté pole, bouřky a údery blesků, spory mezi sousedy, ale také císařské oslavy roku 1881. Korunní princ arcivévoda Rudolf totiž pojal za manželku princeznu Terezií pánku, dceru belgického krále. Mimo svatebních oslav ve vsi se v kostele pořádaly slavné mše svaté.¹⁸¹

Pro historiografii dolnoújezdské farnosti je v roce 1881 mnohem významnější následující událost: báň z kostela sv. Martina byla sundána, nově natřena a pozlacena a po pokrytí mansardové střechy zase dána zpět. Do báň byl uložen text, který zachycoval soudobý stav farnosti a ústřední obce.¹⁸²

¹⁸¹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9, Liber memoriabilium: L.m. parochiae Augesdensis, s. 207 a 218.

¹⁸² ŠS milým srdce mým pozdravem v Pánu! o budoucím, kdo list tento čítá budou, zde podáváme události pamětné. Báň stála od roku 1837 na vlně a dle lístku v ní nalezeného, zpočátku letního, bylo toho roku velké vlhko a chladno, tak je velmi pozdě až jistě jen z těch polních prací tu se odbyly, nový rok studený i rok 1881 dlouhým mokrem v jara a studenem až do konce června (teprve 4. července byl prý teplý den) se znamenal, že po celých územích ubohé vlátočky, nemající potravu hmyzové povstávají zmráraly. Jinak, Bohu díky, úroda v obou druhu stála velmi pěkně, hojnou že slibující. Sena hojná, jen že stáje dělá v pokojném sušení překážku. Ku podivu však přece bylo draho, dle nové ustálené již decimální míry zvaných hektolitrů 1 Hl. pšenice 10 zl. / flita 9 zl. / ječmena 6 zl. / ovesa 3.80 / bramborů 2 zl. ušl nejvíce chudému lidu ublížovalo, který mnoho nedostatku v okolí trpěl, a ústřední flebráky vysílal. Zdravotní stav byl toho času velmi skvělý. Co se samotného Domu božího týká, byl k generální visitaci (1879) pokud stavba stěpané mohlo bylo upraveno, zevnitř obřídleno, hlavní oltář nově vyzdoben, nový obraz sv. Martina od malíře Umlaufa obřídleno dobrodincem Janou Kmoňkou z Dolního Újezda zhotovený ořídzen, nová křesťanská cesta sbírkou u dobrodinců ořídzena, varhany opraveny, stolice nové natřeny, nové svícny na oba oltáře, a lampa na věšák ořídzeny, v podsíní tak zvané ústřední kapli nový strop zavěšen, a vchod na kůr upraven. Ve farním domě i vjezdu podloubí uhozeno a volně již přístup do fary ušl, konírny přistaveny, nová stavba nad vodárnou, místo šlechty boudy vyvedena, pumpa zasazena, a nyní projednává se zčelení a upravení vkusně již celého farního domu, který nese na obě strany vech pohrom i také dobrodinců dávných podobá se smělí vech mohlného, jen fládným knířecím farním domem! Toto stalo se za panování Jeho císař. kr. apo-tolského Veličenstva Františka Josefa. Nejjasnějšího císaře Rakouského. Nejvyšším biskupem římským V hlasný papež Lev XIII. Patron Chrámu Pán a fary: Její Královská Výsost Helena Maxmiliána z Thurn a Taxis za neplnoletého knížete Maximiliana Maria Lamoval z Th. a Taxis sídlem v jezně, která však po celý čas ní v územích ní na příd Rakouské (ze flárlivosti nad sestrou: Jejím Veličenstvem císařovnou Alžbětou ořídženou ani na chvíli býti nechtěla) se neukázala. Biskup Královehradecký dr. Josef Jan Hais.

Děkujeme litomyšlskému titulárnímu arcikněžovi biskupovi vikáři: Vysoce Děkujeme Pánu P. Antonu Těmto. Místní farář P. Ignác Zelinka Kutnohoran (asi rozen) 1813 od osmi let již na místě, a Václav Bek, Solní an 1843 rozen, kaplanem Dolnoújezdským.

Ověřte ku chrámu Páně přislíbených: katolíků 5393, helvetů 51, flitů 21. Toho času od státu církvi odkázaný dozor nad školou, a dozorcem císař. kr. byl zde na okresu Litomyšlském gymnaziální profesor Alois Těmilauer, mufl učený a dovedný spisovatel. Ušl m náboženství vykázané hodiny odměněné a přislíbené zachovatelné, obzvláště tam, kde ušl itelstvo z události vynaučené z dozoru církve vyvodilo pravidlo, že fládných ohledů v náboženství a katechetovi mít nemusí, tak že mnohé neshody na jiných místech z toho povstávaly, zde Bohu díky těm naveskrz v té nejlepší vlně duchovenstvo ušl itelstvem stálo, zajisté jen ku prospěchu školy a vychování mládeže, budoucí nad je vlastní.

Školy byly toho času: V Dolním Újezdu (nově vystavěná 1870 místo staré chalupy ořídžená jednotlivě) ty tři dle obecně křesťanské s úhrnným počtem 335 fláků. Ušl itelství zároveň Josef Pěšlý, druhý ušl itel Jan Cenner, oba bydlící ve školní budově. 282, dva mladí obyvatelé v kupcově domě. 35 Jan Holík a Augustin Racek.

Roku 1882 patron dolnoújezdského kostela a fary schválil, opravu sešlé farní budovy. Fara mohla být adaptována díky pomoci místních řemeslníků, ale rozpočet 7800 zlatých nestačil. Farní budova byla zřejmě v opravdu nevyhovujícím stavu.

V červnu roku 1883 nastoupil vládu na panstvích kníže Maxmilián Maria Lamoval z Thurn a Taxis. Tento ještě nezletilý řečtík přes svého správce duchovních farností vzkázal prosbu, aby na něj jeho farnosti vzpomínaly v modlitbách, protoťe v říjnu se záleželo na božím poslehnání. Po vech thurn-taxiských panstvích byly v ten den strojeny velké hostiny pro duchovní i světské hodnostáře. Kníže rozkázal chudým rozdat 1000 říšských marek, z čehož na dolnoújezdskou kolaturu zbylo 48 zlatých, které byly rozděleny mezi chudé, neschopné práce, mrzáky, atp.

Těm přesně za měsíc po významné události pro vechna thurn-taxiská panství přišla památná událost slavená jen v dolnoújezdském beneficiu: 27. července roku 1883 oslavil zdejší farář Ignác Zelinka 70. narozeniny a také 44 let kněžství. Farníci se tajně domluvili s litomyšlým vikářem Antonínem Měnkou, který přijel den před Zelinkovým jubileem na návštěvu. V přítomnosti kolaturníků a mnoha hostů předal potom vikář Zelinkovi dle kánský límeček jako uznání jeho věrných služeb.

Záhy po oslavách však Zelinka povážlivě onemocněl. Těm vechna starost o kolaturníky tedy padala na kaplana Václava Beka. Ignác Zelinka krátce po svých narozeninách zemřel, jímž 25. května roku 1884. Jeho tělo bylo pohřbeno na hřbitově za apsidou kostela sv. Martina proti hlavnímu oltáři. Jako vyjádření úcty byla do kostelní zdi nad hrobem upevněna památná mramorová deska.¹⁸³

Následující farář **Josef Peňka** byl dosazen na dolnoújezdskou faru v prosinci roku 1884. Před tím jímž v Dolním Újezdě 20 let kaplanoval. Páter měl velmi působivé působení, o které se přičinlivě staral. Podporoval synovce na studiích, řádně zřídil působení u něj na faře hospodařily atp. Jako jeho osobní kaplan mu sloužil Karel Jánský. Kaplan Václav Bek zde po smrti faráře Zelinky zůstal i nadále, přičemž po smrti Josefa Peňky 24. ledna roku 1890 do května administroval místní faru.

Farář **František Jireček** tedy nahradil Václava Beka v duchovní správě v květnu roku 1890. Jako jeho osobní kaplan mu sloužili Karel Brandejs a později Josef Dubec. Odejitěho kaplana Beka nahradil Petr Petřík. František Jireček vykonával nejen funkci dolnoújezdského faráře, ale zároveň působil jako editel III. řádu sv. Františka Serafinského, navíc užíval titulu osobního děkana.

Po své smrti, která jej zastihla v Dolním Újezdě 30. srpna 1988, byl pohřben ve své rodné Sloupnici. Z pozůstatosti Františka Jirečka zdědila obecni pokladna pro chudé 1100 Kč, stejně tak kostel 1100 Kč a přibuzní stejnou částku.

¹⁸² Kola v Sešle od roku 1876 nově vkusně vystavená (místo baráku dřevěného), nyní dvoutřídní se 132 fláky. řídící Anton Suchý a mladší učitel Václav Mějnoha.

¹⁸³ Kola Horno-Újezdská rozšířena roku 1877 přístavbou o druhou třídu se 144 fláky. řídící Josef Přemysl otec a mladší Jan Přemysl syn učitelové, v Pohodlích od roku 1875 nová jednotřídní úhledná kola (dříve v podruřích) se 68 fláky. Správce kol Josef Slezák.

K tomuto spisu kaplan přidá peníze 61 řeznické, 20ti krejcar, 10ti krejcar, krejcar a pět krejcar. Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 218 a 219.

¹⁸³ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 222 a 225.

Uprázdňovanou faru potom administroval kaplan Karel Jánský, aby ji roku 1900 předal farář Ignáci Zemanovi. Tento kněz byl velmi zádušný a vyhybavý. Roku 1902 raději odešel na pensii ve stáří 53 let. V duchovní správě farář Ignáci Zemanovi vypomáhal kaplan Josef Dubec.

Po laxním Ignáci Zemanovi přešel na dolnoújezdskou faru roku 1903 společenský a inorodý farář Josef Vlček. Jeho výzeňnost je také patrná ve velkorysém způsobu vyjadřování ve farní kronice. Vlček občas poufňoval před domku škalasanský, proto byl roku 1891 přijat nám známým Františkem Jirekem do III. řádu sv. Františka Serafinského. Proto byla v Dolním Újezdě v době působení faráře Vlčka minimálně čtyřikrát ročně pořádána shromáždění pro terciáře.¹⁸⁴ Dále ve farnosti pokračoval muftský literární sbor, který mimo způsob vedl před každou měsíční svatou modlitbu růžence. A téměř po každé měsíčně se pod jejich vedením odříkávala doxologie o Nejsvětější svátosti a k Nejsvětější Trojici. Na odkaz růžencového bratrstva zrušeného Josefem II. navazovalo především bratrstvo říjového růžence, kde byly jiné hlavní řehny. Neměli bychom zapomenout ani na menší organizace, jako bylo bratrstvo sv. Michaela archanděla, Armáda sv. Kříže, jímž vzpomenutý sv. Kapulí Karmelský, Matky ustavičné pomoci, Matky dobré rady, Uctívání nejsvětější svátosti, Spolek Petra Klavera pro Afriku, spolek Dětství Ježíšova, Spolek díla rozvíjení víry. Jmenované množství spolků stavělo dolnoújezdskou kolaturu do dobrého stavu, když promlouvalo o horlivé zbožnosti a družnosti místních věřících. A také o vstřícnosti duchovního správce.¹⁸⁵

Téměř věchnou známost Josefa Vlčka by bylo možno interpretovat jako snahu prosadit u c. k. a patronátních úřadů rozvíjení zdejšího kostela.¹⁸⁶ Spolky poukázaly na říjnost farnosti, říjle uvedené svaté říjise přitáhly do kolatury i přespolní a poukázaly na dolnoújezdskou farnost v rámci biskupství, atp. Řízení kolem přestavby kostela začalo jímž před Vlčkovým příchodem roku 1903, ale uvízlo na mrtvém bodě. Josef Vlček cestoval ať do Řezna ke knězi Albertovi Maria Lamovalovi z Thurn a Taxis. Do Vídně k c. k. ministerstvu a c. k. ústřední komisi. Za královéhradeckým biskupem Josefem Doubravou. Psal dopisy nejvyšším úřadům o věchny uvede alespoň c. k. ústřední komisi pro vyhledávání a zachování umleckých a historických památek. Vyřádal si intervenci u říjského poslance, později krom říjského proběta, Antonína Cyrila Stojana, aby celou záležitostí s kostelem uspěl a ten Vlčkovi opravdu pomohl. Nakonec roku 1907 bylo skutečně dosaženo povolení stavby kostela. Proběhlo několik jednání nad konkrétními plány na přestavbu, ale novostavba chrámu byla ještě před válkou pro přeměněné požadavky na patronátní rozpočet zmařena.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Roku 1913 říjlo v celé kolatu říj asi 30 terciářů, z nichž byli mufti pouze 3.

¹⁸⁵ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez ř. - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, 332 a 340.

¹⁸⁶ Během Vlčkovy úřadování kolatura kolem 4240 katolíků, asi 30 evangelíků helvétského vyznání a říj bylo kolem 10. Farní kostel nevyhovoval především kapacitně. Ve stísněném prostoru se stalo téměř pravidlem, říjle slabší řehny omdlívaly, což páter Josef Vlček neváhal zapisovat.

¹⁸⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifundový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 226 a 227.

Zdá se, že Josef Vlček v pěstavbu, které v noval tolik energie, nepěstal v it, protože v chrámu Pán rozhodoval provádět jen ty nejnútnejší opravy. Stejně tak se choval k farní budov , kde se z v t-ích oprav zmiňuje jen o zavedení vodovodu, který v-ak v době sucha selhával. Roku 1903 púkl velký zvon z roku 1646, tedy z doby fará e Augustina Hájka. Starý zvon vážil 925 kg byl p elit na nový, o váze téměř 12 metrických cent .¹⁸⁸ Zvon byl vysv cen 11. prosince roku 1903 brn nským biskupem Františkem Saleským Bauerem.¹⁸⁹

Fará Josef Vlček uspoádal v Dolním Újezd od 15. do 22. prosince roku 1912 zmíněné svatě misie. Farníci i p espolní je v ele uvítali, ú ast byla hojná ó dohromady asi 3000 lidí. Těto duchovní slavnosti se ú astnili i krojovaní p edstavitelé místních katolických spolky , jako Orlové, literácké bratrstvo, Sdružení k esanských zem d lc eských a Sdružení mládeže. Nesm ly chybět ani družky. Na misijní k ífl byl na památku této mimo ádně události vyryt dal-í letopo et. Dolnoújezdský duchovní z dar pro misii p o ídil pro plánovaný nový kostel misál a dal-í bohoslužebné ná iní.

B hem desetileté slufby Josefa Vlčka se pom rn siln projevovala nevráivost mezi katolíky a bezvrci, p ípadn p edstaviteli jiného vyznání. Nap íklad roku 1904, p ed p íjezdem biskupa Josefa Doubravy na visitaci fará Vlček plánoval p ívítat jej slavnostní bránou s tím, že obec výlohy jist zaplatí. P edstavitelé vedení obce v-ak na tento pofádavek nep istoupili. Toto jednání se protivilo fará ovu názoru šže postavení brány má být výrazem úcty a lásky k vrchnímu Pastý i ze strany osadník , a nikoliv plá-tíkem vlnnost zakrývajícím. B hem visitace si taky mimo jiné p edstavení obce st flovali na vysokou -tolu, která musela být nakonec v jistých polofkách sníflena.¹⁹⁰ Postupující sekularizace spole nosti byla patrná i v postupném vyt s ování p edstavitele církve ze záleflitostí obce bezprost edn se netýkajících duchovní správy. Jak sám Vlček uvádí: šP i nastalém kva-ení myslí následkem v-eobecného práva volebního do rady íské, a následkem toho zavedení povinnosti organizovati katolíky ve spolky, stávala se duchovní správa pro mne více a více obtífln j-í. Tědesátí -estiletý Vlček fládal o povolení odejít na odpo inek, cofl mu hradecká konzisto povolila. Josef zem el potom roku 1916 v Chrasti, kde trávil stá í.

Po celou dobu svého duchovního ú adu m l Josef Vlček v Dolním Újezd zárove 2 kaplany. Jako osobní kaplan fará e slouflil Petr Pet ík. A jako druhý kaplan v Dolním Újezd od dob

¹⁸⁸ Na zvonu je patrný nápis: šSvatý Martine, oroduj za nás, na prot j-í stran jsou umíst ny ver-e: šNebes hlasem volej / Bohu chválu hlásej, / V smutku i v radosti / K modlitb vybízej!. Poslední nápis zní: šTento zvon byl nov po ízen roku 1903 na míst starého, z roku 1646 p elitého a onoho roku púklého zvonu nákladem zádu-í farního kostela svatého Martina v Dolním Újezd . Ulit od firmy ctd. Hillera vdova a syn v Brn . ŠZdroj: Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, bez . - Kniha pam tní. Od roku 1913 do sou asnosti, s. 71 ó 90.

¹⁸⁹ Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, bez . - Kniha pam tní. Od roku 1913 do sou asnosti, s. 71 ó 90.

¹⁹⁰ Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, bez . - Kniha pam tní. Od roku 1913 do sou asnosti s. 1 ó 16.

Jire kových p sobil Josef Dubec, kterého roku 1911 nahradil Václav Oliva.¹⁹¹ Tento kaplan byl mimo jiné kněz se spisovatelským nadáním. Například napsal knihu o Rýnělcovém bratrstvu v Dolním Újezdě.

I následující farář **Václav Marek** vžil v přestavbu kostela, když se snažil urychlovat přípravu na jeho přestavbu, což se mu zpočátku dařilo. Ale v roce 1914 je přerušila válka. Stavební materiál stoupl v ceně více než o 800 % a peníze vyhraněné na stavbu kostela upsal thurn-taxiský patronátní úřad na válečné potřeby. Plány však nebyly úplně smeteny ze stolu. Stále se čekalo, že se bude kostel přestavovat, proto se neopravoval. Ani nejnnutnější opravy ve skutečnosti nebyly možné, protože dolnoújezdští měšťáci bojovali ve válce. Po skončení Velké války musela být celá struktura kostela i zvonice pokryta novými šindeli, vyspravena gotická okna a kostel zevnitř omítnut. V listopadu roku 1916 bylo rozhodnuto, že farní chrám bude přestavěn buď v gotickém nebo v románském slohu. Od provedení návrhu barokního stylu se totiž upustilo. Avšak konkrétní kroky nebyly podniknuty a nadále na přestavbu dolnoújezdského kostela byly zmařeny. Nutno podotknout, že úřad nebyl nutně, protože když se 28.10.1918 velký sen o české samostatnosti stal skutečností, znamenalo toto uvolnění poměrů v Dolním Újezdě mimo jiné rozvolnění vazeb na katolickou církev, což jinými slovy znamená snížení potřeby věřících a zmaření plánu výstavby ve vesnici. Navíc zde nacházela své stoupence vzniklá církev československá.¹⁹² Kapacita dolnoújezdského kostela tedy byla rázem dosti ujitá a nebylo úřadu podstatné vytvářet tlak na úřad kvůli zvěšenému chrámovému prostoru. Přistoupilo se tedy k opravám a zvelebování kostela. Hlavní oltář sv. Martina obdržel roku 1925 od arcibiskupa Karla Kašpara privilegium altris privilegii. Druhý barokní a empírový oltář Panny Marie stejně jako obrazy křížové cesty, kazatelna, lustr a křtitelnice byly polychromovány.¹⁹³

3.4.6 Farnost Dolní Újezd bez patronátního vlivu

Necelý měsíc po vzniku československa byl vydán zákon o odstavení velkostatků. Podle zákona o pozemkové reformě byl pozemkový majetek větší než 150 ha zemědělské půdy nebo 250 ha veškeré půdy zabrán státem a bývalému vlastníkovi připadne náhrada.¹⁹⁴ Tímto způsobem se tedy z Dolního Újezda stala samosprávná politická obec. Thurn-Taxisové ztratili patronátní právo nad kostelem sv. Martina.

Vraťme se ke zmíněnému zmaření plánu výstavby ve vesnici. Nově vzniklá československá republika jífl nenutila úřad modlit se s dťmi před výstavbou a úřadnit se s nimi bohoslužeb. Toto uvolnění mělo za následek, že mnozí úřadé tuto praxi zcela skutečně opouštěli. To byl případ i

¹⁹¹ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez č. - Knihy pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 191 a 221.

¹⁹² Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez č. - Knihy pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 31 a 35.

¹⁹³ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez č. - Knihy pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 90 a 95.

¹⁹⁴ Skřivaněk, Milan: Litomyšl 1259 a 2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 310.

dolnoújezdské –koly. Mnozí rodi e si v–ak p áli, aby jejich d tí vyr staly pod vlivem katolické –kolní výchovy. Napjatá situace vyvrcholila jíl roku 1919, kdy byl dolnoújezdský ídící u ítel Bernard Beni– fyzicky napaden po etnou skupinou rozho ených rodi z ad len místní lidové strany. Po tomto incidentu se Beni–psychicky zhroutil a ode–el na zdravotní dovolenou do penze.¹⁹⁵

V duchovní správ farnosti Markovi pomáhali kaplani Václav Oliva, kterého roku 1915 zastoupil J. Ko var. Ten v–ak musel b hem války nastoupit k vojsku, proto p i–el místo n ho Franti–ek Mimra, synovec probo–ta Franti–ka Mimry. Kaplan Mimra byl prudké povahy, proto se od n ho o ekávalo, že se po vzniku eskoslovenska odvrátí od katolické církve jako mnozí. Ale Mimra ve své konfesi vytrval. Ze zmín ných d vod bylo po válce málo katolických kn flí, proto se kaplani rychle p esouvali z místa na místo. Nakrátko do Dolního Újezda p i–el Václav Hanus, kterého záhy nahradil Antonín Kolda, aby jej p l roku p ed Markovou smrtí nahradil op t Václav Hanus.

Viká a estný d kan Václav Marek p sobil v Dolním Újezd od roku 1913 do 28. ervence roku 1927, kdy v Dolním Újezd zem el a následn byl pochován. Faru po jeho smrti 9 m síc administroval kaplan Václav Hanus.

B hem p sobení následujícího fará e **Josefa Filipiho** od 1.dubna roku 1928 do roku 1945 byl takový nedostatek kn flí, že mu nebyl zpo átku p id len fládný kaplan. Roku 1943 kone n získal Josefa Kubelku, který nastoupil do Dolního Újezda od 1. ervna. Filipi byl totiž v tu dobu velmi nemocný. V pomoci fará ovi Filipimu v duchovní správ kaplana Kubelku 1. ervence roku 1944 nahradil Josef Třmek.

Fará Josef Filipi na budov kostela ani fary neprovád l zásadní zásahy, jen udrfvoval jejich dobrý stav. Za zmínku v–ak stojí posv cení pomníku padlým v první sv tové válce v roce 1929. Pomník se sochou sv. Václava byl umíst n na Horním Újezd . Dolní Újezd podobný pomník získal aíl b hem ú adu následujícího fará e Josefa íháka. D vodem, pro si Dolnoújezd–tí tak dlouho nepo ídili pomník svým ob tem ve válce mohl být fakt, že si t sn p ed jejím vypuknutím vystav li pomník selského povstání, dodnes umíst ný p ed –kolou.

Svatováclavské milenium v roce 1929 bylo svátkem celorepublikového formátu. Oslavy pro celou dolnoújezdskou farnost uspo ádala místní Skupina katolické mládeže. Farní kronika o této události ml í. Situaci si lze áste n p íblíít díky lánku v Dorostu ó v tiskové tribun Sdrufení katolického mládeže v echách, jehoíl místní organizace v Dolním Újezd existovala od roku 1919.¹⁹⁶ Autorem lánku je jeden z inovník Skupiny a funkcioná Orla Václav Peterka. Tento u ítel v místní –kole, který se nev noval jen vzd lávání, ale také kulturní a nábofenské výchov svých flák ,¹⁹⁷ byl také dramaticky ínný, kdyíl p sobil jako refisér dramatického odboru Skupiny, p sobil jako varhaník ve farním kostele, vedoucí literáckého sboru a m l adu dal–ích závazk , jejichíl prost ednictvím se staral o kulturní úrove dolnoújezdské kolatury.

¹⁹⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy–li, Mezifondový soubor kronik, KR 185 - Třkolní kronika I, s. 154 - 155.

¹⁹⁶ Archiv Klubu offivení historie obce Dolní Újezd, bez . - Kniha zápis SKM z Dolního Újezda. Protokoly o sch zích, s. 7.

¹⁹⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy–li, Mezifondový soubor kronik, KR 185 - Třkolní kronika I, s. 116 ó 154.

Vra me se ke zmíněnému článku v Dorostu, kde Václav Peterka informoval hlavně o svatováclavské oslavě. Do tohoto katolického svátku se aktivně zapojily i zbývající dvě místní katolické organizace: Jednota Orla a lidová strana. Katolíci uctívali památku sv. Václava v předvečer rozsvícenými svíčkami v oknech, na druhý den se dopoledne účastnili slavnostních bohoslužeb a odpoledne přivedli k soše sv. Václava. Při pobofnostech se nezapomínalo na svatováclavský chorál ani na národní hymnu. Po skončení náboženských ceremonií se Skupina spolu s Orlem vrátila do spolkové místnosti na faru, kde členové Orla obnovili svůj slib. Poté následovala přednáška o tomto patronu české země.¹⁹⁸

Farář Josef Filipi byl také iniciátorem zmíněné Skupiny katolické mládeže, jeho funkce byla povětšinou nazývána duchovním rádce. Filipi promlouval ke skupině většinou na etické a náboženské témata, v mnohem méně mě se zabýval politikou, ale zcela se jí nevyhýbal.¹⁹⁹

Od rozvinuté spolkové činnosti se vra me ke kostelu sv. Martina, přenesl k jeho zvonici. Tam se totiž 28. září roku 1936 došlo k instalaci nového zvonu o váze 15ti metrických centů.

Poslední informací o faráři Josefu Filipim je měsíc a rok jeho odchodu na odpočinek do Mikulova květen roku 1945. Zde zemřel 23. března 1946 ve věku 70 let. Administrátorem fary se do roku 1946 stal kaplan Josef Týmek.²⁰⁰

Po Týmkovi se duchovního úřadu v Dolním Újezdě ujal 16. září roku 1946 farář **Josef Řihák**, který byl také velmi vstřícný ke spolkové činnosti svých farníků. Do roku 1948 v Dolním Újezdě z katolických spolků existovala Skupina katolické mládeže a Jednota Orla, které byly po nacistických represích obnoveny.²⁰¹ Při příchodu Josefa Řiháka na faru měli Orlové na farní zahradě volejbalové hřiště, hrazdu a pískové dosko hřiště. Pro schůzky jim farář propůjčil velkou rohovou místnost v přízemí, kde se cvičilo, s přilehlým pokojíkem jako klubovnou.²⁰² Tato místnost bude farářem Řihákem v roce 1995 přeměněna na farní kapli. Dalším důkazem kladného přijetí Orla ze strany duchovního správce je fakt, že Řihák z popudu Orla roku 1947 uspořádal exercicie pro celou farnost. V tomto roce se dolnoújezdská farnost přidal k oslavám 950. výročí smrti sv. Vojtěcha. A na počest tohoto spolupatrona českého státu mu byla pořízena socha a v miléniovém roce 1997 od akademického sochaře Stanislava Malého.

Farář Josef Řihák nezapomínal na opravy kostelní ani farní budovy. Za zmínku stojí úprava interiéru kostela v roce 1848, kdy byl strop chrámu nově pokryt kazetami.²⁰³

¹⁹⁸ Dorost, . 3, ro . IV., r. 1921, s. 46.

¹⁹⁹ Archiv Klubu obřivení historie obce Dolní Újezd, bez . - Kniha zápisů SKM z Dolního Újezda. Protokoly o schůzích, s. 12 - 123.

²⁰⁰ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez . - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 42 a 47.

²⁰¹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Okresní úřad Litomyšl, Spolkový katastr politického okresu Litomyšl, kniha 10 A, nestránkováno.

²⁰² Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez . - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 242 a 253.

²⁰³ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez . - Kniha pamětní. Od roku 1913 do současnosti, s. 42 a 47.

Páter Josef Ihák byl 5. dubna roku 1956 t sn po odsouzení m-i ve farním kostele zat en p íslu-níky StB. Následovala domovní prohlídka na fa e, kdy se nepoda ilo nalézt nic, co by fará e usv d ovalo z protistátní innosti. Státní bezpe nost v-ak p ijela s rozkazem fará e zatknout. Nejhlavn j-ím d vodem k tomu byl fakt, že Josef Ihák od biskupa Karla Ot ená-ka p ijal pov ení k výkonu funkce oblastního viká e, které nebylo ú ady schváleno. Krajský soud odsoudil Josefa Iháka k trestu odn tí svobody na -est a p l roku. Spolu s ním byli odsouzeni je-t dva nepohodlní ob ané z Dolního Újezda, a to na 8 let. Za základ skutkové podstaty trestné innosti v-ech t í obflalovaných byl vyuffit poffár teletníku v Dolním Újezd z února roku 1954. Josef Ihák b hem svého v zn ní pracoval ve Valticích jako brusí skla spole n nap íklad s biskupem Karlem Ot ená-kem.²⁰⁴

Je ironií osudu, že se situace v dolnoújezdské farnosti obrátila. Mlado ovská farnost od dob husitství do roku 1784 pat ila pod dolnoújezdskou kolaturu. A od 5. dubna roku 1956, ode dne zat ení fará e Josefa Iháka, se jejím administrátorem stal mlado ovský fará Vladimír Dobiá-, který byl ve v Mlado ov a tedy i v Újezd nahrazen roku 1963 páterem Zde kem Fi-erem. Ten p sobil jako duchovní správce dolnoújezdské kolatury do 4. srpna roku 1968, kdy se ke svým farník m vrátil Josef Ihák.²⁰⁵

Nespravedliv odsouzený Josef Ihák se do kal propu-t ní na svobodu na základ amnestie jifl 5. kv tna roku 1962, státní souhlas k výkonu kn fského povolání v-ak nedostal. Dolnoújezdská fara byla obsazena nájemníky, proto fil se svou matkou a sestrou na Pohodlí. Pracovní ú ad ve Svitavách rozhodl, že Ihák bude pracovat ve stavebnictví. Těst let byl Josef Ihák nucen pracovat jako d lník. Do dolnoújezdské farnosti se mohl vrátit afl roku 1968, kde aktivn slouffil afl do roku 2001. Josef Ihák neustále fládal o revizi svého procesu a do kal zpro-t ní obflaloby v celém rozsahu afl 15. kv tna roku 1992, protože jeho p iznání k trestným in m bylo vynuceno fyzickým a psychickým násilím.²⁰⁶

Páter Josef Ihák se svým p íkladným postojem k flivotním p ekáfkám jist zaslouffil o mravní r st svých sv enc . O tomto nehmotném procesu v-ak prameny nehovo í. Pro úplnost tedy rámcov vyjmenujme Ihák v hmotný p ínos farnosti v druhé polovin 70. let. V této dob interiér kostela získal na kráse, protože v n m p ibylo mnoho nových plastik. Na konsoly gotické klenby v presbytá i p ibyly sochy sv. Cyrila a Metod je, sv. Václava, sv. Jana Nepomuckého, sv. Vojt cha a sv. Ludmily. Na severní st n se nov objevila d evo ezba blahoslavené Aneflky eské a Pieta. Na jiflní st n potom d evo ezba sv. archand la Michaela. Po ínaje Velikonocemi v roce 1979 se na hlavní oltá afl dodnes umis uje socha zmrtychvstalého Krista na konsole s nápisem: šALELUJAō. Jediná venkovní socha Panny Marie s dít tem v náru í byla umíst na ke kn fským hrob m p ed presbytá . Autorem v-ech deseti plastik je akademický socha Stanislav Malý z Vysoké u Nových Hrad . Dopl me je-t , od této doby se v kostele pouffivají nové lavice a místo staré se-lé opukové dlaflby nová z rumunského

²⁰⁴ Jílek, Ladislav: Cesty utrpení. šfihá v sutan ō, in: Noviny Svitavska, 1993.

²⁰⁵ Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, bez . - Kniha pam tní. Od roku 1913 do sou asnosti, s. 191 ó 221.

²⁰⁶ Jílek, Ladislav: Cesty utrpení. šfihá v sutan ō, in: Noviny Svitavska, 1993.

erveného mramoru. V první polovině 80. let potom proběhla oprava vnitřní části kostela, kdy byla při odkrývání omítky nalezena 3 románská okna.²⁰⁷ Zasluhou Josefa Řeháka byl také starý hřbitov při severní straně kostela přeměněn v meditační prostor s křížovou cestou, kde je mimo jiných plastik postaven pomník padlým ve Velké válce, který Dolnímu Újezdu chybí.²⁰⁸

Sídelní kanovník Katedrální kapituly v Hradci Králové a emeritní farář v Dolním Újezdu Josef Řehák zemřel 25. srpna roku 2003 ve věku 91 let na místní farnosti. Pochován byl do kněžínského hrobu před presbytářem kostela sv. Martina.²⁰⁹

Od roku 1999 v Dolním Újezdu působil kněz **Jiří Heblt**, který se stal místním farářem až 1. února roku 2008.²¹⁰

Smutnou památnou událostí kostela sv. Martina se v květnu roku 2000 stala loupež. Lupiči ukradli plastikou křesťanskou umístěnou nad křesťanskými kazatelny, 2 anděly adorující Panu Marii Růžencovou na mariánském oltáři a božství z hlavního oltáře. Také tato událost měla vliv na pořízení elektroinstalace v červnu téhož roku. Kostel tím získal nové osvětlení, ale i elektronické zabezpečovací zařízení.²¹¹

Co se týče farní budovy, v květnu roku 2000 zde začala oprava farní kaple, úprava kněžínského bytu na farní a farního sálu. V roce 2002 byla potom rekonstruována farní kancelář.²¹² Proběhlo mnoho dalších úprav a událostí, které by si zasloužily více prostoru pro zhodnocení.

Zde zbývá jen konstatovat současný stav, kdy od 1. srpna roku 2009 se administrátorem dolnoújezdské farnosti stal kněz **Adam Piotr Grabiec**.

²⁰⁷ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha památní. Od roku 1913 do současnosti, s. 95 a 97.

²⁰⁸ Heblt, Jiří: Zemřel P. Josef Řehák, in: Obecní noviny, 9, 2003, nestránkováno.

²⁰⁹ <http://www.diecezch.cz/dieceze/diecezni-katalog/zesnuli-duchovni>, 23.3. 2010.

²¹⁰ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha památní. Od roku 1913 do současnosti, s. 231 a 233.

²¹¹ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha památní. Od roku 1913 do současnosti, s. 97.

²¹² Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Dolní Újezd, bez čísla. - Kniha památní. Od roku 1913 do současnosti, s. 242 a 253.

3.5 Seznam duchovních správce v Dolním Újezd

jméno duchovního	funkce	doba p sobení	rozsah farnosti
eho	fará	kolem r. 1393	dú
Václav	fará	kolem r. 1398	dú
Jan	fará	kolem r. 1474	dú
Jakub Cendeli ka	kn z	p ed r. 1545	dú
Jan z Vedanic	fará	kolem r. 1553	dú, ml.
Jáchym Petronel	fará	1580 - 1583	dú, ml.
Tobiá–Stefecius	fará	1583 - 1604	dú, ml.
Václav	fará	po r. 1604	dú, ml.
Jakub	fará	po r. 1604	dú, ml.
Ji í He man fi árský	fará	1613 - 1633	dú, ml., sebr.
Daniel Bed ich Jaret	fará	1635 - 1645	dú, ml., sebr.
Augustin Hájek	fará	1645 - 1650	dú, ml., sebr.
Jan Ale– Kamenický	fará	1650 - 1664	dú, ml., sebr.
Tomá–Pe–ina z echorodu	administrátor, litomy–lský d kan	1664	dú, ml.
Ji í Bed ich Brauner	fará	1664 - 1684	dú, ml.
Ji í eho Procházka	fará	1684 - 1701	dú, ml.
Vilém Jaroslav Haugvic z Biskupic	fará	1702 - 1708	dú, ml.
Jan Antonín Kremling	fará	1709 - 1710	dú, ml.
Jan Frick	fará , viká	1710 - 1718	dú, ml.
Athanasius	kaplan	po r. 1710	dú, ml.
Valerianus	kaplan	po r. 1710	dú, ml.
Josef Mo ic Criesmüler	kaplan	1712 - 1717	dú, ml.
Franti–ek Ture ek	kaplan	1717 - 1720	dú, ml.
Daniel Wolfgang Pelikán	fará , editel r fl. bratrstva	1718 - 1735	dú, ml.
Václav Michael Pelikán	kaplan	?	dú, ml.
Jan Alexius Zima	kaplan	?	dú, ml.
Tomá–Kraus	kaplan	?	dú, ml.
Adam Schurtz	kaplan	?	dú, ml.
Matyá–Prentz	kaplan	? ó 1748	dú, ml.
Josefa Walter	pomocný kaplan	? ó po r. 1735	dú, ml.
Jakub Viktorin Kodym	fará , editel r fl. bratrstva	1735 - 1757	dú, ml.
Jan Men–ík	kaplan	1741 - 1748	dú, ml.
Josef Ferdinand Pavlí ek	kaplan	1748 - ?	dú, ml.
Václav Mencil	os. kaplan	1749 - 1780	dú, ml.
Tomá–Arazim	kaplan	1751 - 175	dú, ml.
Tomá–Arazim	fará , vikariátní sekretá , vicedirektor gymnázia, editel r fl. bratrstva	1757 - 1783	dú, ml.
Jan Filippi	kaplan	1748 ó 1757	dú, ml.
Antonín Arazim	kaplan	1757 ó 1762	dú, ml.
Václav Zejglic	kaplan	1762 ó 1764	dú, ml.
Josef Vorel	kaplan	1764 ó 1776	dú, ml.
Tomá–Vorel	kaplan	1777 ó 1786	dú, ml.
Maxmilián Trutnovský	kaplan	1780 ó 1782	dú, ml.
Ferdinand	kaplan	1782 ó 1784	dú, ml.
Jan Novák	kaplan	1785 ó 1786	dú, ml.
Václav Svoboda	kaplan	1766 ó 1787	dú, ml.
Josef Vorel	fará , vikariátní sekretá	1784 - 1806	dú

Antonín Vondrá ek	kaplan	1786 ó 1787	dú
Franti-ek Machek	kaplan	1787 ó 1791	dú
Antonín Vorel	kaplan	1791 ó 1792	dú
Ji í Veselý	kaplan	1793 ó 1799	dú
Karel Hradecký	kaplan	1799 ó 1804	dú
Franti-ek Jahoda	kaplan	1804 ó 1809	dú
Václav Kv tenský	kaplan	1809 - ?	dú
Josef Ignác Va-í ek	fará , vikariátní sekretá	1806 - 1823	dú
Franti-ek Paul	kaplan	mezi 1806 - 1823	dú
Josef Vondrá ek	kaplan	mezi 1806 - 1823	dú
Jan Oroszpetter	kaplan	mezi 1806 - 1823	dú
Josef Zejda	kaplan	mezi 1806 - 1823	dú
Josef Ka-par	kaplan, administrátor	p ed r. 1823, asi do r. 1831	dú
Antonín ermák	fará	1823 - 1826	dú
Antonín Lodgmann	fará	1826 - 1831	dú
Franti-ek Jest ábek	fará	1832 ó 1839	dú
Karel Hradecký	kaplan, administrátor	kolem r. 1839	dú
Jan Pe-ka	fará	1839 - 1855	dú
Jan Antes	kaplan	1845 - 1858	dú
Eustach Slavík	fará	1856 - 1872	dú
Josef Pe enka	kaplan	1858 - 1879	dú
Ignác Zelinka	fará	1873 - 1884	dú
Václav Bek	kaplan, administrátor	1872 - 1898	dú
Josef Pe enka	fará	1884 - 1890	dú
Karel Jánský	os. kaplan	mezi 1884 - 1890	dú
Franti-ek Jire ek	fará , os. d kan, editel III. ádu sv. Frant.	1890 - 1899	dú
Karel Brandejs	os. kaplan	po r. 1890	dú
Josef Dubec	os. kaplan	po r. 1890 - 1911	dú
Petr Pet ík	os. kaplan	1898 - 1913	dú
Karel Jánský	administrátor	1888 - 1900	dú
Ignác Zeman	fará	1900 - 1902	dú
Josef Vl ek	fará , os. d kan	1903 - 1913	dú
Václav Oliva	kaplan	1911 - 1915	dú
Václav Marek	fará , estný d kan, viká	1913 - 1927	dú
J. Kvo ar	kaplan	1915 - p ed 1918	dú
Franti-ek Mimra	kaplan	p ed a po 1918	dú
Václav Hanus	kaplan, administrátor	po 1918 - 1928	dú
Antonín Kolda	kaplan	po 1918 - ?	dú
Josef Filipi	fará	1928 - 1947	dú
Josef Kubelka	kaplan	1943 - 1944	dú
Josef ^T ymek	kaplan, administrátor	1944 - ?	dú
Josef íhák	fará	1946 - 1956	dú
Vladimír Dobiá-	administrátor	1956 - 1863	ml., dú
Zden k Fi-er	administrátor	1863 - 1968	ml., dú
Josef íhák	fará , sídelní kanovník Katedrální kapit. v HK	1968 - 2003	dú
Ji í Heblt	kaplan, fará	1999 - 2009	dú
Adam Piotr Grabiec	administrátor	2009	dú

4 Knihovny dolnoújezdských duchovních správce

4.1 Obraz soukromých kněfských knihoven v kontextu jejich závěťí a projednávání pozůstalostí

4.1.1 Nejstarší zmínka o knize v souvislosti s Újezdem

Nejstarší zmínka o liturgické knize v dolnoújezdské farnosti se poprvé nachází v publikaci Milana Skřivánka, která se obírně zabývá dějinami Litomyšle a jejího panství. Zde se můžeme dovést o sporu mezi správcem dolnoújezdského kostela Šehořem, který dříve působil jako kustod litomyšlské kapituly, a samotnou kapitulou. Původně se odehrávala kolem roku 1393. Plebán Šehoř byl na vině, že neprávem pouští pole, které náleží kapitule, a také misál, jenž podle žaloby přenesl z kapitulního chrámu do kostela sv. Martina neprávem. Neshody byly ukončeny s tím, že pole bude kapitule vráceno v uhlížení a misál zůstane dolnoújezdskému kostelu.²¹³ Existenci tohoto misálu však nelze z dnešných dostupných pramenů doložit, protože nejstarší soupisy knih, které máme k dispozici, pocházejí z první poloviny 18. století,²¹⁴ které navíc nezachycují jméno kostela, ale osobní vlastnictví kněží. První známý inventář kostela pochází z roku 1790, kde jsou uvedeny jen matriky a 3 misály, ale bylo by scestné jednu takovou liturgickou knihu považovat za shodnou s Šehořovým misálem.²¹⁵

4.1.2 Jiří Bedřich Brauner (1664–1684)

Z knihy závěťí kněží bylo možné získat informace o dolnoújezdském faráři Jiřím Bedřichu Braunerovi, který zde zemřel roku 1684. Úvodní pasáže zkoumaných závěťí obvykle začínají velice podobně. Testátor nejprve zajišťuje posmrtné blaho své duše a těla, kdy předkládá přání místa, kde by chtěl být pohřben. Litomyšlský rodák Jiří Brauner označil za místo svého odpočinku litomyšlský děkaný kostel sv. Kříže, konkrétně chtěl nechat uložít své tělo u oltáře sv. Barbory, kde opravdu spočívá. Svůj vztah k rodině vyjádřil také mnohými zbožnými odkazy, z nichž sem v této části můžeme uvést Kongregaci piaristů bylo odkázáno 25 zl. a roční výnos z dolnoújezdských farních polí, litomyšlskému vikáři zlatý pohár, děkanovi flinta. Tato zbraň, ale v bytelnější podobě, byla ještě předána litomyšlskému lékaři. To ovšem z odkazů obdarovávající Litomyšlské není vědomo. Kostelu sv. Anny byly předány prostědky na stavbu varhan a místu Barunnerova posledního odpočinku, kostelu sv. Kříže, část domu v Litomyšli. Oproti tomu dolnoújezdskému chrámu Páně byly odkázány pouze 3

²¹³ Skřivánek, Milan: Litomyšl 1259–2009 msto kultury a vzdělávání, Litomyšl, 2009, s. 34–52.

²¹⁴ Jedná se o knihy v pozůstalosti faráře Daniela Wolfganga Pelikána z roku 1735 a Jakuba Viktorina Kodyma z roku 1757, které budou níže uvedeny.

²¹⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 15 - Inventář kostela v Dolním Újezdu z roku 1790.

krávy. P řibuzní a p řatelé m ěli dohromady získat mnohem víc dobytka a drobný farní nábytek.²¹⁶ D vodem tak malého odkazu kostelu sv. Martina m ěle být mimo zjevnou sympatii k Litomy-ři také fakt, že se Brauner zaslouřil o vylep-ění atmosféry dolnoújezského chrámového prostoru jifl za svého řivota. P řipome me, že byl zvý-ěn strop lodi, kde byly vystav ěny 2 nové postranní oltá e. Starý hlavní oltá byl také nahrazen novým. Brauner dokonce z vlastních prost edk ě v noval kostelu zlatý kalich.²¹⁷

Bylo by vhodné je-ť dodat jméno univerzálního Braunerova d dice. Byl jím Brauner v bratr Václav, fará ěna Malé Stran ě u sv. Václava. Mezi podpisy v záv ru záv ti, mimo testátorova, figurují jména zmín ěného litomy-řského d kana Ji řho Jedli ky, který je vykonavatelem záv ti, a litomy-řského léka e Kristiána Haudenrause. Jedná se o jména obou drřitel ě Braunerových flint.

Zám rn ě nebyla zmín ěna poslední polofka poz stalostního inventá e, kterou mezi Braunerovými aktivními p řijmy p edstavují knihy odkázané piarist m: řLibros quorum index inventur Scholissiiis lego.ř²¹⁸ Toto konstatování p edstavuje ve-keré informace, jeřl je mořné o páterov knihovn ě získat.

4.1.3 Ji řeho Procházka (1684 ř 1701)

Jestřlfe o zprávu o poz stalosti Ji řho Bed icha Braunera bylo mořné vyzv ěd t jen z opisu jeho záv ti, o jeho nástupci Ji řím ěho i Procházkovi máme k dispozici mnohem bohat-í materiál. Dochoval se originál jeho záv ti, její opis, dodatek k záv ti a p říslu-ný opis, také vypo řádání záv ti, navíc v e-řin ě, a inventá poz stalosti.

Záv ě po řízená fará em Procházkou je velice v ěcná a jasná, testátor zde jednotlivé polofky detailn ě vymezuje. Za univerzální d dice jsou ozna ěni matka a bratr Karel, kte ří, jak se dovídáme z vypo řádání záv ti, skute ěn obdrřeli pom ěrn ě vysoké pen řitě řástky, kon ě, atd. Ani vzdálen j-ř p řibuzní nep ři-ři zkrátka, získali p řesn ě vypo řitané dřly. Oproti litomy-řskému patriotovi, fará ě Braunerovi, byl jeho nástupce ke své kolatu e mnohem -ť d ěj-ř, kdyřl kostel sv. Martina získal 30 zl. a mlado ovský chrám Pán ě 20 zl. Je známo, že Procházka pocházel z Habr ě, jejichřl kostelu nic neodkázal a ani zde netouřil být poh ben. Nelnul tedy tolik se svému rodi-ři jako jeho p ředch dce. S Braunerem ho naproti tomu spořoval ur řitý, v-ak vlašř j-ř, vztah k Litomy-ři, protořfe kongregace piarist ě od n ěho dostala 10 zl. a polovinu vřnosu z farních polí. Druhá polovina úrody byla potom rozd ělena mezi chudé. Mezi jména obdarovaných se vřřdy slu-elo uvést, a d ělo se tak, vykonavatele záv ti. V tomto p řípad ě-řo o litomy-řského d kana Ji řho Jedli ku a mora-řického fará e Ji řho

²¹⁶ NA Praha, fond: Archiv prařského arcibiskupství 1, sign. B 22/4, inv. ě. 1512 (Knihy záv tí kn řří, řeta: 1676 ř 1685) ř Testament P. Braunera, napsáno v Dolním Újezd ě 19. 6. 1684, publikováno 4.7. 1684.

²¹⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-ři, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 108 - 113.

²¹⁸ NA Praha, fond: Archiv prařského arcibiskupství 1, sign. B 22/4, inv. ě. 1512 (Knihy záv tí kn řří, řeta: 1676 ř 1685) ř Testament P. Braunera, napsáno v Dolním Újezd ě 19. 6. 1684, publikováno 4.7. 1684.

Podp ru. Litomyšlský kaplan Václav Michal Musílek se také podepsal mezi svdky, ale na n ho testátor nepamatoval. Z originálu záv ti víme, že se páteru Jiřímu Podp rovi m l být odevzdán l starý v z a hlavn knihy, jejichž autorem je jistý Faber: šDominus Morassicensis curatus accipiat curriculum antiquum autotum fabrum preter alios libros, qui Carolo fratri dentur.õ

Shr me zde jm ní, které díky páteru Procházkovi moravský farář získal. Sám Procházka v esky psaném vypořádání záv ti uvádí: šPanu fararfi Morassickemu l lfficze strfibrna, gedna wets-i flas-e czígnowa, Concionum Fabri 4 dily a kocflar.õ²¹⁹

Co se tý e p íb hu Procházkových knih, z jeho inventáře poz stalosti se dovídáme, že vlastnil breviář, 4 díly Fabera a další knihy, kterých bylo dohromady 53 kus . Podle studie Marie Ryantové, která erpala rovn ě z poz stalostních spis kn ěí z období od konce 17. do 30. let 18. století v pražské arcidiecézi, je tento celek 53 knih mírn nadpr m rný, protože se nej ast j-í po ty titul pohybovaly mezi 20 a 40 kusy. Navíc vlastnický v t-řho množství knih je typické spí-e pro m stské prostředí, kde byla literatura snáze dostupná ke koupí a duchovní se zde na etbu mohli více soust edit.²²⁰ V-echny tituly od Fabera získal moravský farář Podp ra. A jelikož nebyl ozna en jiný potencionální vlastník knih, získal zbývající tituly Procházka v bratr a univerzální d ědic Karel a jejich matka.

P esn vymezené polofky v dodatku k záv ti, který byl sepsán za 8 dnů po vzniku testamentu, p sobí afl úsm vn , když Procházka mezi d ědice a kostel p erozd luje máslo, zbývající kusy dobytka, od vy, kleriky, koflichy.²²¹ Pro Procházkovy souasnky a hlavn vykonavatele záv ti bylo nepochybn pozitivní, když testátor sám p esn ur il do kterých rukou p ejde ta která ást poz stalosti. Celá v c se nemusela e-it, v-e bylo jasné. Pro zmapovatelnost Procházkovy knihovny je to v-ak jev ryze negativní, protože dostupné prameny nic konkrétního o knihách ěci nemohou.

4.1.4 Vilém Jaroslav Haugvic z Biskupic (1702 ó 1708)

Po d sledném farář i Procházkovi nastoupil do dolnoújezského farního řadu Vilém Jaroslav Haugvic rytí z Biskupic, který zde zem el a byl poh ben roku 1708. Jeho záv je velice stru ná, nehý í se tu dary. Z obsahu testamentu se m že zdát, že se v Haugvicov p ípad jednalo o zchudlého -lechtice, který bratru Václavu Haugvicovi mohl odkázat jen st řbrnou solni ku, sestřám cínové nádoby, kostelu v Dolním Újezd 20 zl., atp. Tento kn z v-ak p es zjevnou finan ní tíse pamatoval z ejm na místa svého d ív j-řho p sobení, když se mezi skromnými polofkami objevuje kostel

²¹⁹ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, sign. B 22/16, inv. .: 1514 (Knihy záv tí kn ěí léta: 1695 ó 1707) - Testament P. Procházky, sepsáno: 19.9. 1701, publikováno: 10.10.1701, NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1 kart. 2921, inv. . 4275 (Testamenta) ó Projednávání poz stalosti P. Procházky.

²²⁰ Ryantová, Marie: Knihovny sv tských duchovních arcidiecéze pražské na konci 17. a na po átku 18. století, in: Radimská, Jitka: K výzkumu zámeckých, m -anských a církevních knihoven, eské Bud jovice, 2000, s. 239 ó 254.

²²¹ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, sign. B 22/16, inv. .: 1514 (Knihy záv tí kn ěí léta: 1695 ó 1707) - Testament P. Procházky, sepsáno: 19.9. 1701, publikováno: 10.10.1701.

šDoberzenensiõ na Práche sku,²²² kostel sv. Mikulá-e šBazoviensiõ a kostel sv. Petra a Pavla šGikoviensiõ. Pro vykreslení Haugvicových nuzných pom r m fle hrát roli také fakt, kdy sám testátor uvádí, fle u jistého m – ana splácí dluh 63 zl. a je také pot eba zaplatit jeho kucha ce za 15 let slufby. O skromnosti Haugvicových pom r mohou také vypovídat signatá i jeho záv ti, kterými jsou istecký fará Martin Mo ic Müller a Antonín Trnka, litomy–lský kaplan, tedy fládná významn j–í jména.²²³

Z Haugvicova seznamu poz stalosti si v–ak o tomto fará i m fleme vytvo it zcela jiný obrázek. V poz stalosti fará e, který své kucha ce dluffil za 15 let slufby, bylo nalezeno v hotovosti 399 zl a 42 kr. Polofky seznamu st íbrných p edm t , hlavn nádobí, také nejsou zanedbatelné.²²⁴ Vzpome me, fle bratrovi Václavu Haugvicovi odkázal pouze solni ku z tohoto kovu. Vilém Jaroslav Haugvic se jifl za svého flivota postaral o v t–í pohodlí sebe a svých nástupc , kdyfl nechal d ev nou faru zbourat a postavit budovu z kamene.²²⁵ V tomto zd ném dom , kde mu náležely 3 pokoje, byl z ejm dob e za ízen, jak o tom promlouvají etné polofky v rámci oddílu vybavení fary seznamu poz stalosti. Po Haugvicovi totiž z staly 3 sk ín , 1 erná almara, 2 –pan lské st ny, sesle, obrazy, hodiny a také knihy, o kterých je nám známo jen tolik, fle se jednalo o 5 titul foliového a 17 quartového formátu.²²⁶

Abychom nevykreslovali fará e Viléma Jaroslava Haugvice afl p íli– lakom , uv domme si, fle dolnoújezdský duchovní správce jako svého univerzálního d dice ozna il dal–ího bratra Franti–ka Haugvice.²²⁷ Je tedy možné p edpokládat, fle p í ina tak skromných odkaz m fle tkv t ve skute nosti, fle Vilém Jaroslav Haugvic m l jednodu–e v plánu naprostou v t–inu svého majetku odkázat bratrovi Franti–kovi a ne dolnoújezdskému beneficiu, cofl ho ov–em jako sluhu Boflího p íli–neospravedl uje.

4.1.5 Jan Antonín Kremling (1709 ó 1710)

Následujícím d lníkem na vinici Pán v Dolním Újezd se stal fará Jan Antonín Kremling, a to pouze na jeden rok, aby následn ode–el do Cerekvice, kde po t ech letech, tedy roku 1713, zem el a byl poh ben.

²²² Tento kraj m l hrani ní áru procházející v blízkosti fielezné Rudy - Su–ice - Kasejovice - Roflmitál pod T em–ínem - Milín u P íbrami - dále –la hranice po ece Vltav k Hluboké nad Vltavou, kde uhýbala sm rem k Lhenicím, p ed Lhenicemi –la dále k jihu k dne–ním b eh m Lipna u Horní Plané, afl k hranici s Bavorskem. Jeho geografické jádro byla osa eky Otavy. Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1che%C5%88sko>, 3. 4. 2010.

²²³ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, sign. B 22/17, inv. .: 1515 (Knihy záv tí kn íflí, léta: 1707 ó 1716) - Testament P. Haugvice, sepsáno: 31.10. 1708, schváleno: 19.10.1708.

²²⁴ NA Praha, , fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 2930, inv. . 4282 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Haugvice.

²²⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy–li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 1, 118 - 120.

²²⁶ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 2930, inv. . 4282 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Haugvice.

²²⁷ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, sign. B 22/17, inv. .: 1515 (Knihy záv tí kn íflí, léta: 1707 ó 1716) - Testament P. Haugvice, sepsáno: 31.10. 1708, schváleno: 19.10.1708.

O tomto duchovním správci máme k dispozici originál závěti nalezený v pozůstalosti a opis tohoto testamentu v knihách závětí. Svou závěť, na rozdíl od analytického Procházky a skromně se prezentujícího Haugvice, Kremling sepisoval velice rozvlácným a vypravěčským stylem. Můžeme z ní usuzovat, že se narodil v Plzni. Nejen, že jeho matka a zároveň univerzální dědička byla obcí Plzeň, Kremling také odkazuje kapli sv. Barbory v Bukovci a v Horšovském Týně jisté části. Pro jeho západosaský původ také hraje skutečnost, že představitelé litomyšlské vrchnosti o Trautmannsdorfové drželi v tu dobu mimo jiné také Plzeňsko a jako držitelé patronátního práva mohli přesouvat kněze na uprázdněné fary v rámci svého panství. Páter Jan Antonín Kremling choval ke kněžství z Trautmannsdorfu zřejmě v úlevě, jelikož mu odkázal obraz sv. Václava a připojil slib, že se za něj bude přimlouvat i po své smrti. Ač bylo poslední beneficium, kde Kremling sloužil, Cerekvice, odkázal tento farář menší částku i dolnoújezdskému kostelu. Jen pro srovnání si připomejme, že Vilém Jaroslav Haugvic z Biskupic odkázal kostelu sv. Martina ze svého bohatého jmění pouhých 20 zlatých a Jan Antonín Kremling 8zlatých, i přes to, že jeho hotovost představovala 42 zlatých. Tímto se dostáváme k inventáři, kde mezi obvyklými položkami v 4. bodě figurují knihy, kterých bylo celkem 34 kusů, z toho 7 ve foliovém formátu, 44 ve formátu velkého quartu a zbytek v oktávu, dvanáctce a osmnáctce. Celková hodnota titulů byla stanovena na 80 zlatých. Tyto knihy nebyly nikomu speciálně odkázány, proto s největší pravděpodobností přešly do rukou matky, coby univerzální dědičky.

Zbývá jen doplnit signaturu testamentu. Svědkem a vykonavatelem závěti se opět stal moravský farář Jiří Podpora, připomíná z Jiří Abrahám byl druhým svědkem.²²⁸

4.1.6 Jan Frik (1710 ó 1718)

Farář Kremlinga v duchovním úřadě v Dolním Újezdě nahradil doktor teologie a obojího práva farář Jan Frik, který stejně jako Kremling nezemřel ani nebyl pohřben v Dolním Újezdě. Není známo, že by Frik cokoli odkázal dolnoújezdskému kostelu nebo obci. Avšak svým darem 300 zlatých uložných do arcibiskupské fundace pokladny založil v Dolním Újezdě řádové bratrstvo, jehož odkaz po jeho zrušení přetrval až do začátku 20. století, kdy ve zdejší kolatu se fungovalo bratrstvo říjového řádu. Pro dolnoújezdské duchovní správce z Frikovy fundace plynul závazek sloužit každým měsícem za jeho duši.

Farář Frik byl nepochybně velice vzdělaný muž, fara v Dolním Újezdě pro něj znamenala jen zastávku v jeho duchovenské kariéře. Po odchodu z Dolního Újezda se stal kanclérem arcibiskupské konsistoře v Praze a následně infulovaným děkanem kapituly u sv. Kosmy a Damiána ve Staré

²²⁸ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, sign. B 22/17, inv. .: 1515 (Knihy závěti kněží, léta: 1707 ó 1716) - Testament P. Kremlinga, napsáno: 7.5. 1813, k dispozici 18.8.1813, NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 2835, inv. .: 4286 (Testamenta) - Projednávání pozůstalosti P. Kremlinga.

Boleslavi. Není pochyb, že Jan Frik musel vlastnit velké množství knih, které si ovšem zcela jistě odvezl s sebou na své nové pobyty. Pokud je známo, v Dolním Újezdě po něm fládná kniha nezůstala.

4.1.7 Daniel Wolfgang Pelikán (1718–1735)

Římskokatolické bratrstvo bylo ustanoveno během působení Daniela Wolfganga Pelikána, který se stal jeho prvním editorem a velkým podporovatelem. Pro bratrstvo vykonal mnoho a ještě více zamýšlel, ale pro smrt, která jej zastihla v roce 1735, mnohé nestihl zrealizovat. Pelikánova závěť, jejíž originál se nám dochoval v rámci pozůstalosti v testamentech, je velice stručná a strohá, dokonce se pod ní nepodepsali fládní svatci jen sám testátor, a to 6 let před svou smrtí. Za své univerzální dědice farář Pelikán určil syna a dceru vlastního synovce, Daniela Wolfganga a Kateřinu. Tímto svým vzdáleným příbuzným potom jednoduše odkázal po polovině svého dědictví, které dohromady po odečtení dluhů činilo 661 zlatých 30 kr.

Po 13ti položkách aktiv, které se nikým nevymykají zvyklostem kompozice inventáře a pozůstalosti ani o ekavání, stojí poněkud mimo strukturu mezi aktivy a pasivy pojem Bibliotheca. Následuje seznam 45 knih, které jsou částečně oceněny a jejich hodnota je odhadnuta na 56 zlatých. Knihy nejsou děleny podle formátu nebo tématu ani jazyka. Seznam otvírají 2 české bible, přičemž jedna vyšla nákladem Velešlavínovým a druhá Melandrichovým. Co s těmito biblemi, nachází se v seznamu se také její latinská verze, dále biblická konkordance a manuál. Knihy v seznamu jsou ať na vyslovené výjimky napsány latinským jazykem. Naprostou většinu tvoří teologická literatura. Morální teologii zastupuje dílo Busenbaumovo, dogmatickou Sbogarovo, dále je tu Ardekinova teologie. Etickou stránkou klesá se zabývá Homo Christianus od Legneriho. Mimo teologickou rovinu se tu nachází například historická práce Cisterciium sestercium která pojednává o dějinách cisterciáckého řádu. Poznamenejme alespoň ještě, že se v Pelikánově pozůstalosti našlo několik knih kázání, například od Tomáše Kempenského. Mezi povinnou výbavu knihy patřily jistě tituly z nichž Pelikán držel v osobním vlastnictví ustanovení Tridentského koncilu a pražské synody. Rekonstruovat Pelikánovu knihovnu je poměrně obtížné, protože není mnoho možností zjistit ze seznamu o dílech více informací než když je uveden jen autor, ke kterému bylo možno přidat více děl, jindy je uveden zkrácený název knihy, který reprezentuje více titulů.

Tyto knihy zdědil farář v dědic Daniel Wolfgang, jak sám duchovní správce ve své krátké závěti určil. K Pelikánovu testamentu by bylo vhodné ještě dodat, že na druhé straně listiny, protože závěť je pouze jednostranná, dluhuje patronům Trautmannsdorffům a vyjadřuje přání, aby jeho vdělci zařídili. Připomeňme, že pod Pelikánovu závěť se nepodepsal fládný vykonavatel závěti, tedy nebyl nikdo, kdo by se o vyplnění Pelikánových posledních přání postaral. K posledním informacím ke strohé závěti připojme poslední údaje k pozůstalosti, kde po seznamu knih následují vzpomínuté dluhy, které nejsou zanedbatelné. Páter Pelikán dlužil například svým zaměstnancům, také jistěmu litomyšlskému

obchodníkovi, pohledávky u něj měl také dolnoújezdský kostel a, jako téměř u všech jmenovaných farářů, lékařů. Jmenované polofky po soudu činily celkem 84 zl. Neměli bychom také zapomínat na výdaje na pohřby, které činily 77 zl. 30 kr. Tyto hodnoty se nám ovšem po získání informací o následujícím duchovním správci budou jevit přinejmenším zanedbatelné.

4.1.8 Jakub Viktorin Kodým (1735–1757)

Za 10 dní po smrti pátera Pelikána, tzn. 15. listopadu roku 1735, nastoupil do duchovní slouby v Dolním Újezdě Jakub Viktorin Kodým, kterého hned po příchodu nepřijemně překvapilo, že Pelikán včerno své jmění rozdal přibližně a jemu a farnosti po sobě nic nezanechal. Farář Kodým se dokonce dostal do sporu o papežský desátek s Pelikánovými dědici.²²⁹

Ke cti faráře Viktorinu Kodýmovi slouží skutečnost, že se výrazně podílel na prosperitě farnostního bratrstva, jehož byl editorem. Neváhal uspořádat sbírku, aby mohla být zhotovena socha Panny Marie farnostní²³⁰ od předního sochaře Jiřího Františka Pacáka, který se zřejmě podílel na návrhu svého učitele Matyáše Bernarda Brauna.²³¹ Kodým dále nechal vystavět postupně 4 kaple, jež sloužily jako zastavení při průvodech vedených převážně místní confraternitou.²³²

Avšak tento kněz, evidentně se snažící prohloubit religiozitu své kolatury, nebyl zrovna zářným příkladem společenosti a rozvážnosti. Nejenže svým soudním nezanechal závazky, podle kterých bylo možno bez problémů nalozit s jeho majetkem, ale, jak se dozvídáme z Kodýmovy pozůstalosti, zůstaly po něm pováhlivé dluhy. Seznam osob, u kterých měl Kodým pohledávky, čítá 49 polofek. Mezi jmény se často objevují dolnoújezdští a litomyšlští faráři, dokonce i Kodýmovi záměstníci a řidiči. V Testamentech se dochoval dopis, kde píše Adalbert Tichý, na němž leželo břemeno povinnosti vyrovnat dluhy svého předchůdce, psal brzy po Kodýmově smrti pražské konsistoři, aby zjistil, jak nalozit s Kodýmovým nejvyšším dluhem. Dolnoújezdský duchovní správce totiž litomyšlskému občanovi Tillerovi dlužil 300 zl.

Jestliže bylo zřejmé, že se Kodým podle všeho snažil prohloubit religiozitu ve své kolatuře, svádilo o tom především zhotovení štítu a stavba kaplí. Pokud přijmeme tuto domněnku, musí nás zářet fakt, že tento kněz dlužil i duševně zemřelých, když bral poplatky za zádušní mše, které potom neodsloužil. Tento editel farnostního bratrstva dle sledně nedodržel ani přání donátora Jana Frika, protože vždy neprobíhaly ani prosebné bohoslužby za jeho duši.

Farář Kodým v etně výdaj na pohřby dlužil suma sumarum 1900 zl. a 41 kr. Zde je tedy jasné, pro Kodýmův zář Pelikána s pohledávkami 161 zl. V první části inventáře, kde se nachází seznam

²²⁹ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 2973, inv. . 4308 (Testamenta) - Projednávání pozůstalosti P. Pelikána.

²³⁰ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 132.

²³¹ Košan, Ivo: Braunové, Praha, 1999, s. 142.

²³² SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 132.

Kodymových aktivních příjem, je možné se doíst, že po sobě tento velebný pán nezanechal ani krejcar. Avšak po ocenění jeho majetku, který obsahoval například stříbrné předměty za 61 zlatých nebo 52 kusů obrazů za 95 zlatých, byla stanovena částka jeho aktiv na 2068 zlatých.

Protože pater Kodym zemřel bez testamentu a jeho sestra Ludmila, jako jediná právoplatná dědička, ho brzy na pravdu Boží následovala, přikázala pražská konsisto jeho majetek vydražít v aukčním prodeji. Mezi jiným, kterým editorem fencového bratrstva disponoval, byla objevena nádoba se signaturou zdejší confraternity. Pražská konsisto rozhodla, že nádoba oceněná na 18 zlatých a 47 kr., se nebude prodávat a vrátí se do fencovému bratrstvu. Druhou polovku mezi zstatky, které nebylo možné odejít z dluhu, tvořilo 34 knih.

Příbližně půl roku po smrti pátera Kodyma, přesně 28. listopadu roku 1757, napsal litomyšlský vikář Vojtěch Tichý pražské konsisto i jeden z četných dopisů, kde se vnoval Kodymovu případu. V tomto listě informuje o průběhu aukce. Mimo jiné zde uvádí, že rubrika v nově knihám v seznamu majetku určeném k vydražení, je ohodnocena na 172 zlatých a 30 kr., což se Tichému zdá jako příliš vysoká částka. Vyjadřuje obavu, že tyto nadhodnocené knihy okolní faráři a kaplani nebudou kupovat, protože mají hojnost vlastních kvalitních knih. Proto se Tichý obrací na sekretariát konsisto s dotazem, co má dále s knihami podnikat. Sám navrhuje dvě varianty: buď knihy vnovat kostelu nebo do fencovému bratrstvu.²³³

V dalším dopise, který máme k dispozici, Tichý posílá konsisto i aukční inventář. Při komentování jeho polofek přichází i na seznam prodaných knih. Celkem 56 titulů se podařilo proměnit na hotovost 112 zlatých, což je částka, která představuje o 6 zlatých vyšší hodnotu než tvořila odhadní cena. Z toho mimo jiné plyne, že se zbývajících 34 knih odhadnutých na 66 zlatých nepodařilo prodat. Od částky 66 zlatých byl sice odejten zstatek 6 zlatých, i tak ale výsledná hodnota představovala vysokou polovku.

Otázkou zůstává, do kterých rukou knihy nakonec přišly. Připomeňme, že jeden z vikářových návrhů představovalo bratrstvo říšského říšce a druhý kostel. Navíc známe jen koncept odpovědi sekretariátu pražské konsisto na vikářův dotaz. Místo, kam knihy nakonec přišly, z konceptu zjistit nelze.²³⁴ Pisatel Liber memoriabilium farář Josef Ignác Vašíček, jenž obšírně vypravuje o dějinách říšce v Dolním Újezdě, který se snažil vyuffvat všech prostředků k podkrytí minulosti a který choval ke knihám zjevně velký vztah, by jistě uvedl, kdyby mu bylo známo, že po confraternitě zůstaly nějaké tituly. Avšak mimo Alba říšce v říšce bratrstva neuvedl žádnou knihu. Co se týče vlastnictví kostela, nejstarší nalezený inventář kostela pochází z roku 1790, kde jsou

²³³ Celé znění příslušné pasáže dopisu: *šRubrica librorum effert 172 fl^{os} 30 k quia veni adventi, quod vicini D[omi]ni Curati et Capellani non nisi aliquod meliores authores et quidem infra detaxationis pretium emere voluerint, et pro reliquis tam copiosis libris nullus emptor se se obtulerit. Inde censui gratiosam de super à Reverendissimo officio humillimè petere resolutionem: an non praestaret? ut omnes illi libri, seu Ecclesia Augustensi, aut confraternitati SS^{mi} Rosarij pro usu Parochi ac successorum adseribe rentur? cum absque hoc notibilem Summam dicta Confraternitati defunctus Curatus tencatur.õ*

²³⁴ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 3034, inv. . 4330 (Testamenta) - Projednávání pozůstalosti P. Kodyma.

uvedeny jen matriky a misály.²³⁵ Osud knih navíc zastírá skutečnost, že ve vyútování aukního prodeje Kodymova jmění z roku 1759 se ony neprodané knihy jifi neobjevují.

Vzpome me, že Kodym krátce po svém příchodu na dolnoújezdské beneficium na klípek edch dce Pelikána, že celé své jmění odkázal přibuzným a na obrojí nemyslel. Kodym na rozdíl od n ho po sob zanechal nejv t-í majetek, ale také širokou škálu dlužních úpisů, netrpivých vitelů a neprodejných knih. Fakt, že z Kodymova obsáhlého majetku se nepodařilo prodat pouze 34 knih, celkem výmluvně zachycuje obecnou knižní kulturu regionu.

Fará Kodym byl z ejm vá-nivé povahy. Vrhł se do n kolika sporů, ale také na stavbu kaplí a dokázal nashromáždit prostředky na umlecké zpracování objemné sochy. Se zápalem se vnovalinností, jím přikládal význam a velkoryse přezíral ty, které v jeho oči dlefitost ztrácely. Na rozdíl od sledného a svdomitého faráe Procházky se Kodym s aktivitami, jako například splácení dluhů, poádné vedení účet a psaní závětí, nemínil zdrflovat. Tento přístup samozejm Kodymovým souasním přídálával mnoho starostí, ale pro pochopení poměrů, ve kterých Kodym žil, a hlavně pro zachycení přibhu zdejšího knižního fondu, je to výborný pramen. Díky tomu, že vikář Vojtěch Tichý musel n kolikrát přepoítávat Kodymovo jmění a radit se na dalším postupu s konsistoří, máme poměrně dost informací o knihách, které Kodym vlastnil. Zachoval se jak inventář oceněných knih určených k prodeji, tak seznam těch, které se zpeněžit skutečně podařilo, včetně hodnoty, na kterou byly odhadnuty a za kterou potom prodány. Prodalo se 13 knih foliového formátu z celkových 21. Z celkového počtu 40ti kvartů se podařilo zpeněžit 27 kusů a 29 titulů oktávového formátu si kupci po aukci odnesli jen 16 knih. Neprodejné knihy jsou stejné jako ostatní především teologické tematiky a latinského jazyka. U n kterých titulů se objevuje i autor, n kdy v seznamu figuruje jeho samotné jméno, jinde zase jen knihy.

Mezi tituly, které nebyly pro kupce atraktivní se například nalézají ustanovení tridentského koncilu *šConcilium Tridentinum* a také ustanovení pražské synody z roku 1605 zvané *šSynodus Pragensis*. Tyto tituly patří k povinné výbavě fará, kteří si je tedy jifi nepotřebovali poizovat, a pro jiné uřivatele ztrácely z ejm na významu. Obdobné povinné knihy v nabídce nenalzáme. Z dalších nezpeněžených titulů jmenujme například *šDominicale et festivale* Františka Salesijského, *šExempla Biblica* od Nicola Hanappa, *šCatechesis* Martina Brugyera nebo *šHistoria de haeresi* Maxmiliána Wtrovského.

Svého nového vlastníka z foliových formátů našla například Melantrichova bible, která se v pozdějších seznamech kostelního jmění vyskytuje, ale tato kniha je natolik rozšířená, že by bylo scestné považovat tento konkrétní tisk za identický s pozdějšími, i když úplně vyloučit to nelze. Dále byla koupena biblická konkordance, *Historie církve* od Guvesona, blíže nespecifikované Barsiovo a Lorientovo dílo a také typický zástupce morální teologie od Paula Leymanna. Titul od Barsii byl

²³⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 15 - Inventář kostela v Dolním Újezdu z roku 1790.

prodán z této kategorie nejdražší byl oceněn a prodán za 12 zl. Ostatní ceny knih tohoto formátu se pohybovaly od 2 do 6 zl.

Z kvartovém formátu, kde se nalézají levnější knihy, kupce zaujala šCatechesisø Jana Beizkowského, Conciones tedy kázání sv. Jana Nepomuckého, Zacharia La Selvy nebo Andrea Dewaltdy, dále například šDoctrina moralisø od Eleonora de Spork a šHortus Rosario Marianusø od Josepha Neumaiera. Knihy ve všech kategoriích byly prodávány v t-ínou za stejnou cenu, na kterou byly oceněny. V tomto ohledu nejúspěšnější v kvartu byly již uvedené šConcionesø Zacharia Laselvy, které si z povodních 2 zl. polepily na 3 zl. a 33 kr. Fyzicky nejmenšími knihami jsou v našem seznamu tisky v oktávu, jejichž cena jen výjimečně přesáhla hodnotu jednoho zlatáku. Výjimku tedy tvoří Morální teologie Benjamina Elbla, která byla vydražena za navrhovanou cenu 3 zl. a 30 kr. Druhou nejdražší v oktávovém seznamu je latinská bible a v hodnotě 2 zl. 30 kr., prodaná za 2 zl. Za Nový zákon v českém jazyce dal kupec 1 zl. Ostatní knihy nijak neprekročily nařtený teologický rámeček.

V inventáři kostela z roku 1823 a v nově zpracovaném soupisu z roku 1831 se neprodané knihy nenalézají, proto je téměř jisté, že se Kodymovy knihy nestaly základem farní knihovny v Dolním Újezdě.

V 16 svazcích v dnešním knižním fondu se objevuje vlastnická poznámka se jménem Kodymova kaplana Jan Menčíka, který v Dolním Újezdě působil v letech 1741 až 1748. Pokud se Menčík podepisoval do všech knih, které vlastnil, kupcem Kodymových knih se zcela jistě nestal. Toto tvrzení máme jednoduše opřít o skutečnost, že ani jeden z 16 titulů není nalezen mezi Kodymovými prodanými knihami. Překvapivé je, že jen 11 svazků z těchto Menčíkových knih je zapsáno v nejstarším inventáři, který máme k dispozici, tedy v soupisu z roku 1823 i druhém seznamu z roku 1831.²³⁶ Není vyloučené, že se v seznamech nenacházejí všechny Menčíkem podepsané tituly, ale pro chaotičnost a neurčitost záznamů není možné všechny knihy bezpečně identifikovat.²³⁷

Nezbývá než konstatovat, že ani pater Kodym se přes svá prvenství v nejrovnějších ohledech nestal původcem farní knihovny. Bylo by mylné domnívat se, že do farní knihovny patří jen knihy uložené na farní pro potřeby a používání knižní. Pojem farní knihovna dnes zahrnuje všechny knihy, které se nacházející ve vlastnictví příslušné farnosti bez rozlišení, zda jsou v našem případě uloženy v kostele nebo na farní.²³⁸ Proto se nakonec je třeba zmítnout o dochovaném seznamu knih z roku 1755,²³⁹ který ovšem nepoodkryje rovnou tajemství zahalující osud Kodymových neprodaných knih. Soupis se

²³⁶ Jedná se o knihy se signaturou: B I 27, B I 28, C I 7, C I 8, C I 15 a, C I 19, C I 20, C I 30/2 b, C I 30/2 c, C I 31, D I 4, E I 2/1, E I 2/2, E I 3, E I 4.

²³⁷ Knihy, které se nepodařilo objevit v seznamech, mají signatury: A I 4, A II 17/1, C I 8, D I 4, C I 19, C I 31.

²³⁸ Oppeltová, Jana a Slavíková, Věra: Zapomenuté bibliotéky v záse rozumu. Knihy a knihovny duchovních správců na východě, in: v tisku.

²³⁹ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli: fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. s knihami 102 až 143, 146 až 165, 169 až 171, kniha 162 - Consignatio confessionis Paschalis ex Beneficio Augustenzi ad Annum 1755 uti etiam numerus.

totifl zmi uje pouze o knihách pro farní archiv, kde se nacházejí 3 matriky, konkrétn jde o matriku pok t ných, bi movaných a zem elých, 2 knihy evidující heretiky a jednu knihu, kam jsou zaznamenávány fíidovské k ty. Dále se z ejm na fa e v Kodymov dob nacházel seznam nemanflelských d tí a ú etní knihy. Jakým zp sobem byly ú ty vedeny, není v soupisu uvedeno, av-ak z ejm jifl máme ur itou p edstavu.

4.1.9 Tomá–Arazim (1757 ó 1783)

Kodymovým nástupcem v dolnoújezdském farním ú adu se hned od roku 1757 stal Tomá–Arazim. Tento t etí a poslední editel R flencového bratrstva je Josefem Ignácem Va-í kem charakterizován jako hluboce vzd laný mufl zb hlý p edev-ím v oblasti teologie a filosofie. Z hlediska tematického zam ení této kapitoly pomí me v-echny fará ovy zásluhy, které se netýkají sledovaného kniflního fondu, a vzpome me, fle b hem Arazimova p sobení, p esn 16. a 17. ervna roku 1766, prob hla v dolnoújezdské farnosti generální visitace, kterou provedl biskup a generální viká Jan Ond ej Kayser. Sám Arazim v Liber memoriabilium poznamenává, fle biskup p i kontrole farních knih nejvíce dbal na to, aby byla v po ádku dále Matricula, Patentes, kniha dekret s Repertoriem, kniha bi movaných, kniha o vykonaných duchovních cvi eních a bohosluffbách, kniha snoubenc , Inventá e kostela a jeho ú etní kniha, Concilium Tridentium, Synodes pragensis a samoz ejm také pam tní kniha. Biskup by si byl tehdy rád prohlédl i listinu o zalofení fary, ale fará Arazim fládnou na fa e nena-el.²⁴⁰ Tomá–Arazim ve vý tu uvádí vedle knih týkajících se farnosti a knih vlastní duchovní správy také ustanovení tridentského koncilu a pražské synody z roku 1605.

Poslední dv jmenované knihy pat í k základnímu souboru titul , které v-ichni fará i museli drflet ve svém archivu. Tento seznam knih s konkrétními nakladatelskými údaji pofladované knihy vznikl z na ízení pražské konsisto e 8. dubna roku 1726. Mezi p edepsanými tituly, které byli visitáto i povinni kontrolovat, Arazim neuvedl Bibli²⁴¹, misál, breviá a katechismus.²⁴² Ale protofle je jifl v kapitole o farnosti uvedeno, fle visitátor byl se stavem dolnoújezdské farnosti spokojený, není d vod se domnívat, fle by Arazim vzpomenuté knihy nevlastnil. Povinné knihy, které Arazim nezmínil v souvislosti s kontrolou fary, mohly pat it do jeho soukromé knihovny.

Jak jifl bylo e eno, uvedené knihy pat í k povinné výbav fará e a fary, nezbytné pro správný chod farnosti. Nyní p ejd me k poodkrytí osudu Arazimových soukromých knih. Máme k dispozici

²⁴⁰ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-íi, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2 ó 15.

²⁴¹ Má se jednat konkrétn o eskou bibli, vydanou D dictvím sv. Václava. Krom této knihy na ízení zmi uje také jiné a pro fará e i farníky velmi uflite né eské knihy. Zdroj: Oppeltová, Jana ó Slavíková, V ra: Mofnosti záchrany a výzkumu farních knihoven královéhradecké diecéze, in: v tisku.

²⁴² Na ízení doporu uje práv vydaný katechismus v latinském, eském a n meckém jazyce u arcibiskupského knihtiska e Wolfganga Wickharta. Zdroj: Oppeltová, Jana ó Slavíková, V ra: Mofnosti záchrany a výzkumu farních knihoven královéhradecké diecéze, in: v tisku, Ryantová, Marie: Knihovny sv tských duchovních arcidiecéze pražské na konci 17. a na po átku 18. století, in: Radimská, Jitka: K výzkumu zámeckých, m –anských a církevních knihoven, eské Bud jovice, 2000, s. 239 ó 254.

dvě verze Arazimovy závěti o jednu sepsanou latinsky roku 1771 a druhou v německém jazyce, která je o 12 let mladší. Obě byly platné ve stejném roce, který je shodný s datem úmrtí Tomáše Arazima, tedy roku 1783, proto platí souasně.

V latinském testamentu Tomáše Arazim odkazuje majetek, který není rozdíl od jeho předchůdce zatížen žádným dluhem, bratru páteru Antonínovi, synovci Tomáši Vorlovi a neteří Josefě a Elizabetě. Jistý obnos odkazuje také chudobinci v Praze. Z kompozice testamentu je patrné, že si Tomáš Arazim velmi vážil knih, protože jejich vlastnické předpisy je-il jil v 3. bodě závěti. Knihovna je z velké části odkázána bratru Antonínovi Arazimovi. Tomáš Arazim v závěti vyjadřuje naději, že jeho knihy a kázání budou k užitku i synovci Josefovi Vorlovi, který byl tu dobu kaplanem v Karli, což je osada, které se nacházela na stejném, tedy litomyšlém panství. Některé knihy Arazim odkazuje také Tomáši Vorlovi, studentovi na pražské univerzitě, který tehdy zatím na duchovní stav jen aspiroval. Tomáš Arazim ho ve své závěti hodnotí jako pilného studenta a milovníka literatury. Nejdříve jím signatorem závěti byl jil několikrát zmíněný litomyšlský vikář Vojtěch Tichý. Páter Arazim dále prosí, aby další svěřené závěti František Kopecký, farář v Moračicích, a místní kaplan Josef Menzel dohlíželi na dodržování závěti.²⁴³

Knihy byly tedy rozděleny mezi několik příbuzných. V německém textu testamentu se autor vrací k předchozí závěti a mírněji mluví a upřesňuje, ale o knihách se tu jil nemluví.²⁴⁴ Ze seznamu knih v Arazimově pozůstalostním soupisu je patrné, že jeho předání nebylo dle sledu dodržováno. Arazimovy knihy byly oceněny, z čehož plyne, že byly určeny k prodeji. Knihy se tedy opět dostaly do soukromých rukou. Toto tvrzení je navíc možné opřít o fakt, že knihy z Arazimovy pozůstalosti se nevyskytují v inventáři z roku 1823.

4.2 Obrisy procesu utváření farní knihovny až do dnešní podoby

4.2.1 Záhadný šIndex librorum a knižní farnímu úřadu v Dolním Újezdě

V litomyšlém archivu tvoří součást fondu dolnoújezdského farního úřadu obsáhlý seznam obsahujících celkem 391 názvů knih převážně po jednom svazku. Tento seznam není možné konkrétně

²⁴³ Originál komentovaného úryvku závěti zní: *ſTertio Bibliothecam meam librosq[ue] interim Committo fratri meo P. Antonio Arazim cum omnibus manuscriptis et concionibus, desiderans quam maxime ut libri hi Manuscripta et conciones cedant in usum nepotum nostrorum P. Josephi Worel pro tunc Capellani Carolo-fontij in Dominio Litomischliensi, et Thoma Worel Actualis pro tunc Eloquentia et lingue Sacrae in Universitate Pragensi Studiosi ad Statum Ecclesiasticum aspirantis, juvenis per quam diligentis, actuti et litteratum Amatoris, quam certo persuasus Sum, cum Gratia DEI et libris meis et Manuscriptis bene - tum in Suam tum in proximorum Salutem usurum. Obligo proinde fratrem meum, ut pro Sua, quam habet in Nepotes Suos, praecipue in Thomam Charitate, sive Statim, sive postea, quoquo Modo et tempore libuerit, libros hos, inter utrumq[ue] dividat, et Nepotes exhortor, obligoq[ue], ut Divisioni et Moderationi illius acquiescant. Si tamen frater meus P. Antonius Arazim ad dies vitae usque libros servare vellet, servet omnino sed jam jam eorumdem librorum et manuscriptorum substituo heredes supra nominalos nepotes nostros.* Zdroj: SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Vikariátní úřad Litomyšl, kart. 4, kniha 140 - Originál závěti Tomáše Arazima (latinský).

²⁴⁴ SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Vikariátní úřad Litomyšl, kart. 4, kniha 140 - Originál závěti Tomáše Arazima (latinský).

datovat, z čehož vznikl v 2. polovině 18. století.²⁴⁵

Po otevření katalogu nejprve narazíme na list nadepsaný *Catalogus librorum ad capellania Decanatus Litomissliensis proprie pertinentium*, z čehož bychom měli usoudit, že uvedené knihy jsou určeny pro kaplany litomyšlského děkanství. Následujících 31 pouze latinských knih je rozděleno podle fyzické podoby: *Libri in folio*, *In Quarto*, *In Octavo* a *In duodecimo*.

Na dalších stranách se rozkládá obsáhlý soupis 360 knih nazvaný *Index librorum*. Ani Index není specifikovaný jménem vlastníka či autora, datem nebo jinou informací, která by nám mohla pomoci v zařazení seznamu do kontextu příslušné újezdské nebo jiné farní knihovny. Knihy jsou zde seřazeny podle formátu od největšího až po nejmenší a zároveň podle jazyka. Právě jazyková stránka knih nás odrazuje od pokusů najít tento bohatý seznam Dolnímu Újezdu, a aby to podle uložení indexu nemohlo být obtížné. Vedle latinských, německých a českých titulů zde mají vlastní kategorie ve foliovém, oktávovém a dvanáctkovém formátu také francouzské a italské knihy. Svazky v tomto jazyce se v řádných pozdějších inventářích dolnoújezdského kostela neobjevují. Nezbyvá tedy nejlépe konstatovat, že *Index librorum* z čehož nemá s Dolním Újezdem nic společného.

Podle prvního listu seznamu se zdá nejpravděpodobněji, že by mohlo jít o knihy uložené v děkanství v Litomyšli, kde v době její existence docházelo k velkým ztrátám. Tento seznam by mohl zachycovat její stav v druhé polovině 18. století. Nevíme.

Vlastníkem takové knihovny byl jistě bohatý, se zájmem o historii a církevní právo, proto se nabízí otázka, zdali jím nemohl být dolnoújezdský farář a vikář Jan Frik. Avšak ten působil v Dolním Újezdu v letech 1710–1718, a mezi knihami na seznamu bychom našli například titul od Gelasia Dobnera, který žil v letech 1719 a 1790. Frik v seznamu tedy také není.

Při uvažování nad proveniencí seznamu se vrátíme k jeho obálce, na níž je perem napsáno: *Pro memoria res variae* a tužkou zde bylo připsáno *Nullius in verba*. Tento nápis může znamenat, že knihy nejsou oceněné nebo že seznam nemá žádný význam. Mohlo tedy jít o výsňovek seznamu knih, které si pisatel měl vlastnit. Pokud byl jeho autorem dolnoújezdský farář, jistě takové knihy nezískal pro sebe ani pro farní knihovnu.

4.2.2 Tvůrce farní knihovny Josef Vorel (1784–1805)

Je-li se dostaneme do situace, kdy bude konečně možné konstatovat vznik farní knihovny v Dolním Újezdu, pro chronologický pořádek uvedeme, že z doby působení újezdského faráře Josefa Vorla se nám dochoval jistý seznam knih z roku 1790. Avšak jedná se pouze o misály a matriky, tedy o knihy určené k bohoslužbám a ke správě.²⁴⁶

²⁴⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 205 - *Catalogus librorum ad capellania Decanatus Litomissliensis proprie pertinentium, Index librorum*.

²⁴⁶ *Misalia (3) / Misalia pro defunctis (3) / Agenda major et minor (2) / Libri matricularum antiqui (2) / Libri matricularum novi Baptisatorum (1) / Libri matricularum novi Copulatorum (1) / Libri matricularum novi*

Nyní slíbená geneze farní knihovny. Farář Josef Vorel, který nahradil Tomáše Arazima a jenž zemřel v roce 1805, ve své závěti uinil dle kůvekerého vlastního majetku svou hospodyni Annu Dytrichovou z Limberka. Ta darovala Vorlovu knihovnu újezdské fary. Tyto informace erpáme z Liber memoriabilium od Josefa Ignáce Vařky, který dále dodává, že seznam knih z této bibliotéky se nachází v popisu stavu dolnoújezského benefícia z roku 1807 a v inventáři fary z téhož roku, jehož originál byl poslán na biskupství.²⁴⁷ Tvrzení Josefa Vařky verifikuje nápis na zadní straně spisu mapujícího stav knihoven ve vikariátu s výhledem na zřízení vikariátní bibliotéky z ledna roku 1818. Zde je poznamenáno, že farář v Dolním Újezdě má k dispozici malou farní knihovnu z knih, které zdejší zemělý Josef Vorel ponechal knihovně. Knihy jsou uzavřeny v patřičné skříni na fary a katalog knih je ve farním inventáři jako status benefícia.²⁴⁸ Další avšak nedatovaná písemnost zvaná *Parochialis Ecclesiae Augesdae Inferioris*, kde je dolnoújezská farnost analyzována z nejrecentnějších úhlů, se o Vorlovu knihovnu vyjadřuje podobným způsobem. Její neznámý autor v odstavci přímo zaměřeném na knihovnu - *Bibliotheca parochialis* ó nejprve konstatuje, že nejdříve v újezdském beneficiu neexistovala žádná farní knihovna, avšak dle zemělého předchůdce pátera Josefa Vorla jeho knihy i s almarou, ve které jsou uloženy, v nově založené dolnoújezské farnosti. Pisatel odkazuje na katalog oněch knih, ale ten v dnešní době k písemnosti již přiložen není.²⁴⁹

Ani výše zmíněný inventář fary z roku 1807 potěbný pro identifikaci Vorlových nemáme k dispozici. Nejblíže a zároveň nejstarší inventář kostela se seznamem knih pochází z roku 1823. Avšak které knihy jsou zde od Vorla a které se na faru dostaly jinou cestou, nelze dnes určit, protože se nedochoval originál ani opis Vorlovy závěti, stejně jako není k dispozici soupis jeho pozůstalosti. Jistou pomocí představuje 19 knih v dnešním knižním fondu s Vorlovým podpisem.

Tyto Vorlovy knihy si rozdělme na 2 skupiny. První představují tituly, které před farářem sloufřícím v Újezdě v poslední čtvrtině 18. st. a na začátku 19. st. vlastnil Kodým v kaplan Jan Menčík, přebývající v Dolním Újezdě ve 40. letech 18. st. V odděle v novaném Jakobu Viktorinovi Kodýmovi jsme zjistili, že v 16 svazcích soudobé farní knihovny se nalézají kaplanovy podpisy a že jen 11 knih je k nalezení v inventáři z roku 1823 a 1831. Josef Vorel nahradil Menčíka v podpisu v 10 předvodně

Mortuorum (1) / Evangelium bohémis (1). Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 4, kniha 15 ó Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1790.

²⁴⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Meziřadový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 178.

²⁴⁸ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 6, kniha 195 - Declaratio in causa bibliotheca vicariialis instituendae.

²⁴⁹ Transliterované znění příslušné pasáže: *šBibliotheca parochialis: in Beneficio Augesdensi prius nulla extitit. Verum Haeres defuncti D[omi]ni Praedecessoris Curati Josephi Worell Libros eidem proprios una cum almari, in quo repositi sunt, Parochia Augesdensi donavit: Librorum hujus Bibliotheca cathalogus est sequens: N[otata] juxta Inventarium.š* Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 4, kniha 17 ó *Parochialis Ecclesiae Augesdae Inferioris*.

Menškových knihách. A všechny figurují na seznamech z roku 1823 a 1831.²⁵⁰ Tato skutečnost podporuje tvrzení, že se Vorel stal zakladatelem farní knihovny. Vorel Menškovy knihy zřejmě koupil v aukci, do které se dostal celý Menšek v majetek, a to na Menškovy výslovné právní. Seznam knih v Menškovy pozůstalostním inventáři určených k prodeji má přesně 50 polofek a obsahuje zmíněné tituly, které je možné nalézt v dnešní farní knihovně.

Druhá skupina knih s Vorlovou vlastnickou poznámkou v minulosti patřila buď jiným osobám než Menškovi,²⁵¹ nebo zřejmě jen Vorlovi, protože zde žádné jiné jméno vepsáno není.²⁵² Osm ze všech těchto 9 knih druhé skupiny figuruje na seznamech z roku 1823 a 1831.²⁵³

Není možné popsat zdroje a původní vlastníky Vorlových knih do detailu, avšak je to jedno jméno se v dnešním knižním fondu objevuje i když jiné, a to v 9 případech.²⁵⁴ Vlastnická poznámka zní v češtině: "Ex libris Antonii Josephi Mrkos. Š nejvíce pravděpodobnost se jedná o litomyšského měšťana a radního Antonína Mrkose, který knihy získal od svého strýce pátera Josefa Mrkose, jenž zemřel ve svém obvodu v Cerekvici 18. října 1761."²⁵⁵ V rámci pozůstalosti pátera Mrkose je evidováno 49 knih, které jsou oceněny pouze odhadní cenou. Jejich prodejní cenu zřejmě nebylo třeba stanovovat, protože přely do rukou jím určeného univerzálního dědice – synovce Antonína Mrkose. Páter Josef Mrkos zbývající 3 knihy v inventáři, které patří k povinné výbavě každého duchovního správce, daroval cerekvické farnosti jako dar. Pro dolnoújezdskou farní knihovnu a pro jejího zakladatele je podstatná skutečnost, že všechny knihy s Mrkosovou vlastnickou poznámkou jsou zapsány v seznamech z roku 1823 a 1831 a protože citujeme jejich vlastnické poznámky, nacházejí se i v dnešním fondu.²⁵⁶

Jako další pramen pro popis skladby Vorlovy knihovny se nabízí jednostranný koncept soupisu pozůstalosti nalezený v Litomyšském archivu.²⁵⁷ Nejprve je zde uveden seznam 26 oceněných knih, aby následoval obvyklý soupis ohodnocených polofek pozůstalosti. Cena knih zde byla shrnuta na 41 zl. Tato hodnota je nepoměrně níž než výnos z ovoce a z úrody činící 140 a 104 zl. Cena knih patří k nižším hodnotám v soupisu. Protože na inventáři není podepsán autor ani uvedeno datum, stanovme, že seznam vznikl koncem 18. st., protože se v seznamu knih nachází titul od Gelasia Dobnera. Po porovnání popsaného konceptu se známými výše uvedenými pozůstalostmi knihy a s jejich knižními seznamy, zjistíme, že koncept nelze přiknout žádnému z dolnoújezdských knihů. Inventář zřejmě vznikl rukou dolnoújezdského faráře, protože je deponován v rámci Farní úřad Dolní Újezd. Avšak

²⁵⁰ Jsou to knihy se signaturami: B I 27, B I 28, C I 7, C I 15, C I 19, C I 31, E I 2/1, E I 2/2, E I 3, E I 4.

²⁵¹ V titulu C I 12 P. Vorel přepsal původní poznámku: "Ex Libris Francisci Hímann p. t. capellani (neitelné)", v titulu C I 1 P. Vorel přepsal původní poznámku: "Ex Lib[ris] Ada[m]i Fran[cisci] Trauttmans[dorf]ijj." V knize C I 8 figuruje jméno "Antonii Josephi Mrkos" i Vorl v podpis.

²⁵² Konkrétně jde o tituly se signaturami: C I 11, C I 30/1, D I 10 a, D I 11 a, D I 12 a, E I 6 a

²⁵³ V záznamech se nepodařilo nalézt svazek se signaturou D I 10.

²⁵⁴ Jedná se o knihy se signaturami: B I 29/1, B I 29/2, B I 22 a, C I 2, C I 4, C I 9/1, C I 9/2, C I 14, C I 18.

²⁵⁵ Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond: Farní úřad Cerekvice, bez . o Pamětní kniha farnosti Cerekvicé, nestránkováno.

²⁵⁶ Pod signaturami: B I 22 a, B I 29/1, B I 29/2, C I 2, C I 4, C I 9/1, C I 9/2, C I 14, C I 18.

²⁵⁷ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 212 - Koncept soupisu pozůstalosti.

z ejm se jedná o návrh zn ní inventá e vytvo eného jako popis poz stalosti kn ze z jiného obro í, jehož vykonavaelem záv ti byl újezdský fará , a to s nejn t-í pravd podobností Arazim, Vorel nebo Va-í ek.

4.2.3 P ispivatel do d kanské knihovny Josef Ignác Va-í ek (1806 ó 1823)

Hlavní pisatel Liber memoriabilium, litomy-lský rodák Josef Ignác Va-í ek nahradil Josefa Vorla v práci na dolnoújezdské vinici Pán roku 1806. Tento ob-írný vyprav o historii farnosti o sob v kronice nestihl mimo svého uvedení do kn flského stavu poznamenat prakticky nic. Fará Franti-ek Jest ábek, p sobící v Dolním újezd ve 30. letech 19. st. o Va-í kovi pojednává velmi stru n , ale nezapomíná dodat, že Va-í ek odkázal ve-keré své jm ní sest e R flen , která následn darovala jeho knihovnu, obsahující hlavn spisy o historii, litomy-lskému d kanství.²⁵⁸

Z 6. bodu Va-í kovy záv ti v-ak vyplývá, že: šodkazuje celou svou knihovnu jak stojí a leží, d kanskému kostelu Litomy-li, s úmyslem, aby tamní duchovní ji mohli vyuffít.²⁵⁹ Tyto údaje si áste n proti e í. Z inventá e litomy-lského d kanství z roku 1847 se o Va-í kovi dozvídáme t etí variantu možné skute nosti - knihy Josefa Va-í ka fará e v Dolním Újezd byly testamentárn odkázány tamnímu kostelu v Újezd , ale kv li deficitu jeho jm ní byly zakoupeny pro litomy-lské d kanství za 150 zlatých víde ské m ny.²⁶⁰

A byla realita jakákoli, jisté je, že d kanská knihovna tímto získala minimáln 11 knih, protože v t chto svazcích je Va-í k v podpis. Mezi Va-í kovými knihami najdeme postily, výklady k es anské doktríny, pojednání šO ví e a nábofenstvím k es anskýmõ vyti-t ným Janem Siedlerem v Brn v roce 1783, praktickou morální teologii, filozofické texty, alegorie Petra Justa Santela ti-t né ve Vídni roku 1703 a n kolik titul zabývající se církevním právem.²⁶¹

Nakolik byl páter Va-í ek dobrovolným p ispivatelem do litomy-lské d kanské knihovny z ejm nezjistíme. Pro knihovnu Dolním Újezd z stává smutnou skute ností, že se zde nachází prokazateln jen jedna Va-í kova kniha, tedy malý -estnácterkový fltá s názvem: šPia desideria Davidicaõ, kde je na titulním list hn dým inkoustem napsáno: "Josephi Wa-chi zek."²⁶²

Zcela mimo kontext farní i vikariátní knihovny stojí seznam knih nalezený ve fondu vikariátního ú adu v Litomy-li. Inventá kostela v sekci šDe librisõ zpo átku obsahuje nejprve obvyklé bohoslufební knihy jako misály, agendy a knihu evangelií. Ta obsahovala eské nebo n mecké

²⁵⁸ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 182.

²⁵⁹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, fond: Vikariátní ú ad Litomy-l, kart. 13, kniha 244 - Knihovny 1800-1880, Opis záv ti P. Va-í ka, datovaná v Dolním Újezd 7. ledna 1823.

²⁶⁰ Originální zn ní úryvku v inventá i: Bücher von dem Joseph Waschiczek Pfarrer in Aujezd die hierortigen Kirche testamentarisch vermacht, jedoch wegen Defficit seiners Vermögens vom Dechant Franz Paul um 150 Gulden Weiner Wählung für die Dechantey angekauft. Laut Verzeichni3.

²⁶¹ Holbová, Tárka: D kanská knihovna v Litomy-li. Historie a inventá knihovního fondu v etn katalogu rukopis a starých tisk (magisterská diplomová práce), Olomouc, 2009, s. 67.

²⁶² Jedná se knihu se signaturou: D I 1.

p ekklady evangelií, které se lidu etly p ed kázáním, jeřl obvykle zn lo p ede m-í esky nebo n mecky. Zbývající tituly jsou knihy farního archivu - matriky s abecedními rejst íky, kniha bi movanc , soupis du-í, knihy na ízení, a to nejprve císa ského a gubertnia, pak krajských ú ad a následn konzisto e. Nechybí ani kniha zkou-ek snoubenc , inventá kostela a budovy lokálie a kostelní ú et, funk ní kniha a kniha katechezí, kniha bratrstva aktivní lásky k blifnímu a rejst ík k matrikám. Tento soupis je v len n do doby Ignáce Va-í ka, protořle soupis se nep ímo hlásí do po átku 19. st, a to práv knihou onoho bratrstva, které bylo jedinou povolenou confraternitou Josefem II.

4.2.4 Podporovatel vikariátní knihovny Antonín ermák (1823 ó 1826)

Vysv tleme nejprve fenomén vikariátních knihoven. Roku 1825 vze-la z biskupské konsisto e konkrétní podpora my-lenky zakládání tohoto typu biblioték, kdy bylo mezi kn ílmi královéhradecké diecéze prost ednictvím dotazníku zji- ováno, zda jsou ochotni tuto my-lenku podpo it finan ními prost edky, p edáním n kterých knih, odkazem svých knih po smrti nebo zda by byli ochotni p j ovat si literaturu mezi sebou navzájem.

Pro farnost Dolní Újezd je nejpodstatn j-í, řle litomy-lský d kan a vysokomýtský viká Antonín Vorel jifl v roce 1825 konzisto i oznámil, řle se poda ilo pro vikariátní knihovnu získat 461 d l, p íslib n kterých duchovních knihy p j ovat svým koleg m a po smrti své knihy i darovat, n kte í se také uvolili posílat finan ní p ísp vky.²⁶³ Dolnoújezdský fará ermák slíbil, řle za-le na konto budoucí knihovny 4 zl. a také 3 knihy, konkrétn řRiegers Institutiones iuris ecclesiastici, řSchmids Katechist, a řChladeks Pastoralklugheit böhmisch, ř které bude ochoten p j ovat za potvrzení.²⁶⁴

Vra me se k dolnoújezdské farní knihovn . Autorem nebo alespo signatá em nejstar-řho inventá e kostela obsahujícířho seznam knih je práv fará Antonín ermák. Tento jifl mnohokrát zmi ovaný text je datovaný na 18. ervna roku 1823.²⁶⁵ Seznam je ocen ý dv ma zp soby. Liturgické, správní knihy a zp vník od Slaví ka Rajského mají kařdá na za átku samostatn uvedenou cenu. Biblická konkordance v bod 102 je posledním jednotliv ocen ým kusem. Od 103. poloffky po íslo 140 jsou knihy pomocí svislé linky souhrnn odhadnuty na 1 zl. a 15 kr. Od bodu 141 po 182 byla jejich cena stanovena na 2 zl. 30 kr. a knihy v intervalu od poloffky 183 do poslední íslo 196 byly ohodnoceny na 1 zl.²⁶⁶

Páter ermák nem l knihy na výb r jen z farní knihovny, ale také ze své vlastní, o které se dovídáme z jeho testamentu deponovaného ve fondu Biskupské konsisto e Hradec Králové v místním

²⁶³ Oppeltová, Jana ó Slavíková, V ra: Zapomenuté bibliotéky v ase rozumu. Knihy a knihovny duchovních správc na východ ech, in: v tisku.

²⁶⁴ Tyto informace erpáme z Vorlova sumá e, který je dnes deponovaný v litomy-lském archivu, vyhodnocuje názory jednotlivých kn ířl z vikariátu na z ízení spole né bibliotéky. Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, kart. 13, fond: Vikariátní ú ad Litomy-l, kniha 244 - Knihovny 1800-1880.

²⁶⁵ Transliterované zn ní seznamu najdete v p íloze.

²⁶⁶ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, kart. s knihami 102 ó 143, 146 ó 165, 169 ó 171, kniha 162 ó Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1831.

okresním archivu.²⁶⁷ Páter Hermák ve vlastní závěti obdarovává své rodinné příslušníky jako bratra Jana z Olomouckého manastířa, sestru Josefu a druhého bratra Jiřího, aby tím u nich splatil dluhy. Ani –vagr Hradecký nepřítele zkrátka - získal Hermákovu zařízení, konkrétně postele s polštářem. Univerzální dědictví je však více nepříbuzná Kateřina Donat, které byly odkázány nejčteněji v cí, jako hodinky se zlatým řetězkem, stříbrné lodičky, krásy, plátno, atp.

Bohužel se farní kronika nezmiňuje o Hermákově předchozím předání nebo rodině, protože by pak mohlo být jasné, pro dolnoújezdský farář odkázal měnit nadace v hodnotě 100 zlatých kostelu v českých Heřmanicích a ne kostelu sv. Martina. Ani svoji soukromou knihovnu sbírku v etnografickém neodkázal svému beneficiu, ale dal ji do vlastnictví faráře Hradeckého, když výslovně přidal: „Moji malou knihovnu v etnografického kaftanu daroval jsem již dlouho před tím, proto jí již nemohu disponovat, nebo se týká pravoplatného vlastnictví velebného pátera Karla Hradeckého“²⁶⁸ Tento kněz byl zřejmě Hermákovým příbuzným. Nevíme jistě, o jakého kněze se jedná. Jistý farář Jan Nepomuk Prokop Hradecký přebýval v nedaleké Sloupnici v letech 1781 až 1811, kdy zde podle svého zemřel. Připomeňme, že testátor Hermák zesnul o 15 let později. Sloupnický farář však mohl mít další příbuzné toho jména a povolání, jako byl páter Karel Hradecký, který v Dolním Újezdě přebýval jako kaplan a jako administrátor po smrti faráře Františka Jestábla v roce 1839.²⁶⁹ O tomto kaplanovi nemáme další zprávy, proto nemůžeme tvrdit, že Hermákovy knihy získal, a že se to zdá pravděpodobně. Každopřípadně Hermákovy knihy v Dolním Újezdě nezůstaly, ani jeden svazek nenesl jeho vlastnickou poznámku.

Další písemnosti z královéhradeckého archivu obsahují Hermákovy závěti jen doplňující a řádně svěřené do Hermákových vlastnických předků nevznikají. Máme k dispozici oznámení o úmrtí dolnoújezdského faráře Hermáka z pera vikáře Antonína Vorla adresovaný příslušné biskupské konsistoře, oznámení biskupské konsistoře o úmrtí pátera Hermáka zemskému guberniu, koncept projednávání pozůstalosti, kde se jedná jak právní nalohou s částkou 100 zlatých, které dolnoújezdský farář odkázal heřmanickému kostelu.²⁷⁰ Dále dopis adresovaný z kanceláře zemského práva na litoměřickou konsistoř kvůli jistému zbožnému legátu, který páter Hermák litoměřickému biskupství odkázal.

²⁶⁷ SOKA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoř Hradec Králové o Záležitosti duchovních správců II, kart. 308, inv. . 656, . spis 30 o Originál testamentu P. Hermáka, datovaný 1.3. 1823.

²⁶⁸ Originální znění úryvku: „Meine kleine Bücherversammlung somit einem Kaftan schenkte ich schon lange vordem weg, ich habe daher aus denselben nichts mehr zu disponieren weil sind dies ein wahres Eigentum des hochwürdigen Paters Karl Hradecky gewordenist.“

²⁶⁹ SOKA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoř Hradec Králové o Záležitosti duchovních správců II, kart. 399, inv. . 669, . spis 91 - Oznámení litoměřického vikariálního úřadu o úmrtí P. Jestábla královéhradecké biskupské konsistoře.

²⁷⁰ SOKA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoř Hradec Králové o Záležitosti duchovních správců II, kart. 308, inv. . 656, . spis 10 - Oznámení královéhradecké biskupské konsistoře o úmrtí P. Hermáka zemskému guberniu, Oznámení litoměřického vikariálního úřadu o úmrtí P. Hermáka královéhradecké biskupské konsistoře, . spis 30 - Koncept projednávání pozůstalosti P. Hermáka litoměřickým vikariálním úřadem.

Dochovala se i reakce zemského gubernia, kde údaj vyfladuje další informace k projednání celé záležitosti.²⁷¹

4.2.5 Autor posledního kompletního soupisu farního fondu Antonín Lodgmann (1826 a 1831)

Dalším inventářem dolnoújezdského kostela, který obsahuje konkrétní údaje o složení farní knihovny je soupis z roku, kdy místní farář Lodgmann, rytíř z Auer, opouští dolnoújezdskou faru, aby nastoupil na lukrativní místo kanovníka v Hradci Králové, v místě sídla svého rodu.

Pod tento inventář ze SOkA Litomyšl datovaný 11. září 1831 se odcházející dolnoújezdský farář podepsal, takže si jeho autorstvím můžeme být téměř jisti. Tento seznam máme možnost porovnat s jeho konceptem deponovaným v ZOA v Zámrsku. Tento druhý inventář je nedatovaný, nepodepsaný a nepečetěný. Proto lze předpokládat, že se jedná o koncept, jehož dataci určuje pozdější písekový červenou pastelkou na titulním listě inventáře. Oba seznamy knih jsou identické a na skutečnost, že první liturgická kniha seznamu *Missale Romanum* v konceptu chybí, proto jsou všechna čísla knih o jedno posunutá. Dalším, posledním a podstatným rozdílem v soupisech jsou odhadní ceny knih. V Lodgmanem podepsaném soupisu jsou jednotlivě oceněny pouze liturgické, správní knihy a zejména od polovky 90. do čísla 99. Stejně jako v seznamu z roku 1823. Tímto výjimečným šLodgmanovým soupisem knih se od polovky 102 až do poslední označené číslem 237 táhne svislá linka naznačující, že všechny knihy mají souhrnnou hodnotu 4 zl. 15 kr. Cena všech 153 knih je stanovena na 16 zl. 15 kr.

U knih v konceptu je stanovena jiná hodnota, přičemž ceny liturgických knih jsou stejné. Avšak od shodného titulu s Lodgmanovým inventářem až od *Trina perfecta*, vlivem posunu figurující v seznamu pod číslem 101 až se táhne linka odhadující všechny knihy až do polovky 150 na 4 zl 30 kr. Mezi polovkami 151 a 228 jsou zářeny knihy v hodnotě 6 zl. 45 kr., aby následujících 7 knih bylo ohodnoceno na 45 kr. Posledním titulem je *Jakob Lexikon*, který v konceptu má 4 svazky a v šLodgmannově inventáři 5, byl v obou případech samostatně odhadnut na 4 zl. a 15 kr.²⁷²

Otázku, proč se odhadní ceny knih 2 shodných seznamů tolik liší, si můžeme vysvětlit tak, že nejprve vznikl koncept v etně souhrnných cen, které se farář Lodgmann po zhodnocení celkové situace rozhodl radikálně snížit, spíše podhodnotit, a pro přehlednost sjednotit. Páter Lodgmann soupis tvořil zřejmě ve velkém spěchu nebo se mu jednoduše nechtělo plýtvat časem, proto že seznam je velice neuspořádaný. Není tematicky ucelený, jednotlivé díly určených děl jsou rozesety po seznamu,

²⁷¹ SOkA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoř Hradec Králové a Záležitosti duchovních správců II, kart. 312, inv. č. 662, spis 60 - Projednávání pozemkové reformy zemským patronátním právem, Projednávání pozemkové reformy zemským guberniím.

²⁷² SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, fond: Farní úřad Dolní Újezd, Karton s knihami 102 a 143, 146 a 165, 169 a 171, kniha 163 a Inventář kostela v Dolním Újezdu z roku 1831, SOA v Zámrsku, kniha a inv. č. 13752 a Koncept inventáře kostela v Dolním Újezdu z roku 1831.

jako by neměly fládnou spojitost. Logdman zřejmě bral jednotlivé svazky z knihovny a evidoval je, jak mu připadly pod ruku z neuspořádané knihovny.

O vlastních Logdmanových knihách nemáme fládné zprávy, protože se nedochovalo fládné znění jeho závěti ani projednávání pozůstalosti a korespondencí s tím spojenou. Jeho jméno se v písemnostech deponovaných ve fondu Biskupské konsistoře Hradec Králové podařilo objevit jen v souvislosti s projednáváním pozůstalosti Logdmanova předchůdce pátera Hermáka, kdy vyřizoval korespondenci se zemským právem, litomyšlským patrimoniem, litomyšlskou konsistoří.²⁷³

4.2.6 Změny ve stavu liturgických knih a knih farního archivu

Z doby a zejména z pera pátera **Jana Pečky** se dochoval inventář z roku 1847,²⁷⁴ který je archivován v Zámrsku, stejně jako všechny následující uvedené inventáře. V tomto soupisu jsou zaznamenány pouze o misály, agendy, kniha evangelií a kancionály, tedy jen liturgické a správní knihy určené pro bohoslužbu a pro farní archiv. Zato na rozdíl od kompletního seznamu z roku 1831 tento soupis nezachycuje pouze soudobý stav knihovny, ale je zde zakomponována i podoba seznamu, který mu předcházel. Ovšem jakého je tento soupis data, nejsme schopni přesně říci. Víme jen, že je mladší než rok 1831, protože se od soupisu vzniklého toho roku liší. Seznam pocházející někdy z let 1832 až 1846 je v Pečkově inventáři zobrazen v druhém sloupci, kde se obvykle uvádí úslování předchozích inventářů. V prvním sloupci jsou umístěny úslovce stávajícího seznamu. Po podrobných sloupcích a názvu klasicky následuje počet kusů, zlatých a krejcarů, a to neanalogicky podle sloupců, ale naopak. Nejprve jsou uvedeny předchozí ceny, potom stávající. Takovými způsobem jsou komponovány i všechny pozdější seznamy.

Oproti inventáři z roku 1831 zde předchůdce byl misál v českém jazyce pořízený samotným farárem Pečkou v roce 1847, Hradecký rituál, třetí svazkový Jakubův lexikon a 4 díly Hnojkovy Liturgiky. Dalším rozdílem je cena. Hodnota knih v seznamu z roku 1847 se ve všech případech snížila.

Během úřadování faráře **Eustacha Slavíka**, přesněji v roce 1858, vznikl další inventář obsahující konkrétní informace o těchto jen o liturgických knihách, který odkazuje na Pečku v soupisu.²⁷⁵ Seznam je pokryt značnými vpisky a křivkami, které zřejmě pocházejí z roku 1872, kdy nevznikl nový inventář, ale aktualizoval se Slavíkův. Byly sem doplněny pouze 2 nejdůležitější povinné tituly – Rituále pragensis a Procesimale Pragense. Změnou bylo nejen úslování polofek, ale i ceny knih, a to na nižší hodnoty.

²⁷³ SOkA Hradec Králové, fond: Biskupská konsistoře Hradec Králové – Záležitosti duchovních správců II, kart. 312, inv. č. 662, listy 68 - Projednávání pozůstalosti P. Hermáka litomyšlským patronátním úřadem, Projednávání pozůstalosti P. Hermáka litomyšlskou konsistoří, Projednávání pozůstalosti P. Hermáka zemským právem.

²⁷⁴ SOA v Zámrsku, fond: Velkostatek Litomyšl, kniha a inv. č. 13753 - Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1847.

²⁷⁵ SOA v Zámrsku, fond: Velkostatek Litomyšl, kniha a inv. č. 13754 - Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1858.

Slavík v inventáru je uzavřen razítkem a podpisem **Ignáce Zelinky** 7. srpna z roku jeho nástupu do duchovního úřadu v Dolním Újezdě, to znamená z roku 1873. Páter Zelinka, jako autor inventáře z roku 1873,²⁷⁶ jifi s předchozím inventářem, do kterého pilně vpišoval, pro nepřehlednost nesrovnává, úplně se od jeho chaosu distancuje. V tomto nově číslovaném seznamu jifi nejsou zaneseny titimské misály, které jsou jifi v předchozím soupisu křtnuty na hrázeny 2 jinými, které byly pořízeny mezi léty 1847 a 1858. Starých misál se farnost nemusela úplně zbavit, mohly být jen přeuvázány, upraveny a uvedeny jako 2 nové misály. A tomu příslušný popis v inventáru nasvědčuje, s jistotou to říci nelze. Pořizuje Zelinkovým inventářem se také přestává objevovat starý misál, Jak– v Lexikon a Hnojškova Liturgika. Naproti tomu je nově pořízen šManual pro sacris funditione. Co se týče změn v cenách svazků, ve všech případech kromě psaného misálu se mírně snižují.

Páter **Josef Peška** se stal autorem a signatářem obdobného seznamu knih z roku 1888,²⁷⁷ jejich ceny zůstaly naprosto stejné, stejně jako zapsané tituly, jen jejich pořadí a číslování se změnilo.

Posledním známým inventářem kostela v Dolním Újezdě, který obsahuje zmínky o sledovaných knihách, je soupis z roku 1907²⁷⁸ z pera faráře **Josefa Vlčka**, kde je možné rozlišit výraznější změny, které nesplývají jen ve skutečnosti, ale Vlček knihy neocenil. Jifi se neobjevuje malá agenda a kvartový kancionál, zato však Vlček znovuobjevil pražský rituál. Avšak v případě rituálu s podobným číslem 137 Vlček neupsal k němu, ale není k nalezení. Do originálního pojetého seznamu, kde se knihy neobjevují jednotlivě podle podobných čísel, ale v tematických blocích, byla nově zanesena Rukovodí odpolední pobožnosti, jejímž autorem je Josef Němec.

Nastírné pohyby ve stavu liturgických knih a knih farního archivu jsou jediné, co lze o knihách ve vlastnictví dolnoújezdské farnosti od roku 1831 říci. Uvedené seznamy nepodchycují knihy z farní bibliotéky. Avšak Jak– v Lexikon, Hnojškova Liturgika a Němcova Rukovodí nejsou knihami určenými pro farní archiv a přesto se objevily v seznamech z roku 1847 a 1858. Tyto knihy byly zřejmě nově pořízeny do knihovny z farní pokladny, proto se zaevidovaly, a nebyly uchovávány spolu s knihami ze seznamů. Pro pořadí faráře i Lodgmannovi řádně dále knihy z bibliotéky nezapisoval, kdyby je prokazatelné, že se na farnosti tyto knihy nacházely? V seznamu z roku 1831 se podařilo identifikovat celkem 71 svazků, které se dnes v knihovně nacházejí.²⁷⁹ Jedná se v téžině o knihy s tematikou dogmatické teologie a kazatelské příručky. Do nich které z nich každý knih z potřeboval čas od času nahlédnout, aby si ujasnil pravdy víry a opravil poutavé kázání.

²⁷⁶ SOA v Zámrsku, fond: Velkostatek Litomyšl, kniha a inv. . 13755 - Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1873, kniha a inv. . 13756 a Koncept inventáře kostela v Dolním Újezdě z roku 1873.

²⁷⁷ SOA v Zámrsku, fond: Velkostatek Litomyšl, kniha a inv. . 13757 - Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1888, kniha a inv. . 13758 - Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1888.

²⁷⁸ SOA v Zámrsku, fond: Velkostatek Litomyšl, kniha a inv. . 13764 - Inventář kostela v Dolním Újezdě z roku 1907.

²⁷⁹ Jsou to svazky se signaturami: A I 5, B I 4/1, B I 5, B I 7, B I 9, B I 10, B I 11, B I 12, B I 13, B I 14, B I 15, B I 16, B I 17, B I 19, B I 20, B I 21, B I 22, B I 23, B I 24, B I 26, B I 27, B I 28, B I 30, C I 1, C I 2, C I 3, C I 4, C I 6, C I 7, C I 8, C I 9/1, C I 9/2, C I 10, C I 11, C I 14, C I 15, C I 16, C I 17, C I 18, C I 20, C I 21, C I 25, C I 26, C I 28/1, C I 28/2, C I 30/1, C I 30/2, C I 31, D I 2, D I 4, D I 5, D I 7, D I 11, D I 12, E I 1, E I 2/1, E I 2/2, E I 3, E I 4, E I 5, E I 6, E I 7, E I 8, E I 9/1, E I 9/2, E I 9/3, E I 13, E I 14, E I 15, E I 16, E I 17.

Tato skutečnost v i sv ěným knihám m ěle souviset se zm ěnou postoje státu v 2. polovin ě 19. st. v i evidenci obsahu farních knihoven, kdy se ufl na duchovní správce v tomto sm ěru nevyvíjel takový tlak s konkrétními pofadavky.²⁸⁰ Logdmannovi nástupci mořná knihy nevykazovali z prost ě lenosti. Uznejme, ěle vyznat se v existujících seznamech není lehké. Knihy v t ěchto soupisech jsou navíc odhadnuty na zanedbatelnou ěástku v i ostatním poloflkám ur ěným ke správ ě, proto se jim nevyplácelo v novat pozornost. Z t ěchto d ěvod ě se z ějm ě jako nejp ějemn ější ěe-ení jevílo knihy prost ě zaml ět.

4.2.7 Znovuobjevení dolnoújezdské farní knihovny

Posledním VI kovým soupisem se dostáváme do 20. století, v jehofl pr ěb hu za al postupný úpadek historických farních fond ě, které se postupn ě p ěst hovaly na p ědu nebo do jiných nepouřříváných prostor farní budovy. ěra komunismu vedla k výraznému snířlení po tu aktivních v ěicích a zároveň kn ěřských povolání. Tato skute nost vedla a vede k pronájím ě neobsazených hlavn ě venkovských far a v d ěsledku toho i k prodej ěm prázdných farních budov i s knihami, jejichřf osud se tímto stává nejistý. Tato situace není p ěesným odrazem stavu dolnoújezdské farnosti, ale i zde byly knihy ulofeny na p ěd ě. B ěhem duchovní správ ě pátera Ji řho Heblta se v-ak ve v ěci znovuobjevení farní knihovny podnikly jisté kroky, kdyřf knihy snesl z p ědy. S p ěítelem bohoslovcem a bývalým pracovníkem muzea Radkem Martínkem knihy ěáste n ě o-ět ili a ulofili ve farním sálu. Radek Martínek je poté pomoci ř-títk ěáste n ě popsal a roz adil.

V letních ěm sících roku 2007 knihovnu uspo řadaly Jana Oppeltová a V ěra Slavíková do systému signatur, který bude vysv ětlen v následujícím oddíle. V srpnu roku 2009 farnost získala nové duchovního správce pátera Adama Grabiece, který se spolu s farní radou rozhodl star ě tisky, knihy historického fondu a archivní sk ě í s písemnostmi ulofit na vhodném míst ě s omezeným p ěstupem.

²⁸⁰ Oppeltová, Jana ř Slavíková, V ěra: Zapomenuté bibliot ěky v ěase rozumu. Knihy a knihovny duchovních správ ě na V ěychod ěech, in: v tisku.

5 Současný stav farní knihovny

5.1 Rozdělení knihovního fondu

5.1.1 Formální, obsahové a jazykové hledisko

Současná farní knihovna v Dolním Újezdě má 182 svazků včetně rukopisů opatřených novými signaturami, proto byly provedeny změny, které by svědčily o minulém usystematizování knihovny, se dochovaly jen u 12 svazků.²⁸¹ Signatury v té době nese provedený bílý papírový štítek umístěný na hřbetu knihy a popsaný černým inkoustem, přičemž jejich podoba obvykle obsahuje majuskulní písmeno a římskou číslici. Tyto signatury jsou navíc pouze napsány na předním plátek knihy. Z tak malého množství dochovaných signatur se zdá nemožné vyvodit systém uspořádání. Skepsi v tomto ohledu umocňuje skutečnost, že signatury obsahují velmi rozmanitá označení.²⁸² Celkem 35 hřbetů knih je také polepeno okrovou nevzhlednou lepicí páskou, která v některých případech překrývá samotnou signaturu. Není tomu tak vždy, takže páska nebyla použita pro zakrytí signatury, spíše se zdá, že měla určené knihy označovat k nějakému blíže nespecifikovanému účelu.²⁸³

Signatury jsou na prvním místě uvedeny proto, že každá je schopna vyjádřit 3 kritéria zařazení knihy do systému. První majuskulní písmeno podává informaci o fyzickém situování knihy v knihovně. Každá police má své písmeno: ðAö, ðBö, ðCö, ðDö a ðEö. V rámci jedné linie jsou zařazeny knihy stejného formátu, a to navíc vždy od Biblií a knih zabývajících se biblistikou, přes teologii k dalším případným tematům. Pokud je tento řád narušen, jedná se o přírůstek, který byl do knihovny přidán dodatečně, proto že stávající systém signatur se tím již nenarušoval. V kategorii ðAö se nacházejí knihy oktávového, dvanáctěrkového, případně kvartového formátu, kterých se zde nachází 59. Police ðBö je obsazena 38 knihami kvartových rozměrů, aby na polici ðCö následovaly oktávy v počtu 36 kusů. V linii ðDö jsou zastoupeny dvanáctěrky a šestnáctěrky v počtu 22 exemplářů. V nejnižší části knihovny jsou zařazeny knihy největších foliových rozměrů, kterých se podařilo postupně nashromáždit 24.

Římská číslice v signatuře udává stáří knižní jednotky. ðIö označuje staré tisky z období 1500–1800, ðIIö potom historický fond postihující tisky vzniklé od roku 1801 do 1860. Knihovna v Dolním Újezdě obsahuje ve výrazné míře staré tisky, a to 165 signatur, na historický

²⁸¹ Konkrétně u knih se signaturami: A I 3, A II 20/1, B I 15, B I 19, C I 5, C I 7 a, C I 7 b, C I 8, C I 24 a, C I 24 b, C I 27, D I 14, D I 18, E I 6 a, E I 6 b.

²⁸² Úspřádání signatur odpovídá pořadí knih v předchozí odkazu. Kurzívou jsou zvýrazněny ty na předním plátku: 22, 3343, B. III, C III, C r VII, P/[?], A [?] XII., B. XIII., E 70, 141, 31, 18.

²⁸³ Takto jsou označeny knihy se signaturami: A II 13, A II 18/2, A II 18/4, A II 20/1, B I 6/1, B I 9, B I 22, B I 27, B I 29/2, B I 30, C I 32/2, C I 24, C I 17, C I 18, D I 3/1, D I 3/2, D I 9/1, D I 14, E I 1, E I 2/1, E I 2/2, E I 3, E I 4, E I 5, E I 6, E I 9/2, E I 9/3, E I 10, E I 11, E I 12, E I 13, E I 14, E I 15/2, E I 16, E I 17.

fond zbývá jen 44 polofek. Ne u všech knih lze zjistit datum jejich vzniku, v našem případě se jedná o 9 svazků.²⁸⁴

Nejstarší knihou je tisk z roku 1631 od Francisca Labaty s názvem *Loci communes ad conciones ordine alphabetico digesti* vydanou v Augburku Johamen Crithiusem. Tato klasická kazatelká latinského jazyka v rámci knihovny figuruje pod signaturou B I 30. Především, měla velmi zajímavý příběh pro své vlastní, který bude níže popsán.

Signatury také pomocí pomlky následně po adové číslice vyjadřují jednotlivé díly. Pokud je na konci signatury uvedeno minuskulní písmeno, znamená to, že svazek v sobě zahrnuje buď díl z určité povahy nebo v sobě z etelně odděluje jednotlivé díly, které by mohly figurovat v knihovně samostatně, ale v tiskárně z důvodu úspory byly svázané do jedné knižní vazby.

V jazykovém zastoupení převládá latina s 97 svazky, zatímco se 75 svazky také není zanedbatelná. Naproti tomu pouze 8 knih bychom si mohli představit v češtině.

K tomuto jazykovému hledisku se úzce váže i jeho formální znak, tedy podoba tisku, protože latina je typická humanistickými písmi a zatímco s češtinou novogotickými, která mohou být prokládána antikvou nebo italikou, ale jen okrajově.

Latinská a německá předeva dle dává tušit přeměru teologických témat. České tisky zastupují 2 české bible, modlitební kniha, dvojdílný populární životopis Ježíše Krista, Postyla a dvě katechetické příručky.²⁸⁵ Nesmíme zapomenout na jednu francouzskou knihu, která ovšem neměla mít žádný vztah k *Indexu librorum*, který ji mezi četnými francouzskými díly neměla nezmínit, jelikož vznikl dříve než kniha vyšla. Jedinou jazykově dnohu příručkou v celém fondu představuje německo- český slovník vydaný v Leipzigu roku 1818.²⁸⁶ Tímto se tedy mezi latinu, němečinu a češtinu okrajově dostává francouzština s češtinou. Chceme-li být důslední, v nichž biblických výkladech bychom se mohli narazit i na hebrejská a česká slova psaná abecedou.

5.1.2 Obsahové hledisko

Jak již bylo řečeno, usazení knih v jedné linii postupuje od tisků zaměřených na Bibli včetně Bibli samotných, aby následovaly teologické knihy, kázání a další, avšak v našem fondu marginální, témata.

V knihovně se nacházejí celkem 3 bible. Vedle latinského tisku inspirovaného Vulgátou, vydaného ve Vídni roku 1718, stojí česká bible z roku 1766. Tímto exemplářem je 2. vydání trojdílné svatováclavské bible z roku 1771 vydané nákladem D. D. D. Václava v Praze a tiskem Jana Karla Hruby tamtéž.²⁸⁷ Tato bytelná vyzývající kniha již byla zmínována v souvislosti s nebyvající etnou

²⁸⁴ Jsou to knihy se signaturami: B I 16, B I 21, C I 1, C I 32/1 a, C I 32/1 b, C I 32/1 c, C I 32/2a, E I 1, E I 11a, E I 11b, E I 11c.

²⁸⁵ Signatury jsou udávány podle pořadí jmenování tisků: E I 18, B I 2, A II 26, A II 14/1, A II 14/2, B I 31, A II 16, A II 27.

²⁸⁶ V knihovně pod signaturou: A II 22.

²⁸⁷ Signatury bibli podle pořadí uvedení v textu: B I 1, B I 2 a, B I 2 b, E I 18 a, E I 18 b, E I 18 c.

výzdobou Veleslavínových devočních s poctivou vazbou. Jisté biblické fragmenty představují flaltá, který byl rovněž zmíněn, a to v kontextu vlastnických poznámek pátera Josefa Ignáce Vaříka, a také český překlad evangelia zvaný *ÖPisma svatého Nové Úmluvy Evangelium*²⁸⁸ tištěný Františkem Jeábkem roku 1810. Tematicky navazují komentáře k bibli a biblické výklady, tedy biblistika, která je v našem případě v latině. Jde například o výklad evangelí z pera sv. Tomáše Akvinského nebo Paciucheliho trojdílný výklad knihy Jonáš, který se v knihovně nachází v různých vydáních. Vedle výkladu epistol svatého Pavla římanů²⁸⁹ se objevují také komentáře k bibli, které zároveň plní úlohu bohosloveckých učebnic z pražské univerzity, jejichž autorem je Jan Slesina.²⁹⁰ Biblické díjiny byly zvoleny i tvorbou slavnostního tisku k bakalářské promoci, jejichž autorství není pro nikomu jinému než předsedovi komise, která tehdy o udělování bakalářského titulu rozhodovala.²⁹¹

Následují tituly zabývající se různými druhy teologie. Její dogmatická část zabírá 20 knih,²⁹² mezi jejichž zastoupené autory patří Mathias Linek, Joseph Pleyer, Leopold Mauscherger a Richard Arsdikin. Polemická teologie není tolik zastoupena.²⁹³ Stejně jako v dogmatice i zde podstatnou část titulů zabírají bohoslovecké učebnice. Složená dirytina v knize *ÖColumna et firmamentum veritatis* se signaturou D I 9 třetím vystihuje protiheretické zaměření této oblasti teologie. Méně zastoupenou teologickou oblastí je její morální,²⁹⁴ scholastické²⁹⁵ a patristické hledisko.²⁹⁶ Patristika je sice zastoupena 14 svazky, avšak jedná se o dva díly sedmidílných spisů Jana Zlatoustého přetvořených na kázání.

Tímto se dostáváme k nejzastoupenějšímu tématu, které představují příručky pro kazatele nejrozmanitějších formátů.²⁹⁷ Celkem 94 knih v latině nebo v němčině mohou sloužit jako podklad a inspirace pro jejich promluvy. Například *ÖHortus pastorum* nebo *ÖFlores doctorum* svými příklady z písma, citacemi biblických, antických autorů a církevních otců mohl poskytnout bohatý zdroj inspirace, stejně jako dvousvazková kniha od Hieronima Drexelia zvaná *ÖOpera omnia*, která mimo jiné nabízí ke shlednutí nevčetně pojaté dirytiny s popisy uvedených situací ze života. Ne náhodou se některé příručky nazývají zrcadly příkladů. Z nejzastoupenějších autorů jmenujme Heinricha Sebastiana

²⁸⁸ Signatura: A II 1.

²⁸⁹ Postupně se jedná o signatury: E I 1, E I 2/1, E I 2/2, E I 3, E I 4.

²⁹⁰ Jedná se o knihy se signaturami: B I 3/1, B I 3/2, B I 4/1, B I 4/2, B I 4/3, B I 4/4, B I 5, B I 6/1, B I 6 1.

²⁹¹ Signatura: A II 1.

²⁹² Jsou to signatury: B I 7, B I 8, B I 9, B I 10 a, B I 10 b, B I 11, B I 12, B I 13, B I 14, B I 15, B I 16, B I 17, B I 21, B I 22 a, B I 22 b, B I 22 c, B I 26, D I 24, D I 5, D I 6.

²⁹³ Je obsahem knih se signaturami: A II 3, B I 18, B I 19, B I 20, B I 23 a, B I 23 b, D I 8.

²⁹⁴ Pod signaturami: A II 4, B I 25, D I 3/1, D I 3/2

²⁹⁵ Pod signaturou: D I 4.

²⁹⁶ Pod signaturami: A I 1/1, A I 1/2, A I 1/3, A I 1/4, A I 1/5, A I 1/6, A I 1/7, A I 2/1, A I 2/2, A I 2/3, A I 2/4, A I 2/5, A I 2/6, A I 2/7.

²⁹⁷ Jedná se o knihy se signaturami: A II 11, A II 12/1, A II 12/2, A II 12/3, A II 21, B I 27, B I 28, B I 29/1, B I 29/2, B I 30, všechny signatury začínající na C, D I 10 a, D I 10 b, D I 10 c, D I 11 a, D I 11 b, D I 11 c, D I 12 a, D I 12 b, D I 16, D I 18, E I 7, E I 8 a, E I 8 b, E I 8 c, E I 9/1, E I 9/2, E I 9/3, E I 10 a, E I 10 b, E I 10 c, E I 11 a, E I 11 b, E I 11 c, E I 12, E I 13 a, E I 13 b, E I 14, E I 15/1, E I 15/2, E I 16 a, E I 16 b, E I 16 c, E I 16 d, E I 16 e, E I 17 a, E I 17 b, E I 17 c.

Penzingera, Placida Tallera, Ignatia Ertla, Antonia Ginthera, Mathiase Heimbacha, Iacoba Marchantia, Josepha Mansiho, Ignatia Josepha Clause a dal-í.

Kázání v eském jazyce jistým zp sobem supluje õPostylaõ od Mat je Václava TMajera.²⁹⁸ Postyly nesloufily primárn kn flím pro p ípravu kázání, ale daleko více pro volné chvíle laik m, aby p iná-ely podn ty do b fného flivota. V rukopisu . 1 si dolnoújezský kantor Jan Rambousek v roce 1766 vypsál seznam biblických postav, svatých a u ítel církve roz len ných podle v k do 18 oddíl s poznámkami odkazujícími na p íslu-né strany ve TMajerov Postyle. Celý dvoustranný zápis je nadepsán: šPoznamenanj Vczitelu w Wiiry S. a Poznanj Pana Boha a d kaz fie fle Buh Bohem a Panem Wsseho Gest a Ze Wssechny Wieczy Stworitj Racfil od 1. Wieku afl do S. Petra. Wytafleno z Postyly Stagerowj w Letu P[an] 1766.õ TMajerova Postyla nyní uloflená na dolnoújezdské fa e byla vydána roku 1731 a p íslu-nou pasáfl skute n obsahuje, takfle se z ejm jedná o stejný exemplá , ze kterého Rambousek opisoval a podle vynechané p l strany cht l z ejm pokračovat.²⁹⁹

Mezi dal-í knihy, které nebyly ur eny výhradn pro kn ze pat í asketické p íru ky.³⁰⁰ Stejn dob e jako tyto kníflky zbofného tení, které obvykle obsahují my-lenky na kaflký den, mohly laik m slouflit eské modlitební knihy, které se v knihovn nacházejí pouze ve 2 svazcích, a to õP t ervených korál aneb srde né a lítostné rozjímání p ti ran Krista uk iflovaného³⁰¹ a zp vník s modlitební kníflkou v jednom: õRadostná cesta v tomto pla tivém údolí, to jest kaflodenní poboflnost putujícího k zázra ným obraz m, do Marie Zell, k nerozdílné Trojici Boffí na Sontagberk a k bolestné Marii Pann Taferlskéõ³⁰² Nezapome me, fle do sou asného fondu farní knihovny pat í také 3 rukopisné kancionály, které plnily obdobnou funkci.

Nefl se dostaneme ke jmenování nejmargináln ji zastoupeným témat m, uve me je-t katechismy.³⁰³ A se jako obvykle jedná o u ebnice nebo p íru ky odborn j-ího rázu, jsou psány v n m in , afl na knihu se signaturou A II 16 s názvem õD jepis zjevení Boffíhoõ.

A je dolnoújezdská farní knihovna výrazn zam ena na kazatelství a teologii s vysokým procentem u ebnic, univerzitní teze se zde nacházejí pouze 2.³⁰⁴ Neznámý student si jako obsahovou nápl kníflky s názvem õPropostiones ex universa philosophiaõ vybral logiku a fyziku, ímfl se tento útlý svazek stal jediným zástupcem problematiky p írodních v d ve fondu. Druhá teze s názvem õFragmentum tertium theologiae moralisõ se nezabývá ni ím jiným nefl morální teologií. Právnické p íru ky se v knihovn nacházejí celkem 3. Kafldá se zabývá jednou konkrétní problematikou ó na ízení ohledn uzavírání manfelství, církevního jm ní a správného vedení ú adu.³⁰⁵

²⁹⁸ Signatura: B I 31.

²⁹⁹ Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní knihovna Dolní Újezd, rukopis . 1, s. 179 r, v.

³⁰⁰ Jde o knihy se signaturami: A II 3, D I 7, D I 9/1, D I 9/2, D I 13 a, D I 13 b, D I 15.

³⁰¹ Pod signaturou: A II 26.

³⁰² Pod signaturou: A II 25, A II 16, A II 17/1, A II 17/2, A II 18/1, A II 18/2, A II 18/3, A II 18/4, A II 27, B I 4, D I 19/1, D I 19/2.

³⁰³ Jedná se o svazky: A II 8/1, A II 8/2, A II 8/3, A II 8/4, A II 16, A II 17.

³⁰⁴ Jsou to knihy se signaturami: A I 5 a, A I 5 b, B I 15.

³⁰⁵ Jsou to signatury podle tematického po ádku: D I 17, A II 5, A II 6.

Z krásné literatury můžeme jmenovat jen 2 zástupce,³⁰⁶ stejně jako z oblasti medicíny, které představuje německá příručka homeopatického lékařství a francouzská kniha vojenské medicíny.³⁰⁷ Mezi úplně jednotliviny patří téma církevního práva a překvapivě historie od Sebastiana Heinricha Penzingera, v níž se dojdeme k jiným 4 starověkým monarchiím: chaldejské, perské, řecké a římské, jak informuje její mediceinový frontispice. Jedinou liturgickou knihou ve fondu je Missale Romano-Bohemicum z roku 1845.³⁰⁸

5.2 Vnější úprava knih - vazba a její pokryv

Vazba dolnoujezdského knihovního fondu je u rovných 170 svazků tvořena lepenkou, jen v 5 případech ji doplňuje dřevěná, ve 3 dýha a také papír. Brožovaný povrch knihy plnil úlohu provizorní vazby,³¹¹ kniha měla být následně převázána do tvrdé nákladatelské vazby.³¹² Nepřevázané knihy jsou navíc bez obálky a dokonce mohou mít i neprořezané listy.³¹³ Pro úplnost dodejme, že kniha D I 15 byla do knihovny zavazena bez vazby, o kterou v minulosti přišla a kniha D I 6 má dnes již jen zadní povrch z rýhovaného papíru.

Nejkvalitnější druh povrchové knižní vazby představovala zpracovaná kůže bez ohledu na podkladový materiál.³¹⁴ Knihy s kofleým obalem nesou na svých deskách slepotiskovou nebo zlatotiskovou výzdobu a obvykle papírové štítky s vytištěným názvem díla i jména autora. U některých knih s kofleým povrchem se zachovaly dva páry barvených textilních tkanic na zavazání, v jiných jsou však dochovány v torzovitém stavu. Některé knihy byly uzavíratelné také dvojicí háčkových nebo dírkových spon, které v našem případě postihl stejný osud jako tkanice. Jedinou knihou, u níž jsou spony ještě schopny plnit svou funkci je exemplář se signaturou B I 27.

Vazba může být pokryta kůží pouze částečně, a to jen rohy a ploché hřbet a zbytek může zabírat papír. Místo kofleých rohů a hřbetu je také možné se setkat s barveným plátnem. Pokud není jiná varianta povrchu vazby je obvyklý nebo krovovaný papír, který je různě barvený, šťíkaný, mramorovaný nebo jednobarevný. Ve fondu farní knihovny je pergamenová vazba raritou, bílý pergamen je součástí povrchu knihy pouze ve těchto případech.³¹⁵ Další anomálií představuje vazba v

³⁰⁶ Signatury: A II 15, A II 24.

³⁰⁷ Signatury: A II 23, A I 6.

³⁰⁸ Se signaturou: E II 1.

³⁰⁹ Jsou to svazky: B I 27, B I 30, C I 3, E I 5, E I 18.

³¹⁰ Jedná se o svazky: A II 6, B I 29, C I 4.

³¹¹ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knižní tisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha, 2006, s. 143.

³¹² Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knižní tisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha, 2006, s. 972.

³¹³ V brožovaném vydání jsou knihy: A II 6, D I 6, D I 18.

³¹⁴ Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Starší knižní tisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století, Praha, 2006, s. 969.

³¹⁵ Jsou to knihy: C I 1, C I 21, C I 26.

renesančním stylu, kdy jsou dřevěné desky a hbity i vazby potaženy světlou kůží, která je zdobena slepotiskovou rámovou kompozicí.³¹⁶

Nejvíce se z celého knižního fondu jistě vyznačily bohoslužebné knihy, což se mimo jiné projevilo i na vazbách. Dokladem toho jsou masivní dřevěné desky svatováclavské bible potažené hnědým plátnem a hnědou slepotiskem zdobenou kůží. Uprostřed desek je vybit kovový nápis v písmu s vytepanými písmeny: "IHS". Kniha byla uzavíratelná na dvou bohatě zdobených sponách, které se nezachovaly. Na horní části hbitu i vazby se dochoval jeden ze dvou supralibrosů vyskytujících se ve fondu, který zní: *öW[acz]law H[??]azyra 1798ö*.

Druhý a poslední supralibros zní: " I. P.". Tento zlatotiskový nápis je umístěn na dolní části hbitu knihy B I 18.

5.3. Ilustrace o mdirytiny a d evo ezy

V celostranně ilustrovaných knihách výrazně dominují mdirytiny nad d evo ezy. Část z nich je signovaná. Mezi signatury se vyskytuje nejčastěji jméno Johanna Balzera, který je autorem mdirytiny ve frontispisu, představující Jana Zlatoústého. Tyto knihy máme k dispozici celkem 14,³¹⁷ proto má Johann Balzer ve všech mdirytinách ve farním fondu nejčastěji zastoupení. Různé ozdoby tisku a ilustrace jsou zpravidla vkládány do pozdějších partií knihy, proto jsou mdirytinové frontispisy mezi starými tisky poměrně vzácností.³¹⁸ Frontispice je v tiskové celostránkové ilustrace naproti titulnímu listu, která nejčastěji pomocí alegorie přibližuje téma díla nebo zobrazuje autora i osobu,

³¹⁶ Jedná se o knihy se signaturami: B I 30 a E I 5.

³¹⁷ Jedná se o knihy se signaturami: A I 1/1, A I 1/2, A I 1/3, A I 1/4, A I 1/5, A I 1/6, A I 1/7, A I 2/1, A I 2/2, A I 2/3, A I 2/4, A I 2/5, A I 2/6 a A I 2/7.

³¹⁸ Nacházejí se v knihách se signaturami: A I 1/1, A I 1/2, A I 1/3, A I 1/4, A I 1/5, A I 1/6, A I 1/7, A I 2/1, A I 2/2, A I 2/3, A I 2/4, A I 2/5, A I 2/6, A I 2/7, A I 4, B I 29/2, C I 5, C I 6, C I 7, C I 8, C I 17, C I 18, C I 19, C I 24 a, C I 24 b, C I 26, C I 30/1, C I 30/2 a, C I 31, D I 8. V případě E I 17 a, E I 17 b a E I 17 c se jedná o celostránkové mdirytiny před titulním listem.

keré je dílo v nováno. M dirytiny byly také vyuffívány na tvorbu grafických titulních list .³¹⁹ Naopak byly také mnohokrát vkládány doprost ed titulního listu.³²⁰

M dirytiny se od sebe tematicky li-í, záleží na stylu samotného m dirytee i zam ení knihy. Nem fleme si nev-ímnout dvoudílné knihy B I 29 s názvem òOpera omniaö od Hierima Dexelia a Petra de Vose, kde se nalézá celkem 49 celostránkových nep ílí- kvalitních m dirytin, které p edstavují popisnou vizualizaci n kterých exempel poufitych v knize. Kniha je totiž komponována jako kazatelská p íru ka, která m la sloufít jako vhodný zdroj podn t pro kazatele.

V knize se signaturou D I 8 a s názvem òColumna et firmamentum veritatisö na s. [I] se rozkládá slofená m dirytina, která vystihuje polemické zam ení díla. Ve st edu m dirytiny je umíst n sloup s atributy a hesly charakterizujícími katolickou církev. Zde uve me jen poslední stuhu umíst nou na lavici sloupu, která nese nápis: "Mater Dei", nad ní stojí Panna Maria a po její pravici sedí na oblaku B h Otec a po levici Ježí- Kristus, p i emfl nad Pannou Marií se je-t vzná-í Duch Svátý v podob holubice. Kolem v-ech p íslu-ník Bofské Trojice se vzná-í hesla vystihující pravdy víry o jejich existenci. Na obou stranách od st ední ásti sloupu se vzná-í and l na oblaku. And l nalevo nese stuhu s nápisem: "Est ecclesia Dei vivi". Stuha nalevo v rukou and la nese nápis: "Columna Veritatis 1 Tim s." Pro téma knihy je nejpodstatn j-í, fle sloup je ve spodní ásti obklopen postavami reprezentujícími jiná nábofíenství.

Nalevo od sloupu stojí t i diskutující postavy. První zleva je pohan erné pleti, pod nímfí je zobrazen nápis: "Gentilis". Sm rem k and lovi se od n j vzná-í v ta: "Dantur Plures Dei". Následuje reprezentant islámu s ozna ením: "Turca", od n hofí k and lovi sm uje text: "Cristus non est Deus". Nejbliífe ke slopu z levé strany stojí fiid s popiskem: "Iuda" zastávající názor: "Messias non venit". Napravo od sloupu potom ty i postavy. Zleva: "Graecus", "Iansenista", "Lutherus" a "Calvinus". Od kaídeho stoupá k and lovi v ta, která charakterizuje jejich názor, zleva: "Spiritus S. non procedit à Filio", "Homo non est liber", "non sunt 7 Sacramenta", "Deus est Author peccati". Tento zevrubný popis m dirytiny je zde zmín n proto, fle velice výmluvn a názorn shrnuje obsah celé knihy.

Velice nápadité m dirytinové vlysy uvozují bohoslovecké u ebnice praífské univerzity z pera Jana Sleziny. Autor ve t ech dílech podává výklad Starého zákona a ve tvrtém svazku se v nuje Novému. Kaídá po áte ní strana knihy je opat ena m dirytinovým vlysem, kde se u centrálního bodu v rovin symbol st etávají dva p ístupy, a to bu sv tský a duchovní nebo je zobrazena zm na pohledu lov ka na Bofí p irozenost v d jinách Starého zákona, jak vypovídá následující popis vlysu z prvního Slesinova dílu: uprost ed zem pokrytá vodami, nad nífl zá í Bofí jméno. Vlevo od n j je umíst n strom poznání s hadem, oltá Kainovy ob ti a pohan-tí b fci, vpravo pak Mojíí- v m d ný had, Archa úmluvy a stan setkávání.³²¹

³¹⁹ Jako je tomu v p ípad signatur: B I 1, B I 9, B I 27 a C I 16.

³²⁰ Jako je tomu v p ípad signatur: B I 13, B I 14, B I 29/1, D I 7, D I 13 a, D I 14, D I 15, D I 17, E I 5 a.

³²¹ Tyto m dirytiny se objevují ve v-ech Slesinových biblických výkladech: B I 3/1, B I 3/2, B I 3/3, B I 3/4, B I 4/1, B I 4/2, B I 4/3, B I 5, B I 6/1 a B I 6/2.

Jak již bylo řečeno, bohoslužebné knihy bývají zpravidla bohatěji vybaveny než teologické a jiné, platí to i pro ilustrace. Misál z roku 1845 se svými celostránkovými dřevorytinami od Kandlera a Petersena je toho živým dokladem.³²²

Tímto se znovu dostáváme k svatováclavské bibli, která vyšla roku 1771. Tisky z této doby bývají často zdobeny dřevorytinami, tato je však opatřená dvojnásobně, za to velice bohatě. Titulní list je vyplněn alegorickými postavami Víry a Naděje se svými charakteristickými atributy a obrazem Božské Trojice v oblacích. V rozích titulní strany figurují andělé, každý jeden podporuje sloup, zatímco druhý podpírá kříž. První dvě knihy bible vyznívají se Starému zákonu se pyšní dohromady 72 dvojnásobně, které se vztahují k původnímu textu, jehož pokračují. Nový zákon je překvapivě bez ilustrací. Dvojnásobně jsou navíc často opatřeny značkou autora, kterým je Veleoslavín, který dává o sobě v každé kolika zprávy písmeny: "FA" nebo "TF", i jejich jinými kombinacemi.

Dřevoryty a dřevoflezy se dále vyskytují na titulních listech i dalších knih,³²³ stejně tak jako dřevorytiny se v podobě vlysů nalézají i ve vnitřních částech knihy, ale jak již bylo řečeno, směrem ke konci díla jejich četnost a zdobnost klesá.

Vybavení tisku v podobě iniciálek, verzálek, vlysů a vintů, linek a vlysů z tiskařských ozdobek, ozdobných nebo jednoduchých typů i pouze linek je vlastní téměř každému katalogizovanému tisku. Ani jedna z jmenovaných ozdob tisku se nenachází pouze v mladších knihách historického fondu.³²⁴

5.4 Nakladatelé a tiskaři a jejich grafické zpodobení

Celkově tvoří výraznou pévahu německí nakladatelé. Nejvíce knih z našeho fondu vydal Johann Leonhard Buggel sídlící v Norimberku nebo v Salcbachu.³²⁵ Georg Schlüter s Martinem Happachem vydali jen o jednu knihu méně, tedy 6 kusů.³²⁶

Jejich dvojnásobný signet má podobu kartule lemované olivovými a palmovými ratolestmi, stuhami a festony. V něm je zpodobeno rozbořené moře, do kterého z každé strany fouká z oblak hlava anděla, uprostřed mezi oblaky se klikatí blesk. Nad kartulí je umístěna stuha s nápisem: "Turbant Sed extollunt.", pod ní se nachází řádek se sestupně uspořádanými písmeny: "4SH".

³²² Signatura E II 1.

³²³ Jedná se o knihy se signaturami: A II 4, A II 25, A II 26, A II 21, B I 9, E I 18 atd.

³²⁴ Jedná se o knihy se signaturami: A II 2/1, A II 2/2, A II 2/3, A II 4, A II 6, A II 12/1, A II 12/2, A II 12/3, A II 13, A II 15, A II 19/2, A II 20/1, A II 20/2, A II 21, A II 23, A II 24, A II 25, A II 26.

³²⁵ Vydal knihy se signaturami: A I 4, C I 5, C I 17, C I 19, C I 18, C I 24 a, C I 24 b.

³²⁶ Vydali knihy se signaturami: C I 7 a, C I 7 b, C I 8, C I 22, C I 27, C I 31.

Z českých nakladatel je nejast ji v donoújezdském knižním fondu zastoupeno D dictví svatojánské,³²⁷ jehož název se v knihách p ipomíná také v opisu signetu: ðD DICTWJ SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO. - OD ROKU 1835.ö Uvnit tohoto d evo ezového vlysu je zobrazen v oblacích kle ící Jan Nepomucký v kanovnickém od vu s p ti hv zdami kolem hlavy, p ed nímfí leffí biret a dv žk ífílené palmové ratolesti, p i emfl je sv. Jan obklopen dv ma and li. And l vpravo drffí prst na ústech a v ruce zámek, and l vlevo drffí jazyk obstoupený svatozá í.

Nejast j-í místo vydání p edstavuje Augsburg,³²⁸ kde sídlil nap íklad nakladatel Matthäus Rieger, kterého zde zmi ujeme, protofle má ve zvyku na titulní list svých knih umis ovat kvalitní d evo ezový signet, kde v ozdobné rokajové

kartu-i figuruje Pallas Athéna s kopím. Bohyn sedí v anticky vybavené místnosti u soklu, na kterém jsou z boku umíst ny iniciály nakladatele "M.R." a uvedeno místo vydání: "Augs[burg]." Na soklu spo ívá v dro s rostoucím stromem. V horní ásti lenité ozdoby kartu-e je vetkána stuha s nápisem: "SI MECAENATES ADSINT."

Druhým nej etn ji opakovaným místem vydání je Kolín nad Rýnem.³²⁹ Z mnoha jmen tam j-ích nakladatel uve me alespo Henrika Rommerskirchena, jehož signet má následující podobu: vav ínový v nec, ve kterém je opisem: "VIAS TVAS DOMINE DEMONSTRA MIHI". Uvnit kruhu je umíst n and l vedoucí za ruku dít , které drffí v druhé ruce rybu. Pod ob ma postavami se nachází -tít s monogramem: "4HR" Na obrázku je uvedena druhá varianta s rozdílnou kompozicí, av-ak hlavní postavy z stávají stejné.

³²⁷ Vydalo knihy se signaturami: A II 7, A II 14/1, A II 14/2, B I 31.

³²⁸ Signatury: C I 6, C I 7 a, C I 7 b, C I 8, C I 22, C I 27, C I 28/1, C I 28/2, C I 31, C I 32/2 a, D I 8, E I 6 a, E I 6 b, E I 10 a, E I 10 b, E I 10 c, E I 13a, E I 13 b, E I 15/1, E I 15/2, E I 18 a, E I 18 b, E I 18 c.

³²⁹ Signatury: B I 22 a, B I 22 b, B I 22 c, B I 24, B I 27, B I 28, B I 30, C I 1, C I 9/1, C I 9/2, C I 13, C I 14, C I 15 a, C I 15 b, C I 16, D I 7, E I 7.

Co se týče imprese knih, nejast j-í tiskárnou produkující knihy, které si dolnoújezd-tí správci po ídili, je jezuitská ōTypographia universitatisö, která byla ob as pronajímána faktor m, v na-em p ípad se jednalo o Johanna Georiga Schneidera.³³⁰ Tato významná instituce na knihy signet nep idávala.

Druhé místo z hlediska etnosti zastoupení pat í rovn fl pražské tiskárn , kterou vlastnila rodina Pruschova, ve v t-in p ípad dolnoújezdské knihy tiskl Francisus Ignatius Pruscha, ale objevuje se i jméno vdovy po tomto tiska i ó Joanny.³³¹ Stejn jako jezuité, ani Pruschovi nepoužívali signet.

Ze zahrani nich knihtiska je nej etn ji zastoupen Johannes Baptista Verdussen, který sídlil v Antverpách a do knihovny v Dolním Újezd p ísp l kazatelskými p íru kami.³³² Antverpy jsou také významným místem nákladu, ale v rámci zastoupení jiných vydavatel byly ve sledovaném fondu po etn p edstífeny. Johannes Baptista Verdussen umis oval na titulní list vlastní d evo ezový signet v podob stojícího ápa v rákosí en face s hlavou sm ující doprava v oválné kartu-i lemované akantem a olivovými ratolestmi.

Nejzdojn j-í signet v bec, který knihovna obsahuje, pat í Joannu Jaecklinovi z Mnichova. A koli i tento tiska je ve fondu zastoupen jen jednou dvojdílnou teologickou knihou,³³³ uve me jeho d evo ezový jezuitský monogram IHS s k íflem a t emi h eby v paprs íté svatozá í obklopený devizou: "NOMEN DOMINI TURRIS FORTISSIMA". To v-e je lemováno ornamentem a ty mi andílký z nichfl horní dva drfí zk íflemou palmovou a olivovou ratolest.

³³⁰ Tato tiskárna vyprodukovala knihy se signaturami (kurzivou tisky od J.G. Schneidera): *A I 5 a, b, B I 11, B I 10 a, b, B I 12, B I 13, B I 14, B I 26, C I 10, D I 5*.

³³¹ Tato tiskárna vyprodukovala knihy se signaturami (kurzivou tisky od Joanny Pruschové): *B I 3/1, B I 3/2, B I 3/3, B I 4/1, B I 4/2, B I 4/3, B I 5, B I 6/1, B I 6/2, B I 15, B I 16, B I 17, B I 19, B I 20, B I 21*.

³³² Se signaturami: *D I 10 a, D I 10 b, D I 10 c, D I 11 a, D I 11 b, D I 11 c, D I 12 a, D I 12 b*.

³³³ Jedná se o tisk: *E I 5 b, E I 5 c*.

Na závěr popojme, třeba i litomyšlský knihtiska Antonín Augusta má v knihovně své místo v podobě české modlitební knihy, jejíž rozsáhlý název za jiná slova: „Radostná cesta do Maria Zellö“

5.5 Vlastníci a další uffivatele a jejich grafická výpov o osudu knihy

5.5.1 "Ex libris Joannis Georgij Menschik"

Páter Jan Menšík působil v Dolním Újezdě jako kaplan pod Kodymovým vedením od 1. poloviny ledna 1741 do konce června 1748. Pro pochopení dalších souvislostí dodejme, třeba se poté tento litomyšlský rodák stal farářem v Sebranicích a roku 1760 titulárním děkanem.³³⁴ Páter Jan Menšík zemřel 28. července roku 1771 zanechávaje po sobě obnovenou farnost v etně nové farní budovy a přestavěné podstatné části kostela sv. Mikuláše.³³⁵

Máme k dispozici Menšík v originále i opis závěti a vypořádání pozostalosti, odkud se můžeme pokusit rekonstruovat cestu jeho knih k tehdejšímu farářovi v Karli páteru Josefu Vorlovi.³³⁶ Ve své závěti testátor vyslovuje přání, třeba chce být pohřben v Sebranicích při farním kostele sv. Mikuláše, kterého přivekvaliv uinil univerzálním dědicem svého majetku. V dalších zbožných odkazech Menšík nezapomněl na děkanský kostel v Litomyšli, který touto cestou získal 100 zlatých. Po 20 zlatých bylo odkázáno například chrudimským kapucínům a františkánům. Páter Jan Menšík jistými dary vzpomíná i na své příbuzné - sestru Elizabetu a bratra Antonína. Pro úplnost dodejme, třeba vykonavatelem závěti i svědkem byl farář Tomáš Arazim, který v Dolním Újezdě působil po páteru Jakubu Kodymovi, u kterého Menšík jistou dobu sloužil.

Menšíkovy knihy byly spolu s dalšími majetkem odkázaným kostelu sv. Mikuláše prodány v aukci, podle testátorova přání. Páter Josef Vorel si Menšíkovy svazky zde zejména pořídil, v téžinou opatřil svými vlastnickými poznámkami a začlenil do své knihovny, která se následně stala knihovnou farní.

K Menšíkově osobní knihovně je možné dodat 2 malé rekonstrukce cesty knih z ruky do ruky vlastníka. Kazatelská příručka C I 15 od Jacuba Marchantia s názvem: „Rationale evangelizantium“ z roku 1651. Roku 1703 tuto pomůcku pro kazatele získal páter Adam Stoklas

³³⁴ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2, 138.

Sám Menšík v sebranické farní kronice uvádí, třeba po příchodu na nové beneficium našel farní kostel i děm ve velmi špatném stavu. Rozhodl se proto faru vystavět znovu, a stavbu dokončil roku 1755. Menšík svým velmi rozmáchlým rukopisem také přibližuje o dalších drobných polofkách, které se rozhodl vystavět, poříditi nebo opravit, a o událostech, které farnost ovlivnily, jako byla například přítomnost pruského vojska v roce 1758. Zdroj: SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 364 - Liber memoriabilium collectorum parochiae Sebranicensis, nestránkováno.

³³⁵ SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Mezifondový soubor kronik, KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis, s. 2, 138.

³³⁶ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 3105, inv. . 4344 (Testamenta) - Projednávání pozostalosti P. Menšíka, sign. B 23/9, inv. . : 1524 (Knihy závěti kněží, léta: 1771 a 1777) - Testament P. Menšíka, datace závěti 11.7. 1771.

slouffící v Novém Bydřev . Ten knihu v noval svému nad ízenému d kanovi Václavu Pakráciu Vicheovi, aby ji d kan následn daroval velebnému pánu Janu Petrřfílkoví. Za õRationale evangelizantiumö m l páter Petrřfílka navíc slouffít zádu–ní m–e. Tento závazek d kan Vicheus pro jistotu do knihy p ímo zapsal: õAdeoq[ue] eas meum transfero in R[everendissimu]m D[ominu]m Joannem Petrzikam Sacerdotem Eccl[asist]icam, ut p[ro] anima supradominati p.m. defuncti Missarum Sacrifitia legat, iuxta proportionem praetii libri. Dedi 4. Junij 1704 Wencesla[us] Pankrati[us] Wichaeus p.t. Decanus Neo-Bydzovij m.p.õ

Petrřfílkovu vlastnickou poznámku p epsal páter Jan Men–ík, aby v–echny jména po–krtal Vorel a podepsal se sám.

Druhá kazatelská p íru ka zvaná õHortus pastorumö vy–lá v Kolín nad Rýnem v roce 1672 také v ur íté dob pat íla páteru Petrřfílkoví. Nejd íve ji vlastnil kn z Josef Schrepl, od kterého knihu koupil za 8 zl. páter s ne p íli– ítelnou poznámkou ó z ejm õAdam August Spetzius.õ Od roku 1728 mohl p íklady z písmá, citace biblických, antických a st edov kých autorít pro ítat známý páter Ferdinand Petrřfílka, aby je od n j v roce 1771 získal Men–ík, tehdy erstv nastoupiv–í do kaplanské slufby v Dolním Újezd . Roku 1771 se v knize zv ínil Josef Vorel. P ípome me, že rok 1771 je dobou Men–íkovy smrti a následné aukce jeho majetku.

5.5.2 õEx libris Antonii Josephi Mrkosö

Tato a obdobné vlastnické poznámky se vyskutují celkem v 9 knihách dolnoújezdského fondu.³³⁷ Popí–me nyní cestu, kterou se tyto knihy dostaly na své sou asné místo. Nejlogi t j–í by bylo hledat jméno Antonína Josefa Mrkose mezi duchovními správci, v emfl nás m fle podpo ít následující varianta vlastnické poznámky v knize C I 18: "Ex Libris Antonij Mrkos t.t. Adminis[tratoris] Jankow[icensis]." Jistý páter Josef Mrkos vykonával sv j ú ad v Mora–ících, aby pozd ji ode–el na nové p sobi–t do Cerekvice, kde pobýval celkem 42 let.³³⁸ Zde také zem el b hem vykonávání svého ú adu v Cerkvici 18. íjna 1761. Mora–ice sice nejsou Jankovice u Bene–ova, ale ty mohly p edstavovat jen páterovo p echodné p sobi–t .

V originálu Mrkosovy záv íti deponované v národním archivu cerekvický duchovní správce vyslovuje p ání být poh ben poblífl místního farního kostela sv. Václava. Fará Mrkos ozna íl jako svého univerzálního d dice synovce Antonína Mrkose, litomy–lského m –ana a radního.³³⁹ Podle

³³⁷ Jedná se o knihy se signaturami: B I 22 a, B I 29/1, B I 29/2, C I 2, C I 4, C I 9/1, C I 9/2, C I 14, C I 18.

³³⁸ O náplni t chto let víme jen tolik, fle v Bohu ovících za al stav t kapli sv. Prokopa roku 1724, aby byla roku 1828 posv. cena. M–e se zde slouffily na pou , tedy na sv. Prokopa a uprost ed roku, v ned íli po svátku v–ech svatých. Za tyto duchovní slufby fará Mrkos od Bohu ovických dostával 1 zl. 10 kr. a ob d. Zdroj: Depozitá Biskupství královéhradeckého, fond: Farní ú ad Cerekvice, bez . õ Pam tní kniha farnosti Cerkvické, nestránkováno.

³³⁹ D stojný pán odkazuje dal–ím d dic m nebývale velké ástky ó nap íklad cerekvický kostel získal touto cestou 1000 zl. a d kanský kostel 150 zl.! Dále Mrkos cestou své fundace nechal postavit sochu sv. Jana Nepomuckého za 40 zl. Men–í, ale v porovnání s ostatními kn ílími slu–né, ástky odkazuje bratrstvu sv. Jana Nepomuckého v Praze ó 50 zl. Sestra Elisabeta Kubánková dostala 160 zl. Dal–í rodinní p íslu–níci, Mrkos v

nebyvale velkých částek, kterými obdarovával své d dce, soudíme, že páter Josef Mrkos musel pocházet z bohatého rodu, kterým litomyšlští Mrkosovi podle všeho byli. Cerekvické obrovi jistě nevynáležel tak závratné sumy. Bohatý farář Mrkos však sám měl dluhy, a to celkem 3300 zl. Tyto pohledávky svědčí o jeho váženosti, jelikož jeho věřiteli byli například hrabě z Vladějova a msto Vysoké Mýto. Po odečtení všech pasivních a aktivních polofek, včetně všech velkorysých odkazů, je v inventáři Mrkosovy uveden zůstatek 1730 zl.³⁴⁰

Protože páter Josef Mrkos výslovně neuvedl, jak naložit s jeho osobními knihami, jejich seznam o 49 položkách se nachází v jeho inventáři pozůstalosti, staly se majetkem univerzálního dědice synovce Antonína Mrkose. Nyní se dostáváme k problematickému bodu vlastnických poznámek. V 7 případech je uveden podpis v citovaném znění: „Ex libris Antonii Josephi Mrkosö nebo dokonce bez jména Josef.“³⁴¹ První uvedené a podstatné jméno odkazuje na farářova bratra, litomyšlského měšťana. Vlastnická poznámka z knihy C I 14 tuto teorii podporuje tím, že poukazuje na profesní r st n kdejšího litomyšlského radního: „Prenobilis Domini Antonij Mrkos Primatoris Litomysl[ensis].“

Pomineme-li nejasné znění vlastnické poznámky v knize C I 18, které nás zejména odkazuje na duchovního správce Jankovic u Benešova, můžeme se přiklonit k názoru, že od faráře Mrkose získal knihy jeho synovec, jak si sám testátor přál. Měšťan Antonín Mrkos poté minimálně 9 svých knih v noval knižnici Josefu Vorlovi, o čemž svědčí Vorlovův popis na přední předšedce knihy C I 2: „Spectat Praenobili Domino Antonio Mrkos actuario Litomislj habuit P. Josephus Worell Capell[anus] Augesd[ensis] excomodatum“. O úctě k donátorovi Mrkosovi promlouvá i skutečnost, že Vorel Mrkosova jména nekrátil, jak měl v oblibě například v předvodních Menšíkových knihách. Nakonec dodejme, že mezi knihami evidovanými v inventáři pozůstalosti pátera Josefa Mrkose se nacházejí tituly shodné s těmi, které nesou vlastnickou poznámku jeho synovce a které se podařilo objevit mezi položkami seznamů z let 1823 a 1831.

5.5.3 "Ex Libris Josephi Worell Sacerd[oti] Ecclest[ici]" – nejvíce vlastnických poznámek

O páteru Josefu Vorlovi bylo jistě mnoho řečeno v souvislosti s jeho založením dolnoújezdské farní knihovny. Byly popsány některé jeho zjistitelné zdroje, které mu skýtaly pravděpodobně všechny 16 Menšíkových knih, přičemž do 10 svazků se Vorel podepsal. Bohužel nemáme k dispozici Vorlovův inventář pozůstalosti. Odtud by bylo možné zjistit, jestli vlastnil všechny Menšíkovy knihy nebo jen ty

kaplan, kuchařka a ministrant byli obdarováni jistě menšími dvojmístnými sumami. Farář Mrkos byl – třebaže – dříve i ke své farnici Dorotě Selínkové, jejíž syn studoval teologii, a nezapomněl ani na chudé, a to 10 zl. O to překvapivější je skutečnost, že vykonavatelé své závěti vikáři a faráři v Novém Hradci Václavu Ignáci Hermannovi neodkázal nic. Zdroj: NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, sign. B 23/7, inv. ... 1522 (Knihy závěti kněží, léta: 1754 a 1762) - Testament P. Mrkose, kart. 3058, inv. ... 4334 (Testamenta) - Projednávání pozůstalosti P. Mrkose.

³⁴⁰ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 3058, inv. ... 4334 (Testamenta) - Projednávání pozůstalosti P. Mrkose.

³⁴¹ Jedná se o knihy se signaturami: B I 29/1, B I 29/2, B I 22 a, C I 2, C I 4, C I 9/1, C I 9/2.

se svým podpisem. Potom je tu 9 knih s Mrkosovým podpisem s tím, že knihy byly zřejmě provedeny z farářů - strýce na synovce - a, radního a primátora. Páter Josef Vorel si pořizoval i vlastní knihy. Pouze jeho vlastnická poznámka se objevuje v 6 knihách,³⁴² které si kupoval během 60. let 18. století, jak svědčí data připojená k jeho podpisu. V této době páter Vorel sloužil v Dolním Újezdě jako kaplan, aby v roce 1776 odešel na uprázdněnou faru do Karle a vrátil se roku 1784 do dolnoújezdské farnosti jako nástupce faráře Tomáše Arazima. Dále jsou tu knihy, které patří osobám, o jejichž vztahu k Vorlovi není možné říci více nežli ucitovat jejich vlastnickou poznámku.³⁴³

5.5.4 Neznámí a neetn podepsaní vlastníci

V katastrální příručce zvané *öLoci communes ad conciones ordine alphabetico digestiö* od Francisca Labaty, která vyšla v Kolíně nad Rýnem v roce 1631,³⁴⁴ je na jejím předním příděti a titulním listě popsána část jejího příbuzenstva o proměně vlastníků.

Roku 1642 do příručky zapsal svou poznámku Jiří Nedle, telešký děkan: "Georgij Nedelij Archi Znoyme: decani Telczensis 1642." Tento knize z Labatova díla spolu s dalšími 2 knihami roku 1644 prodal za 4 dukáty páteru Matyášovi olákovskému, faráři hrádkovskému a kaplanu v Telci, aby se do ní roku 1704 podepsal farář Jakub Ignác Procházka následujícím způsobem: "Ex libris patris Jacobi Prochaska Curati Planicensis 1704ö. Posledním vlastníkem zjistitelným z vlastnických poznámek je hradečický farář Jeroným Čapek, který od pátera Procházky v roce 1720 s knihou získal i závazek sloužit za něj zádušní mše. Farář Procházka zřejmě přilíhne v obou případech paměti, proto do knihy připsal poznámku, kdy si páter Čapek na svůj závazek při otevření knihy musel vzpomenout: "Ex libris I. Huronymi Czapek Curati Hradessicensis, post mortem respectu Sacror[um] celebrandorum pro prefati Curati Planicensis anima, obtentus Anno 1720.ö

ÖJohannis Egermann mp. Pres[byteri] Eccles[iastic]iö - tato a obdobné vlastnické poznámky se objevují celkem v 7 knihách,³⁴⁵ přičemž v knize se signaturou A II 11 Egermanova poznámka zní poněkud odlišně: ÖJoh[ann] Egerman Cerny.ö O případné vazbě tohoto knize na dolnoújezdskou farnost nemáme žádné zprávy.

Další vlastníci, kteří o sobě cestou podpisu dávají vědět více nežli jednou, jsou neetní. Jedná se například o katechetu Jakuba Jindru, který na titulní listy tiskl přilíhne oválné černé a jindy červené razítko lemované po celém obvodu listu, který s napsal: ÖJ. Gindra.ö³⁴⁶

Dolnoújezdský farář Ignác Zelinka, sloufící zde v letech 1873 až 1884 se do jedné asketické kníhky a do druhé odborné teologie³⁴⁷ podepsal jako kaplan z Lufle a podruhé jen příjmením s m. p.

³⁴² Konkrétně jde o tituly se signaturami: C I 11, C I 30/1, D I 10 a, D I 11 a, D I 12 a, E I 6 a.

³⁴³ V titulu C I 12 páter Vorel připsal přední poznámku: "Ex Libris Francisci Hímann p. t. capellanií (neřitelné)", V titulu C I 1 páter Vorel připsal přední poznámku: "Ex Lib[ris] Ada[mi] Fran[cisci] Trautmans[dorf]ijj." V knize C I 8 figuruje jméno "Antonii Josephi Mrkos" i Vorl v podpisu.

³⁴⁴ Signatura B I 30.

³⁴⁵ Jedná se o knihy se signaturami: A II 11, B I 1, B I 7, B I 25, C I 13, C I 29 a, C I 29 b.

³⁴⁶ Jedná se o knihy se signaturami: A II 8/1, A II 8/2, A II 8/3, A II 8/4, D I 13 a.

Nic dalšho neř: "J. Patzner" na titulních listech Slesinova ty dílného biblického komentá e³⁴⁸ o sob tento muř nedal v d t. Vzhledem k tomu, ře Slesinovo dílo je bohosloveckou u ebnicí na prařské univerzit , mohl být "J. Patzner" studentem teologie.

5.5.5 Poznámky tená

V knihách dolnoújezdského farního fondu se tená ské poznámky vyskytují velice sporadicky, v t–inou se jedná o tuřkou psané údaje o cen a r zná slova, která nedávají v celku význam. O to zajímav ji se potom jeví rozsáhlý ty stránkový erným inkoustem psaný text s nadřisem: "Arbor Consanguinitatis explicata â R[everen]d[issim]o P. Hermanno Horst è Soc[ieta]te Jesu olim Viennae SS. Theologiae Professore" V rámci rukopisu nacházejícho se na zadních stranách Arsdekinovy trilogické Teologie³⁴⁹ se nachází také nákr p řbuzenství podle řmského a kanonického práva.

5.5.6 Sekundární vyuffitý starých knih

Knihy mnohdy slouřily i k jiným ú el m neř p edtsvuje jejich primární poslání. T eba i k lisování kv tin a list ze strom , jak je z po–kozených stránek z ejmé.

Kazatelské p řu ky od Josepha Mansiho,³⁵⁰ jakofto objemné, zlatotiskem zdobené, vzne–en vyhlířlející svazky na–ly je–t dal–ř uplatn ní. V jejich t etím a tvrtém díle se nacházejí vlořené seznam d tí z místní mate ské –kolky s p řslu–ným seznamem jejich proh e–k , o který se opíral v–ev doucí sv. Mikulá– p i svých karatelských náv–t vách. Za v–echny uve me nedostatky Vládi Kluson : řvíce mluvit, chodit do –kolky, v plavání dobrý, uř neplá e.ř První díl toho 4 svazkového díla se v dolnoújezdské knihovn je–t roku 1831 nacházel, protoře byl zapsán do p řslu–ného katalogu. Av–ak dnes uř se zde nenachází, z ejm jej má v drření n který Mikulá– v pobo ník.

³⁴⁷ Jedná se o knihy se signaturami: D I 14, D I 15.

³⁴⁸ Jedná se o knihy se signaturami: B I 3/1, B I 3/2, B I 3/3, B I 3/4.

³⁴⁹ Kniha má signaturu: E I 5 c.

³⁵⁰ Kniha má signaturu: E I 9/1, E I 9/2, E I 9/3.

6 Závěr

Jelikož se tato práce jmenuje šGeneze, historie a skladba farní knihovny v Dolním Újezdě, nejprve budou shrnuty okolnosti jejího vzniku, aby mohl být komentován proces jejího formování a synchronní charakteristika stávajícího fondu. V tomto pojetém hodnocení bude přihlíženo ke stavu vikariátní a d kanské knihovny v Litomyšli a k farní knihovně v Horní Sloupnici, protože tyto fondy jsou již zpracovány obdobnou formou. Sumárně budou zmíněny vybrané knihovny vikariátu, protože v kapitolách vracíme se historii dolnoújezdské farnosti a knihovnám dolnoújezdských duchovních správců bylo k litomyšlskému panství i vikariátu místy přihlíženo. Zachovejme tedy tento kontext.

Silný impuls pro budování farních a d kanských knihoven přinesl především zájem státních a církevních úřadů. Dvorská studijní komise roku 1817 rozhodla vydat dekret, na jehož základ vyšlo nařízení gubernia a posléze královéhradecké konsistoře, podle něj byli okrskoví vikáři povinni v roce 1818 zjistit situaci na území svého vikariátu.³⁵¹ Dolnoújezdská farní knihovna vznikla již před rokem 1818, začal ji vést farář Josef Vorlov, který podle všeho její založení neplánoval. Po své smrti v roce 1805 přešel do vlastnictví své zvěstovatelky a vdovy Annu Dytrichovou z Limberka. Ta se stala pravou zakladatelkou farní knihovny, protože darovala Vorlovi osobní knihovnu újezdské farnosti. Litomyšlská d kanská knihovna vznikla zřejmě na počátku 18. století, protože nejstarší záznam o knihách této farní knihovny pochází z inventáře z roku 1708.³⁵² Vikariátní knihovnu se podařilo prosadit vikáři a d kanovi v Litomyšli Antonínu Vorlovi roku 1825, kam mu předtím slíbil přejít i dolnoújezdský farář Antonín Čermák. Krátce po polovině 18. století jistým způsobem podmínil založení farní knihovny také hornosloupnický farář František Benedikt Brouček, když svým pokračovatelem odkázal roku 1767 celkem 64 knih.³⁵³

Historii knihovny lze postihnout jen omezeně. Líčení příběhu naší bibliotéky naráflelo na mnohá úskalí v podobě nesnadného hledání pramenů v nedostatečně inventarizovaných příslušných archivních fondech, v podobě náročné zpracování rukopisných pramenů, jejichž jazyky neovládám, v podobě obtížné orientace v jediných 2 dochovaných inventářích z roku 1823 a 1831 a v podobě časově náročné katalogizace stávajícího fondu, aby na základě srovnání určitých políček katalogu se zmíněnými seznamy mohla vyvstat představa o rozsáhlosti přesunů knižních jednotek a aby mohly být rekonstruovány zdroje příslušných z nejvíce jednoznačně formulovaných vlastnických poznámek. Poznámky vlastníků Vorla, Mrkose a Menčíka příběh rozehrávají dobře, ten ovšem Vorlov v nástupce Vašíek svým odkazem d kanské knihovny významně zredukuje. Vazby na vikariátní knihovnu vytvoří následující farář Čermák. Po této informační hodnotě dalších vlastnických

³⁵¹ Opletová, Jana a Slavíková, Věra: Možnosti zachrany a výzkumu farních knihoven královéhradecké diecéze, in: v tisku.

³⁵² Holbová, Tereza: D kanská knihovna v Litomyšli. Historie a inventář knihovního fondu v etn. katalogu rukopisů a starých tisků (magisterská diplomová práce), Olomouc, 2009.

³⁵³ Opletová, Jana a Slavíková, Věra: Možnosti zachrany a výzkumu farních knihoven královéhradecké diecéze, in: v tisku.

poznámek je mizivá, proto nezbyvá nejl se orientovat na jmenované seznamy a hledat v nich sty né body. Soupisy poz stalosti a její projednávání promlouvají o knihách v osobním vlastnictví kn flí ne o farní knihovn . Inventá e kostela po roce 1831 afl na výjimky jednotlivin evidují pouze liturgické knihy a knihy ur ené pro farní archiv. Nakonec m fle být po zhodnocení dostupných informací konstatováno pouze tolik, fle dolnoújezdská knihovna obsahuje 182 svazk starých tisk a knih historického fondu, z nichfl minimáln 71 jifl v roce 1831 m lo své místo v tehdej-í bibliotéce. P íb h v t-iny ostatních knih je neznámý.

Co se tý e len ní sou asné knihovny, nejlépe se souhrnn charakterizuje díky roz azení do systému signatur, které postihují formát knihy, její stá í, po adí, po et díl a p ípadn po et knih v sob zahrnutých. P evládajícím jazykem ve fondu je latina. V ohledu na obsahové hledisko musíme konstatovat, fle se v knihovn nachází neobvyklé mnofství vysoko-kolských u ebnic, které jsou zde asto ve dvojím vydání, cofil poukazuje na více zdroj p ír stk . Bibliotéka je výrazn teologicky zam ena, tém fládného zástupce zde nemají p írodní v dy, léka ství, beletrie, lingvistika, filosofie, historie ani církevní právo atd.

V rámci dolnoújezdské farní knihovny je inventarizováno 165 svazk starých tisk , 44 knih nálefljejících do historického fondu a 3 rukopisy. Uv domme si, fle v t-í mnofství knih vlastnili spí-e duchovní ve m stech, kde se snáze získávala nová literatura a kde se duchovní pastý i mohli více v novat etb . Ve srovnání s obsáhlou spojenou litomy-lskou vikariátní a d kanskou knihovnou ítající 1237 svazk starých tisk a 9 rukopis se Dolní Újezd jeví jako naprostá periferie, av-ak ve srovnání s venkovskými farními knihovnami vikariátu ji p edstihuje pouze hornosloupnická s 12 rukopisy a 202 starými tisky. Janov, Cerekvice a ístá jako bývalé farnosti s neaktivními farami nemají fládné staré tisky ani historický fond, protofle v-e z ejm shra uje litomy-lská knihovna. Av-ak mora-ická fara, která je taktéfl sou ástí rozsáhlé litomy-lské farnosti, má ve svém fondu 4 rukopisy a 21 svazk starých tisk . Na aktivní fa e v Koclí ov ení k nalezení jediný starý tisk nebo rukopis. Situace je stejn chmurná v Sebranicích a v Mlado ov . P ípome me, fle tyto samostatné farnosti v minulosti pat ily k Dolnímu Újezdu, který je v ohledu nápln farní knihovny daleko p edstihuje.

Na záv r by bylo vhodné p ípomenout, fle tato práce zapadá do -ír-ího rámce podobných bakalá ských i magisterských diplomových prací na Kated e historie Filosofické fakulty University Palackého v Olomouci pod vedením Mgr. Jany Oppeltové Ph.D. Díky úsilí student a p edev-ím vedoucích projektu je mofné dnes zve ejnit stru né sumá e výsledk pr zkumu dne-ních vikariát Litomy-l, Rychnov nad Kn flnou a Ústí nad Orlicí. Výzkum farních a d kanských knihoven jifl v minulosti probíhal a paraleln probíhá. Provádí jej nap íklad Marie Ryantová, kdyfl erpá p edev-ím z poz stalostních soupis kn flí bez z etelu k realit . P edností postupu zavedeného Janou Oppeltovou a V rou Slavíkovou je práv spojení studia inventá kostel , poz stalostních soupis kn flí a zkatalogizovaného sou asného kniflního fondu.

7 Summary

This thesis is called 'The creation, history and composition of parish library in Dolní Újezd' and summarizes the circumstances of the rise of the library in order to comment on the process of its formation and on the synchronic characteristics of the present-day fund. This proposed assessment is based on the history of the Dolní Újezd parish within the context of the history of the Litomyšl dominium since Dolní Újezd was a part of this dominium until the abolishment of aristocratic titles during the First Republic.

In the parish library in Dolní Újezd, 165 books of old prints, 44 books belonging to the historical fund and 3 manuscripts have been inventoried. Considering that the Dolní Újezd village parish is peripheral, the above mentioned figures are rather high in comparison with other libraries of the vicarate.

The submitted work falls into the scope of similar Bachelor or Master theses at the Department of History at the Philosophical Faculty of the Palacký University in Olomouc under the guidance of Mgr. Jana Opletová, Ph.D. The advantage of the procedure introduced by Jana Opletová and Věra Slavíková is joining of the study of church inventories, probate listings of parsons and the current catalogued literary fund.

8 Anotace

Příjmení a jméno: Stříteská Jarmila

Katedra a Fakulta: Katedra Historie, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název práce: Geneze, historie a skladba farní knihovny v Dolním Újezdě

Název práce v angličtině: The creation, history and composition of parish library in Dolní Újezd

Vedoucí práce: Mgr. Jana Opletová, Ph. D.

Počet slov: cca 98000

Počet stránek: 10

Počet použitých pramenů: 58

Clíčová slova: knihovna, kniha, katalog, pozstalost, inventář, fond, archiv, duchovní, farář, kaplan, farnost, Dolní Újezd apod.

Charakteristika práce: V textu jsou shrnuty okolnosti vzniku farní knihovny v Dolním Újezdě. Vzniku, je komentován proces jejího formování a synchronní charakteristika stávajícího fondu. Takto pojeté hodnocení je předloženo na podkladě jiných dolnoújezdských farností v rámci kontextu jiných litomyšlského dominia, kam Dolní Újezd patřil až do zrušení lechtických titulů v době první republiky.

V rámci dolnoújezdské farní knihovny je inventarizováno 165 svazků starých tisků, 44 knih náležejících do historického fondu a 3 rukopisy. Vzhledem k tomu, že je venkovská farnost Dolní Újezd periferním oborem, jsou uvedena čísla v porovnání s ostatními knihovnami vikariátu poměrně vysoká.

Předložená práce zapadá do širšího rámce podobných bakalářských i magisterských diplomových prací na Katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci pod vedením Mgr. Jany Opletové Ph.D. Předností postupu, který Jana Opletová s Věrou Slavíkovou zavedly je spojení studia inventáře kostela, pozostalostních soupisů knih a z katalogizovaného současně knižního fondu.

9 Seznam pramen

9.1 Národní archiv Praha

fond: Archiv pražského arcibiskupství 1

- kart. 2835, inv. . 4286 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Kremlinga.
- kart. 2921, inv. . 4275 (Testamenta) ó Projednávání poz stalosti P. Procházky.
- kart. 2930, inv. . 4282 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Haugvice.
- kart. 2973, inv. . 4308 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Pelikána.
- kart. 3034, inv. . 4330 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Kodyma.
- kart. 3058, inv. . 4334 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Mrkose.
- kart. 3105, inv. . 4344 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Men-íka.
- sign. B 22/4, inv. . 1512 (Knihy záv tí kn flí, léta: 1676 ó 1685) ó Testament P. Braunnera.
- sign. B 22/16, inv. . : 1514 (Knihy záv tí kn flí léta: 1695 ó 1707) - Testament P. Procházky.
- sign. B 22/17, inv. . : 1515 (Knihy záv tí kn flí, léta: 1707 ó 1716) - Testament P. Haugvice.
- Testament P. Kremlinga.
- sign. B 23/7, inv. . : 1522 (Knihy záv tí kn flí, léta: 1754 ó 1762) - Testament P. Mrkose.
- Testament P. Kodyma.
- Testament P. Frika.
- sign. B 23/9, inv. . : 1524 (Knihy záv tí kn flí, léta: 1771 ó 1777) - Testament P. Men-íka.

9.2 Státní oblastní archiv v Zámrsku

fond: Velkostatek Litomy-í

- kniha a inv. . 13752 ó Koncept inventá e kostela v Dolním Újezd z roku 1831.
- kniha a inv. . 13753 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1847.
- kniha a inv. . 13754 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1858.
- kniha a inv. . 13755 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1873.
- kniha a inv. . 13756 ó Koncept inventá e kostela v Dolním Újezd z roku 1873.
- kniha a inv. . 13757 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1888.
- kniha a inv. . 13758 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1888.
- kniha a inv. . 13764 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1907.

9.3 Státní oblastní archiv v Zámrsku - Státní okresní archiv Hradec Králové

fond: Biskupská konsisto Hradec Králové o Záležitosti duchovních správ II, Spisová manipulace 1778 o 1918

kart. 308, inv. . 656, . spisu 10 - Oznámení královéhradecké biskupské konsisto e o úmrtí P. ermáka zemskému guberniu.

- Oznámení litomyšského vikariátního ú adu o úmrtí P. ermáka královéhradecké biskupské konsisto i.

kart. 308, inv. . 656, . spisu 30 - Koncept projednávání poz stalosti P. ermáka litomyšským vikariátním ú adem.

- Originál testamentu P. ermáka.

kart. 312, inv. . 662, . spisu 60 - Projednávání poz stalosti P. ermáka zemským právem.

- Projednávání poz stalosti P. ermáka zemským guberniem.

kart. 312, inv. . 662, . spisu 68 - Projednávání poz stalosti P. ermáka litomyšským patronátním ú adem.

- Projednávání poz stalosti P. ermáka litomyšskou konsisto í.

- Projednávání poz stalosti P. ermáka zemským právem.

kart. 312, inv. . 663, . spisu 39 - Projednávání poz stalosti P. Vorla litomyšským vikariátním ú adem s královéhradeckou biskupskou konsisto í.

kart. 312, inv. . 663, . spisu 29 o Koncept odpov di královéhradecké biskupské konsisto e sestřám Hrubcovým.

kart. 399, inv. . 669, . spisu 91 - Oznámení litomyšského vikariátního ú adu o úmrtí P. Jest ábka královéhradecké biskupské konsisto i.

- Projednávání nástupce v dolnoújezdské farnosti roku 1839 královéhradeckou biskupskou konsisto í.

9.4 Státní oblastní archiv v Zámrsku o Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli

Mezifondový soubor kronik

KR 9 - Liber memoriabilium parochiae Augesdensis.

KR 364 - Liber memoriabilium collectorum parochiae Sebranicensis.

KR 185 - Tiskolní kronika I.

KR 189 - Tiskolní kronika III.

fond: Farní ú ad Dolní Újezd

kart. 4, kniha 15 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1790.

kart. 4, kniha 17 o Parochialis Ecclesiae Augesdae Inferioris.

kart. 5, kniha 205 - Cathalogus librorum ad capellanium Decanatus Litomissliensis proprie pertinentium.

- Index librorum.

kart. 5, kniha 212 - Koncept soupisu poz stalosti.

kart. 5, kniha 207 - Pro notitia vicariatus superiorate.

kart. 6, kniha 195 - Declaratio in causa bibliotheca vicarialis instituendae.

kart. s knihami 102 ó 143, 146 ó 165, 169 ó 171, kniha 162 - Consignatio confessionis Paschalis ex Beneficio Augestenzi ad Annum 1755 uti etiam numerus.

kart. s knihami 102 ó 143, 146 ó 165, 169 ó 171, kniha 162 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1823.

kart. s knihami 102 ó 143, 146 ó 165, 169 ó 171, kniha 163 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1831.

kniha 166 - Album pobofného nejsv t j-ího r fence bratrstva oujezdského.

fond: Vikariátní ú ad Litomy-l

kart. 13, kniha 244 - Knihovny 1800-1880.
- Opis záv ti P. Va-í ka

kart. 4, kniha 140 - Poz stalostní soupis P. Arazima.
- Originál záv ti P. Arazima (latinský a n mecký).

9.5 Depozitá Biskupství královéhradeckého

fond: Farní ú ad Cerekvice

bez . - Pam tní kniha farnosti Cerekvické.

fond: Farní ú ad Dolní Újezd

bez . - Kniha pam tní. Od roku 1913 do sou asnosti.

fond: Farní knihovna Dolní Újezd

v-echny rukopisy, staré tisky a tisky 19. a 20. století uvedené v katalogu v p íloze

9.6 Archiv Klubu offivení historie obce Dolní Újezd

bez . - Kniha zápis SKM z Dolního Újezda. Protokoly o sch zích

9.7 Regionální muzeum v Litomy-li

fond: Knihovna

inv. . 1586, R ó 195.

10 Seznam literatury a dalších zdrojů informací

10.1 Seznam literatury

Církevní dějiny v poslání církve, Praha, 2002.

Mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky ISBD(A), Praha, 1997.

Bohatcová, Mirjam a kol.: Česká kniha v proměnách staletí, Praha, 1990.

Cejpek, Jiří: Knihovnická a informační studia, Opava, 1992.

Cejpek, Jiří a kol.: Dějiny knihoven a knihovnictví v českých zemích a vybrané kapitoly z obecných dějin, Praha, 1996.

Cejpek, Jiří a Hlaváček, I. - Kneidl, P.: Dějiny knihoven a knihovnictví, Praha, 2002.

Cejpek, Jiří: Stručný pohled dějin českého knihovnictví, Praha, 1965.

Čechura, Jaroslav: Selské rebelie roku 1680, Praha, 2001.

Černá, Marie: Stručné dějiny knihtisku, Praha, 1948.

Dostál, Alois: U Stodanovy lípy, in: Pernštejn v panování, Praha, 1934, s. 149 a 243.

Foltýnovský, Josef: Duchovní správa, Olomouc, 1936.

Hamanová, Pavlína: Z dějin knižní vazby od nejstarších dob do konce XIX. století, Praha, 1959.

Holbová, Tereza: Děkanická knihovna v Litomyšli. Historie a inventář knihovního fondu v etnografickém katalogu rukopisů a starých tisků (magisterská diplomová práce), Olomouc, 2009.

Horák, František: Česká kniha v minulosti a její výzdoba, Praha, 1949.

Hrubý, Vladimír.: Královéhradecká diecéze, Brno, 1994.

Jelínek, František: Historie města Litomyšle I a III, Litomyšl, 1838-1845.

Kašpar, Oldřich: Kdyby staré knihy vyprávěly. Kulturně-historické obrázky nejen z piaristické knihovny v Litomyšli, Litomyšl, 2005.

Košan, Ivo: Braunové, Praha, 1999.

Kvátenský, Vlastimil: Knihovny a knihovnictví 1818-1848, Hradec Králové, 1966.

Kvátenský, Vlastimil: Knihovny východních Čech 1818 a 1848, Hradec Králové, 1969.

Horák, František a Wifflerová, Bedřicha a Urbánková, Emma: Pravidla jmenné katalogizace starých tisků, prvotisků a rukopisů, Praha, 1971.

Merhautová, Anetka: Ranostředověká architektura v Čechách, Praha, 1971.

Nejedlý, Zdeněk: Litomyšl: tisíc let českého města. Kniha 1., 2, Litomyšl, 1954.

Oliva, Václav: Z minulosti r fencového bratrstva v Dolním Újezd u Litomyše, Brno, 1912.

Oppeltová, Jana: Historie, poádání a katalogizace farních knihoven, in: Martínek, R. a kol.: Záchrana a inventarizace drobných církevních fond. Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textilie, Olomouc, 2008, s. 94 - 214.

Oppeltová, Jana a Slavíková, Vra: Zapomenuté bibliotéky v ase rozumu. Knihy a knihovny duchovních správc na východ ech, in: v tisku.

Reichertová, Kvta: Litomyšl, Praha, 1977.

R fli ka, Jind ich - Glosar, Jaroslav: P ísaha na chléb. K 300. výro í povstání poddaného lidu na Litomyšsku, Dolní Újezd, 1980.

Ryantová, Marie: Knihovny sv tských duchovních arcidiecéze pražské na konci 17. a na po átku 18. století, in: Radimská, Jitka: K výzkumu zámeckých, m – anských a církevních knihoven, eské Bud jovice, 2000, s. 239 a 254.

Sk ivánek, Milan: Litomyšl 1259 a 2009 m sto kultury a vzd lávání, Litomyšl, 2009.

Sk ivánek, Milan a Vopálka, Pavel: Litomyšl. Starobylé m sto, Praha 1994, s. 12.

Šmák, J. V.: Zpov dní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671 a 1725. Boleslavsko, Kou imsko, Chrudimsko, áslavsko, Praha, 1918.

Tobolka, Zden k Václav: D jiny eskoslovenského knihtisku v dob nejstar-í, Praha, 1930.

Tobolka, Zden k: Kniha. Její vznik, vývoj a rozbor, Praha, 1949.

Voit, Petr: Encyklopedie knihy. Star-í knihtisk a p íbuzné obory mezi polovinou 15. a po átkem 19. století, Praha, 2006.

Volf, Josef.: D jiny eského knihtisku do roku 1848, Praha, 1926.

Zíbrt, en k: Z d jin eského knihtiska ství, Mladá Boleslav, 1939.

10.2 Seznam lánk

Heblt, Ji í: Zem el P. Josef íhák, in: Obecní noviny, 9, 2003, nestránkováno.

Holub, Zden k: Pov sti o po átcích osídlení Újezda v Cyrilometod jské tradici, in: Obecní noviny, 5, 1995, s. 4 a 5.

Holub, Zden k: Újezd na Lubném v majetku premonstrátského klá-tera, in: Obecní noviny, 6, 1995, s. 7.

Holub, Zden k: Újezd v dob litomyšského biskupství (I. ást), in: Obecní noviny, 7, 1995, s. 5.

Holub, Zden k: Újezd v dob husitských válek, in: Obecní noviny, 11, 1995, s. 7.

Holub, Zden k: Období od r. 1548-1620 (2. ást). Hospodá ské a nábofenské pom ry v Újezd , in: Obecní noviny, 6, 1996, s. 7.

- Holub, Zdeněk: Období od r. 1547-1620 (1. část). Držitelé Litomyšle a poměry na panství, in: Obecní noviny, 5, 1996, s. 7.
- Holub, Zdeněk: Příčiny selského povstání na Litomyšsku v r. 1680, in: Obecní noviny, 4, 2000, s. 5.
- Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšsku v r. 1680 (část 1.), in: Obecní noviny, 5, 2000, s. 7.
- Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšsku v r. 1680 (část 2.), in: Obecní noviny, 6, 2000, s. 5.
- Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšsku v r. 1680 (závěr), in: Obecní noviny, 7, 2000, s. 7.
- Holub, Zdeněk: Od selského povstání v roce 1680 do tolerančního patentu, in: Obecní noviny, 11, 1996, s. 5.
- Holub, Zdeněk: Od selského povstání v roce 1680 do zrušení nevolnictví, in: Obecní noviny, 10, 1996, s. 7.
- Holub, Zdeněk: Od zrušení nevolnictví do zrušení roboty. Hospodářské poměry (1. část), in: Obecní noviny, 12, 1996, s. 5.
- Holub, Zdeněk: Od zrušení nevolnictví ke zrušení roboty (II. část o náboženské poměry), in: Obecní noviny, 1, 1997, s. 7.
- Holub, Zdeněk: Počátky koly v Dolním Újezdě, in: Obecní noviny, 9, 1996, s. 7.
- Holub, Zdeněk: Mlýnská kola v Dolním Újezdě v letech 1870 - 1908, in: Obecní noviny, 10, 1997, s. 7.
- Charvát, Petr: Dolní Újezd u Litomyšle a otázka vesnických refugií v děchách, in: Archeologica historica, 7, 1982, s. 429 a 432.
- Jílek, Ladislav: Cesty utrpení. Švihá v sutaně, in: Noviny Svitavska, 1993.
- Lněnička, Jindřich: Selské povstání 1680, in: Obecní noviny, 8, 1996, s. 7, Holub, Zdeněk: Selské povstání na Litomyšsku v r. 1680 (část 1.), in: Obecní noviny, 5, 2000, s. 7.
- Myšák, Miroslav: Geneze a evidence knižního fondu římskokatolického farního úřadu ve Sloupnici (Staré tisky), in: Problematika historických a vzácných knižních fondů v Moravě a Slezsku. Sborník z 15. odborné konference, Olomouc, 2006, s. 137 a 159.
- Opletová, Jana a Slavíková, Věra: Možnosti záchrany a výzkumu farních knihoven královéhradecké diecéze, in: v tisku.
- Peterka, Václav: Svatováclavské milénium v Dolním Újezdě, in: Dorost, . 3, ro . IV., r. 1921, s. 46.
- Tománek, Antonín: Pověsti z Dolního Újezda, in: Jitřenka, ročník 6, číslo 21, Polička, 1902.

10.3 Seznam internetových zdrojů

<http://db.knihopis.org/>

<https://portal.d-nb.de/>

<http://www.kirchenlexikon.de/index.shtml>

<http://www.biographie-portal.eu/>

<http://www.mvcr.cz/>

<http://www.cesarch.cz/>

<http://dolnijuезд.cz/index.php?page=dolnijuезд>, 28. 2. 2010.

<http://www.diecezchk.cz/dieceze/>, 4. 3. 2010.

<http://www.diecezchk.cz/dieceze/vikariat/>, 4. 3. 2010.

<http://www.diecezchk.cz/dieceze/vikariat/litomysl/>, 4. 3. 2010.

<http://www.diecezchk.cz/dieceze/dolni-ujezd/>, 4.3. 2010.

<http://www.diecezchk.cz/dieceze/diecezni-katalog/zesnuli-duhovni>, 23.3. 2010.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1che%C5%88sko>, 3. 4. 2010.

11 P íloha

11.1 Vybrané knižní inventá e z poz stalostí duchovních

11.1.1 Knižní inventá z poz stalosti P. Arazima³⁵⁴

Inventarium finale seu Executionis Relictae Substantiae post pie defunctum Venerabilem Dominum Thomam Arazim Parochum Augezdensem in Domino et Vicariatu Litomissliensi die 16to mensis Novembris Anno 1783 relicto Testamento demortuum

	Par- tes	Fl.	Cr.	D.	Autoritní podoba autorova jména
In Libris					
Libris in folio					
Biblia antiqua Bohemica editionis S. Wenceslai veteris et novi Testamenti, Pragae 1712	2	3			
Expositio PP[atrum] Graecorum in Psalmos Corderii S.J. aut: verpiae [recte: Antverpiae] A[nn]o 1643	2	3			
Concordantiae Bibliorum Bambergae 1731	1	4			
Bercorij Repertorium seu dictionarum Morale VI Tomi Coloniae Agripinae A[nn]o 1730	3	8			
Perazzo Bibliotheca concionatoria Tomi II Augustae Vindelicorum 1740	2	5			Perazzo, Giovanni Benedetto, geb.1705
Ludovici Habert Theologia Dogmatica et moralis Tomi II Augustae Vindelicorum 1751	1	4			Habert, Louis (1635-1718)
Bibliotheca Concionatoria Henrici Seynensis Capucini Tomi IV Coloniae Agripinae 1677	2	4			Henricus Seynensis
Bagatha admiranda orbis Christiani 1679	1	1			
Barzia Conciones Seelenwert Germanica Augustae Vindelicorum annorum diversorum	9	7			Barcia y Zambrana, José de
Textor Conciones Germanicae Augustae Vindel[icorum] 1724	4	4			Textor, Johann Melchior
Heffner Conciones extemporales Germanicae 1698	1		30		Heffner, Franz
Corneli a lapide Commentarius in 4. Evangelia aut verpia [recte: Antverpiae]1649	1	2			
Steiner Joannis S.J. Conciones Domin[icales] Germanicae Pragae 1746	1		30		Steiner, Johann Ludwig, 1711-1779
In Quarto					
Maschat Remigii Jus Canonicum Romae 1757	2	1	30		Maschat, Remigius (1692-1747)
Arsdetin Richardi Bibliotheca Ecclesiastica Coloniae a[nn]o 1730					Archdekin, Richard (1618-1693)
Kelsky Conciones Bohemicae Pragae 1736	2	1			
Segneri Homo Christianus Augustae v[on] 1737	1		45		Segner, Georg
Ejusdem Manna aucinae [recte: animae] dilingae 1711			30		
Marek Damasceni Conciones Bohemicae Pragae a[nn]o 1728	1		15		

³⁵⁴ SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-íi: fond: Vikariátní ú ad Litomy-í, kart. 4, kniha 140 - Poz stalostní soupis P. Arazima.

Leonis a S. Laurentio Conciones Latinae Coloniae agripinae a[nn]o 1735	3	1	15		Leo a S. Laurentio
Marchantii Hortus Pastorum Coloniae 1658	1		45		Marchantius, Jacobus (1587-1648)
Axlar Conciones Dom[inicales] et Festiv[ales] Bohemicae Pragae a[nn]o 1720	2	1			
Caussini Nicolai Hofhaltung liber German[icus] 1717	2		45		
De Wald Conciones in Dominicas et Festa latinae Pragae 1755	4	1	30		Waldt, Andrea Franciscus Jacobus de
De Wald Conciones Festivales Bohem[cae] Pragae 1736	1		15		Waldt, Andrea Franciscus Jacobus de
Zachariae Piar[um] Scholar[um] Epitome [recte Epitome] Juris et Controversario Viena 1745	2		20		Laselve, Zacharie
Gregorii IX. Liber V. Decretalium	1		10		
Panegyrici Sermones de B. Virgine et Sanctis Bilowsky Opaviae 1724	1		15		
Prigeli Conciones latinae Augustae Vindel[icorum] 1755	1		15		Prigelius, Conradus
Prugger Catechismus Welz Bohemicea Pragae 1745	1		30		Prugger, Georg (1656-1739)
Paoleti Discursus Praedicabiles latini Coloniae Agrip[inae] 1662	1		30		
Abrahami a S. Clara Wein Köller Herbipoli a[nn]o 1725	1		15		Abraham a Sancta Clara (1644-1709)
Schönhart Mariale Concion[es] Germ[anicae] Schwidnicij a[nn]o 1690			15		Schönhardt, Ambrosius
Radschin conciones Dominicales Bohem[icae] Pragae 1706	1		10		
Brandis funerales conciones Herbipoli 1688	1		10		Brandis, Johann Eberhard (1684-1694)
Ginther Antonii Considerationes Augustae Vindel[icorum] 1733	2		45		Ginther, Anton (1655-1725)
Engel grave [recte Engelgrave] S.J. Lux Evangelica Coloniae agrip[inae] 1652	1		30		Wittneben, Engel Hartwig
Merfelitz Wenceslai Doctrinale Theologiae Controversiticum Pragae 1691	1		15		Macarius z Merfelic, Václav
Neümajer Josephi Hortus Rosarinus Eichstadt 1715	1		15		
Vanhorn Cornucopiae Concionum Sacrarum Coloniae agrip[inae] 1676	1		30		
Besneger Juris prudentia Pragae 1717	1		15		
Ginter Antonii de Corde Jesu augustae vindel[icorum] 1731	1		15		Ginther, Anton (1655-1725)
Koller Festivales Conciones augustae Vindel[icorum] 1771	1		15		
Fritsch Bernardini de censorio Iudicio dissertationes a[nn]o 1771	1		15		
Lucae a S. Nicolao Concion[es] Festiv[ales] Germ[anicae] Viena 1730	2		45		
Woyts Jacobi Gasophylacium Medico Physicum Lipsii a[nn]o 1737	1		15		

Delamines Conciones latinae a[nn]o 1667	1		30		
Turlot Thesaurus Doctrinae Christianae Coloniae agrip[inae] 1699	1		15		Turlot, Nicolaus (1590-1651)
In Octavo					
Nlefanquij Expositio Doctrinae Cath[olicae] Wienae a[nn]o 1781	4	4	20		
Nonnotte Phylosophicum Lexicon Augustae Vind[elicorum] 1777	2	1	15		Nonnotte, Claude François (1711- 1793)
Requis Conciones Bohem[icae] Pragmae 1776	4	1			
Dorn Conceptus praedicabiles latini augustae Vind[elicorum] 1753	4	1			Dorn, Sebastian (1683-1751)
S. Josephi Calasanctii Documenta spiritualia	1		10		Josef Kalasanský, svatý
Enchiridii SS. Tomi 2. Kinel Pragmae 1716	2		30		Pomponius, Enchiridius
C. Caroli Boromaei instructiones	1		15		Karel Boromejský, svatý
Ratio status animae Pragmae a[nn]o 1727	1		15		
Fraydt dictiones Mariales Bohem[icae] Pragmae 1779	2		45		Fraydt, Leopold
Kistter Ignatii considerationes de Gratia Dei et peccato 1740	1		10		
Lohner Tobiae S.J. de conversatione Apostolica Dilingae 1721	1		15		Lohner, Tobias (1619-1697)
Helinesy Homiliarum Tom[us] secundus Coloniae 1552	1		10		
Steinhurstii meditationes de passione Dom[ini] Bohem[icae] Pragmae a[nn]o 1708	1		10		
S. Josephi Calasanctii Vita German[ica] Vienae 1749	1		10		Josef Kalasanský, svatý
Exercitia S. P[atris] Ignatii	1		3		
Amort de Indulgentiis Herbopoli [recte: Herbipoli] 1751	1		10		
Schpreng Conciones Festivales Bohem[icae] Pragmae 1777	1		15		
Rhun [recte: Khun] Conciones Dominicales Pragmae 1778 Bohem[icae]	2	1			Khun, Karl Josef (1736-1829)
Libri Parochiae vulgo Beýlaß					
Biblia vulgatae editionis latina Bambergae 1714	1				
Biblia Bohem[ica] editionis Haeredit[ionis] S. Wencesl[ai] Pragmae a[nn]o 1771	2				
Schörer S. J. conciones Festivales Bohem[icae] Pragma 1714	1				Curaeus, Adam (1527-1566)
Fabri Mathiae opera Coloniae a[nno] 1717	2				Faber, Matthias (1587-1653)
Lambertini de Festis Domini in folio	1				
Synodus Pragensis novae editionis a[nn]o 1762	1				
[Synodus Pragensis nova editionis] anno 1605	1				
Catechesis Archi Episcopalis Bohemica a[nn]o 1766	1				
Concilium Tridentinum in 8 ^{vo}	1				
Gadro Nau zenj K zestianskeho in 8 ^{vo}	1				
Postilla super Evangelia Bohemica Pragmae 1665 in folio	1				

11.1.2 Knihní inventá z poz stalosti P. Men-íka³⁵⁵

De libris	partes	zl.	kr.	signatury knih v dne-ním dolnoújezdském knihním fondu s Men-íkovým podpisem ³⁵⁶
Libri in folio				
Paciuchelli Lectiones morales in libros S: Scripturae	6	6		<i>E I 2/1, E I 2/2, E I 3, E I 4</i>
Josephi Claus Specilegium concionatorium	2	2		
Manuductio in Barsiam ejusdem authoris	1		30	
Emerici a S: Stephano schola sacra	1		51	
P. Scherer Postilla	2	1	30	
Conchilium Marianum B: Virginis Thomensis	1		24	
Cosmographia	1	2		
In quarto Majore				
Biblia sacra latina	2	3		
Opera Mathiae Fabri	4	5		
Marchantii Hortus Pastorum & sermones praedicabiles	2	2	30	<i>B I 27, C I 15 a (?)</i>
Concordantiae Bibliorum	1	2	30	
In quarto Minori				
P: Axlar Conciones	2	1	30	
P: Ignatii Ertl Conciones	2	1	15	
P: Placidi Taller Conciones	2	1	12	<i>C I 30/2 b, C I 30/2 c</i>
P: Leonis Wolf Conciones	1		36	<i>C I 31</i>
P: Joannis Ferdinandi Gessl sermones controversistici	1		40	
P: Damasceni Mareck Conciones	2	1	30	
P: Michaelis Hexenfelder sermones historici	1	1		<i>C I 20</i>
P: Gleglar conciones in festis	1		24	
Speculum exemplorum	1		24	
P: Kelsky Dominicale	1		30	<i>B I 28</i>
Georgii Ivanek lilium Josephinum	1		18	
P: Milonis Hubroy de novissimis	1		21	
P: Antonii Ginter sermones praedicabiles	2	2		<i>C I 7, C I 8</i>
P: Ieremiae Drexelii Brausrna Lydskeho Gazyka	1		30	
P: Stehani Nachodsky sancta curiositas	1		30	
P: Sebastiani Pensinger conceptus	3	3		<i>A I 4 (?), C I 19</i>
Scipionis Postilla	1		36	
Bielovsky sermones	2		48	
Betzkovsky Palma Milosti	1		15	
Ludovici de Ponte Meditationes	1		15	
Ioannis Jahoda sermones academici	1		14	
Ivani Knobloch Mariale	1		14	
In octavo				
Enchiridion SS: Rituum	2		36	

³⁵⁵ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 3105, inv. . 4344 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Men-íka.

³⁵⁶ Kurzivou zvýrazn ny knihy s Men-íkovým a zároveň Vorlovým podpisem

Wayslinger Controversiae	3		54	
Baccani Controversiae	1		18	
Ratio status animae	1		18	
Joannis Milan Controversiae	1		20	
Henrici Heinsbek solitudo sacra	1		12	
Theologiae Scholasticae compendium	1		10	D I 4
S: Ignatii de Loyola Meditationes	1		10	
Nicolai Elfen Catechismus	1		7	A II 17/1
Bernardini Mercatoris Catechismus Bohemicus	1		7	
Thadaei Svayger quaestiones Bohemicae	1		5	
Index librorum prohibitorum	2		16	
Archdekin Theologia	1		7	
Lohner Instructio Practica	1		8	
Fromm Controversiae	1		12	
Wenceslai Hatass scintillae	2		24	
Centuria Casuum				
		Summa	45	
Libri vulgo Beylasz				
Biblia scra latini Idiomatis	1			
Concilium Tridentinum	1			
Synodus Pragenae	1			
Catechismus Diaecesanus	1			
De festis Domini SS ^{mi} Papae Benedicti XIV.	1			

11.1.3 Knifní inventá z poz stalosti P. Mrkose³⁵⁷

	De libris	Partes	Detaxatio		Venditio	
	Libri in folio				signatury knih s Mrkosovým podpisem	
1 ^o	Manuductio ad Excitatorum Christianum, hoc est R[everendi]s[si]mi D[omini] D[omini] de Barsia Sermones Missionales	1	1	30		
2 ^{do}	Christianus animarum Excitator Ejusdem authoris	2	3			
3 ^{tio}	Theologia moralis R. P. La Croix	2	5			
4 ^{to}	Conciones de Mysterijs et Sanctis celebrioribus totius anni Authore V. P. Joanne à Jesu MariaManeruvia Ord[inis] Disca[l]ce[atorum]: SS ^{mae} Trinitatis	1		45		
5 ^{to}	Meditationes de praecipuis Fidei nostrae Mysterijs Vita ac Pasionis D[omini] N[ostri] J[esu] Ch[ris]ti Authore R. P. Ludovico de Ponte Vallisotano	1	1			
6 ^{to}	Vita Proto-Martyris D. Joannis Nepomuceni authore R[everendi]s[si]mo D[omino] Joanne Thoma Berghauer	1	1			
7 ^{mo}	Orthodoxi Concionatoris antiquo novi R. P. Jacobi Massenij	1	3	30		
8 ^{vo}	Altare Thyematis id est Conciones in omnes anni Dominicas et Festa Reverendo Patre Placido Urtlauff Ordinis S. Benedicti	1	2			
9 ^{no}	Conciones Festivales per totum annum R. P. Antonij Majerle Ord[inis] Eremitarum S. Augustini	1	2			
10 ^{mo}	Novum testamentum Bohemici Idiomatis	1	1	30		
	In Quarto Majori					
1 ^o	Conciones V. D. Mathiae Fabri in Dominicas et Festa	3	5			
2 ^{do}	Hortus Pastorum V. D. Jacobi Marchantij	2	4	30		
3 ^{tio}	Concordantia Bibliorum Sacronum	1	2	30		
4 ^{to}	Conceptus Concionatorij R. P. Hieremiae Drexelij S.J.	2	3		B I 29/1 B I 29/2	
	In Quarto Minori					
1 ^o	Caeleste Pantheon in festa et gesta Sanctorum totius anni R.P. Henrici Engelgrave	1	1	15		
2 ^{do}	Theologia tripartita R.P. Richardi Archs-Decken	1		45	B I 22 a	
3 ^{tio}	Sermones Dominicales, quadragesimales et	1		45		

³⁵⁷ NA Praha, fond: Archiv pražského arcibiskupství 1, kart. 3058, inv. . 4334 (Testamenta) - Projednávání poz stalosti P. Mrkose.

	Festivales R.P. Bonavventura Elvers ord[inum] Praedicatorum						
4 ^{to}	Conciones in Festa Sanctorum V P. Marij Bignoni ord[ini] S. Francisci Cap[ucinatorum]	1		30			
5 ^{to}	Sermones Dominicales quadragesimales et Festivales R.P. Bonaventura Elvers ord[inis] Praedicatorum	1		45	CI 4		
6.	Conciones V. D. Maxmiliani Deza	1		45			
7 ^{mo}	Stellae Concionatorum V. D. Alexandri Calamati	2	1	30	CI 2		
8 ^{vo}	R. P. Antonij Vieira S.I.	1		45			
9 ^{no}	Annus Apostolicus Seu Conciones in Dominicis R. P. Zachariae La Salve	2	1		CI 14		
10 ^{mo}	Spicilegium Concionatorum V. D. Ignatij Claus	2	2				
11 ^o	Catechismus Christiano-Catholicus per Dominicis et Festa totius anni R.P. Mathiae Heimbach S. J.	1		36	CI 9/1		
12 ^{do}	Conciones in Dominicis et Festa R. P. P[atr]j Salisburgensis S. Francisci Capucinatorum ord[ini]	1		30			
13 ^{tio}	Concionator historicus R.P. Michelis Pexenfelder	2	2				
14 ^{to}	Conciones in Dominicis et Festa R. P. Kontze	1	1	15			
15 ^{to}	Promptuarium Sacrum ac morale, seu Discursus Exegetici in omnes totius anni solemnitates V. D. Josephi Mansi	2	2				
16.	Speculum Exemplorum R. P. Majoris S. J.	1		30			
17 ^{mo}	Conciones in totius anni Festa R. P. Philippi Hartung S. J.	1		30			
18 ^{vo}	Bonus ordo triplicis formatae concionis Super omnes Dominicis et Festa totius anni V. D. Sebastiani Henrici Penzinger	3	2	15	CI 18		
19 ^{no}	Qvaestiones pro concionibus ornandis R. D. Augustino Grinniger	1		21			
20 ^{mo}	Quadragesimales seu 50 conciones in singulas totius quadragesimae Dominicis R. P. Mediolanensi	1		30			
21 ^{mo}	Currus Israel et auriga ejus per Dominicis et Festa V. D. Antonij Güther	2	1	30			
22 ^{do}	Conciones pro totius anni Dominicis R. P. Felsnecker Can[onici] et Exempti Ordinis Praemonstratensium	1		36			
23 ^{tio}	Miracula Dei cum Sanctis Ejus R. P. Caroli Rosignoli	1		30			
24 ^{to}	Conciones de Sanctis R. P. Kraus S. J.	1		30			
25 ^{to}	Sermonum solemnium praecipuis anni Festivitatibus pronuntiatum à R[everendis]s[i]mo ac Illust[ri]s[i]mo D. Petro Verhorst	1		36			
26.	Conciones Dominicales et Festivales V. D. Andreae Strobael	1		45			

27 ^{mo}	Encyclopediae seu Scientiae universales Concionatorum Sermones Doctissimi Authoris R. P. Maria Pignoni ord[inis] S. Francisci Capucinatorum	1		15				
28 ^{vo}	Biblia Sacra latini idiomatis	1	1	30				
	In Octavo							
1 ^o	Status anima im[m]ortalis	1		24				
2 ^{do}	Geistliche Artztney für die Krancken V. D. Mathia Kayser	1		15				
3 ^{tio}	Dies Sacerdotalis asceticus ejusd[em]	1		15				
4 ^{to}	Gadro Nau fenij Krfestianskeho R[everend]s[si]mi D. Mauritij Martini	1		15				
5 ^{to}	Theologia mentis et corporis seu speculatio universae Sacrae Doctrinae pietate temperata R. P. Venetij ord[inis] Praed[icatorum]	1		15				
6 ^{to}	Clavis haeresim claudens et aperiens R. P. Antonij Konias S. J.	1		15				
7 ^{mo}	Theologia Moralis R. P. Hermani Busenbaum	1		30				
	Hic Seqvuntur libri vulgo Beýla3							
1 ^o	Biblia Sacra Jdiomatis latini	1						
2 ^{do}	Concilium Tridentium	1						
3 ^{tio}	Synodus Pragena	1						

11.1.4 Koncept soupisu poz stalosti³⁵⁸

De libris			
Claus Spicilegium	4		
Claus Cateche[tico-concionatorium spicilegium] 3 et 4 To[mi]	6		
Detto [tj. Catechetico-concionatorium spicilegium]	2	30	
Fabricii	2	30	
Hortus Volup[tatis]	2		
P. Jos[ephi] a S. Maria Heilgarten		50	
Trisanun [?]		40	
Laselve	1	40	
Conc[iones] Nuttonhusani		30	
Tolle lege	1		
P elowsky		30	
Partoni	1		
Erbsmann		40	
Pigy Con:	1	10	
Thesaurus Publicus	1		
De Festis Beata Zippe		40	
Richardi arsdeckin		40	
Gelasii		40	
Controversiae	1	30	
Reliqua Scholastica	3		
Dorn	7		
Gonnias		30	
Segneri		30	
heinbach	1		
Nisycy		30	
Manuale Cont[roversisticum]		13	
	41zl	15	
In Variis Libris ó malá polofka oproti nap .:	41		
V pen zí a st íb e	86	40	
V cinu	20	52	
V flelezu v pokojích	22	26	
V obrazech	14		
prádlo + prost radla	60		
r zné oble ení	67	55	
kuchy ské ná iní	23		
ovoce (a dal-í poffivatiný)	140		
zaseto	104		

³⁵⁸ SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-ši: fond: Farní ú ad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 212 - Koncept soupisu poz stalosti.

11.2 Seznamy knih

11.2.1 Catalogus librorum ad capellaniam Decanatus Litomissliensis proprie pertinentium³⁵⁹

Libri in folio		
Tractatus de vitiis idiomate Gotthico Anonymio auctore	1	
Jak Kostelnj, tak domaczy Postilla cfeska	1	
Itinerarium sanctor[um], cfeska s Weleslawyna	1	
Historie Czyrkewnj Eusebij s Weleslawyna	1	
Castor Lapis Israël	1	
In Quarto		
Bybliorum concordantiae editum anttv[erpiæ]	1	
Conciones Domini[cales] et fest[ivales] P. Kiselij S. J. Latinae	1	
Allocutiones I. in dom[inicas] et. festis ad studiosam juventutem in academia Pragensi Auth[ore] Anonymio	1	
Lux Evangelica Engelgrave Pars I et II	1	
Paolletij conciones p[ro] quibusdem Dom[inicas] et festis, item quadragesimales conciones Partes II	1	
Item episdem Viridarium et concionum seu conciones a Dom[inica] in albis usq[ue] ad Adv[entu]	1	
Magnum Speculum exemplorum Item festiv[ale]	1	
Kronika Sv ta s Weleslawyny	1	
Sermones in evangelia Domini et festivalia idiomate Gotthico Authore anonymô	1	
Annus Hebdomadatum Sanctarum Nadasi S. J.	1	
In Octavo		
Magnum Speculum exemplorum	1	
Quaestiones selectae in jus Canonicum de jure dispensationum Chatrimonialium Patris Svaiger	1	
Ejusdem quaest[iones] Selectae de jure Parochorum	1	
Th[eo]l[og]ia moralis Anonymi sine initio	1	
Affetus pii probona morte P. Joannis Veger S.J.	1	
Dux spiritualis Ludovici de Ponte	1	
Responsum Catholicum contra Joannem Carolum Gelka	1	
Apostatam religiosum Franc[isci] Mathia de Kirhoffen	1	
Instructio Scerdotis	1	
In duodecimo		
Scintilla Euangelica Hatasch	1	
Philosophia Ursa Scotistica P. Braucflek Franciscani	1	
Biblica pauperum Fr. Guilielmi Braucflek	1	
Dialogi politici idiomate Italico	1	
Orator extemporaneus	1	
Seneca et Jaoannis Zavirij epistolae P[ars] II	1	
Solitudo Hagiophilae seu Exercitia spiritualia	1	

³⁵⁹ SOkA Svitavy se sídlem v Litomy-li, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 205 - Catalogus librorum ad capellaniam Decanatus Litomissliensis proprie pertinentium.
Zkratky š.S.J.õ a š.S.P.õ Za jménem odkazují na řádovou p řslu-nost jezuit (Societas Jesu) a piarist (Scholarum Piarum)

11.2.2 Index librorum³⁶⁰

Libri latini in folio		
Album Domus Habsburgiae seu successio Imperatorum	1	
Amort Eusebii dictionarium casuum conscientiae	3	
Amort Eusebii notitiae de indulgentiis	1	
Antonini Archi-episcopi Florentini summarium	1	
Bexenfelder [recte: Pexenfelder] Michaelis Florus biblicus seu concinator Histor[icus]	1	
Berchorii dictionarium	3	
Biblia sacra	2	
Boemiae regni notitia	1	
Bona Cardinalis opera omnia	1	
Baronius Scotus defensus seu tractatus de mundo, coelo etc.	1	
Berghauer Protho-martyr poenitentiae / J[oannes] Nep[omucenus]	1	
Claus spicilegium concionatorium	4	
Claus conceptus morales	2	
Claus manuctio ad excitatorem Christianum	1	
Caesaris Calini Samuel ecclesiastes	2	
Calendarium juridicum de praescriptionibus Thesis	1	
Collegium App[osto]lorum seu elogia eorum Thesis	1	
De Cassia beati Simonis Fidati commentaria in 4 evang[eliorum]	2	
De Cellada Didaci commentarium in Ruth	1	
Ernesti Archi-episcopi mariale depraerogativis B. V. M.	2	
Griffin Hiberni tractatus de opere 6 durum	1	
Institutorum libri typo Gothico	1	
Layman Pauli Theologia moralis	1	
La Croix Theologia moralis	1	
Lohner Tobia Bibliotheca concionatoria	1	
Ludovici Hugonis Vita S[an]cti Norberti	1	
Nisseni Didaci Politicus coeli ex vita Abraham Isaac	1	
Paciachelii discursus de passione Domini	1	
Picinelii mundus symbolicus	1	
Prosperi Cardinalis Lambertini de festis D[omi]ni	1	
Sbogar Theologia radicalis	1	
Spaner Polyanthea sacra	1	
Tirini commentarius in S. scripturam	1	
Thesis de anima immortalitate	1	
S. Vincentii Ferrerii opera	2	
Weidling Christiani jus publicum imperii Romani	1	
Vita Scti Norberti	1	
Libri Germanici in folio		
Böhm Kiliany Predigen	1	
Harey Frantz leben deren Heiligen	1	

³⁶⁰ SOKA Svitavy se sídlem v Litomy-ši, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, kart. 5, kniha 205 - Index librorum. Zkratky šS.J.š a šS.P.š za jménem odkazují na řádovou příslušnost jezuit (Societas Jesu) a piarist (Scholarum Piarum).

Rauscher Wolffangs Predigen	2	
Sstefan Alberts [Predigen]	1	
Textor Sebast[ianus] Predigen	3	
Das Christliche Jahr aus Ewangel[ien] und Epist[olen]	2	
Libri Bohemici in folio		
Byble zeska	2	
Cosmografie zeska	2	
Eusebia hystorie zeska	1	
Ritsch Daniele Kazanj	1	
Strerera Kn ze Kazanj	1	
Wesseliho Kazanj	2	
Pabroczyho Hystorie	2	
fialmy S. Dawyda	1	
Libri latini in Quarto		
Bignoni Scientia universalis Concionatorum	2	
Böckhn orationes in creatione doctorum	1	
Bzovii Abrahami conciones	1	
Calamati Alexandri conciones	1	
Drexelii opera omnia	5	
Dictionarium Latino=Bohemicum antiquum	1	
Formulae pro Vicariis, Parochis, et Concionatoribus	2	
Fabri conciones	4	
Gintheri unus pro omnibus Christus	1	
Hanapi exempla biblica	1	
Hammerschmid gloria Wissehradensis	1	
Item Mater amoris et doloris	1	
Item speculum amoris et doloris	1	
O Kelli Philosophia aulica	1	
Knittl conciones	1	
Lamy apparatus biblicus	1	
Major Joannis Speculum exemplorum	1	
Meratti observationes circa Rubricas Gavanti	2	
S. Mariae Sacro-Montanae notitia	1	
S. Mariae thaumaturgae Brunensis notitia	1	
Puchner Fragmenta nuptialia	1	
Paoleti discursus praedicabiles	2	
Penzingeri conciones	8	
Pe zina de nativitate, baptismo, et morte Christi	1	
Prodromus vindiciarum ecclesiasticarum	1	
Rupprecht Mariae notae historicae in jus canoni[cum]	3	
Selhamer tuba tragica concionatoria	1	
Symbolum Catholicum defenditur	1	
Theses: De juribus, civili, canonico, etc.	1	
Theses: Amassis conscientia	1	
Theses: De censorio judicio in negotio religionis	1	
Theses: Haereditas inter vivos quaesita	1	
Theses: De sacramento poenitentiae	1	
Theses: De constitutionibus, rescriptis, consuetudin[is]	1	
Thesaurus Parochorum	1	
Synodus Pragensis	4	

Suecio de bello commentarii	1	
Vieira Antonii Sermones	3	
Vita S. Johannis Nepomuc[eni]	1	
Zachariae a S. Elisabeth controversiae	1	
Avarcflini S. J. Elogia imperatorum	1	
Alexandri Armaceni de foedere Regis Galliae	1	
Concordantiae biblicae	1	
Chronographia	1	
Fett Andreae Psalmus: De profundis etc.	1	
Griniingeri Quaestiones pro exornandis concionibus	1	
Hay jus religiosorum pro recipiendis monasteriis	1	
Hammerschmid de S. Joanne Euangelista Encomia	1	
Hoffmani mundi Sapientia stulti ante Deum	1	
Kirschii cornu copiae	1	
Kleklari festivale	1	
Letins Th[eo]l[og]ia concionatoria	1	
Rasleri in credulus non excusabilis	1	
Regna conciones 40 ^{les}	1	
Segneri Panegyris de S[an]ctis	1	
Item Quadragesimale	1	
Textoris officina et cornu copiae	1	
Tilkovsky breviarium concionatorum	1	
Theodori a S. Spiritu tractatus de jubilaeo	1	
Tractatus de Podagra	1	
Thesis De Deo	2	
Thesis De Gratia	1	
Thesis De judicio universali	1	
Thesis De poenitentia	1	
Thesis De Sacramanetis	2	
Thesis De fide	1	
Thesis De visibili capite	1	
Thesis De potestate Pape Quilielmi Parclai	1	
Thesis De peccatis	1	
Tridentium concilium	1	
Quilielmi Fratris Postilla	1	
Thesis de anima inumortalitate	1	
Monumenta historica Bohemiae P. Gelasii	1	
Collegium universi juris Canonici P. Engl	1	
Vindiciae de ab usu potestais pontificia	1	
Libri Galicii et Italici in folio		
Le Dixiesine livre d´Amadis de Gaule	1	
L´Histoire de Palmerin d´Olive	1	
L´Deche Di T. Livio Padovano delle Historie Romane	1	
Della Nuova Disciplina et vera Arte militare	1	
El Governador Christiano	1	
Les memoires du Segneur d´Argenton	1	
Dante Con L´Esposition di Christophoro Londino sopra	1	
La sua Comedia del Inferno, del Purgatoris, del Paradiso	1	
Libri Galicii et Italici in 4°		
Delle Letere del Reverend[issi]m ^o D. Angelo Grillo	2	

Vocabulario Italiano et Spagnuolo	2	
Mercurio Veridico Overo Annali Universali d' Europa	1	
Le Historie di Europa del Sig[nore] Alphonso Ullosa	1	
Il Theatro de Varie diversi Cervelli Mondani	1	
Discorsi del Sig[nore] Conte Quidobaldo Bonarelli	1	
Historia del le querre	1	
L'Austriche S. oct. L'idée du Vray Prelat Tiree de la vie de S. Maximilian	1	
Historia di Portugallo	1	
Del l'Historia di Pietro Giovanni Capriata Libri Dodici	1	
La Sainte Bible	1	
Il Cesare Overo L'Apologia di Cesare	1	
Oraison funebre	1	
Historia del L'Indie Orientali	1	
Discorsi morali di Agostino Mascardi	1	
L'Histoire des Pures	1	
Guistino Ne le Historie Esterne di Trogo Pompéo	1	
Della Copia del le Parole Scritta per M. Marinello	1	
L'Ambasadeur	1	
Libri Gallici et Italici in 8 et 12		
De L'Histoire de France	1	
Dictionarium Gallicum	1	
Description de la Ville de Paris	1	
Inventaire general de l'Histoire de France	1	
Histoires Plaisantes et Recratives	1	
Catechisme Historique	1	
Grammatica Italica	1	
Essais de morale	1	
Le Theatre de P. Corneille	1	
Memoires de Madamoiselle Bontemps	1	
Histoire Jos[ephi] Flavii	1	
La religion des Jesuites	1	
Institutio linguae Gallicae	1	
Letres Francoises P. Richelet	1	
Instrumento dela, Pace Frá l'Imperio e Svetia	1	
La Holande aux pieds Du Roy	1	
L'Histoire universelle Sacrèce et profane	1	
Le Nouveau Pensez y Bien	1	
Mercure Historique et Politique	1	
Journal des Scavans	1	
Amitiez, Amours	1	
Eloge et Vtilite du Caffé	1	
Les plus belles Lettres Francoisses Par P. Richelt	1	
Libri Latini in 8°		
Agenda	1	
Arshdekin Th[eo][og]ia Bohemica Specul[at]iva] practica	1	
Barisien Fragmenta Poëtarum	1	
Bossuet de religionis Successione	1	
Barclaji continuata Argenides	1	
Belicii Christianus pie moriens	1	

Busenbaum medulla Theologiae moralis	2	
Bohl Physica	1	
Boleluczky Vita S. Adalberti	1	
Biblia Pragensis	1	
Baronii compendium	6	
Benedicti XIV de Synodo	4	
Calmetti dissertationes	5	
De longo Florentii Principia Th[eo]l[og]iae	4	
Doutreman Paedagogus Christianus	1	
Elbel Th[eo]l[og]ia moralis	1	
Fischeri de Aeconomia	1	
Frisii dictionarium	1	
Hertzig manuale confessorii	1	
Heimbach Praxis catechetica	1	
Haynovii meditationes	1	
Heinsbergii exercitia Sacra	1	
Hauck epinomia Parochorum	1	
Iruitamentum ad liberandas animas P. Franc[isci] a S. Ba[r]to[lomeo].	1	
Khinel enchiridion	2	
Kirchoffen responsum Catholicum de infa[ll]itate ecclesiae	1	
Hibernici Thomae flores doctorum	1	
Hochenllütner Praxis concionandi	1	
Hornisch fasciculus Veritatum	1	
Medaille Petri meditationes in evangelia	1	
Manuale concinatorium	2	
De Lacerda Campus eloquentiae	1	
Meilhal Raymundi Summa Ph[i]l[osoph]ia	1	
Mayer felicis instructio hominis Christiani	1	
Masenii recollectio Spiritualis	1	
Novum testamentum Graco-Latinum	1	
Otonis Casmarini Systema vitae politicae	1	
Principia lingua Latina	1	
De ponte Ludovici Dux Spiritualis	1	
Peliger pompae funebres	1	
Plati de bono Statu religiosi	1	
Ratio Status animae	2	
Rituale Romanum	1	
Rabbi Samuelis de Judaeorum errore	1	
Pontificale Romanum	1	
Scribani de prudenti religiosi gubernio	1	
Studiosorum quomodo tuenda sanitas	1	
Silberman de nuptiis	1	
Schreger Studiosus Jovialis	1	
Schnell compendium Theologiae Polemicae	1	
Stephani Carmelitae Th[eo]l[og]ia moralis	1	
Sacerdotatis dies	1	
Schverter micre panis coelestis	1	
Schmid mathesis	1	
Sadler Augustini XXII ^o libri cum notis	2	
Stella didaci vanitatum contemptus	1	
Toleti Cardinalis instructio Sacerdotis	1	

Tridentinum concilium cum notis	1	
Thesis de matrimonio	2	
[Thesis] de poenitentia	2	
[Thesis] Antilogiae Scripturisticae	1	
[Thesis] de virtutibus	2	
[Thesis] in 1 versum Geneseor	1	
[Thesis] de jure dispensationum	1	
[Thesis] de DEO	1	
[Thesis] de fide	2	
[Thesis] de Vita et honestate clericorum	1	
[Thesis] de jure privilegiorum	1	
[Thesis] de incarnatione	1	
[Thesis] de controversiis fidei	2	
[Thesis] Medica de avenulis in Lotio apparentibus	1	
[Thesis] Dis- et concordantiae canonum	1	
[Thesis]de Sacramentis	1	
[Thesis] Antidotum libertinismi	1	
Rudimenta Historicae Scholasticae	2	
Weyer meditationes et pii affectus	1	
Thesis demonstratio veritatis Catholicae	1	
Wanieri Poëta praedium rasticum	1	
Taberna Synopsis Th[eo]l[og]ia	1	
Thesis de sistemate mundi	1	
[Thesis] sigillo confessionis	1	
[Thesis] In libros V decretalium	1	
[Thesis] de Missae sacrificio	2	
[Thesis] Origo S. rituum	1	
[Thesis] Munus confessarii	1	
[Thesis] Historia pro scholis	1	
Thesis de conciliis aecumenicis	1	
Item de Aeucharistia	1	
[Item] Historia de Job	1	
Cornelius Tacitus	1	
Volumen Phil[osophiae] Ciceronis	1	
Mako meta physica	1	
Catechetis Romana	1	
Item jussu Ferdinandi Archi-episcopi edita	1	
Clavis codicis Juridica	1	
Introductio ad S. historiam Boëmiae P. Krflicfl.	1	
Mediationes P. Alexii S. P.	1	
Vindiciae pro Eduardo Corsino S.P. contra Hoffmann S.J.	1	
Libri latini in 12mo		
Audormi Talaei Rhetorica	1	
Burii Quilielmi notitiae Rom[anorum] Imperat[orum]	1	
Biesman compendium moralis Th[eo]l[og]iae	1	
Bartholomitarum constitutiones	1	
Buceleri thesaurus elegantiam latinitatis	1	
Dionysii Carthusiani de 4 novissimis	1	
Bellarmini Catechesis	1	
Buffendorffii de officio hominis	1	
Bona cardinalis principia bonae vitae	1	

Braucflek Biblia pauperum	1	
Canisii Petri Catechesis	1	
Caremoniale Episcoporum	1	
Druzbiczky tribunal conscientiae	1	
Dirikink Semita pro extirpandis vitiis	1	
Isagoge Physico-magico-Medic[o] Etzleri	1	
Flores Bibliae	1	
Hermanni S.P. exercitiae	1	
Hattasch Scintillae euangelicae concionum	1	
Merlohostii paradus animae	1	
Meditationes S.P. Ignatii	1	
Novum testamentum	1	
Nieberte Franciscani exercitia Spirit[ualia]	1	
Parcormitani instructio confessarii	1	
Porée Caroli orationes	1	
Prola praeparatio ad mortem	1	
Philosophia Aristotelica	1	
Ribadeneira Vita S[ancti] P[atris] Ignatii	1	
Segneri instructio confessarii	1	
Schvan Wolfangi de B.V.M. Conceptus	1	
Thesis de Sacramentis	1	
[Thesis] de Matrimonio	1	
[Thesis] de Aeucharistia	1	
[Thesis] de Sponsalibus	1	
[Thesis] de Sacrificio	1	
[Thesis] de Medica	1	
[Thesis] de Potestate Papae Supra concilium	1	
Tractatus de puticibus	1	
Tractatus de Chri[stin]a	1	
Wietrovský de Haeresi Calvinii	1	
Unczovsky discipulus ordinarius	1	
Weislingeri exceptiones contra Malschium	1	
Cflervenka Prologi Epithalaemici	1	
Libri Germanici in 4°, 8°, 12°, et 16		
Atlas portatilis	1	
Anweisung Vögel zu fangen	1	
Cardilini Erlklärung [recte: Erklärung] über Evangelien	3	
Caccia Portiunculae gnaden Sschaz	1	
Chronik des Herzogs Karl Krumel	1	
Christliche Fragen	1	
Dotter Casimini Modicum sed bonum Predigen	1	
Gessel von Vortpflautzung Apostolischer Zeiten	4	
Hueber Granal Apfel de Statuis B. V. M.	1	
Hibners Geographiae 3 theil	1	
From[m] Andrea wieder khärung zur R[ömischen] Kirchen	1	
Kheven Hüller Thatten	1	
Kistler von Allerheiligsten Hostia zu Augspurg	1	
Laudmaß des König=Reichs Böheim	1	
Lyrum Larum	1	
Palafox Briffe ad Innocentium X.	1	
Luxenburg leben Antichristy	1	

Malatesta Garuffi Erglärung [recte: Erklärung] über Euangel[ien]	1	
Preyß aller Artzneyen	1	
Paulin Christ[liche] Hylffsame Apotheck	1	
Pasquini Phantasien	1	
Leben Clemens des XIV.	1	
Weißlinges Schutz Sschrift des Luther thums	2	
Weißlinges Huthenus delavatus	1	
Koch Buch Leibtziger	1	
Weißlinges Antwort über Controvers-Schriff	2	
Seibts von gutten Schreib-Art.	1	
Reich der todten	1	
Redende thiere	1	
Deliciae florum et arcana der gartnerey	1	
Achasveri Gedenck und tugend-Sprüche	1	
Henrici Venedien Früchtbarer Himmelsthau Predi[gt].	1	
Leben des H. Josephi Calasantii	1	
Bericht von Pozdiateckr Gesund Brunen	1	
Abhandlung von Einkünften der Klöster	1	
Libri Bohemici in 4to		
Axlera Pawla Kazanj	4	
Bylovský [Kazanj]	2	
Caussina dwur Swaty neb Krffestänsky Nau enj	1	
Klerklara Kazanj	1	
Racffina Robota Czyrkewnj neb Kazanj	1	
Prugra Katechismus	2	
Wesely Kazanj	2	
Ziakowsky Ruffe duchownj Maria	1	
Prugera Katechismus	1	
Libri Bohemici in 8° et 12°		
Amadaei S. P. fiywot S. Calasantia	1	
Per Mercatoris Gadro Naucflenj K estänského	2	
Katechismus Prawa Maudrost	2	
Froma Ond ege Smisl Luthera U enj	1	
Lytomě yczykyho czyrkwe S[wate]znamenj	2	
Kalendarfl Czyrkewnich Swatych	1	
Klycfl Haeresim claudens et aperiens	2	
Placfl S. Otczuw	1	
Sskapuli e S[ateho] Sprawa	1	
Catechesis Archi Episcopalis	1	

11.2.3 Seznamy knih z inventá z let 1823 a 1831³⁶¹

INVENTÁ Z ROKU 1823		INVENTÁ Z ROKU 1831			
Fahnen, Bilder und Bücher		Fahnen, Bilder und Bücher			
91.	Ein Missale Romanum	3	90.	Ein Missale Romanum	3
92.	Zwei Missalia romano-pragensia	6	91.	Zwey Missalia Romanum Pragensia	6
93.	Ein Missale pro Defunctis	1 15	92.	Ein Missale pro Defunctis	1 15
94.	Ein det]o altes	30	93.	Ein d[ett]o altes	30
95.	Agenda suu Rituale romano-pragensie majus	30	94.	Agenda sui Rituale romano-pragensie majus	30
96.	Zwei Agenda minora dicta panis coeli <i>nicht mehr</i>	1	95.	Ein Agenda minora u[nd] eine neue dicta panis coeli	1
97.	Ein böhmisches Evangelienbuch <i>brauchbar dahme nie</i>	18	96.	Ein böhmisches Evangelienbuch	18
98.	Ein böhmisches Kanzional, genannt Slawicflek <i>auf dem Chor</i>	2	97.	Ein böhmisches Kanzional, genannt Slawicflek <i>auf dem Chor</i>	2
99.	Ein kleines detto im Quart <i>detto</i>	1	98.	Ein kleines Kanzional im Quart <i>auf dem Chor</i>	1
100.	Ein kleineres detto in 8 ^{vo}	30	99.	Ein kleineres d[ett]o in 8 ^{vo}	30
101.	Ein Band hei[igen] Schrift in böhm[ischer] Sprache Prag 1549 1 Band in folio	5	100.	Ein Band h[eiligen] Schrift in bö[h]m[ischer] Sprache <i>ist nicht zu finden</i>	
102.	Concordantiae bibliorum Bamberg 1751 1[Band in folio]	2	101.	Concordantiae bibliorum Coloniae 1625	2
103.	Bibliotheca moralis praedicabilis Venetiis 1753 4[Bände in folio]		102.	Michaelis trinum perfectum Augustae Vindelic[orum] 1737 Tom[us] 1	
104.	Spicilegium concionatorum Augustae 1753 2[Bände in folio]		103.	R. P. Josephi Mansi Venetiis 1737 [Tomi] 4	
105.	[Spicilegium] in dominicas et festa per annum Augustae 1733 1[Band in folio]		104.	Franc[isci] Josephi Lohr dominicale Augsburgae 1765 [Tomus] 1	
106.	[Spicilegium] catechetico concionatorium [Augustae] 1738 2[Bände in folio]		105.	Prodromus gloriae pragenae Praga 1723 [Tomus] 1	
107.	Manuctio ad Excitorem [Chris]tianorum [Augustae] 1731 1[Band in folio]		106.	Tractaus de patientia Monachii 1677 [Tomus] 1	
108.	Festagspredigten [Augustae] 1746 1[Band in folio]		107.	Richardi Arsdekin Theologia Dilingae 1644 [Tomus] 1	

³⁶¹ SOKA Svítavy se sídlem v Litomy-ši, fond: Farní ú ad Dolní Újezd, kart. s knihami 102 ó 143, 146 ó 165, 169 ó 171, kniha 162 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1823, kart. s knihami 102 ó 143, 146 ó 165, 169 ó 171, kniha 163 - Inventá kostela v Dolním Újezd z roku 1831.

109.	Opus Concionum universum [Augustae] 1753 1[Band in folio]			108.	Leonis concionum opus Universale August[ae] Vind[elicorum] 1753 [Tomus] 1		
110.	Trinum perfectum [Augustae] 1739 1[Band in folio]			109.	S. Thomae comentaria in Evangelia Augustae 1753 [Tomus] 1		
111.	Lapides sanct[orum] Domin[icales] et festiv[ales] Pragae 1762 2 [Bände in folio]			110.	Specilegium catholico concionatorum Augustae 1753 [Tomi] 2		
112.	Sonntag predigten Augsburg 1765 4[Band in folio]			111.	Divo et sacratiss[immo] ex Monarchae Carolo Magno [Tomus] 1		
113.	Expositio in epistolas ad Romanos Monachii 1677 1[Band in folio]			112.	Lectiones in Jonam Prophetam Antwerpiae 1680 [Tomi] 3		
114.	Lectiones in Jonam Prophetam Antwerpiae 1680 3 [Bände in folio]			113.	Sbogar Theologia moralis Vet[ero] Pragae 1725 [Tomus] 1		
115.	Tractatus de patientia Monachii 1677 1[Band in folio]			114.	Schola sacra Augustae Vindel[icorum] 1736 [Tomus] 1		
116.	Excitatio dormitantis animae [Monachi] 1677 1[Band in folio]			115.	Miles christianus Augsburg 1749 [Tomus] 1		
117.	Schola sacra pro Domin[icales] et festiv[ales] Augustae 1736 1[Band in folio]			116.	der spanische Prediger auf der deutschen Kanzl d[ett]o 1746 [Tomus] 1		
118.	Sonn- und Feyertagspredigten Bamberg 1746 1[Band in folio]			117.	Ewangelisches Perlein Regensburg 1747 [Tomus] 1		
119.	[Sonn- und Feyertagspredigten] Augsburg 1749 1[Band in folio]			118.	Specilegium hoc est conceptus moralis Aug[ustae] Vind[elicorum] 1746 [Tomus] 1		
120.	Predigten Nürnberg 1706 1[Band in folio]			119.	der eingeladene Gastprediger Augsburg 1746 [Tomus] 1		
121.	Sonntagspredigten Stadt am Hof 1747 1[Band in folio]			120.	Altare thymiamatis Nürnberg 1706 [Tomus] 1		
122.	Joseph a Virgine Maria Festivale Augsburg 1741 1[Band in folio]			121.	Excitationes dormientis anime Monachii 1677 [Tomus] 1		
123.	Predigten 3 ^{ter} und 4 ^{ter} Theil [Augsburg] 1741 1[Band in folio]			122.	Lob u[nd] Lehrverfassung Christi et Mariae Ingolstadt 1718 [Tomus] 1		
124.	De festis D[omi]ni et beatae Pragae 1756 1[Band in folio]			123.	Rufe ragska 1764 [Tomus] 1		
125.	Tractaus de imagine b. V. M. Brun[n]ensi Brunnae 1737 1[Band in folio]			124.	Expositio in Epis[tolae] S. Pauli ad romanos Monachii 1677 [Tomus] 1		
126.	Postylla Ned Inj w Praze 1704 1 [Band in folio]			125.	Conchilium marianum Brunae --- [Tomus] 1		
127.	Theologia universa tripatriata Coloniae 1730 1[Band] in 4 ^{to}			126.	Missale antiquissimum --- [Tomus] 1		
128.	Opus concionum universum [Coloniae] 1730 1[Band in 4 ^{to}]			127.	Enchirion Juris Pragae 1701 [Tomus] 1		

129.	Comentarius in sanct[am] Scripturam Pragae 1757 4 [Bände in 4 ^{to}]			128.	Dies verae rectae Pragae 1723 [Tomus] 1		
130.	Opera omnia Dexelii Moguntiae 1685 2 [Bände in 4 ^{to}]			129.	Disertationes sellectae Graetii 1730 [Tomus] 1		
131.	Hortus Pastorum Coloniae 1672 1[Band in 4 ^{to}]			130.	Vita et Doctrina Christi Antwerpii 1649 [Tomus] 1		
132.	Rationale Evangelizantium [Coloniae] 1651 1[Band in 4 ^{to}]			131.	Bekari manuale Coloniae 1714 [Tomus] 1		
133.	Pantheon coeleste in festa [Coloniae] 1658 1[Band in 4 ^{to}]			132.	Sum[m]a Doctrinae [Chris]ti Viennae 1764 [Tomus] 1		
134.	Philippi a S. Jacobo Dominicale Viennae 1726 2[Bände in 4 ^{to}]			133.	Conspectus historiae <i>nicht vorfindig</i> [Viennae] 1724 [Tomus] 1		
135.	Currus Israhel et auriga ejus Augustae 1731 1[Band in 4 ^{to}]			134.	Catechism[us] Archidioec[esis] prag[ensis] Pragae ---[Tomus] 1		
136.	Unus pro omnibus [Augustae] 1758 1[Band in 4 ^{to}]			135.	Theses in universa Theologia Olomucii 1760 [Tomus] 1		
137.	Fasciculus amoris et doloris [Augustae] 1758 1[Band in 4 ^{to}]			136.	Theologia Scholastica Pragae [Tomus] 1		
138.	Magnum speculum exemplorum Coloniae 1701 1[Band in 4 ^{to}]			137.	Dei imortalis in corpore mortali patientis historia Coloniae 1706 [Tomus] 1		
139.	Zeitungspreigten Linz 1733 1[Band in 4 ^{to}]			138.	Conspectus historiae Vienn[ensis] Universit[tatis] Viennae 1722 [Tomus] 1		
140.	Opus concionum Nürnberg 1715 1[Band in 4 ^{to}]			139.	Fasciculus veritatum moral[ium] Pragae --- [Tomus] 1		
141.	Conceptus praedicabiles Coloniae 1633 1[Band in 4 ^{to}]			140.	Racio status animi imortalis [Pragae] 1736 [Tomi] 2		
142.	Catechismus concionatorius [Coloniae] 1629 1[Band in 4 ^{to}]			141.	Notitiae conciliorum [Pragae] 1736 [Tomus] 1		
143.	Concionator historicus Monachii 1689 1Band in 4 ^{to}			142.	Solicitududo sacra [Pragae] 1725 [Tomus] 1		
144.	Bauernprediger Regensburg 1715 1[Band in 4 ^{to}]			143.	Conciones quadragesim[ales] Antverp[iae] 1737 [Tomus] 1		
145.	Sermones sacri Augustae 1728 1[Band in 4 ^{to}]			144.	Conciones in festis [Antverpiae] 1737 [Tomus] 1		
146.	Sonntagspreigten Sulzbach 1693 1[Band in 4 ^{to}]			145.	Theologia quadripartita Pragae 1678 [Tomus] 1		
147.	Opus Concionum Norimbergae 1713 1[Band in 4 ^{to}]			146.	Compendium Theolog[ogiae] Scholast[icae] a S. Thomo [Pragae] 1739 [Tomus] 1		
148.	Sermones de Sanctis Francofurti 1698 1 [Band in 4 ^{to}]			147.	Discursus controversisticus Vratislaviae 1736 [Tomus] 1		
149.	Sonntagspreigten Augsburg 1707 1 [Band in 4 ^{to}]			148.	Conclus[iones] ex univ[ersa] Theologia Pragae 1702 [Tomus] 1		
150.	Homiliae catholicae Coloniae 1625 1[Band in 4 ^{to}]			149.	Discipulus redivivus August[ae] Vind[elicorum] 1728 [Tomi] 2		
151.	Annus apostolicus [Coloniae] 1738 1[Band in 4 ^{to}]			150.	Comparata selecta --- 1732 [Tomus] 1		

152.	Sermones festuales Augustae [Vindelicorum] 1708 1[Band in 4 ^{to}]			151.	Conc[iones] Aduentialium Antwerpiae 1737 [Tomus] 1		
153.	Allocutiones sacrae in festa Pragae 1667 1[Band in 4 ^{to}]			152.	Catechis[mus] [Chris]t[ia]no Cathol[icus] Coloniae 1727 [Tomus] 1		
154.	Prodromus annalium Hajecii [Pragae] 1761 1[Band in 4 ^{to}]			153.	Sebastiani Henrici conciones Norimbergae 1712 [Tomus] 1		
155.	Synodus archidioecesana pragensis [Pragae] 1605 1[Band in 4 ^{to}]			154.	Rugitus Leonis geistliche Löwenbrülen Augsburg 1706 [Tomus] 1		
156.	Lilium Paradisi P. Josephi [Pragae] 1685 1[Band in 4 ^{to}]			155.	Armar[i]um Solemnium <i>fehlt</i> Aug[ustae] Vind[elicorum] 1708 [Tomus] 1		
157.	Comparata Selecta [Pragae] 1731 1[Band in 4 ^{to}]			156.	De praedicatione verbi divini Litomisslii 1747 [Tomus] 1		
158.	Tractatus theolog[icus] de jure et justit[ia] [Pragae] 1755 1[Band in 4 ^{to}]			157.	Lilium paradisi Neopragae 1688 [Tomus] 1		
159.	[Tractatus] de virtutibus theologicis [Pragae] 1758 1[Band in 4 ^{to}]			158.	Synopsis diver[sarum] Specularum [Chris]ti Viennae 1760 [Tomus] 1		
160.	[Tractatus] de Sacramentis [Pragae] 1753 1[Band in 4 ^{to}]			159.	Malus inter ligna Silvarum Pragae 1689 [Tomus] 1		
161.	De virtutibus theologicis [Pragae] 1763 1 [Band in 4 ^{to}]			160.	Pleyer tractatus theol[ogicus] De sacramentis [Pragae] 1753 [Tomus] 1		
162.	[De] incarnatione [Pragae] 1765 1[Band in 4 ^{to}]			161.	Synodus archidi[oecesis] pragens[is] [Pragae] 1605 [Tomus] 1		
163.	[De] legibus et peccatis [Pragae] 1764 1[Band in 4 ^{to}]			162.	Allocutiones S. super festa totius anni [Pragae] 1667 [Tomus] 1		
164.	[De] Sacramentis [Pragae] 1766 1[Band in 4 ^{to}]			163.	Cantator lignus Olomucii --- [Tomus] 1		
165.	[De] Deo Uno et Trino [Pragae] 1764 1[Band in 4 ^{to}]			164.	Michaelis Richaeisky flosculi theol[ogiae] Puronia 1689 [Tomus] 1		
166.	[De] gratia Salvatoris [Pragae] 1762 1[Band in 4 ^{to}]			165.	Geist u[nd] lehreiche Predigten Nürnberg 1715 [Tomus] 1		
167.	[De] opere sex dierum [Pragae] 1761 1[Band in 4 ^{to}]			166.	Seelenlicht [Nürnberg] 1705 [Tomus] 1		
168.	[De] Sacramentis poenitentiae et c[etera] [Pragae] 1763 1[Band in 4 ^{to}]			167.	Rorate predigten [Nürnberg] 1715 [Tomus] 1		
169.	[De] incarnatione [Pragae] 1761 1[Band in 4 ^{to}]			168.	Concionator historicus Monachii 1683 [Tomus] 1		
170.	[De] Sacramentis [Pragae] 1764 1[Band in 4 ^{to}]			169.	Catechism[us] [Chris]t[ia]no cathol[icus] Coloniae 1729 [Tomus] 1		
171.	[De] Angelis [Pragae] 1765 1[Band in 4 ^{to}]			170.	Jus et Justitia Pragae 1755 [Tomus] 1		

172.	[De] Theologia polemica [Pragae] 1765 2[Bände in 4 ^{to}]			171.	Tesaurus doctrinae [Chris]tianae Coloniae 1723 [Tomus] 1		
173.	Ned Inj Kázánj djí druhy w Praze 1724 1[Band in 4 ^{to}]			172.	Zeitung prediger Linz 1733 [Tomus] 1		
174.	Kázánj Swatecfní [w Praze] 1734 1[Band in 4 ^{to}]			173.	Lob u[nd] Sittenlehre der hl. Dreyfaltigkeit Wien 1763 [Tomus] 1		
175.	Detto Ned Inj [w Praze] 1736 1[Band in 4 ^{to}]			174.	Unus pro omnibus [Wien] 1726 [Tomus] 1		
176.	Detto Swatecfní [w Praze] 1702 1[Band in 4 ^{to}]			175.	Annus apostolicus Coloniae 1736 [Tomus] 1		
177.	Detto Ned Iní a Pentecoste w Olomoucy 1713 1[Band in 4 ^{to}]			176.	Tractatus theolog[icus] à <i>Leopoldo Mauscherger</i> Pragae 1764 [Tomus] 1		
178.	Ssest Kázánj o Sw. Liberiusovy [w Olomoucy] 1713 1[Band in 4 ^{to}]			177.	Tractatus theolog[icus] à <i>Leopoldo Mauscherger</i> [Pragae] 1761 [Tomus] 1		
179.	Brausjrna lidského gazyka w Praze 1660 1[Band in 4 ^{to}]			178.	Comentat[iones] theol[ogicae] [Pragae] 1763 [Tomus] 1		
180.	De proprietatibus æris Pragae 1762 1[Band in 4 ^{to}]			179.	Institut[iones] polem[icae] a <i>Tentscher</i> [Pragae] 1762 [Tomus] 1		
181.	Theologia universa [Pragae] 1768 1[Band] in 8 ^{vo}			180.	Conciones octochnye [?] part[ibus] deductae Viennae 1726 [Tomus] 1		
182.	Manuale controversiarum Coloniae 1714 1[Band in 8 ^{vo}]			181.	Horti plantationum Augsburg 1747 [Tomus] 1		
183.	Opus Concionum Antwerpiae 1737 3 Bände [in 8 ^{vo}]			182.	Tractat[us] theol[ogicus] de Angelis à <i>Leopoldo Kirsch</i> Pragae 1765 [Tomus] 1		
184.	Religions-Kontroversen Augsburg 1736 1[Band in 8 ^{vo}]			183.	Currus Israel et Auriga epis Aug[ustae] Vind[elicorum] 1731 [Tomus] 1		
185.	Ratio status im[m]ortalis animae Pragae 1736 1 Band in 8 ^{vo}			184.	Institut[iones] polemicae à <i>Ignatio Tentscher</i> Pragae 1761 [Tomus] 1		
186.	Solitudo Sacra [Pragae] 1726 1[Band in 8 ^{vo}]			185.	Caspari Knittel conciones <i>academicæ</i> Pragae 1718 [Tomus] 1		
187.	Doctrinae romano catholica Wratislaviae 1736 1[Band in 8 ^{vo}]			186.	Magnum speculum exemplor[um] Coloniae 1701 [Tomus] 1		
188.	De excipiendis confessionibus Dillingae 1711 1[Band in 8 ^{vo}]			187.	Comentat[iones] theologicae Pragae 1765 [Tomus] 1		
189.	Scintilla evangelica Pragae 1672 1[Band in 8 ^{vo}]			188.	Tract[at]us theol[ogicus] de sacram poenitent[iam] [sic!] [Pragae] 1763 [Tomus] 1		
190.	Fasciculus veritatum moralium [Pragae] 1672 1[Band in 8 ^{vo}]			189.	Institut[iones] theol[ogicae] de sacram[entis] [Pragae] 1763 [Tomus] 1		
191.	Catechismus pragensis [Pragae] 1722 1[Band in 8 ^{vo}]			190.	Zachariae Controversiae [Pragae] 1759 [Tomus] 1		

192.	Disertatio de comunione unius speciei [Pragae] 1737 1[Band in 8 ^{vo}]			191.	Sebastiani bonus ordo Nürnberg 1717 [Tomus] 1		
193.	Centuria carminum moralium [Pragae] 1714 1[Band in 8 ^{vo}]			192.	Gemma Moraviviae Brunae 1736 [Tomus] 1		
194.	Dies verae vritae [Pragae] 1723 1[Band in 8 ^{vo}]			193.	Vox clamantis Sulzbach 1693 [Tomus] 1		
195.	Enchiridion S.S. Ritum pars 2 ^{da} [Pragae] 1723 1[Band in 8 ^{vo}]			194.	Bauernprediger Legensburg [recte Regensburg] 1716 [Tomus] 1		
196.	Logica [Pragae] 1755 1[Band in 8 ^{vo}]			195.	Concion[es] octochnye [?] partib[us] Wien 1726 [Tomus] 1		
				196.	Sebastiani Henrici bonus ordo Panimberg 1713 [<i>p epsáno na:</i> <i>1718</i>] [Tomus] 1		
				197.	Concion[es] dominicales Praga 1736 [Tomus] 1		
				198.	Henrici Bonisii disertatio historica <i>nicht vorfindig</i> Wien --- [Tomus] 1		
				199.	Sebastiani bonus ordo <i>Pencinger</i> Salisbachii 1698 [Tomus] 1		
				200.	Tennarius Theolog[icarum] virtut[um] a <i>Pleyer</i> Pragae 1758 [Tomus] 1		
				201.	Stellae concionatorum Franco[furtii] 1698 [Tomus] 1		
				202.	Comentat[iones] theolog[iae] Pragae 1764 [Tomus] 1		
				203.	Racionale evangelizantium Coloniae 1741 [Tomus] 1		
				204.	Hortu[s] plantation[um] Würzburg 1649 [Tomi] 2		
				205.	Noviss[imum] historiae compend]ium] Norimberg 1721 [Tomus] 1		
				206.	Proposit[iones] ex univ[ersa] Philosophia Pragae 1762 [Tomus] 1		
				207.	Annales Bohemunum <i>nicht</i> <i>vorfindig</i> [Pragae] 1679 [Tomus] 1		
				208.	Vindiciae Augustinianae Venetiis 1768 [Tomus] 1		
				209.	Dictionar[ium] linguae latinae <i>nicht vorfindig</i> Pragae 1679 [Tomus] 1		
				210.	Bauernprediger Regensburg 1715 [Tomus] 1		
				211.	Institut[iones] theolog[icae] Pragae 1761 [Tomus] 1		

			212.	Propos[itiones] ex univ[ersa] Philosophia [Pragae] 1762 [Tomus] 1		
			213	Hortus flunidissimus Moguntiae 1673 [Tomus] 1		
			214.	Comentar[ium] in vetus Testam[entum] Pragae 1757 [Tomus] 1		
			215.	Principia juris canon[ici] Norimberg 1698 [Tomus] 1		
			216.	Nucleus aureus Colonia ---- [Tomus] 1		
			217.	Gloria et Majestas Ecclesiae Wischehrad[ensis] Pragae 1700 [Tomus] 1		
			218.	Unus pro omnib[us] August[ae] Vindel[icorum] 1756 [Tomus] 1		
			219	Tractatus theolog[icus] Praga 1762 [Tomus] 1		
			220.	Speculum amoris et doloris August[ae] Vind[elicorum] 1758 [Tomus] 1		
			221.	Comentar[ius] theol[ogicus] de sacram Pragae 1766 [Tomus] 1		
			222.	Tractat[us] theol[ogicus] de poeniten[tia] Tyrnaviae 1766 [Tomus] 1		
			223.	[Tractatus theologicus] de opere Praga e1761 [Tomus] 1		
			224	Homiliae catholicae <i>Joannis de Carthagena</i> Coloniae 1625 [Tomus] 1		
			225.	Observationes juris canon[ici] Vindobonae 1769 [Tomus] 1		
			226.	Concionum Silvae Novae Coloniae 1761 [Tomus] 1		
			227.	Loci comunes ad concion[es] [Coloniae] 1631 [Tomus] 1		
			228.	Caeleste Pantheon [Coloniae] 1658 [Tomus] 1		
			229.	Vindicia advent Sycophantas juvaviensis <i>fehlt</i> Coloniae 1741 [Tomus] 1		
			230.	Benedicti Papae XIV. de Synodo dioecesana Venetiis 1777 [Tomus] 1		
			231.	Comentar[ius] in Vetus Testament[um] Samt 3 Pragae 1757 [Tomi] 2		
			232.	Richardi Arsdekin Theologia univ[ersa] tripart[ita] Coloniae 1730 [Tomus] 1		

				233.	Hortus pastorum [Coloniae] 1672 [Tomus] 1		
				234.	Hienemiae Drexelii opus [Coloniae] 1672 [Tomus] 1		
				235.	Rationale evangelizantium [Coloniae] 1651 [Tomus] 1		
				236.	Mathiae Fabri concion[um] opus tripartit[um] [Coloniae] 1717 [Tomus] 1		
				237.	Jaksch Lexikon Pragae 1828 [Tomi] 5	4	15
					Die Bucher alle in suma 153	1 6	15

11.2.5 Knihy sou asného knižního fondu v soupisu z roku 1831³⁶²

Signatura	Autor A	Název		
A I 5 a	Boll, Anton	Propositiones ex universa philosophia	206	
A I 5 b	Boll, Anton	Propositiones ex universa philosophia	206	
B I 4/1	Slesina, Joannes	Commentarium in Vetus Testamentum	231	
B I 5	Slesina, Joannes	Commentarium in Vetus Testamentum	231	
B I 7	Linek, Mathias	Commentationes theologicae de Fide, Spe et Charitate, virtutibus Divinis	178	
B I 9	Linek, Mathias	Commentationes theologicae de legibus, legum transgressione et poenis legum transgressoribus statutis	202	
B I 10	Pleyer, Joseph	Jus et justitia	170	
B I 11	Pleyer, Josephu	Ternarius virtutum theologiarum cum praevia de virtutibus in communi notitia	200	
B I 12	Pleyer, Joseph	Septenarius sacramentorum	160	
B I 13	Frantz, Ignatius	Institutiones theologicae de sacramentis	189	
B I 14	Frantz, Ignatius	Institutiones theologicae de Verbi Divini Incarnatione	211	
B I 15	Mauschberger, Leopoldus	Tractatus theologicus de opere sex dierum, angelis, beatitudine et actibus humanis	177	
B I 17	Mauschberger, Leopoldus	Tractatus theologicus de sacramento poenitentiae, extremae unctionis, ordinis, et matrimonii	188	
B I 16	Mauschberger, Leopoldus	Tractatus theologicus de Deo uno et trino	176	
B I 19	Tentscher, Ignaz	Institutiones polemicae	184	
B I 20	Tentscher, Ignaz	Institutiones polemicae	179	
B I 21	Kirsch, Leopoldus	Tractatus theologicus de angelis, actibus humanis et beatitudine	182	
B I 22 a	Archdekin, Richard	Theologica tripartita universa	232	
B I 23	Zacharia a S. Elisabeth	Controversiae ab haeticis nostri temporis moveri solitae	190	
B I 24	Turlot, Nicolaus	Theasaurus doctrinae Christinae	171	
B I 26	Prileszky, Joannes Baptista	Tractatus theologicus de poenitentia, extrema unctione, ordine, et matrimonio	222	
B I 27	Marchantius, Jacobus	Hortus pastorum	233	
B I 28	Major, Jean	Magnum speculum exemplorum	186	

³⁶² ísla v pravém sloupci odkazují na seznam z roku 1831.

B I 30	Labata, Francisco	Loci communes ad conciones ordine alhabetico digesti	227	
C I 1	Besse, Pierre de	Nucleus aureus conceptum praedicabilium	216	
C I 2	Calamato, Alessandro	Stellae Concionatorum	201	
C I 3	Elers, Bonaventura	Dicipulus redivivus: seu sermones discipuli quadragesimales et festivales cum promptuario exemplorum	149	
C I 4	Elers, Bonaventura	Dicipulus redivivus: seu sermones discipuli quadragesimales et festivales cum promptuario exemplorum	149	
C I 6	Ginther, Anton	Unus pro omnibus, hoc est Christus Jesus Dei Filius pendens in ligno pro homine indigno	218	
C I 7	Ginther, Anton	Currus Israel et auriga ejus	183	
C I 8	Ginther, Anton	Unus pro omnibus, hoc est Christus Jesus Dei Filius pendens in ligno pro homine indigno	174	
C I 9/1	Heimbach, Matthias	Carechismus christiano - catholicus in cathedram concionatoriam elevatus	152	
C I 9/2	Heimbach, Matthias	Carechismus christiano-catholicus in cathedram concionatoriam elevatus	169	
C I 10	Knittel, Caspar	Conciones academicae in praecipua totius anni festa	185	
C I 11	Phlippus a S. Jacobo	Conciones octo chriae partibus deductae super omnes totius anno dominicas	195	
C I 12 (?)	Phlippus a S. Jacobo	Conciones octo chriae partibus deductae super omnes totius anno dominicas	195	
C I 13 (?)	Laselve, Zacharie	Annus apostolicus	175	
C I 14	Laselve, Zacharie	Annus apostolicus	175	
C I 15 a	Marchantius, Jacobus	Rationale evangelizantium	235	
C I 16	Marchantius, Jacobus	Rationale evangelizantium	203	
C I 17	Penzinger, Sebastian Heinrich	Bonus ordo triplicis formatae concionis	191	
C I 18 C I 19 (?)	Penzinger, Sebastian Heinrich	Bonus ordo triplicis formatae concionis moralis	199	
C I 20	Pexenfelder, Michael	Concionator historicus rariorum eventuum exemplis	168	
C I 21	Rota, Petrus	Hortus floridissimus variorum, selectissimorumque discursuum praedicabilium	213	
C I 25	Gessl, Joann Ferdinand	Des gutmeinenden Petriners controversistischer neuer Zeitungsprediger uber das saltzburgische Emigrationswerk	172	
C I 26	Goffine, Leonardus	Seelenliechts Anderer Strahl	166	
C I 28/1	Riga, Cyrillus	Horti plantationum irrigatio catechetico-moralis	204	
C I 28/2	Riga, Cyrillus	Horti plantationum irrigatio catechetico-moralis	204	

C I 30/2	Taller, Placidus	Einfältiger doch wohlmeinenter Bauernprediger	210	
C I 30/1	Taller, Placidus	Einfältiger doch wohlmeinenter Bauernprediger	194	
C I 31	Wolff, Leo	Rugitus leonis oder geistliches Löwenbrüllen	154	
D I 2	Szdellar, Franciscus	Dissertationes selectae historico-chronologico-biblicae super Vetus Testamentum	129	
D I 4	Kherbaum, Theophilus	Compendium theologiae scholasticae ad mentem Doctoris angelici D. Thomae Aquinatis	146	
D I 5	Archdekin, Richard	Theologica quadripartita	145	
D I 7	Stanyhurst, Guillaume	Dei immortalis in corpore mortali patientis historia	137	
D I 11 b	Leo a S. Laurentio	Conciones quadragesimales de Christianismo labascente	143	
D I 12 b	Leo a S. Laurentio	Concionum adventualium	151	
E I 1	[S. Thoma Aquinas]	[Expositio continua super quatuor evangelistas et Catena aurea]	109	
E I 2/1	Paciuchelli, Angelo	Lectiones morales in Ionam prophetam	112	
E I 2/2	Paciuchelli, Angelo	Lectiones morales in Ionam prophetam	112	
E I 3	Paciuchelli, Angelo	Lectiones morales in Ionam prophetam	112	
E I 4	Paciuchelli, Angelo	Expositio in Epistolam beati Pauli apostoli ad Romanos	124	
E I 5	Archdekin, Richardus	Theologia tripartita universa	107	
E I 6	Emericus a S. Stephano	Schola sacra	114	
E I 7	Faber, Matthias	Opus concionum tripartitum	236	
E I 8	Michael a S. Catharina	Trinum perfectum via, veritas, vita seu semita salutis tripartita	102	
E I 9/1	Mansi, Giuseppe	Locupletissima bibliotheca moralis praedicabilis	103	
E I 9/2	Mansi, Giuseppe	Locupletissima bibliotheca moralis praedicabilis	103	
E I 9/3	Mansi, Giuseppe	Locupletissima bibliotheca moralis praedicabilis	103	
E I 16	Reittmayer, Joachim	Christliche Lob- und Lehrverfassung auf die Fest und Geheimnissen Christi, seiner glorwürdigen Mutter Mariae und anderer Heiligen	122	
E I 13	Barzia et Zambrana, Josephus de	Der spanische Prediger auf deutscher Kanzel	116	
E I 14	Golhofer, Johann Baptist	Evangelisches Perlein In dem Meer Göttlicher H. Schrift	117	
E I 15	Lohr, Franz Joseph	Golhofer, Johann Baptist	104	
E I 17	Urtlauff, Placidus	Altare thymiamatis singulis anni dominicis [...]	120	

